

87. Tiistaina 19 päivänä marraskuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan ajankohtaisia ulkopoliittisia kysymyksiä koskevan valtioneuvoston selonteon 14.11.1991 käsittelyä 2837

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi liikevaihtoverolain väliaikaisesta muuttamisesta 2912

Hallituksen esitys n:o 65
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41

2) Ehdotus laiksi eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta annetun lain 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 66
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42

3) Ehdotus laiksi kasvinsuojelulain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 26
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8

4) Ehdotukset laeiksi liikuntalain ja nuorisotyölain väliaikaisesta muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 101
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8

S.

5) Ehdotus laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 16 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 2912

Hallituksen esitys n:o 102
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 7

6) Ehdotus laiksi Valtiontakuukeskuksesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 120
Talousvaliokunnan mietintö n:o 15

7) Ehdotus laiksi asuntotuotantalain 11 g §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 150
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 5

8) Ehdotus laiksi vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 161
Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotus laiksi valtion pelastusoppilaitoksista „

Hallituksen esitys n:o 90
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 8

10) Ehdotus laiksi kansainvälisiä konferensseja ja erityisedustustoja koskevista erioikeuksista ja vapauksista annetun lain muuttamisesta „

	S.		S.
Hallituksen esitys n:o 112 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 4		17) Hallituksen esitys n:o 181 laiksi Pohjoismaiden neuvoston Suomen val- tuuskunnasta annetun lain 3 ja 4 §:n muut- tamisesta	2912
11) Ehdotus valtion liikelaitoksista an- netun lain mukaisten liikelaitosten lainan- ottovaltuuksista vuonna 1992	2912	18) Hallituksen esitys n:o 182 otsoni- kerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan eräiden muutos- ten hyväksymisestä	„
Hallituksen esitys n:o 59 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43		19) Hallituksen esitys n:o 183 laiksi in- deksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskevissa työ-, virka- ja toimiehtosopi- muksissa	2913
12) Ehdotus laiksi maaseutuelinkeino- jen hallinnosta kunnissa	„	20) Hallituksen esitys n:o 184 eduskun- nan palkkavaltuuskunnan tehtävien siirty- misestä eduskunnan valtiovarainvaliokun- nalle aiheutuvista muutoksista eräisiin lakeihin	„
Hallituksen esitys n:o 127 Hallintovaliokunnan mietintö n:o 9		21) Hallituksen esitys n:o 185 laiksi po- tilaan asemasta ja oikeuksista	„
13) Ehdotus laeiksi maaseutuelinkeino- lain, porotalouslain, luontaiselinkeinolain ja kolttilain muuttamisesta	„	22) Hallituksen esitys n:o 186 laeik- si kansaneläkevakuutusmaksun yhteydes- sä perittävästä indeksiverosta ja indek- sitarkistusten tekemättä jättämisestä vuonna 1992 eräisiin toimeentuloetuuk- siin	„
Hallituksen esitys n:o 96 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 9		23) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 89 laiksi sairausvakuutuslain muuttami- sesta	„
14) Ehdotus laiksi turvapaikan haki- joiden vastaanottoasemista ja -keskuk- sista	„	24) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 90 laiksi maatalouden tuloksen muodostumi- sesta	2914
Hallituksen esitys n:o 171 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 8		25) Ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoi- te n:o 91 laeiksi vuonna 1992 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevista säännök- sistä	„
15) Ehdotus laiksi lasten kotihoidon tuesta annetun lain muuttamisesta anne- tun lain voimaantulosäännöksen muutta- misesta	„	26) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 92 laiksi peltoalan perusteella suoritetta- vasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta	2915
Hallituksen esitys n:o 109 Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 9		27) Ed. Muttalaisen ym. lakialoite n:o 93 laiksi valtion eläkelain 12 §:n muuttami- sesta	„
Esitellään:			
16) Hallituksen esitys n:o 180 Ison-Bri- tannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulon ja omai- suuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöy- täkirjan eräiden määräysten hyväksymi- sestä	„		

28) Valtioneuvoston kertomus päihdeolojen kehityksestä vuonna 1990 (K 10)... 2916

Pöydällepanoa varten esitellään:

29) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksestä laiksi kuntien yleisestä valtionosuudesta ja yleisistä rahoitusavustuksista annetun lain 5 §:n muuttamisesta (HE 132) „

30) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksestä laiksi kirkkolain muuttamisesta (HE 177) „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Alaranta, Antvuori, Biaudet, Dromberg, Gustafsson, Juhantalo, Jurva, Kekkonen, Laine, Moilanen, Paasio, Pelttari, S. Pietikäinen, Renko, Rinne, Uosukainen ja Varpasuo.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Dromberg ja Gustafsson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Antvuori ja Rinne, virkatehtävien vuoksi edustajat Dromberg, S. Pietikäinen ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Alaranta ja Kekkonen, kuluvan kuun 21 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Juhantalo sekä 22 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Paasio, Renko ja Varpasuo sekä ensi joulukuun 1 päivään sairauden vuoksi ed. Pelttari.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan marraskuun 15 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet

S. hallituksen esitykset n:ot 187, 188 ja 190, jotka nyt on edustajille jaettu.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus

Puhemies: Ilmoitetaan, että 15 päivänä maaliskuuta 1991 päivätyn ja kuluvan kuun 12 päivänä saapuneen kirjelmän ohella on eduskunnalle saapunut Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta 42. istuntokaudella 7.5.1990—1.2.1991. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 283, 285 ja 288. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Kalliomäen ym. välikysymys hallituksen harjoittaman talouspolitiikan uskottavuudesta

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Kalliomäen ym. allekirjoittama välikysymys n:o 4 hallituksen harjoittaman talouspolitiikan uskottavuudesta, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Suomen talouden kääntyminen nousuun, työttömyyden alentuminen sekä markkinatalouden kestävä toiminta edellyttävät luotettavaa ja määrätietoista talouspolitiikkaa. Yritysten ja kotitalouksien on voitava tehdä omia päätöksiään ja valintojaan ilman kohtuutonta epävarmuutta talouden keskeisten muuttujien tilasta.

Hallituksen toiminta ei ole luonut edellytyksiä elinkeinotoiminnan elpymiselle eikä työllisyyden paranemiselle. Hallituksella ei ole ollut otetta

asioiden kulkuun. Tökerö ja epävarma politiikka on ajanut sekä työttömyyden että korot sietämättömälle tasolle.

Hallitus sitoutui ohjelmansa raha- ja valuuttakurssipoliittisessa osassa vakaaseen markkaan ja kohtuulliseen korkotasoon. Rahapolitiikan uskottavuuden lisäämiseksi hallitus lupasi kytkeä markan ulkoisen arvon seuraamaan Euroopan yhteisön valuuttaa ECUa. Hallitus tekikin ohjelman mukaisen päätöksen markan ECU-kytkennästä kesäkuun alussa.

ECU-kytkentä olisi edellyttänyt hallituksen selkeää sitoutumista talouden rakenteiden uudistamiseen. Tällaisiin toimiin hallitus ei ole ryhtynyt, koska se ei ole halunnut koskea omien yhteiskunnallisesti etuoikeutettujen taustaryhmiensä etuihin. Taloudenpitäjät ovat tehneet tästä omat johtopäätöksensä ja oivaltaneet, että Esko Ahon hallitus ei kykene eikä halua toimia markkinatalouden pelisääntöjä tasapuolisesti kunnioittavalla tavalla.

Hallituskauden ajan jatkunut epäluottamus talouspolitiikkaa kohtaan sekä taloudellisen turvattomuuden syveneminen osoittavat kouriintuntuvasti sen, että talouspoliittista uskottavuutta ei voi saavuttaakaan, kun päähallituspuolue on ennen vaaleja ja vaalien jälkeen kampanjoinut Suomen markkaa vastaan sekä taipunut vain vastahakoisesti ja sisäisesti epäyhtenäisenä ECU-sidonnaisuuden vahvistavaan kannanottoon.

Epäuskottavuutta ovat lisänneet hallituksen keskeisten ministerien erimielisyydet talouspolitiikan linjasta. Hallituksen pääministeri ei ole kantanut kokonaisvastuuta hallituksen talouspolitiikasta, vaan on sallinut hallituksen todellisia aikomuksia koskevan yleisen epävarmuuden jatkumisen. Kokoomuksen johto taas ei ole sitoutunut näkyvästi minkäänlaiseen talouspolitiikkaan, ikään kuin puolue ei olisi hallituksen osapuoli lainkaan.

Hallitus ja Suomen Pankki ovat antaneet ajautua maan hallitsemattomaan pakkodevalvaatioon, joka vie pohjan Suomessa harjoitetulta vakaan markan politiikalta ja sen varaan rakennetulta tulopoliittiselta sovintoehdotukselta sekä on vastoin hallituksen ohjelmaansa kirjoittamia talouspoliittisia periaatteita.

Hallitus ja Suomen Pankki ovat nyt toimilaan myöntäneet, että kesäkuun 1991 päätös markan kurssin sitomisesta ECUun vaihteluväliä muuttamatta oli virheellinen. Jos tämä on hallituksen linja, miksi Suomen kansantaloutta heikennettiin kesä — marraskuussa 1991 epäus-

kottavalla politiikalla? Politiikalla, joka ajoi tuhansia yrityksiä konkurssiin ja kymmeniätuhansia suomalaisia työttömiksi?

Nyt tapahtunut ECU-sitoumuksen rikkominen on talouspolitiikan uskottavuuden kannalta verrattomasti vaarallisempaa kuin vuoden 1989 revalvaation purkaminen olisi ollut kesäkuun ECU-päätöksen yhteydessä. Sekä ulkomaiset että kotimaiset taloudenpitäjät ovat nähneet, että Suomen tasavallan hallituksen sitoumuksilla ei ole mitään arvoa.

Menetetyn luottamuksen palauttaminen ei tule olemaan helppoa millekään hallitukselle ja se tulee kestämaan kauan. Miten sen voidaan kuvitella onnistuvan, jos valitusta linjasta keskeisesti vastuulliset ministerit, pääministeri ja valtiovarainministeri, yrittävät jatkaa tehtävissään? Antaako lupausten rikkominen hallituksen mielestä oikean kuvan Suomen talouspolitiikan periaatteista?

Pääministeri ja hallitus ovat toistuvasti koettaneet säilyttää vastuuta raha- ja valuuttakurssipoliitikasta palkansaajajärjestöille. Työmarkkinajärjestöt eivät kuitenkaan tee rahapolitiikkaa ja valuuttoja koskevia päätöksiä eivätkä ole vastuussa siitä, ettei Suomen hallituksen sitoumuksiin uskota. Vastuu hallituksen talouspolitiikasta kuuluu vain ja ainoastaan hallitukselle itselleen.

Ammattiyhdistysliike on kantanut oman vastuunsa ja osoittanut huomattavaa joustavuutta ollessaan valmis alhaisen inflaation politiikkaan. Vastuulliset järjestöjohtajat joutuvat puolustaessaan jäsentensä etuja ottamaan huomioon hallitusta kohtaan tunnetun yleisen epäluottamuksen, joka onkin osoittautunut aiheelliseksi.

Pakkodevalvaatio luo epävarmuutta ja uusia inflaatio-odotuksia. Talouden kaikkien sopijaosapuolien on voitava lähteä siitä, että hallituksen sanaan voidaan luottaa. Vain näin luodaan edellytykset Suomen kansantalouden uudelle nousulle.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin viitaten esitämme kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Aikooko hallitus jatkaa työskentelyään vahingoitettuaan vakavasti Suomen mainetta, ajettuaan kymmeniätuhansia suomalaisia työntekijöitä työttömiksi ja tuhansia yrityksiä konkurssiin sekä osoitettuaan kansalaisille, että sen

pääministeri ei kanna kokonaisvastuuta ja että sen talouspoliittisiin sitoumuksiin ei voi luottaa?

Helsingissä 15 päivänä marraskuuta 1991

Antti Kalliomäki	Arja Alho
Jouni Backman	Aarno von Bell
Jukka Gustafsson	Iiris Hacklin
Tarja Halonen	Sinikka Hurskainen
Tuulikki Hämäläinen	Ulpu Iivari
Anna-Liisa Kasurinen	Tarja Kautto
Johannes Koskinen	Erja Lahikainen
Pentti Lahti-Nuuttila	Reijo Laitinen
Reijo Lindroos	Matti Louekoski
Leena Luhtanen	Matti Luttinen
Lauri Metsämäki	Kyllikki Muttilainen
Riitta Myller	Mats Nyby
Arja Ojala	Saara-Maria Paakkinen
Pertti Paasio	Virpa Puisto
Kari Rajamäki	Maija Rask
Heikki Rinne	Jukka Roos
Timo Roos	Lea Savolainen
Jouko Skinnari	Erkki Tuomioja
Marja-Liisa Tykkyläinen	Kerttu Törnqvist
Kari Urpilainen	Marjatta Vehkaoja
Marja-Leena Viljamaa	Raimo Vuoristo
Matti Vähänäkki	Erkki Pulliainen
Heidi Hautala	Satu Hassi
Hannele Luukkainen	Tuija Maaret Pykäläinen
Paavo Nikula	Pekka Rätty
Ulla Anttila	Eero Paloheimo

Pekka Haavisto”

P u h e m i e s : Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle seuraavaan täysistuntoon.

Valtioneuvoston selonteko ajankohtaisista ulkopoliittisista kysymyksistä 14.11.1991

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan ajankohtaisia ulkopoliittisia kysymyksiä koskevan valtioneuvoston selonteon 14.11.1991 käsittelyä.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että selonteko lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. O. R e h n : Herra puhemies! Hyvät kollegat! Ulkoministeri kaipasi selonteon ja laajemminkin ulkopoliitiikan osalta sekä myönteisiä virikkeitä että perusteltua kritiikkiä. Saamanne pitää. Aloitan kritiikistä ja siirryn sen jälkeen enemmän virikkeelliseen puoleen.

Ensinnäkin selonteko on luonteeltaan lähinnä kuvaileva eikä erityisen analyttinen. Se ei täysin vakuuta tässä tilanteessa, jossa kyky muutokseen on kansakunnan menestyksen elintehto. Nyt ulkoasiainhallinnolta kaivattaisiinkin kiipeästi luovaa analyysikykyä, jotta Suomi pystyisi hallitsemaan itsensä parhaaksi edessä olevan murroskauden. Näin myös sen takia, ettei toisuisi se, mikä tapahtui Venäjän vallankaappauksen yhteydessä. Silloin nimittäin Suomen ulkoasiainhallinnon linjanveto ei käsittäkseni perustunut reaalipoliittisesti eikä moraalisesti kestävään analyysiin. Onneksi hallituksen ulkoasiainvaliokunta pystyi kuitenkin pelastamaan sen, mitä pelastettavissa oli, mm. Baltian itsenäisyyden tunnustamisen yhteydessä.

Esihistoriallisen valtiosääntömme uudistamisen pitäisi koskea myös ulkopoliittikkaa, sillä kansainvälistymisen ja integraation edetessä ulko- ja sisäpolitiikan rajaviiva on muuttunut entistä hämärämmäksi. Moni asia ei ole enää pelkästään Suomen ulkopoliittikkaa, vaan se on eurooppalaista sisäpolitiikkaa. Eduskunnan ja sen luottamusta nauttivan hallituksen asemaa onkin vahvistettava myös kansainvälisiä suhteita koskevissa kysymyksissä. Se edellyttää hallitusmuodon 33 §:n ja sen 1 momentin uudistamista. Näiltä osin presidentti Koivisto on nähdäkseni edennyt oikeaan suuntaan pyrkimällä lisäämään parlamentaarisen hallituksen vastuuta myös ulkopoliittisissa kysymyksissä.

Entä sitten Euroopan uudet realiteetit ja Suomen integraatiopoliittikka? Myönnän, että puheeni on aika eurosentrinen, mikä johtuu siitä, että haluan säästää aikaanne ja aikaa keskusteluun, joten käsitelen pelkästään Euroopan ja Suomen suhteisiin liittyviä kysymyksiä.

Kun presidentti Paasikivi opetti suomalaisille, että kaiken viisauden alku on tosiasioden tunnustaminen, hän tarkoitti ennen kaikkea poliittista maantiedettä, toisin sanoen Suomen ja sen itänaapurin välisiä voimasuhteita, pitkää yhteistä rajaa sekä Venäjän pysyvää turvallisuusintressiä Pietari — Leningradin sotilaspiiriin luoteisrajalla. Suomen linjan tulee jatkossakin perustua tosiasioden tunnustamiseen.

Mutta mitä ovat ns. vallitsevat realiteetit ensi vuosikymmenen ja vuosituhatosen Euroopassa? Mitä ovat ne tosiasiat, joihin Suomenkin linjavallintojen pitää nojata? Kansainvälisten suhteiden laadullinen muutos tai murros on muuttanut ja koko ajan muuttaa niitä poliittisia realiteetteja, joille Suomen linja perustuu. Nämä muutokset ovat läpäisseet sekä kansainvälisen talouden että turvallisuuspolitiikan.

Kansakunnan tulevaisuus riippuu nykyisin entistä enemmän kansantalouden voimasta ja teknologisesta suorituskyvystä. Syyt löytyvät kansainvälisen talouden murtavista voimista, niistä, joista meilläkin on viime aikoina saatu karvaitakin kokemuksia. Nopea tekninen kehitys, kansainvälisten yritysten maailman laajuiset strategiat ja suorien sijoitusten räjähdysmäinen kasvu ovat muuttaneet kansakuntien menestyksen ehtoja, siis realiteetteja.

Miksi tästä on muodostunut ongelma Suomelle ja muille Efta-maille? Sen vuoksi että näiden pienten valtioiden politiikkamalli nojaa kaksijakoiseen talouteen. Suurten monikansallisten yhtiöiden ja muiden vientiyritysten muodostama avoin sektori on nykyaikainen ja tehokas, mutta sen vastapainoksi Efta-maihin on kehittynyt sängen raskas suljettu sektori, jota suojelevat kartellisopimukset, monopoliasemat ja erilaiset kaupan esteet.

Näiden uusien realiteettien kuten pääomien vapaan liikkuvuuden vallitessa liiaksi paisunut suljettu sektori muodostaa liian raskaan taakan pienelle kansakunnalle vetää puoleensa kotimaisia ja ulkomaisia investointeja, joista kansantalouden dynamiikka lopulta kumpuaa.

Näiä ja sinisilmäistä olisi kuvitella, että esimerkiksi EY-jäsenyys sinänsä ratkaisisi Efta-maiden rakenneongelmat. Ensisiijaista on panna kotipesä kuntoon panostamalla koulutukseen ja tutkimukseen, lisäämällä kilpailua elinkeinoelämässä ja noudattamalla kurinalaista talouspolitiikkaa. Kylmä totuus on, että elinvoimainen ja vahva talous on Suomenkin itsenäisyyden keskeinen tae.

Kuitenkin kiinteä osallistuminen Euroopan integraatioon muodostaa yhden keskeisen elementin pienten valtioiden pärjäämisstrategiassa. Tästä korporatiivisesta sääntelytaloudesta on siirryttävä eurooppalaiseen markkinatalouteen, minkä ehtona on kansainvälistyminen ja integraatio. Efta-maiden nelipyöräilyssä kohti EY-jäsenyyttä ei olekaan kyse pelkästään sisäpoliittisesta pisteidenkeruusta, vaan syvemmästäkin muutoksesta niitten menestyksen ehdoissa.

Esimerkiksi Ruotsin ja Itävallan EY-hakemukset eivät nousekaan mistään Eurooppa-idealismista. Paremminkin niitä voidaan selittää Karl Marxin historiankäsityksen mukaisesti: Kapitalistiset tuotantovoimat näyttävät määrävän politiikan suunnan.

Tämä kansainvälisen talouden dynamiikka selittää pitkälle myös maailman turvallisuusjärjestyksen murrosta, mikä kaatoi lopulta komentotalouden ja puolue-monopolin sekä Berliinin muurin ja Euroopan kahtiajaon. Tämä on johtanut siihen, että Suomen puolueettomuuspolitiikka kaipaa uudistamista. Puolueettomuuspolitiikka ei ole päämäärä sinänsä, vaan poliittinen työväline saavuttaaksemme perustavanlaatuiset tavoitteemme kuten vapauden, itsenäisyyden ja elämisen laadun. Suomen puolueettomuuspolitiikka on paremminkin mentaliteetti, suhtautumistapa, kuin mikään tiukasti nitattu doktriini.

Puolueettomuuspolitiikka kiteytyykin jatkossa perusyttimeensä Suomen kohdalla: puolustuspoliittiseen puolueettomuuteen eli pyrkimykseen pysyttäytyä puolueettomana mahdollisen konfliktin syttyessä noudattamalla liittoutumattomuutta rauhan aikana. Tämä ei estä vaan päinvastoin kannustaa aktiiviseen osallistumiseen eri alojen poliittiseen ja taloudelliseen integraatioon.

Uusien realiteettien paineessa Suomen pitää tehdä välttämättömyydestä kansallinen hyve. Kuinka sopeutua muutokseen turvaten parhaiten Suomen reaalisien itsenäisyyden ja vaikutusvallan Euroopan muutoksessa? Suomen päättäjiltä kaivataankin nyt samanlaista sielullista jaa-kobinpainia, jota Urho Kekkonen kävi kuuluisalla Rovaniemen reissullaan vuonna 1943.

Tätä kehitystä vasten tarkastelen paria tasoa Suomen Eurooppa-politiikassa.

Euroopan uusi arkkitehtuuri näyttää muotoutuvan kolmikerroksiseksi rakennukseksi kuten selonteostakin pystyy ainakin rivien välistä päättämään. Nämä kerrokset ovat Etyk, Euroopan neuvosto ja Euroopan yhteisö.

Etyk, joka nyt kattaa 38 valtiota, on vastuussa keskeisistä poliittisista ja turvallisuuskysymyksistä.

Euroopan neuvostolla on puolestaan oma roolinsa Etykin ja Euroopan yhteisön välissä. Pääosa Keski- ja Itä-Euroopan maista, jotka eivät ole yhteisön jäseniä, on kuitenkin Euroopan neuvoston jäseniä tai tarkkailijoita. EN onkin kattavuutensa vuoksi sopiva painostuselin, Euroopan poliittinen omatunto, kannusta-

maan Länsi-Eurooppaa avaamaan markkinointaan itäiselle Keski-Euroopalle, mikä on lopulta parasta tukea demokratian vakiinnuttamiseksi. Suomen kannalta Euroopan neuvoston poliittista roolia on nähdäkseni syytä pyrkiä vahvistamaan juuri näiden seikkojen johdosta, missä suhteessa ulkoministeriön aktiivisuus on ollut mielestäni suorastaan kiitettävää.

Euroopan neuvosto täyttäisi hyvin sellaisen Euroopan konfederaation kriteerit, jota mm. presidentit Francois Mitterrand ja Václav Havel Prahassa kesäkuussa kaavailivat. Euroopan neuvostosta tulee pyrkiä tekemään paneurooppalainen yhteisö, mutta jäsenpohjan laajentaminen ei saa olla itsetarkoitus eikä Euroopan neuvoston peruskirjan lähtökohdista pidä tinkiä. Euroopan ihmisoikeussopimuksen hyväksyminen on edelleen EN-jäsenyyden poliittinen edellytys. EN:n standardit ja mekanismi menevät muiden seikkojen edelle, mikä on muistettava, kun esimerkiksi Keski- ja Itä-Euroopan ja Baltian maiden jäsenyyden edellytyksiä punnitaan. Näiltä osin mielestäni Euroopan neuvostolla on aika vahva uskottavuus, sillä se on johdonmukaisesti puolustanut pienten kansojen itsemääräämisoikeutta mutta samaan aikaan vaatinut nimenomaan vähemmistöjen oikeuksien kunnioittamista.

Kannatankin tältä pohjalta keskustan ryhmäpuhuja Kääriäisen esitystä siitä, että Suomen hallitus ryhtyisi toimiin Slovenian tunnustamiseksi. Demokratian ja pienten kansojen oikeuksien näkökulmasta sekä Slovenian että myös Kroatian tunnustaminen on perusteltua, kunhan ne huolehtivat vähemmistöjen oikeuksista. Tämä oli myös Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen suositus neuvoston jäsenmaille syyskuussa pidetyssä istunnossa.

Lopulta onkin todettava, että epäilemättä Euroopan yhteisö EY on kuitenkin Euroopan poliittisen ja taloudellisen kehityksen moottori. Suomen potentiaalisen EY-jäsenyyden kannalta edellä kuvaamani taloudelliset ja teknologiset seikat sekä puolueettomuuspolitiikka ovat luonnollisesti keskeisiä asioita. Sen lisäksi asiaa pitää tarkastella päätöksenteon, ympäristön ja maaseudun kannalta.

Ensinnäkin EY-jäsenyyden on väitetty vievän viimeisetkin riipheet Suomen itsenäisyydestä? Onko näin? Pystyykö pieni valtio lainkaan vaikuttamaan Euroopan yhteisön päätöksenteossa? Vastaus riippuu siitä, antaako sen juristi vai poliitikko, siis siitä, korostammeko muodollista suvereniteettia vai reaalista vaikutusvaltaa.

Euroopan yhteisön päätöksenteko ei näet ole mitään matematiikkaa eikä juridiikkaa, vaan politiikkaa, hyvät ystävät. Pienten valtioiden vaikutusvalta riippuukin sekä riittävästä sitkeydestä neuvotteluissa että kyvystä koalition muodostukseen ja taitaviin poliittisiin aloitteisiin. Suomen kohdalla Pohjoismaat voivat muodostaa tärkeän viiteryhmän, josta saattaa kehittyä esimerkiksi demokratiaa, sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja ympäristökysymyksiä korostava liittoutuma EY:n sisällä tietenkin yhteistyössä muiden samanhenkisten maiden kuten usein Saksan tai Englannin kanssa.

Toiseksi integraation ympäristövaikutukset ovat kahden suuntaisia. Yhtäältä sisämarkkinoiden toteutuksesta seuraava kulutuksen, tuotannon ja kuljetusten kasvu lisää ympäristörasitusta, minkä EY:n komissiokin on raportissaan myöntänyt. Tämä on kuitenkin seurausta talouden dynamiikasta eikä poliittisesta integraatiosta. Jos ympäristösyistä vastustaa integraatiota, loogisuuden vuoksi on silloin vastustettava myöskin Eta-sopimusta. Eta-sopimus tuo kaikki keskeiset kielteiset ympäristövaikutukset jo mukanaan tarjoamatta kuitenkaan vastapainoksi mahdollisuutta vaikuttaa positiivisesti eurooppalaisen ympäristöpolitiikan kehittämiseen.

Lisääntyvän ympäristökuormituksen vastapainoksi poliittinen integraatio mahdollistaa koko Euroopan kattavat toimenpiteet ympäristön suojelemiseksi. EY on lopulta ainoa eurooppalainen yhteistyöelin, jolla on riittävästi päätös- ja toimivaltaa sekä resursseja ympäristöongelmien tehokkaaseen ratkomiseen, jos se vain näin haluaa.

Kolmanneksi Etaan verrattuna EY-jäsenyyds toisi mukanaan liittymisen EY:n maatalouspolitiikkaan. Sitä ei Suomen maatalous nykytilaansa suoraan ja sellaisenaan kestäisi. Suomen kannalta nyt on ratkaisevan tärkeää ensinnäkin ryhtyä laatimaan sellaista tulevaisuuden maaseutustrategiaa, jolla turvataan elinvoimainen maaseutu myös EY-jäsenyyden olosuhteissa, mikä on kyllä nähdäkseni täysin mahdollista. Sen lisäksi on edessä olevissa EY-neuvotteluissa asetettava tavoitteeksi riittävän pitkä siirtymäkausi sekä eräiltä osin pysyvät poikkeukset Suomen maataloudelle samaan tapaan kuin EY:n Alppimaa-status edellyttää. Lisäksi kannattaa muistaa, että kasvihuoneilmiön edetessä maaseutu on suomalaisten ekologinen henkivaikutus.

Näkemykseni mukaan onkin syytä lähteä sii-

tä, että Suomen kannattaa hakea EY-jäsenyyttä ensi vuoden alussa tai viimeistään keväthalvella, jotta olemme mukana samalla neuvottelukierroksella Ruotsin ja Itävallan kanssa. Suomen kannattaa käyttää hyväkseen se tilaisuus, joka tarjoutuu, kun Efta-maihin kaikkien myönteisimmin suhtautuva Englanti toimii EY:n puheenjohtajamaana ensi vuoden jälkipuoliskolla.

Lopullinen neuvottelutulos vasta kertoo, minkälaisilla edellytyksillä Suomi voisi Euroopan yhteisöön liittyä. Siinä vaiheessa on syytä järjestää asiasta kansanäänestys. Näiltä osin on pakko sanoa, että Suomen Eurooppa-politiikkaa ei voida tehdä siitäkään huolimatta, että Mikkelin Palloilijat voitti hopeaa SM-sarjassa, perinteisellä savolaisella futistyyllillä: naatiskellaan, naatiskellaan, muttei laakasta. Keskustella kyllä pitää ja pohtia asiaa perusteellisesti, mutta päätöksiäkin on kyettävä tekemään. Laitojen kautta ja keskeltä läpi, niin maaleja syntyy, kunhan ensin tiedetään, kumpaan maaliin palloa pyritään laukomaan.

Lopulta Suomen EY-päätöstä pitää pohtia paitsi talouden ja turvallisuuden näkökulmasta myös historianfilosofisena kysymyksenä. Eurooppalaiset perusarvot: demokratia, ihmisoi-keudet ja markkinatalous, ovat myös suomalaisen yhteiskunnan kulmakiviä. Siksi on huolehdittava siitä, että Suomi on vahvalla itsetunnolla mukana eurooppalaisessa päätöksenteossa, siellä missä Suomea ja Eurooppaa koskevat suuret päätökset tehdään, siellä missä 2000-luvun Eurooppaa rakennetaan.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Rehn käytti jalkapallo-termejä. On aivan totta, että pitää tietää, kumpaan maaliin ampuu, mutta hän ei oikein näyttänyt vielä tietävän, kumpaan joukkueeseen hän kuuluu: siihenkö joka EY:hyn meitä kuljettaa, vai siihen joka suhtautuu siihen kriittisesti. Hän selvästi unohti asian, joka koskee turvallisuus- ja puolueettomuuspolitiikkaa viitaten siihen vain hyvin lyhyesti.

Jos me katsomme, minkälaista kehitystä EY:n sisällä on viime aikoina tapahtunut yhteiseen puolueettomuus- ja turvallisuuspolitiikkaan, jopa asevoimiin, niin se on ollut tavattoman voimakasta. Niin sanottu Luxemburgin ehdotus, jota käsiteltiin Italiassa Asolossa, pitää sisällään valtavan listan asioita, joista saatetaan, sanon vain saatetaan, tulevaisuudessa sopia määränemmistöllä, toki vastustustakin on. Sen jäl-

keen, jos näin tapahtuisi, päätettäisiin EY:n sisällä aseleikkisuuden ja teknologisesti yhteistyöstä, aseiden viennistä kolmansiin maihin, ydinaseiden leviämisen estämisestä, YK:n rauhanturvatehtäviin osallistumisesta, humanitaariseen interventioon kriisialueille, Etyk-politiikasta, suhteista Neuvostoliittoon ja suhteista Yhdysvaltoihin. Kaikista näistä saatettaisiin päättää enemmistöpäätöksin. Tämähän olisi todella tilanne, jossa Suomi selvästi olisi liittoutunut sellaiseen yhteisöön, jossa sen oma päätäntävalta ei vaikuttaisi ja itsenäisyys olisi mennyt. Tämä olisi hyvä muistaa, kun analysoidaan EY:n erilaisia turvallisuus- ja ulkopoliittisia piirteitä.

Ed. Lipponen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Rehnin ansiokas esitys olisi hyvin sopinut kekrijuhille tai pidettäväksi keskustan ryhmäkokouksessa. Myönteistähän siinä oli se, että hän sanoutui irti ulkoministeri Väyrysen edustamasta dogmaattisesta, fundamentalistisesta puolueettomuuspoliittisesta ajattelusta.

Mutta aikataulu, jota ed. O. Rehn esitti EY-jäsenyyden hakemiseksi, on liian hidas. Hallitus viivyttää nyt maan etujen kustannuksella. Hakemus pitäisi jättää ensi viikolla Brysseliin, jotta ehdittäisiin ennen Maastrichtin kokousta. Sen jälkeen on mahdollista, että on vaikeampi päästä mukaan. Ruotsi ja Itävalta voivat todennäköisesti aloittaa alustavat neuvottelut komission kanssa jo ensi vuonna. Siitä kun Suomi jättää hakemuksensa, menee vuosi ennen kuin saamme komission mielipiteen, ja silloin saatamme olla jo myöhässä. Tämä ei ole mikään juna-kysymys, vaan kysymys on Suomen eduista. Sen vuoksi pidän myös sitä aikataulua, jota ed. O. Rehn ja myös sosialidemokraattinen puolue ovat esittäneet, liian hitaana. Odotan hallitukselta toimintaa.

Mitä ed. Wahlström täällä sanoi, kuului aikaan, jolloin rupla oli vielä valuutta. Gorbats-hov on juuri äskettäin pitänyt myönteisenä sitä, että Itä-Euroopan maat menevät mukaan Naton toimintaan. Kyllä aika on nyt niin perusteellisesti muuttunut, että meidän pitää tajuta se, että Maastrichtin kokouksessa ei päätetä mitään sellaista, joka estäisi Suomea ulkopoliittisista syistä hakemasta EY:n jäsenyyttä.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puutun vain ed. O. Rehnin alustuksen yhteen osaan. Hän otti kantaa ulkopoliittisen päätöksenteon demokratisoinnin ja parlamenta-

risoinnin puolesta. Kanta on mielestäni erittäin välttämätön ja perusteltu nimenomaan ja etenkin Suomen ulkopoliittisen aseman ja integraation suhteen, mutta muutenkin pitäisi jotain tapahtua.

Näyttää siltä, että keskustapuolue on tässäkin asiassa hyvin hajallaan. Oikeusministeri Pokka on ottanut useaan kertaan myönteisen kannan ulkopoliittisen päätöksenteon suhteen, mutta sen sijaan ulkoministeri Väyrynen on ollut nähdäkseni hyvin voimakkaasti sillä kannalla, että asiaan ei ole syytä puuttua. On erittäin mielenkiintoista nähdä muutaman kuukauden kuluessa, voittaako oikeusministeri Pokan ja keskustan varapuheenjohtaja O. Rehnin kanta entisen puheenjohtajan Väyrysen kannan keskustan sisällä. Siellähän näyttää olevan vähän joka asiaa hyvin erilaisia ja täysin vastakkaisia linjoja.

Samaa mieltä olen tietysti ed. O. Rehnin kanssa siitä, että päätöksiä pitää pystyä tekemään asioissa, mutta sehän nimenomaan näyttää olevan Ahon hallituksen suurin vika, että se ei pysty tekemään mitään päätöksiä, josta johtuen maamme asiat ovat tällä hetkellä täysin takalukossa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. O. Rehn antoi yleisesti ottaen tunnustuksen ulkoministeriölle aktiivisuudesta eri puolilla ja eri tapauksissa. Toisaalta ed. O. Rehn viivähti aika pitkään hajautuvan Jugoslavian tapahtumissa, ja näiltä osin olisin yhtynyt sos.dem. ryhmäpuheenvuorossa esitettyyn näkemykseen ja toivomukseen, että ulkoministeriö ja Suomi yleensä olisi aktiivisempi sen verenvuodatuksen vähentämiseksi ja lopettamiseksi, mitä entisen Jugoslavian alueella tapahtuu. Viimeksi tapahtunut keskusvallan ja serbialaisten suorittama Kroatian Bukovar-nimisen kaupungin valtaus ja sen mahdolliset jälkiseuraukset, jotka kohdistuvat siellä kenties siviiliväestöön ja toisaalta myös Kroatian hallussa olevien alueiden sisällä oleviin serbialaisvähemistöihin, aiheuttavat varmasti sellaisen ketjureaktion, joka jatkaa sotatoimia tuolla alueella hyvinkin pitkään.

Olisin toivonut, että ministeri Väyrynen olisi johtamassaan ministeriössä ottanut aktiivisemman otteen, koska Suomella on nimenomaan itsenäisenä valtiona kokemus tuollaisesta maahan tunkeutumisesta, jota serbialaiset ovat nyt Kroatiassa harjoittaneet.

Toisaalta olisi mielenkiintoista kuulla ministeri Väyrysen näkemys entisestä Jugoslaviasta

irtautuneiden valtioiden tunnustamisjärjestyksestä. Minun mielestäni Slovenian tunnustaminen voi hyvin odottaa sitä hetkeä, kun aseet ovat lopullisemmin vaientuneet.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että sekä ed. Wahlströmille että ed. Lipposelle tuo Maastrichtin kokous on joku maaginen takaraja, ed. Wahlströmille siinä mielessä, että siellä todella lyötäisiin lukkoon pysyvästi tulevaisuuden Euroopan yhteisön ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittinen linja. En sitä luvalla sanoen, ed. Wahlström, usko. Brittien kyselevä ja epäilevä linja on myös hyvin tervetullut meille suomalaisille ja muille Pohjoismaille koko integraatiopolitiikassa. Lähdenkin siitä, että ratkaisut Euroopan yhteisön ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta siirtyvät hamaan tulevaisuuteen.

Tässä suhteessa ed. Lipposenkaan perustelut, että Maastricht olisi nyt jonkinlainen takaraja Suomen jäsenhakemuksen jättämiselle, eivät voi olla millään tavoin kestäviä. On aivan selvää, ja minunkin lähtökohtani on se, että Euroopan yhteisö selviää erinomaisesti ilman Suomea, mutta epäilen, että me emme pitkän päälle selviä ilman heitä.

Minusta olisi nyt kaikkein tärkeintä, että hallitus pyrkisi mahdollisimman nopeasti antamaan hyvin perusteellisen selonteon kansalaisille siitä, mitä tulossa oleva Eta-sopimus merkitsee eri aloille. Kansalaisilla on ehdottomasti liian vähän tietoa ja vastauksia keskeisiin eri alojen kysymyksiin. Samalla hallituksen tulisi paneutua kiireisesti myös perusteellisesti selvittämään Euroopan yhteisön jäsenyyden etuja ja haittoja sekä sen myötä keskittyä päätöksentekoon seuraavana vuonna.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En ymmärrä ed. Lipposen kiirettä tässä asiassa. Onko meillä suomalaisilla niin heikko itsetunto, että meillä on varaa keskustella vain kuorista mutta ei sisällöstä? Meidän pitäisi eduskunnassa tietää, niin kuin tässä ed. M. Laukkanenkin peräänkuulutti, Eta-sopimuksen sisältö ensin ja sen jälkeen, mitä EY pitää sisällään: mitä myönteistä se tuo meille suomalaisille ja mitä se vie meiltä pois. Sen me jokainen tiedämme, että päätösvalta meiltä menee Eurooppaan lähes kaikissa asioissa. Se on jo tiedossa. Päätösvalta on hyvin arvokas asia meille suomalaisille. Senkin me tiedämme, että

sotilasliittoutuma EY:stä tulee ajan myötä. Onko meillä varaa olla mukana, jos me haluamme olla puolueettomia? Jos haluamme liittoutua sotilaspoliittisesti, niin siitä vain.

Mielestäni kansalaiset myös joka yhteydessä pyytävät vastauksia kysymyksiin: mitä EY tuo suomalaisille. Jos eduskunnalla ei ole tietoa siitä, mitä se tuo tullessaan, ja se keskustelee vain siitä, mennäänkö mukaan vai eikö mennä mukaan, niin kyllä me olemme aika hataralla pohjalla tekemään päätöstä, millä tavoin suhtautua Euroopan yhteisöön. Mielestäni jos se tuo kerran meille positiivista, myönteistä ja muutakin kuin sen, että päätösvallan vie meiltä, niin mennään mukaan. Mutta ilman ehtoja en voi olla hyväksymässä päätöstä.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin ed. M. Laukkasen puheenvuoroon repliikin. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että Maastrichtin kokouksessa ei varmasti EY:n tuleva kurssi lopullisesti selviä, niin paljon poliittisia ristiriitoja EY:n sisällä vielä on.

Mutta näkisin tärkeänä, että Suomi alkaisi jo pikkuhiljaa ilmaista kantojaan sen suhteen, minkä tyyppisessä EY:ssä tai minkä tyyppisessä eurooppalaisessa yhteistyössä haluaisimme olla mukana. Tiedetään, että EY:n sillä on poliittisia ristiriitoja ja poliittisia intohimoja. Britannian linja on ehkä lähempänä sitä ajattelutapaa, joka meillä on Euroopan kehityksestä. Olisi aika tärkeätä, että suomalaiset ilmaisisivat mielipiteensä mieluummin etukäteen niille, jotka näistä kysymyksistä EY:n piirissä nyt vääntävät kättä, eikä niin, että EY kehittyi johonkin suuntaan, ja jälkikäteen sitten todetaan, että kyllähän Suomi olisi voinut olla yhteistyössä mukana, jos EY olisi kehittynyt tähän tai tähän tai tähän suuntaan. Jälkiviisaudella ei paljon asioita enää ratkota. Olen siis sitä mieltä, että Suomen pitäisi pikkuhiljaa ilmaista oma kantansa EY:n kehityssuuntiin ja siihen, minkä tyyppisessä Euroopan arkkitehtuurissa haluaisimme olla mukana.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. M. Laukkasen kanssa olisi tietysti mielenkiintoista keskustella, jos hän kuuntelisi vähän, mitä toinen sanoo. Minä en ensinnäkään sanallakaan maininnut Maastrichtin kokousta puheenvuorossani. Sanoin kaksi kertaa, että EY:n kehitys saattaa kulkea siihen suuntaan, minkä mainitsin. Jos me kerran arvi-

oimme EY:n kehitystä ja sitä kautta Suomen mahdollista osallistumista, niin kyllä kaikki tekijät pitää ottaa huomioon.

Puheenvuorossani painotin juuri sitä, että ed. O. Rehn hyvin keveästi syrjäytti puolueettomuus-, itsenäisyys-, turvallisuuspolitiikka-aspektin, joka eittämättä on varmasti paljon tärkeämpi kuin kauppapoliittinen puoli, joka nyt tosiasiassa hyvin pitkälle Etassa toteutuu. En minä pidä sisälläni semmoista uskoa kuin ed. Lipponen, jonka mielestä EY kehittyy hyvään suuntaan ja että EY:n jäsenyys on meille ainoa tapa tulevaisuudessa kulkea eteenpäin. Enemmän kannatan sitä ajatusta, minkä ed. O. Rehn esitti. Kaikkein tärkeintä on se, että meidän oma taloutemme ja yhteiskuntamme on kunnossa. Ei varmasti ole mikään katastrofi jäädä EY:n ulkopuolelle. Jos näin väitetään, se perustuu pelkätään uskoon, ei mihinkään tietoon. Siksi pitää todella harkita, pohtia ja seurata. Ei Brysseliin mene vain yhtä junaa, sinne menee useampi.

Ed. O. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Wahlström kiinnitti ensimmäisessä repliikkipuheenvuorossaan mielestäni huomiota erittäin olennaiseen seikkaan. Vastaan hänelle vain, että en halunnut pidentää alustustani käsitelläkseni liian juurta jaksain näitä kysymyksiä.

Toisaalta ed. Wahlström kiinnitti huomiota tähän seikkaan kuitenkin Euroopan vanhoista realiteeteista käsin, kuten ed. Lipponenkin toteasi. Sitä paitsi näyttää siltä, että EY:stä ei todellakaan näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa ole tulossa sotilasliittoa, mikä mielestäni on se raja: Suomen puolustuspoliittinen puolueettomuus pitää edelleen ottaa huomioon.

Sitä paitsi, kun EY:tä arvioidaan, ei kannata liikaa aina kiinnittää huomiota siihen, mitä eräät komission keskeiset jäsenet Delors tai Bange-mann esittävät, vaan tarkastella paremminkin mm. Englannin, Saksan ja muiden maiden pitkän tähtäyksen intressejä ja sitä kautta arvioida tätäkin kysymystä. Lisäksi on sanottava, että olen samaa mieltä ed. Pekka Haaviston kanssa siitä, että Suomella alkaa olla aika linjata oma yhteisöpolitiikkansa ja pohtia, mitä tekisimme, jos olisimme Euroopan yhteisön jäseniä.

Aikataulusta vielä se, että Maastrichtin jälkeen varmasti ehditään vielä joulupyhät levätä. Silloinhan ulkoministeriön virkamiehet voivat olla aattoilta lukuunottamatta töissä ja tuoda meille pätevän integraatiopoliittisen selonteon käsittelyyn tammikuussa 1992.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me, jotka olemme keskustelleet asiasta silloinkin, kun se oli kiellettyä, ihmettelimme sitä, että viivytellään silloin, kun on kysymyksessä maan etu, ja käyttäydytään niin kuin todella itsetunto puuttuisi, eletään brezhnevilaista aikaa, puhutaan aivan vanhoilla termeillä esimerkiksi turvallisuuspoliittisista asioista.

Ed. P. Leppänen, Etassa me menetämme todella kansallisen suvereeniteetin. Me joudumme hyväksymään kaiken, mikä EY:stä tulee emmekä ole mukana päättämässä. Meille on valmiiksi tehty jo selvitykset Ruotsissa myös poliittisilta osin. Ne ovat sieltä saatavissa, jos hallitus ei muuten niitä kykene tekemään ajoissa.

Maastrichtin kokous on sen takia tärkeä, että siellä viitoitetaan EY:n kehitys. Sen jälkeen on mahdollista, että tullaan rajoittamaan uusien jäsenien ottamista. Meidän täytyy olla mahdollisimman pian mukana. Siellä ei tulla tekemään sellaisia päätöksiä, jotka pakottaisivat meidän sotilaalliseen yhteistyöhön mukaan.

Kiinnitän huomiota siihen, että Itä-Euroopan maat ja Baltian maat ovat nyt menossa Länsi-Euroopan unionin toimintaan. Kysymys on mm. rauhanturvaoperaatioista — ed. Wahlström luetteli sarjan erittäin myönteisiä asioita. Eikö meillä Suomessa ole vihdoinkin aika tulla nykypäivään ja päästä eroon kylmän sodan ajattelusta?

Ed. V. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella huolestuttavaa, miten ed. Lipponen argumentoi tätä kysymystä. Hän ei joko näe tai suostu myöntämään sitä radikaalia eroa, joka on Etan ja EY:n välillä. Kun vielä tiedetään, että EY:n kehitymisprosessi on todella suuri ja Suomella ei ole sen enempää EY:n ulkopuolella kuin sisäpuolellakaan tosiasiallisia mahdollisuuksia vaikuttaa suurvaltojen linjaan ja siihen tapaan, jolla ne haluavat kehittää EY:tä, minusta olisi jotenkin uskomatonta, että tässä vaiheessa Suomi päättäisi hypätä tämän liikkuvan ja yhä kiihtyvän junan kyytiin, vaikka meillä ei ole mitään hätää sen takia, että Euroopan integroitumisen kannalta Eta todellakin takaa jotakin. Kun sisämarkkinat aukeavat vuoden 93 alussa, olen vakuuttunut siitä, että Suomella on varaa odottaa vuosi, useampikin, ja katsoa, mitä näiden sisämarkkinoiden jälkeen Suomi todella vielä tarvitsee.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haavisto totesi vastaus-

puheenvuorossaan, että meidän pitäisi linjata se, minkälaisessa EY:ssä haluamme olla mukana. Tämä on tietysti ihan hyvä tavoite, mutta minusta meillä ei ole vielä riittävästi valmiuksia. Meidän pitää ensin itsellemme selvittää, mitä EY käytännössä meille merkitsee. Pidän nimittäin melkein anteeksi antamattomana sitä, että esimerkiksi maatalouden osalta, joka on meille ehkä kaikkein vaikein sektori Euroopan yhdenmystystä ajatellen, ei ole tehty virallisia selvityksiä. Niitä ollaan nyt toki tekemässä, mutta kaikki muut Efta maat ovat selvityksen jo paljon aikaisemmin tehneet. Tulee mieleen, kenen etua tällainen palvelee, että tavallaan pistetään pää pensaaseen. Meillä täytyy olla viralliset selvitykset, joihin voimme nojata.

Ed. Lipposelle totean, että emme voi luottaa näissä asioissa siihen, mitä Ruotsi on selvityksiä omalta osaltaan tehnyt. Kyllä kai nyt jo kansallisen suvereeniteetinkin nimissä meidän pitää asiat itsellemme selvittää. Siinä mielessä olen samaa mieltä, kuten on todettu, että suomalaisilla on heikko itsetunto. Tämä pitää todella paikkansa. Siitä ehkä johtuu se, että yleensä kansainvälisiin kysymyksiin suhtaudumme hiukan pidättyväisesti. Meidän täytyy jatkossa toki avautua Eurooppaan, mutta ei pidä tehdä siitä sellaista huutohommaa, että mennään niin kuin Ruotsi kilpaa, että mikä puolueista on jo pisimmällä Euroopassa. Selvitetään ensin asiat, tehdään sitten eduskuntatasolla päätökset ja sen jälkeen vasta jätetään anomukset.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavisto sanoi, että Suomen pitäisi ilmaista, minkälaiseen Eurooppaan se haluaa kuulua. Minusta asia pitää nähdä sillä tavalla pienen maan näkökulmasta, että me emme kovin paljoa voi vaikuttaa siihen, minkälaiseksi Euroopan yhteisö muodostuu. Pikemminkin meidän täytyy kysyä, minkälaiseksi Suomi muodostuu, jos me liitymme Euroopan yhteisön jäseneksi. Tässä suhteessa meillä todellakaan ei ole riittävästi tietoa ja selvityksiä käytettävissä.

Ed. S-L. Anttila viittasi maatalouden osuuteen. Minusta kysymys ei ole pelkästään maataloudesta vaan maatalouden myötä koko maa-seudun ja sitä kautta myös metsätalouden perusteiden kehittymisestä Suomessa, sanalla sanoen koko kansantalouden rakenteen muutoksesta. Niin kuin eräissä selvityksissä on todettu, tällaisia kansantalouden kokonais selvityksiä ei EY-jäsenyyden ja Etan suhteen ole ollenkaan vielä

tehty. Tällaiset selvitykset tulisi kiireesti tehdä, jotta saisimme aineistoa päätöksentekomme pohjaksi.

Ed. M. Laukkane (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sitä osin olen ed. Lipposen kanssa varmasti samaa mieltä, että hakemus ei ole tietenkään yhtä kuin jäsenyys. Mutta toisaalta hieman kummastuttaa sosialidemokraattien hirmuinen tarrautuminen EY:n jäsenyyshakemuksen kiirehtimiseen. Tuntuu siltä, että ed. Tuomiojakin on kääntänyt täydellisesti kelkkansa sille linjalle, mitä hän kysymyksessä aikoinaan edusti, juuri sillä hetkellä, kun Suomessa alkoivat kriittisemmät kysymykset EY:n täysjäsenyydestä juuri kasvaa.

Mehän olemme näinä päivinä todistamassa taas aika mielenkiintoista tulopoliittista näytelmää. Siltä osin voisin, ed. Lipponen, teillekin todeta, että eiköhän korporatiivien Suomessa olisi aika paljon nyt ensin puhdistettavaa kohti normaaliparlamentaristista järjestelmää, jotta voisimme sitten täysipainoisesti Euroopan yhteisön työhön osallistua.

Ed. Haavistolle vastaan, että on selvää, että meidän täytyy pyrkiä kansallisuuksien eurooppalaiseen yhteistyöhön, sellaiseen yhteistyöhön, joka sallii kansallista liikkumavaraa. Sellainen kuva, että Euroopan yhteisöstä tulisi jokin uusi imperiumi vanhan, vastikään kaatuneen imperiumin tilalle, on minusta kauhukuva. Ajatellaanpa vaikkapa Baltian tai Itä-Euroopan maiden kehitysprosseja. Mikä vaihtoehto heille on se, että keskitetty valta siirtyy sitten Moskovasta Brysseliin? Ei minkäänlainen. On aivan selvää, että näiden demokratioiden suuri mahdollisuus perustuu juuri kansallisen olemassaolon traditioon, kansallisten ominaispiirteiden korostamiseen. Sitä kautta Eurooppa on palautumassa nyt vanhoille juurilleen, jotka ovat aikoinaan muotoutuneet kulttuuri- ja luonnollisten talousalueiden pohjalta. Siltä osin näen kansallisen erilaisuuden eurooppalaisessa yhteistyössä pelkästään rikkautena ja välttämättömyytensä.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Lipposesta on tullut sellainen EY-uskovainen, joka ei suostu näkemään, mitä todella tapahtuu, vaan toistaa sitä, mitä hän on sanonut ja mitä hän toivoo tapahtuvaksi ehkäpä. Tosiasiasahan EY:stä on tulossa liittovaltiotyypinen ylikansallinen yhteisö, jossa me olimme pieni osanen, pieni valtio, jolla ei olisi itsenäistä päätöksentekooikeutta.

Etan ja EY:n eroista voisi todeta pari. Eta-sopimus ei alista EY-jäsenyyden tavoin meitä tulliliittoon, ja tämä on aika iso kysymys, kun vieressä on Neuvostoliitto-Venäjä, jonka kanssa meillä on kaupallisia intressejä varmasti jatkosakin. Toiseksi Etan puitteissa voimme kuitenkin harjoittaa omaa turvallisuus- ja ulkopoliittikaa, ja se on superkysymys. Minä en ainakaan ole koskaan halukas luopumaan puolueettomuudestamme, koska se on meidän kansallinen etumme ja yhtä kuin Suomen itsenäisyys viime kädessä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Lipposen pariin puheenvuoroon totean omana näkökulmanani sen, että ensinnäkään EY-täysjäsenyys ei tosiasialliseen vaikutusmahdollisuuteen toisi mitään lisää verrattuna siihen, että Etajärjestelyllä suhteet Euroopan yhteisöön on hoidettu. Siinä määrin epädemokraattinen EY:n päätöksentekojärjestelmä on, ja siinä määrin pieni Suomen osuus todellisessa päätöksentekokoneistossa olisi.

Toinen merkittävä näkökohta on se, mikä on EY:n ilmiselvä ulko- ja turvallisuuspoliittinen kehityskulku viime aikoina ollut ja minkälainen se tulee lähiaikoina olemaan. Siitä saatiin näyttö eilispäivänä, kun EY:n bulvaanijärjestö Weu päätti lähettää sotalaivoja Jugoslavian rannikolle. Sehän oli erinomaisen selvä lähtölaukaus sille, että kun tiukka paikka tulee, ollaan valmiit lähettämään sotalaivoja liikkeelle. Kun ed. Lipponen on usein vaatinut näyttöjä siitä, mitä tapahtuu, se näyttö syntyi eilispäivänä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ne, jotka sanovat, ettei selvityksiä ole, eivät kerro ihan totuutta, koska kyllähän selvityksiä on olemassa. Esimerkiksi keskustan suhtautumiseen varmasti vaikuttaa se, että on olemassa selvityksiä siitä, että esimerkiksi maatalous tulee EY:ssä joutumaan todella vaikeuksiin. Mutta sama koskee myös muuta elinkeinoimintaa. Sekin tulee joutumaan vaikeuksiin, joten meidän ei kannata tuijottaa yksistään maataloutta.

Mutta on täysin eri asia, niin kuin keskustelussa on tullut esille, jättää hakemus, mihin mielestäni ei ole esteitä. Päinvastoin loppurutistus Eta-neuvotteluissa osoitti sen, että mahdollisimman nopeasti hakemus pitäisi jättää. Jos pitää paikkansa, enkä epäile, mitä ulkomaankauppaministeri Pertti Salolainen on todennut,

että kaksi — neljä jäsentä otettaisiin EY:hyn mukaan, meidän täytyy katsoa, mihin porukkaan me olemme Euroopassa viime kädessä jäämässä. Mutta näyttää myös siltä, että tämä hallitus ei pysty jäsenhakemusasiasiaa päättämään, koska niin selvät näyttävät keskustan ja kokoomuksen erot asiassa olevan.

Mitä tulee korporatiiveihin, kyllähän Eta-järjestelyissä on koko ajan huolehdittu siitä, että suomalainen työmarkkinakäytäntö ja työmarkkinasopimukset edelleen tullaan sallimaan, koska EY tuntee myös ne ja enemmänkin järjestöjä, mm. pienyritystoiminnan paljon paremmin kuin se Suomessa esimerkiksi tulopoliittisessa ratkaisussa otetaan huomioon.

Päätöksenteko on se ongelma, johon äskeisessäkin puheenvuorossa viitattiin. Toisaalta on tietysti ongelma se, että joutuu ottamaan kaikki huonotkin asiat ilman, että pystyy osallistumaan päätöksentekoon, jossa EY:ssä erityisesti parlamentin asema on tavattoman heikko.

Meidän on otettava huomioon suhteessa esimerkiksi Venäjään, kohta entiseen Neuvostoliittoon, että jos EY esimerkiksi talouspakotteilla alkaa pakottaa Neuvostoliittoa tai Venäjää tekemään jotakin, miten Suomi tässä tilanteessa tulee käyttäytymään. On sellaisia asioita, jotka liittyvät naapurisopimukseen samalla tavalla kuin puolustuspolitiikkakin, koska Pietarin alue on edelleen meille merkittävä.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Täällä on keskusteltu paljon selvityksistä ja siitä, missä määrin selvityksiä on. Haluan omasta puolestani vakuuttaa, että selvityksiä on erittäin paljon. Niitä on suorastaan metrimäärin eri alueilta olemassa. Haluan korostaa sitä, että viime kädessä, kun päätöstä joudutaan tekemään, ei kaikista selvityksistä ole kovin suurta apua. Viime kädessä joudutaan päätöstä perustamaan aika paljon myös erilaisiin poliittisiin arvioihin ja jopa epävarmuuksiin.

Jos lähdemme siitä, että Suomi haluaa olla samassa erässä niin sanoakseni Itävallan ja Ruotsin kanssa, silloin näyttää siltä, että tällaisen päätöksen tekemiseen ei olisi kovin paljon aikaa. On hyvin mahdollista, että englantilaiset aloittavat valmistavat keskustelut ensi vuoden toisella puoliskolla, jolloin he ovat EY:n puheenjohtajamaana, ja kuten tiedetään, viralliset neuvottelut niiden kanssa, jotka aikovat jäseniksi, ainakin tämänhetkisen tiedon mukaan, aloitetaan vuoden 1993 alusta.

Jos vertaamme Eta-sopimusta ja mahdollista

jäsenyyttä, voimme todeta, että käytännöllisesti katsoen suomalainen elinkeinoelämä on jo integroitu ja tulee integroitavaksi Eurooppaan Eta-sopimuksella melkein samoin kuin jos olisimme täysjäseniä. Ainoa merkittävä osa-alue, jota ei ole integroitu mutta joka sekin on evoluutiolausekkeen piirissä Eta-sopimuksessa, on maatalous. Maatalouden osalta voidaan todeta, että emme me voikaan tehdä lopullisia arvioita, ennen kuin olisimme neuvotteluissa, koska neuvotteluissa vasta ratkeaisi, minkälaisia, kuinka pitkiä siirtymäsäännöksiä saisimme. Sitten pidän tarkoituksenmukaisena ja välttämättömänä, että Suomi pyrkisi myös neuvottelemaan joitakin erivapauksia, jotka liittyvät pohjoiseen ilman-alaamme ja vaikeisiin tuotanto-olosuhteisiimme. Toisin sanoen, vaikka tekisimme kuinka paljon erilaisia selvityksiä asiasta, meillä ei voisi olla etukäteistietoa anomuksen jättämishetkellä siitä, mikä tulisi olemaan lopputulos siirtymäajoissa ja poikkeusjärjestelyissä, jotka selviäisivät vasta neuvottelujen kuluessa.

Muita tärkeitä näkökohtia, jotka ovat erona Eta-ratkaisun ja jäsenyyden välillä:

Ensinnäkään, kuten jo todettiin, Eta ei ole tulliliitto. Toisin sanoen jäsenyydessä oltaisiin mukana tulliliitossa ja tullitulot tuloutettaisiin yhteiseen rahastoon. (Ed. Tennilä: Iso ero!) Tämän lisäksi ja tästä oikeastaan seurannaisena olisi, että harjoitettaisiin myös yhteistä kauppapolitiikkaa kolmansiin maihin nähden. Toisin sanoen jos syntyisi kauppasodanomaisia taikka jopa poliittisia ongelmia esimerkiksi akselilla EY — USA, EY — Japani tai EY — Venäjä/Neuvostoliitto ja jos näihin reagoitaisiin kauppapoliittisin toimin, nämä seikat tulisivat tärkeiksi ja keskeisiksi sellaisessa tilanteessa.

Päivänselvää on, että nämä erot ovat aivan ratkaisevan suuret institutionaalisella puolella Etan ja EY:n välillä, toisin sanoen jos katsotaan ulkopoliittista koordinaatiota, turvallisuuspolitiikan kehittymistä jne.

Tämän lisäksi voidaan mainita myös raha- ja valuuttaunionin piirteet, jotka tulisivat: yhteinen keskuspankki ja mahdollisesti yhteinen raha, siis konkreettinen raha vuonna 1997.

Mutta nämä ovat kaikki asioita, jotka eivät vielä ole selviä edes EY:n omassa piirissä. Maastrichtin kokouksessa näistä keskustellaan ja pyritään päättämään niin pitkälle kuin mahdollista.

Skenaario neuvotteluista sellaisina, kuin esimerkiksi ruotsalaiset näitä arvioivat, olisi sen tyyppinen, että he tosiaan pyrkisivät pääsemään

esineuvotteluihin jo ensi vuoden puolella. Viralliset neuvottelut käytäisiin 1993. Sisäinen kansallinen käsittely olisi 1994, ja tämä skenaario päättyy siihen, että he olisivat tätä kautta jäseniä 1.1.1995.

Tämä saattaa toimia sellaisessa tapauksessa, että hakijoita olisi kaksi taikka muutama. Tässä ei ole mitään dokumentointeja esitettävissä, mutta EY:n komissiossa elää vankka käsitys, että he voisivat ottaa kaksi — neljä uutta jäsentä, mutta sen jälkeen he tarvitsisivat Rooman sopimuksen uudistamista ja laajoja periaatteellisia muutoksia itse EY:n struktuurissa. Tämä muodostaakin hyvin mielenkiintoisen asetelman, josta mitään lopullisia faktoja ei voida esittää. Siis jos halutaan olla samassa aikataulussa kuin Itävalta ja Ruotsi, päätös pitäisi tehdä mahdollisimman pian. Eikö niin? Silloin päästäisiin mukaan siihen neuvotteluajankautuun, jossa ne ovat.

Se on sitten mielenkiintoinen kysymys, jos neuvottelijoita täysjäsenyydestä olisikin enemmän kuin se, minkä verran EY katsoo itse voivansa omaa konstituutiotaan ja Rooman sopimusta muuttamatta ottaa. Silloinhan voi jopa ajatella sellaista skenaariota, että jos on oikein monta hakijaa, niin se suorastaan viivästyttäisi kaikkien hakijoiden aikataulua. Se, kuinka nopeasti tulisi selväksi, montako uutta jäsentä ja minkäluontoisia uusia jäseniä tulisi sisään, vaikuttaisi ehkä siihen luonteeseen, jolla EY päättäisi omasta poliittisesta ja jopa puolustus- ja turvallisuuspoliittisesta identiteetistään tulevaisuudessa.

Tässä ollaan erittäin kompleksisen ja vaikeasti hallittavan poliittisen ratkaisun äärellä. Itse en ole missään tapauksessa mikään hurraaeeeyläinen, en missään tapauksessa. Näen liian läheltä asiat, jotta osaan sanoa, että tähän kysymykseen pitää suhtautua mitä suurimmalla kriittisyydellä ja harkinnalla. Tätä täytyy katsoa todella kaikella vakavuudella. Minusta kyllä luvalla sanoen keskustelu on Suomessa ollut aika ajoin sellaista, että se on perustunut enemmän tunnepohjaiseen heittäytymiseen EY-jäsenyyden kannalle kuin todella kriittiseen analyysiin sitä, mitä se merkitsee tälle kansakunnalle. Se merkitsee todella tärkeitä asioita.

Mutta tämä ei tietenkään paljon auta, koska viimekäteinen arviointi pitää tehdä aika epävarmojenkin seikkojen pohjalta ja harkita kokonaisvaltaisesti, mikä on Suomen identiteetti tulevaisuudessa, mihin maaryhmään me haluamme kuulua, (Ed. Tennilä: Itsenäisiin!) mitkä maat

ovat ne, joiden kanssa me haluamme toimia läheisessä yhteistyössä, ja mitä me kansallisesti pidämme tärkeänä. Haluammeko integroida koko suomalaisen yhteiskunnan tätä parlamenttia myöten siihen päätöksentekokoneistoon, jota EY:n jäsenyys tulee merkitsemään?

Olen äärettömän tyytyväinen siitä, että viime aikoina keskustelu Suomessa on saanut paljon analyttisemmän sävyn ja on lähdetty katsomaan todella, mitä jäsenyys merkitsisi. Toisaalta meillä on probleemi aikataulusta. Meillä ei ole, jos me haluamme olla tietyssä aikataulussa mukana ja yrittää seurata Ruotsin ja Itävallan aikataulua, myöskään kohtuuttomasti aikaa käytettävissä.

Se on aivan varma asia, että siihen mennessä kaikkia tietoja ei myöskään ole käytettävissä. Aika paljon jää poliittisen arvioinnin ja analyysin varaan. Tämä mielestäni osoittaa vain sen, kuinka monimutkainen labyrintti on tästä asiasta päätöksen tekeminen.

Ed. Dromberg merkitään läsnä olevaksi.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. M ä k i - H a k o l a : Herra puhemies! Huomisen eduskunnan istunnon takia huomisen suuren valiokunnan kokous peruutetaan ja se pidetään keskiviikkona 27 päivänä marraskuuta kello 11.30.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pysyn repliikin ed. Korkeaojalle ennen ministerin puheenvuoroa. Käytän sen nyt.

Ed. Korkeaoja näki, että Suomen rooliksi jäisi pelkästään sopeutuminen. Pieni maa ei voi kovin paljon tai ei ehkä lainkaan hänen mukaansa vaikuttaa siihen, minkälainen on Euroopan arkkitehtuuri. Minä olen tästä kyllä eri mieltä.

Jos katsoo tilanteita, joissa Euroopassa on arkkitehtuuri muuttunut tai uusia organisaatioita tullut, Etyk on siitä hyvä esimerkki. Suomi oli siinä aktiivinen ja oli luomassa yhtä Euroopan rakenteista, joka nyt on jäänyt pysyväksi ja on varsin käyttökelpoinen Euroopassa uudessakin tilanteessa. Juuri vastaava uuden rakenteen etsintä on menossa taloudellisella puolella talousyhteistyössä EY:ssä tällä hetkellä. Minusta kyllä Suomen ainakin kannattaa yrittää vaikuttaa siihen, millaiseksi se muodostuu.

Se linja, jota esimerkiksi ymmärtääkseni Englanti on vetänyt, että talousyhteistyön piiriin pitäisi vetää Itä-Euroopan entisiä maita Puolaa, Tshekkoslovakiaa, Unkaria mukaan, mahdollisimman pian ehkä myös Baltian maita, on minusta oikea linja myös Euroopan taloudellisessa yhteistyössä. Suomi ei saisi tukea sellaista linnoittautumisvaihtoehtoa, jossa entinen Itä-Eurooppa jätetään ulkopuolelle ja kielletään jopa heidän maataloustuotteidensa pääsy muun Euroopan markkinoille.

Mutta tämä pitäisi minusta Suomessa nyt sanoa voimakkaasti ääneen ja tukea niitä piirejä EY:n sisällä, jotka myös puhuvat tällaisten laajempien vaihtoehtojen puolesta.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolaisen selvitys oli erinomainen. Se osoitti sen, että selvitykset on selvityksiä. Tietoa on vaikka kuinka paljon saatavissa tästä asiasta. Jos halutaan tehdä johtopäätöksiä, ne ovat tehtävissä.

Ministeri myös osoitti sen, että jos me viivyttelemme hakemusta, niin me voimme joutua sellaiseen suureen joukkoon, jolle pannaankin seinä eteen. Ensi viikolla pitäisi tehdä periaatepäätös myös taloudellisista syistä, jotta meidän talouspolitiikkaamme saataisiin jotakin uskottavuutta.

Minä ihmettelen niitä, jotka kieltäytyvät siitäkin päätösvallasta, mikä meille olisi tarjolla, kuten ed. Pulliainen, EY:ssä ja jäisivät tänne provinssiin susia hoitamaan. (Ed. Pulliainen: Ei se ole ainoa vaihtoehto!)

Samoin käsitykset siitä, että tullit olisivat jokin ongelma Suomen ja Neuvostoliiton kaupassa, ovat täysin harhaisia. Ei tulleilla ole ollut mitään merkitystä tähän asti eikä niillä ole pitkään aikaan, vaan meidän taloudellinen yhteistyömme Neuvostoliiton kanssa tulee olemaan bilateraalista. Sen täytyy perustua sopimuksiin projekteista ja yhteistyöhankkeista. Tällaista on meidän yhteistyömme Neuvostoliiton kanssa. Sen sijaan jos me olemme tulliliiton ulkopuolella, siitä on meille haittaa, koska emme saa kolmansissa maissa tapahtuvaa tuotantoa kytkeä omaan tuotantomme ja vientiimme EY:n alueella.

Me emme todellakaan pärjää tulevassa Euroopassa susia kasvattamalla tai ruplia pesemällä. Meidän pitää olla myös mukana sellaisessa järkevässä humanitaarisessa toiminnassa, jota nyt Adrianmerellä harjoitetaan. Pitäisikö meidän tällaisestakin kieltäytyä? Päinvastoin Suo-

men pitäisi olla mukana luomassa uusia rauhan rakenteita muuttuneessa Euroopassa.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Skinnarin puheenvuoron johdosta ja haluaisin muistuttaa ed. Skinnarille siitä, että vaikka nyt ei ollakaan verotusta ja sosiaaliturvaa harmonisoidessa, olen kuitenkin sitä mieltä, että ennen pitkää tämä yhteinen talousalue ja kova kilpailu sen sisällä pakottaa Suomen tavalla tai toisella reagoimaan sillä tavalla, että kyllä siitä seuraa vähitellen se, että meidän hyvinvointiyhteiskuntamme sosiaaliturvan taso laskee. Emme me pysty olemaan niin paljon parempia, että me pystyisimme tämän sosiaaliturvatason säilyttämään ja kuroma kiinni sen kilpailumenetyksen, mitä sitä kautta meille tulee.

Tässä mielessä ihmettelen sosialidemokratien kiirettä Euroopan yhteisöön. Te ette todella ole palkansaajille kertoneet, mitä tämä tulee käytännössä merkitsemään. Hyvinvointi-Suomen kohdalla se tulee tietämään sitä, että me olemme suuri maksaja Euroopan yhteisön suuntaan ja vähitellen tässä kovenevassa kilpailussa me emme kykene säilyttämään nykyistä sosiaaliturvaa, pahaa pelkään. Minusta nyt olisi sosialidemokratien rehellisesti syytä kertoa tämä myöskin palkansaajajärjestöille, jotka, jos oikein muistan, liputtavat EY:n täysjäsenyyden puolesta. Silloin ei ole kyllä selvitetty itselle, mitä siitä tulevaisuudessa seuraa.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua on harmittanut äärettömästi se, että tässä EY-keskustelussa on juututtu aika pitkälti, valitettavan pitkälti, siihen, että sanotaan "kyllä" tai "ei". Olen ministeri Salolaisen kanssa täysin samaa mieltä siitä, että keskusteluun pitäisi saada sisältöä myös muilta osin kuin aikataulun suhteen. Jonkin verran tämännäpöytä keskustelua on nyt ilmassa, mutta liian vähän edelleen.

Mielestäni yksi näkökulma, joka näissä keskusteluissa kyllä tahtoo jäädä hyvin lapsipuolen asemaan, on demokratia, demokraattisen päätöksenteon osa tällaisissa isossa kompleksissa. Jokainen tietää, että EY:tä sinällään tällä hetkellä ei voi sanoa demokraattiseksi. Muodostuuko se sellaiseksi ajan mittaan, voidaanko yleensä näin monen valtion liitosta saada sellainen? Voiko EY kehittyä liittovaltioksi? Tämännäpöytä asioita mielestäni tulisi pohtia, samoin sitä,

jos Suomesta tulee joskus EY:n jäsen, miten me kykenemme vaikuttamaan omalla pienellä osallamme.

Siinä eräs tärkeä kysymys on omien perustuslakiemme muuttaminen jo nyt. Jo tämän Eta-prosessin yhteydessä on ehdoton edellytys se, että meidän ulkopoliittista päätöksentekoamme muutetaan niin, että se ei ole pelkästään yhden henkilön käsissä, niin kuin se tällä hetkellä hyvin pitkälti on. Toisin sanoen presidentin valtuuksia on siirrettävä hallituksen ja eduskunnan suuntaan ja hyvin selkeästi ja suhteellisen nopealla aikataululla.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen on omis-
sa toimissaan johdonmukaisesti puolustanut suomalaisten eurooppalaistumista, mistä hänelle tässä yhteydessä myös kiitos. Haluan kuitenkin esittää ministeri Salolaiselle kysymyksen: Miten te arvioitte Suomen EY-täysjäsenyyden etenevän näissä olosuhteissa, kun me kuuntelemme esimerkiksi tätä keskustelua, jota nyt salissa käydään? Toisen suuren hallituspuolueen edustajat näyttävät olevan hyvin kriittisiä seuraavaan vaiheeseen nähden. Kuinka arvioitte asian etenevän?

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisivatpa muutkin kokoomuslaiset yhtä kriittisiä ja realistisia kuin ministeri Salolainen näissä integraatioasioissa, niin kaikki olisi vähän paremmin. En ymmärrä niitä, jotka luovat nyt semmoisia uhkakuvia, että jos me emme nyt heti jätä jäsenanomusta EY:lle, jääme jonkun jälkijunaan. Olemme juuri solmineet Eta-sopimuksen, ja tässä on monta kertaa jo mainittu, että se turvaa meidän kaupalliset etumme ja sisältää noin 85 prosenttia siitä, mitä EY-jäsenyyksikin sisältää.

On erittäin hyvä, että puolueettomuus- ja ulkopoliittikka jää ulkopuolelle monestakin syystä. Nyt on ruvettu semmoisiakin argumentteja tuomaan esiin, niin kuin Esko Antola, Eurooppa-instituutin johtaja, teki viikonloppuna Uudessa Suomessa, että Suomen pitää liittyä EY:hyn, koska muuten Suomi jää puolueettomaksi ns. poteromaaksi. Tämä on mielestäni kyllä asioiden täysin pääläelleen asettamista.

Sitä paitsi on erittäin tarpeellista, että Suomen maatalous saa aikaa sopeutua, että Suomen maaseutu voi jäädä eläväksi maassamme. Tähän tarvitaan aikaa, ja maatalous on suurimmaksi osaksi Etan ulkopuolella, mutta EY:ssä maata-

lous hyvin nopeasti joutuisi suuriin vaikeuksiin.

Joku kysyi, mihin Suomi haluaa kuulua. Täytyy muistaa, että maailmassa on viisi, kohta kuusi miljardia ihmistä, EY:ssä on 400 miljoonaa. Meidän täytyy muistaa myös, että Euroopan nostattamat murit ulkomaailmaan saattavat nousta ja vaikeuttaa köyhien maitten asemaa maailmassa. Suomen pitää kuulua maailmaan ja olla solidaarinen myös kolmannelle maailmalle.

Ed. M. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolaisen puheenvuoro oli siinä mielessä erinomainen, että se osoitti myös oikealla tavalla hallituksen tämänhetkisen Eurooppa-politiikan ytimen eli oli analyysi siitä, mitä mahdollinen EY-täysjäsenyys tulee Suomelle merkitsemään. Tässä oli vastaus myös, ed. Kasurinen, teille. Keskustan edustajat, me jotka olemme kriittisen kyseleviä asiassa, voimme täysin allekirjoittaa ministeri Salolaisen näkemyksen.

Ed. Lipponen voisi saman tien meitä muita edustajia valistaa sillä, mitä mahdollinen tulliliitto saattanee merkitä meidän kaikkein keskeisimmälle puunjalostusteollisuudellemme, niiden tuotteiden viennille, millä tämänhetkiset tullitulot korvataan, mitä mahdollinen yhteinen keskuspankkipoliittikka tulee meille merkitsemään jne. Eli työnteko sen eteen, että todella paneudutaan Euroopan yhteisön täysjäsenyyden myönteisiin ja kielteisiin vaikutuksiin, on nyt, ed. Lipponen, sitä mihin meidän kaikkien tulee keskittyä.

Itsekin totean, että en tiedä oikein, haluaisinko asua missään liittovaltio Euroopassa, sen sijaan haluaisin asua kansallisuuksien Euroopassa, jossa eri kansakunnat tasavertaisena osallistuvat eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Hakemusprosessissa on aivan selvää ja minäkin hyvin tarkalla silmällä ja korvalla seuran, mitä Ruotsi tekee. Näkisin hyvin toivottavana sen kehitystien, että Pohjola voisi muodostaa alueellisenä yhteisönä merkittävän voimavaran Euroopassa. Se on ilman muuta merkittävämpi yhteistyössä kuin mitä kunkin Pohjoismaan oma voima yksin merkitsee. Siksi olisi hyvin luontevaa ja tavoiteltavaa, että Pohjoismaat löytäisivät tässä suhteessa myös yhteisen aikataulutahdon pohjoismaisesta rintamasta, jonka myötä edetään.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen totesi, että kysymyksessä mahdollisesta EY-jäsenyydestä on

paljolti kyse siitä, mihin maaryhmään Suomi haluaa identifioitua. Olen asiasta samaa mieltä. Minulle on syntynyt sellainen vaikutelma, että sekä EY-jäsenyyden vastustus että kannatus paljon liittyy nimenomaan siihen, mihin halutaan identifioitua tai mihin ei.

Asetelma on kuitenkin muutamana viime vuotena voimakkaasti muuttunut, koska perinteinen Länsi- ja Itä-Euroopan vastakkainasettelu sellaisena kuin se toisen maailmansodan jälkeen pitkään oli olemassa, on nyt murentunut. Itse olen lievästi kallistunut EY-jäsenyyden kannalle. Tosin en mitenkään ole asian voimakas ajaja.

Haluaisin kuitenkin muistuttaa, että riippumatta siitä, mikä on Suomen integraatoratkaisu, kuulumme jo nyt ryhmään ja meillä on siinä asiassa pitkät historialliset perinteet. Me kuulumme Itämeren ympärysaltoihin ja lisäksi meillä on Euroopassa myös kielisukulaisia. Kuulumistamme kielisukulaisuusryhmään meidän pitäisi muistaa ja arvostaa ja myös näitä yhteyksiä huoltaa ja kehittää, joiden juuret ovat paljon pitemmät kuin meneillään oleva Euroopan integraatioprosessi. Näitä meidän pitäisi kehittää ja vaalia aivan riippumatta siitä, mikä tulee olemaan ratkaisu EY:n suhteen.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! EY-keskustelussa on selkeä havainto se, että varmin tieto kaikilla, mikä asiaan liittyy, on se, että jokainen puhuu selvällä tunteella asiasta. Jos yrittää löytää keskustelusta todellisia taloudellisia kiinnostuksia, niitä löytyy yllättävän vähän. Ministeri Salolaisen puheessa se todettiin jälleen kerran, että Euroopan talousalueyhteistyön Eta-sopimus tuo Suomen elinkeinoelämälle ne taloudelliset edut, joita me tarvitsemme. Eteenpäin menemisessä pitäisi pohtia, mitä etuja ja haittoja siitä on.

Tähänastinen keskustelu eduskunnassa ja muuallakin on tuonut yhden selkeän luvun esille: Suomi joutuisi maksamaan 4—6 miljardia markkaa erilaisia jäsenmaksuja ja rahastomaksuja. Kuka sanoo, mitä me saamme sen vastineeksi? 4—6 miljardin vuosittaiset tuotot edellyttävät Suomen elinkeinoelämältä investointeja 40—60 miljardia markkaa joko Suomeen tai ulkomaille. Se koko tuotto pitäisi käyttää vuosittain EY:n rahastoihin. Mitä me saamme tällä hinnalla vastineeksi?

On viitattu epämääräisesti siihen, että me saamme selkeämmän identifikaation siihen, että me kuulumme Länsi-Eurooppaan. Kun Eta-sopimus tuo 85-prosenttisesti EY-täysjäsenyy-

den edut, eikö siitä seuraa jo selkeästi se, että niille, joille Länsi-Eurooppaan kuuluminen on itseisarvo tunteena, 85-prosenttinen tunne kuulua Länsi-Eurooppaan silloin riittää? Minusta olisi erityisen tärkeää, että Eurooppa-asiantuntijat, EY-asiantuntijat, antaisivat selkeitä lukuja siitä, mitä me saamme 4—6 miljardin markan panoksen vastineeksi.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Haavistolle toteaisin, että toki kannattaa ja pitää yrittää vaikuttaa euroopalaiseen kehitykseen, niin myös EY:n kehitykseen. Mutta lienee kuitenkin päivänselvää, että EY vaikuttaa Suomeen paljon enemmän kuin Suomi EY:hyn. Tämä lienee aivan päivänselvä asia. Näin ollen meidän pitää lähteä arvioinnissa siitä, minkälaisia vaikutuksia EY:llä on Suomen kehitykseen.

Ministeri Salolainen totesi, että on kasoittain selvityksiä tehty. Näin varmasti on, mutta minä olen jäänyt kaipaamaan nimenomaan kansantalouden kokonaiskehitystä valaisevia selvityksiä. Eräässä yhteenvedossa, joka meille eduskunnassa olleessa tilaisuudessa jaettiin, todettiin, että kansantalouden kokonaisuutta koskevia selvityksiä EY-jäsenyyden osalta ei ole tehty.

Se, minkä takia tätä kaipaam, johtuu juuri siitä, että EY-jäsenyyden tulisi aivan ilmeisesti muuttamaan meillä maaseudun rakennetta aivan oleellisesti. Sopeutunutkin maatalous merkitsisi sitä, että liikevaihto putoaisi 23 miljardista nykyrahassa ehkä 6—7 miljardiin, mikä jo sinänsä muuttaisi maaseudun olosuhteita aivan oleellisesti ja aiheuttaisi seurannaisvaikutuksia metsätalouteen ja kaikkiin muihinkin maaseudun talouden muotoihin ja sitä kautta kuntarakenteisiin ja kaikkiin elinkeinoihin suurten kaupunkien ulkopuolella. Minusta tällaisesta kehityksestä pitäisi olla jonkinlaista kuvaa, ennen kuin päätöksiä voidaan tehdä.

Ed. Gustafsson merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan kärjistyneesti ensiksi toteaisin näistä selvityksistä ja siitä, että pitää vaatia aina uusia selvityksiä, että tietysti olisi mielenkiintoista selvittää sekin, miten paljon Suomen kansalle on hyötyä siitä, että Suomen keskusta kuuluu eduskuntaan. Sitäkään ei ole mielestäni selvitetty, mutta siitä huolimatta Suomen kes-

kusta kuuluu eduskuntaan enkä epäile, ettenkö ole itsekkin sitä mieltä, että kannattaa kuulua Suomen eduskuntaan. Tai kannattaako kuulua, ed. Sirkka-Liisa Anttila, MTK:hon vai eikö kannata, koska MTK:kin tekee myös huonoja päätöksiä?

Mutta mitä tulee esimerkiksi sosiaaliturvaan ja sen selvitykseen, viitataan tässä yhteydessä vain siihen kirjaan, jonka Pentti Arajärven kanssa teimme vuosi sitten, jossa aivan selvästi tuotiin esille ne uhat, jotka ovat olemassa sekä sosiaaliturvan että työelämän osalta. Kyllä näitä selvityksiä on olemassa ja Suomen Akatemiasta tulee kohta lisää.

Mitä tulee jäsenhakemuksen jättämiseen, niin siinä olen ministeri Salolaisen kanssa samoilla linjoilla. Entiset Sev-maat, etunenässä Tshekkoslovakia, Unkari ja Puola, ovat ilman minkäänlaisia varauksia menossa Euroopan yhteisöön niin nopeasti kuin vain pääsevät.

Mitä tulee Suomen taloudelliseen asemaan, olemme 1 prosentti EY-kaupasta. Sillä valtiolla, joka tekee 1 prosentin EY-kaupasta, ei kauheasti ole varaa pullistella tässä tilanteessa, että ollaanko mukana vai ei. Ei meitä kukaan tule hakemaan, koska Eurooppa pärjää varmasti ilman Suomeakin.

Sitten on yksi mielenkiintoinen asia, miten me pystymme Venäjän, Baltian ja Neuvostoliiton kanssa käymään kauppaa. Onko parempi, jos olemme Eta-ratkaisun mukana, olemme EY:ssä tai emme ole? Saattaa olla niin, että myös Venäjän, Neuvostoliiton ja Baltian näkökulmasta olisi hyödyllistä, että he pääsisivät yhteistyöhön suoraan EY:n kanssa eikä ainoastaan välillisesti.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! En aio mennä tähän miljardikeskusteluun, koska varmaan sekin keskustelu vielä jossain vaiheessa voidaan käydä ja sellaisen selvityksen pohjalta, jonka eduskunta saa käsiinsä.

Vastaisinkin lähinnä ed. Kasuriselle, joka tiedusteli aikataulukysymyksiä. Siis toistaiseksi on sovittu hallituksen piirissä siitä, että marraskuun kuluessa ministeriökohtaisesti tehdään hallinnonalakohtaisia selvityksiä ja yhteenvetoja. Nämä työstetään joulukuun kuluessa sillä tavalla, että tarkoituksena on, että kokonaisvaltainen selvitys olisi hallituksen käytettävissä tämän vuoden loppuun mennessä.

Sitten kun tämä yhteenveto on kaikista ministeriökohtaisista selvityksistä käsissä, siinä yhteydessähän meillä on paljon enemmän tietoa kuin

tällä hetkellä. Silloin meillä on kokonaisvaltainen selvitys. Sitten meillä on tiedossa, mitä tapahtui Maastrichtin kokouksessa, ja meillä on ehkä muutakin arvokasta ja tärkeätä tietoa siinä vaiheessa. Tässä yhteydessä on tarkoitus, että hallitus sopii jatkosta. Mikä se jatko yksityiskohtaisesti on, ei kannata lähteä tässä ennustelemaan, mutta ajatuksenahan on ollut se, että ratkaisu tehtäisiin näissä asioissa kevään kuluessa, ja kevätkin on aika elastinen käsite.

Ed. Tuomioja: Kiitoksia herra puhemies! Olenkin odottanut tässä runsaan tunnin puheenvuoroa osallistuakseni ulkopoliittista selontekoa koskevaan keskusteluun ja sinä aikana havainnut sen muuttuneen EY-kysymystä koskevaksi pikareplikoinniksi, jonka kuluessa ministeri Salolainen on antanut sinänsä tervetulleen uuden selonteon EY-jäsenyyshakemuksen nykyvaiheesta ja sen valmistelusta. Se on todellakin merkittävä lisäys siihen alkupeiräiseen aineistoon, jonka varassa tätä keskustelua on periaatteessa tähän saakka käyty ja jonka varassa tähän keskusteluun on valmistauduttu. Mutta yhtä selvää on, että ei tämä selvitys vielä toki voi muodostaa sitä tietoa, jonka varassa eduskunnan tulee tällaiseen asiaan kantaa ottaa.

Kun keskustelussa on kovasti puhuttu siitä ja edellytetty hallituksen jättävän jäsenhakemuksen silloin tai tuolloin, mieluiten jo ensi viikolla, haluaisin kuitenkin muistuttaa, että ei tällaista asiaa pidä tehdä ilman eduskunnan myötävaikutusta. Kyllä se vaatii vähintäänkin tiedonannon muodossa eduskunnan kannanoton ja hyväksymisen, jonka jälkeen hallitus voi toimia. Pidän tätä itsestäänselvänä siitä riippumatta, minkälaisilla perustuslaillisilla valtuuksilla vielä nykyisen valtiosäännön voimassa olleen toimitaan.

Ehkä tässä yhteydessä on syytä myös palauttaa mieliin se tosiasia, että ei Euroopan yhteisö sinänsä ole se tekijä, toimija, muuttuja maailmassa, joka tällaisiin keskusteluihin Suomen eduskunnassa nyt antaa aihetta, vaan tämän maailman muutoksen ja, voi sanoa, monien mullistustenkin takaa löytyvät paljon oleelliset muutostoimet, joita ovat ennen muuta väestönkasvu, teknologian kehitys ja maailmanmarkkinoiden muodostuminen. Kaikki nämä ovat kiihtyvällä tahdilla viimeisinä vuosikymmeninä sodan jälkeen ja nyt viimeisinä vuosina, olleet tätä maailmaa mullistamassa, ehkäpä suurimpana muutoksena nimenomaan Itä-Eu-

roopan ja Neuvostoliiton komentotalouden romahtaminen, yksipuoluevallan romahtaminen ja neuvostoimperiumin hajoaminen.

Ne liittyvät näihin kehitystrendeihin ja osoittavat myös omalta osaltaan, että nykymaailmassa nimenomaan kansalaistensa menestykseen ja hyvinvointiin tähtäävä yhteiskunta, valtio, ei pysty kansalaistensa tarpeita ja toiveita toteuttamaan millään tavoin politiikalla, joka perustuu voimapolitiikkaan, avoimeen tai piilotettuun väkivaltaan, sen enempää ulkoiseen kuin sisäiseen, eikä myöskään politiikalla, joka perustuu eristäytymiseen kansainvälisestä kaupasta tai muusta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Sillä muun ohella neuvostoimperiumin ja Neuvostoliiton kommunismin romahdus oli erään autarkiayrityksen viimeinen näytös. Albania, tuo maa jota vähän pinnallisessa suomalaisessa keskustelussa on usein käytetty esimerkkinä itsepintaisesti ulkomaailman realiteeteista eristäytymään pyrkivästä maasta, sekin on nyt pyrkimässä mukaan kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmanmarkkinoille. Tällaiselle mukaanmenolle ei tietenkään ole minkäänlaista vaihtoehtoa eikä ole mitään syytä etsiäkään sille vaihtoehtoa.

Euroopan yhteisö on myös itse asiassa yhtä paljon yksi vastausyritys kansainvälisen muutoksen haasteisiin kuin itsessään niitä liikkeelle paneva voima.

Palatakseni alkuperäisaineistoon, jonka varassa tätä keskustelua käydään: hallituksen ulkopoliittiseen selontekoon, niin viime viikolla yhtäkkiä täällä salissa tuli sellainen tunne, että hallitus panee kaikki pyhät pysyvät arvot kellumaan. Ei ainoastaan Suomen markka vaan myös Suomen ulkopoliittikka on pantu kellumaan, emmekä näe emmekä tiedä, milloin ja mihin se tullaan ankkuroimaan. Tästä todettakoon kuitenkin, että en ole syyttämässä hallitusta tai ministeri Väyrystä, se kuulukoon toisen keskustelun piiriin. Sillä todella on kysymys sellaisista muutoksista, joissa Suomen hallitus tai Suomi ei sinänsä ole mitenkään liikkeelle panevana voimana. Toisin sanoen eräs vanha maailmanjärjestys on hajoamassa eikä uuden ääriviivoja ole vielä noussut esiin. Missä tällaisessa tilanteessa ovat todella Suomen ulkopoliittikan kulmakivet? Monien vuosien ajan olemme opetelleet kaikki puhumaan yya-sopimuksesta Suomen ulkopoliittikan kulmakivenä. Sitä ei enää ole. Se uusi sopimus, joka sen on korvaamassa, jonka saamme lähiaikoina käsittelyyn, on tervetullut, mutta ei siitä tietenkään ole miksikään uudeksi

kulmakiveksi, eikä sellaista kukaan enää ajattelekaan.

Onko tämä tehnyt ulkopoliittikan ja ulkopoliittikasta keskustelemisen helpommaksi vai vaikeammaksi kuin ennen? Luulen, että se on tehnyt sen kyllä huomattavasti avoimemmaksi ja vapautuneemmaksi, ja se on tietysti tervetullut asia, mutta ei välttämättä helpommaksi. Entisisiä aikoina oli jokin linja, ja samalla kun se tukahdutti keskustelua ja ylläpiti mystiikkaa, se kuitenkin loi varmuutta ja turvallisuutta. Nyt tällaista linjaa ei enää ole. Eikä sellaista löydy myöskään hallituksen selonteosta, joka niin kuin hallitus itsekin toteaa ”pyrkii kuvaamaan sitä muuttuvaa ympäristöä, jossa ulkopoliittikka harjoitetaan”.

Mutta mitä tuo ulkopoliittikka on, siitä on paljon vähemmän sanottavaa. Selonteon mukaan se ”pyrkii kuten aiemminkin heijastamaan pitkäjänteisyyttä ja edistämään vakautta”. Mutta sellainen asia kuin puolueettomuus esiintyy selonteossa sivulla 21 vain yhdessä kohtaa ja siinäkin hyvin irrallisena. Kerrotaan vain, että ”puolueettomuus ja siihen liittyvä asianmukainen puolustuskyky”, kummallinen heitto tämäkin, ”on osoittautunut toimivaksi turvallisuuspoliittiseksi ratkaisuksi”. Näin se on ollut. Mutta miten tästä eteenpäin?

Tässä tilanteessa, jossa EY-jäsenyydestä jo puhutaan avoimesti, on mielestäni aivan selvää, että puolueettomuus ja EY-jäsenyydet eivät ole yhteensovitettavissa. Tällaisen sanoisiko aivan oikean ja rehellisen johtopäätöksen ovat ainakin sosialidemokraatit tehneet. Meidän EY-kannotoissamme ei enää ole esiintynytkaan sanaa puolueettomuus. Mutta tarkoittaako se sitä, että se voitaisiin korvata liittoutumattomuudella? Se on mielenkiintoisempi kysymys, sillä itse asiassa EY:hän on liitto ja siihen liittyminen määritelmänomaisesti ei ole enää sekään liittoutumattomuuden kanssa yhteensovitettavissa oleva asia.

Sanottakoon nyt suoraan, että puolueettomuudesta luopuminen ei välttämättä ole mikään rikos, vaan heijastaa maailman muutosta. Puolueettomuus on toki aina ollut tietenkin keino, mutta keino mihin? Tältäkin osin selonteko jättää aika paljon kysymyksiä avoimeksi.

Perinteisestä ulkopoliittikan tavoitteeksi on ilmaistu kansallisen edun tavoittaminen ja toteuttaminen. Jos oikein muistan, myös ministeri Väyrysen puheenvuorossa vielä tämä käsite esiintyy. Mutta sekin kuuluu sellaisiin asioihin, joita nykymaailmassa on pakko vähintäänkin

problematisoida, sillä keskinäinen riippuvuus, se suvereniteetin rajoittaminen, jota markkinayhdyntymisen kaikissa muodoissaan jo ennen Etää ja ennen EY-jäsenyyttä joka tapauksessa merkitsee, kaikki tämä merkitsee sitä, että käsite "kansallinen etu" on enää hyvin vaikeasti määriteltävissä. Paremminkin on kysymys ehkä kansalaisten edusta, siitä millä lailla Suomessa asuvien ihmisten, niiden ihmisten, joiden demokraattista päätöksentekoa me olemme täällä edustamassa, asioita parhaiten ajetaan.

Kansallinen etu käsitteen alkuperäisessä mielessä eli siihen aikaan, kun se on syntynyt, saattoi pitää sisällään sellaisen käsityksen, että se olisi toteutettavissa tarvittaessa toisten kansakuntien etujen kustannuksella. Ei tällaista kansallista etua enää keskinäisen riippuvuuden maailmassa ole olemassa.

Me olemme siirtymässä aikakauteen, jossa eduista puhuminen perinteisessä mielessä on todellakin vanhentunutta. Me olemme siirtymässä arvojen aikakauteen myöskin ulkopoliitikassa ja kansainvälisessä yhteistyössä. Itse asiassa Etyk-prosessi on merkinnyt eräänlaista arvovallankumousta kansainvälisissä suhteissa. Etyk-prosessikin alkoi monessa mielessä hyvin perinteisen tasapaino- ja eräällä lailla voimapolitiikan ilmaisuna, kun se pyrki vakauttamaan Jaltassa syntyneen tilanteen ja Euroopan kahtiajaon, mutta se onkin saanut aivan toisenlaisen sisällön. Pariisissa hyväksytty uusi asiakirja on jo hyvin toisenluonteinen kuin Helsingin asiakirja, joka sekin jo oli eräällä lailla uutta aikaa edustava, sitä aikaa jolloin valtiot ovat sitoutuneet tiettyjen arvojen: demokratian, ihmisoikeuksien, kansalaisvapauksien, edistämiseen. Toki myös YK:n peruskirja jo sisältää tämän kaltaisia arvoja, mutta ei yhtä selvästi ja yhtä keskeisesti kuin Etyk.

Tämä tarkoittaa mielestäni sitä, että meidänkin on mietittävä, millä lailla ulkopoliitikassamme yhteistyössä muiden kanssa tällaisia arvoja olemme toteuttamassa. Se edellyttää toisenlaista aktiivisuutta kuin perinteinen ulkopoliitiikka on tarvinnut. Aloitteita, toimintaa ja kannanottoja vaatii jo meidän lähiympäristömme tilanne, ja niitä vaatii Euroopan tilanne.

Tässäkin keskustelussa on viitattu useita kertoja Jugoslavian tilanteeseen. Yhdyn niihin vaatimuksiin, joissa katsotaan, että Slovenian ja ilmeisesti myös Kroatian tunnustaminen on nyt tarpeen. Epämääräinen viittaus yleisiin Etykperiaatteisiin ja tarkkailijoiden lähettämiseen ei siinä mahdollisesti vieläkin pahenevassa tilan-

teessa, joka Jugoslavian entisellä alueella tänä päivänä vallitsee, riitä, vaan tällaista aktiivisuutta on osoitettava.

EY-keskustelu käytäneen aikanaan ja toivotavasti hyvin nopeasti. Sitä varmaan käydään useissakin osissa, mutta sitä jatketaan toivottavasti vielä täydellisemmän aineiston pohjalla kuin tänään on mahdollista. Haluan kuitenkin vielä sen verran puuttua siihen, että ne puheenvuorot, joissa on otettu esiin kysymys, minkälaista EY:tä me haluamme ja minkälaiseen eurooppalaiseen kehitykseen haluamme osallistua, ovat mielestäni erittäin painavia ja erittäin tärkeitä. Tätä keskustelua ei Suomessa juurikaan ole käyty. Itse asiassa varmasti monet meistä, jotka olemme sitä olleet vaatimassa, olemme ehkä itsekin vielä jättäneet ratkaisematta sen, minkä tyyppisessä EY:ssä todellakin ja minkälaisessa kehityksessä haluamme olla mukana. Luulen, että arvot ovat varmaan suurin piirtein kohdallaan. Mutta samanaikaisesti moni meistä on arvostellut voimakkaasti sitä demokratiavajetta, joka EY:ssä vallitsee ja jonka poistamisen eräänä loogisena osana täytyy olla Euroopan parlamentin ja sen päätöksenteon ja aseman vahvistaminen, joka EY:n byrokratiassa ja organisaatiossa edustaa toistaiseksi ainoata suoraanaisen demokratian elementtiä.

Mutta yhtä lailla olemme kuitenkin tunteneet mieltymystä englantilaiseen käsitykseen, ehkä voi sanoa varhemmin myös gaullistiseen käsitykseen, eräänlaisesta isänmaiden Euroopasta, jossa kuitenkin kansallisen suvereniteetin alaa, siltä osin kuin se ei markkinayhdyntymisen kautta joka tapauksessa ole poistumassa, säilytetään kansalliseen kulttuuriin ja ja demokraattiseen päätöksentekoon liittyvissä asioissa. Emme ole kuitenkaan tehneet itsellemme selväksi, missä määrin tämä on demokratiavaatimuksen ja Euroopan parlamentin valtuuksien laajentamisen kanssa yhteensovittavissa. En jatka tätä enempää, mutta totean, että tällaiset kysymykset ovat siinä keskustelussa, jota meidän tulee käydä, vielä esille nostamatta.

Lopuksi todettakoon, että ulkopoliittisen keskustelun ja päätöksenteon osalta me myös tarvitsemme uusia muutoksia. Täällä on viitattu myös valtiosääntöön, ja on ihan selvää, että tulevassa Euroopassa sen kaltainen valtiosääntö, joka edelleenkin määrittelee, että ulkopoliitiikka olisi vain presidentin johdettavissa, ei enää ole mahdollinen, siitä on päästävä eroon. Meidän on suhtauduttava ulkopoliitiikkaa koskevaan päätöksentekoon samalla lailla kuin muuhunkin

päätöksentekoon, yhtä parlamentaarisesti ja yhtä lailla korostaen siinä demokratiaa, kansalaisosallistumista ja keskustelua. Tämä on sitäkin tärkeämpää ja välttämättömpää, kun raja ulko- ja sisäpolitiikan välillä, joka jo paasikiviläisessä mielessä oli veteen piirretty viiva, tulee yhdentymiskehityksen mukana kokonaan muuttumaan. Onko Eta-sopimus ulkopoliittikkaa vai sisäpolitiikkaa, onko se ympäristöpolitiikkaa, maatalouspolitiikkaa vai mitä? Ei tällaisia rajoja enää tätä koskevassa päätöksenteossa voida samalla lailla tehdä. Sekin edellyttää sitä, että valtiosääntöä tältä osin tarkistetaan.

Ulkoasiainministeri Väyrynen: Puhe-mies! Olin ajatellut kuunnella hyvin monia puheenvuoroja, ennen kuin olisin pyytänyt vastauspuheenvuoron, mutta katsoin ikään kuin työjärjestyksen selventämiseksi aiheelliseksi jo tässä vaiheessa käyttää puheenvuoron ed. Tuomiojan puheenvuoron innoittamana.

Kun hallituksessa keskusteltiin ulkopoliittisen selonteon antamisesta eduskunnalle, nimenomaisena lähtökohtana oli se, että hallitus ei pyrkisi tästä keskustelusta tekemään EY-keskustelua. Sen aika olisi vasta tuonnempana, sitten kun hallituksessa tekeillä olevat selvitykset ovat valmistuneet ja ne on asianmukaisesti eduskunnalle esitelty. Tietysti eduskunta on vapaa käymään sellaisen keskustelun kuin haluaa tämän selonteon pohjalta, mutta hallituksen tarkoituksena ei ollut sellaista virittää. Minunkin mielestäni olisi ollut parempi järjestys, että aikanaan, kun se selonteko on eduskunnalle annettu, tämä keskustelu varsinaisesti käytäisiin.

Olen samaa mieltä ed. Tuomiojan kanssa siitä, että siinä vaiheessa, kun tarvittavat keskustelut on käyty ja jos jäsenanomuksen jättämiseen päädytään, se tulisi käsitellä eduskunnassa. Katsoisin myös, että tiedonanto olisi sopiva menettely. Tämä on henkilökohtainen mielipiteeni. Hallituksessa asiaa ei ole käsitelty. Edelleen henkilökohtainen käsitykseni on se, että heti kun hallituksella on käytettävissään vireillä olevat selvitykset, annettaisiin eduskunnalle selonteko, jossa tämä materiaali annettaisiin eduskunnan käyttöön. Hallituksen toivomuksena on ollut, että nyt keskityttäisiin ulkopoliittisen selonteon sisältämiin kysymyksiin, kuten ed. Tuomioja puheenvuorossaan tekikin.

Siihen puheenvuoroon liittyen pari sanaa: Kyllä minun mielestäni sekä selonteosta että hallituksen lausunnoista ja toiminnasta käy ilmi, että hallituksella on linja eikä ulkopoliitik-

ka ole kellumassa. Suomi on edelleen puolueeton Pohjoismaa, maa joka harjoittaa puolueettomuuspolitiikkaa. Selonteossa on todellakin vain yksi viittaus puolueettomuuteen ja se on aivan kohdallaan oleva viittaus. Suomen puolueettomuuden ydin on nimittäin se, että me emme kuulu sotilaallisiin liittoutumiin, vaan meillä on turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa itsenäinen päätöksentekokyky ja -valta. Mitä muuta suomalainen puolueettomuuspolitiikka uudessa Euroopassa on, tulee hahmottumaan vasta ajan oloon, mutta puolueettomuuden ydin on ennallaan.

Toiseksi, kun ed. Tuomioja pohdiskeli kansallisen edun käsitettä ja sanoi, että ulkopoliittikasakin ollaan siirtymässä enemmän arvopohjaiseen toimintaan, niin toteaisin, miten omalta osaltani olen nämä käsitteet mieltänyt ja ymmärtänyt. Kaikkien kansakuntien toiminnassa on edelleen paitsi arvopohjaisia, ihanteisiin pohjautuvia tavoitteita myös itsekkäitä, kansalliseen etuun nojaavia päämääriä. Mielestäni on hyödyllistä nähdä nämä keskeiset käsitteet niin, että jokainen kansakunta tavoittelee omaa kansallista etuaan, mutta kansakunnilla on myös yhteisiä etuja. Sen lisäksi on vielä arvoja, ihanteita ja epäitsekkäitä päämääriä, joita ulkopoliitikalla pyritään edistämään. Tämän kolmannen kategorian tulo ulkopoliittisen päätöksenteon oleelliseksi osaksi ei poista sitä tosiasiata, ettei kansallinen etu ole edelleen jokaisen kansakunnan toimintaa ensisijaisesti ohjaava motiivi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tuomiojan puheenvuorossa oli useita erittäin kiinnostavia kohtia. Ensinnäkin hän pohdiskeli puolueettomuutta käsitteenä. Puolueettomuushan on tietysti käsite, joka edellyttää vastakkaisuutta ja eripuraisuutta, kahta tai useampaa riitelevää osapuolta. Silloin joku voi sanoa olevansa tässä vastakkainasettelussa puolueeton. Näin ollen puolueettomuus edellyttää tätä. Se on välttämätön, mutta ei ehkä riittävä ehto sille, että voidaan ylipäänsä puhua puolueettomuudesta. Kun Euroopassa vastakkainasettelu hälvenee, niin saman tien automaattisesti aivan riippumatta meistä puolueettomuuden käsite tulee merkityk-

settömäksi meidän kohdallamme eikä siitä enää kannata puhua samalla painokkuudella kuin aikaisemmin.

Ministeri Väyrynen sanoi, että puolueettomuus tarkoittaa nyt ja jatkossakin sitä, että emme kuulu mihinkään sotilaalliseen liittoutumaan. Tarkoittaako se silloin siis sitä, että jos Itä- ja Länsi-Eurooppa ryhtyvät noudattamaan yhteistä politiikkaa ja niillä on yhteinen sotilaallinen liittouma, niin me emme kuulu myöskään siihen liittoutumaan?

Toinen kysymys liittyy arvoihin: Nähdäkseni arvojen jakautuma kulkee tulevaisuudessa valtioiden halki eikä suinkaan kansallisvaltioiden rajoilla. Tämän tyyppisiä arvoja ovat varmasti esimerkiksi ympäristökysymykset, oikeudenmukaisuuskysymykset, kysymykset henkisten ja aineellisten arvojen vastakkaisuudesta tai yhdistämisestä jne. Minusta Suomen kannattaisi nimenomaan tässä kulminaatiovaiheessa vetää aika voimakastakin linjaa arvokysymyksissä nimenomaan sen suhteen ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. O. Rehn (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Väyrynen totesi, että hallitus ei halunnut tästä keskustelusta nimenomaan integraatiopoliittista keskustelua. Ymmärrän tietysti lähtökohdan, mutta se on mielestäni aika epärealistinen lähestymistapa sen vuoksi, että nimenomaan EY-kysymys on tällä hetkellä niin keskeinen, että on täysin luontevaa ja oikeastaan välttämätöntäkin, että eduskunta käy siitä nyt ja myös jatkossa keskustelua. Siinä mielessä olen erittäin tyytyväinen siihen, että ministeri Väyrynen kertoi hallituksen tuovan tämän kysymyksen tiedonannon muodossa aikanaan eduskuntaan.

Ed. Tuomiojan pohdiskelevaan puheenvuoroon puolueettomuudesta toteaisin kommentin tai kaksi: Hän puhui liittoutumattomuudesta ja totesi, että se ei ole yhteensovittavissa EY-jäsenyyden kanssa. Näin tulkitsin puheenvuoron. On kuitenkin otettava huomioon se, että liittoutumattomuus tarkoittaa nimenomaan sitä, että ei kuuluta sotilasliittoihin eikä oteta vastaan sotilastukikohtia. Ainakaan minun tulkintani mukaan EY ei ole tällä hetkellä klassisessa mielessä sotilasliitto.

Myös ed. Paloheimo viittasi tähän ja hänen esittämässään tapauksessa uskallan auttaa mi-

nisteri Väyrystä vastaamaan niin, että Suomella ei ole tiukkaa doktriinia tämän kaltaisissa kysymyksissä, vaan puolueettomuuspolitiikka on enemmänkin ajattelutapa.

Pariisin peruskirja todellakin linjaa eurooppalaiset arvot. En vastaa, vaan kysyn, kuinka me voimme olla puolueettomia eurooppalaisten arvojen kuten demokratian, ihmisoikeuksien suhteen esimerkiksi Serbian kommunistihallinnon hyökkäyksen ollessa täydessä käynnissä Jugoslaviassa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En tiedä ihan tarkkaan, meeneekö tämä arvoisan ulkoministerin kanssa samaan, mutta joka tapauksessa puhun ulkopoliitikasta.

Ensinnäkin totean sen, että Suomessa tällä hetkellä perinteinen ulkopoliitiikka on saanut huomattavasti lisää kaikupohjaa sikäli, että siihen on merkittävästi liittynyt myös talouspolitiikan alueelta sellaisia asioita, jotka eivät aikaisemmin ole kuuluneet lainkaan ulkopoliitiikan alueeseen. Toki ovat kuuluneet, mutta eivät perinteisesti.

Yksi tällainen tapaus on EY-kysymys, josta nyt keskustellaan. On todettava se, että hallitus on onnistunut erinomaisen hyvin perinteisen ulkopoliitiikan alueella siitä huolimatta, että sitä arvostellaankin. Se on onnistunut myös kauppapoliittisen ulkopoliitiikan alueella sikäli, että Euroopan talousaluetta koskeva ratkaisu on erittäin merkittävä meille ja mahdollistaa myös sen, että meillä ei ole enää niin tulenpalava kiire Euroopan yhteisön jäsenyyteen kuin siinä tapauksessa, että Euroopan talousaluetta koskevaa sopimusta ei olisi saatu aikaan.

Minä yleensäkin ihmettelen, minkä vuoksi meidän pitää niin kovalla kiireellä esimerkiksi sosialidemokraattien tavoin olla ryntäämässä Euroopan yhteisön jäsenyyteen, kun meillä on Euroopan talousalueen myötä tulemassa 80—90-prosenttisesti kaikki ne samat edut kuin meillä olisi Euroopan yhteisön jäsenenä.

Olen itse ollut Euroopan yhteisön kannattaja aikaisemmin, mutta vain siksi, että oli odotettavissa, että Euroopan talousaluetta koskeva kysymys päättyy meille onnettomasti, toisin sanoen siinä ei päästä riittävään ratkaisuun. Tällä hetkellä meidän on ehdottomasti pyrittävä siihen, että Euroopan talousalueen järjestelmät koetaan ensin ja vasta sen jälkeen, jos on tarpeellista, tutustutaan Euroopan yhteisöön.

Ed. Wahlström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo puhui siitä, että arvot eivät suinkaan kulje kansallisvaltioitten rajojen myötä, vaan niiden sisällä. Tämä on minusta hyvin arvokas huomautus. Täällähän on perusteltu meidän EY-jäsenyyttämme mm. sillä, että syntyisi ikään kuin Pohjoismaiden blokki EY:n sisälle. Minä en oikein ymmärrä, miten sellainen voisi syntyä, kun meillä on erilaisia arvoja. Ei minulla ainakaan ole mitään kovin paljon yhteistä Ruotsin Carl Bildtin kanssa. Hyvin monet asiat menevät hakaukseen. Sen vuoksi tämä argumentti on kyllä hieman omituinen.

Mitä tulee puolueettomuuteen, josta täällä on puhuttu, on viitattu mm. Etyk-päätösasiakirjoihin. Kuten muistetaan, Helsingin asiakirjassahan mainittiin valtioiden oikeus puolueettomuuteen, mutta ei varsinaisesti Pariisin sopimuksessa. Se painottaa erityisesti ihmisoikeuksia rauhan ja turvallisuuden perustekijöinä. Mutta eikö voisi kysyä, onko kansakunnan tai kansalaisten ihmisoikeus olla liittoutumatta, olla sitoutumatta johonkin keskitettyyn valtajärjestelmään, olla siis vapaa?

Aikaisemmin puhuttiin myös syrjäänvetäytymisestä; siitä että me emme voi puolustaa omia kansallisia etujamme, joihin ministeri Värynenkin viittasi, sillä tavoin, että vetäydymme syrjään ja väistämme. Minusta tämä on valtavaa lioitteilua, sillä tuskin me nyt olemme niin kovin syrjäänvetäytyneitä tälläkään hetkellä. Me olemme sitoutuneet Etykiin, me olemme sitoutuneet YK-politiikkaan, me olemme Gatt-neuvotteluisa mukana, me olemme kohta Etassa mukana jne. Siinä meillä on yhteistyöforumia. Missään nimessä tätä kansainvälistymiskehitystä ei enää voida kääntää takaisinpäin. Ei ole sellaista realistista vaihtoehtoa, että me jäisimme tänne susipaimeniksi.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Aittoniemi väitti, että sosialidemokraateilla olisi tulenpalava kiire EY:n jäsenyyteen. Tällaisen kuvan ehkä on saanut ed. Lipposen tai muiden puheista, mutta kysymys on jatkuvasti ollut EY-jäsenhakemuksen teosta eli kokonaan toisesta asiasta, neuvotteluprosessin aloittamisesta. Kun neuvottelut on käyty ja tiedetään mihin ollaan liittymässä, niin siinä vaiheessa tarvitaan kansanäänestystä. Siinä vaiheessa voidaan tehdä päätökset, pitääkö liittyä EY:n jäseneksi. On hyvin suuri ero jäsenhakemuksen jättämisen ja jäsenyyteen liittymisen

välillä toisin kuin esimerkiksi SMP:ssä, jossa jäsenhakemus voitaisiin hyväksyä nopeastikin, mutta eduskuntaryhmän puheenjohtaja voi ilman sen jättämistäkin olla. EY-prosessissa jäsenhakemuksen jättäminen on välttämätön edellytys, jotta voidaan jatkossa päästä näkemään, minkälaisin ehdoin Suomi voisi EY:n jäsenenä olla.

Ulkoasiainministeri Värynen: Arvoisa puhemies! Pari täsmennystä ennen kuin istun kuuntelemaan pidemmäksi aikaa edustajien puheenvuoroja.

Ed. O. Rehnille toteaisin, että hallitus on saattanut olla ja saattaa vastakin olla monessa suhteessa epärealistinen, mutta se ei ollut epärealistinen sen suhteen, ettei täällä syntyisi keskustelua EY-jäsenyydestä. Hallitus omalta osaltaan päätti, että hallitus ei tällaista keskustelua nyt pyri virittämään eikä keskusteluun osallistu sen vuoksi, että hallituksen tarkoituksena on antaa erikseen myöhemmin selvitys eduskunnalle ja vasta silloin ryhtyä käymään sisältökeskustelua eduskunnan kanssa. Hallitus ei ole vielä päättänyt, miten tämä tapahtuu. Henkilökohtainen mielipiteeni on, että hallituksen tulisi heti ensi vuoden puolella, kun eduskunta kokoontuu, antaa selonteko, jossa eduskunnalle annetaan kaikki se aineisto, joka hallituksen käytettävissä on EY-jäsenyyden hyödyistä ja haitoista. Jos hallituksen sisäinen keskustelu päättyy jäsenanomukseen jättämiseen, se annettaisiin tiedonantona eduskuntaan, jolloin eduskunta voisi ottaa siihen kantaa. Edelleen henkilökohtainen käsitykseni on, että jos tämä prosessi johtaisi anomuksen jättämiseen ja jäsenyys sopimuksen syntymiseen, siitä tulisi järjestää neuvoa-antava kansanäänestys ennen kuin eduskunta ottaisi siihen kannan.

Toiseksi ed. Paloheimolle toteaisin, että en sanonut, että puolueettomuus on samaa kuin liittoutumattomuus, vaan että Suomen puolueettomuuden ydin on liittoutumattomuus eli se, että me emme kuulu sotilaallisen liittoutumaan, vaan olemme turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa itsenäinen maa. Puolueettomuuspolitiikka on muutakin. Sen sisältö on muotoutumassa nyt uudelleen, kun olosuhteet ovat muuttuneet ja edelleen muuttumassa, mutta puolueettomuuden ydin on entinen.

Ed. Astala: Arvoisa rouva puhemies! "Ulkopoliittikka tarvitsee kansalaisten tukea, eikä sitä voida menestyksellisesti toteuttaa ir-

rallaan kansalaismielipiteestä. Nopeasti muuttuva kansainvälinen tilanne edellyttää avointa tiedonvälitystä ja rikasta ulkopoliittista keskustelua.”

Jos hallitus olisi tuon äsken lukemani lisäksi esittänyt ulkopoliitiikan demokratisoimista sekä kansanäänestyksen käyttöönottoa tärkeimpien itsenäisyyteemme liittyvien kysymysten yhteyteen, antaisin hallitukselle tästä selonteon viimeisestä kappaleesta täyskympin.

Presidenttikeskeinen ulkopoliitiikan hoito tulisi Suomessa demokratisoida. Nykyinen valtasuhdeongelma paljastui jälleen Eta-neuvotteluprosessin yhteydessä. Eduskunta päätti 13.6.90 Eta-neuvottelijoille annettavista eväistä ja varaumista. Suomi luopui kuitenkin Eta-neuvotteluissa kaikista eduskunnan asettamista varaumista. Tilalle saatiin yleinen suojalauseke ja eräitä siirtymäaikoja.

Norja taisteli kalastuksensa puolesta, Sveitsi läpikulkuliikennettä vastaan. Suomi ei taistellut ainakaan julkisuudessa olleiden tietojen mukaan mistään. Tälle menettelylle löytyi jälkikäteen selityksiäkin: Neuvottelumandaatti tulikin presidentiltä, joka hallitusmuotomme mukaan vastaa ulkopoliitikasta. Presidentti ei ole vastuussa eduskunnalle. Eduskuntaa ei siis tarvinnutkaan kuunnella. Niinpä niin!

Meillä kaikilla lienee unelma siitä, minkälais-ta maailmaa haluamme olla rakentamassa. Minun tavoitteeni on inhimillisesti ja ekologisesti kestävä kehityksen luominen maailman laajuiseksi. Siihen kuuluu myöskin kansainvälistyminen, mutta se perustuu itsenäisten kansakuntien tasavertaiseen yhteistoimintaan, joka edistää maailman laajuista oikeudenmukaisuutta ja yhteisvastuuta, solidaarisuutta. Elämän säilyminen maapallollamme edellyttää näitä tavoitteita.

Minun yhteiskuntatavoitteeni ei sisällä suurvaltojen, uusien imperiumien, rakentamista eikä niihin liittymistä eikä minkäänlaista komentotaloutta. En halua olla rähmälläni minkään suurvallan edessä enkä sen sisällä. Sen olen oppinut elämän varrella.

Itänaapurin imperiumi on hajoamassa. Sen kansoilla oli sentään perustuslakien mukainen oikeus erota Neuvostoliitosta. Parhaillaan rakentuvassa EY:n imperiumissa ei tietääkseni ole minkäänlaisia säännöksiä siitä, miten kansakunta voisi jäsenyydestä erota.

Immettelen vahvasti niitä, jotka ovat Suomesa pitäneet itseään suurina isänmaanystävinä. Miten allistytävän kritiikittömästi ja ahneesti

nämä eräät puolueet ja yksittäiset kansanedustajat ovatkaan nyt rähmällään Suomen EY-täysjäsenyyden puolesta myymässä itsenäisyyttämme. Isänmaanrakkaudestanne ei ole paljoakaan jäljellä. Onkohan aitoa sellaista koskaan ollutkaan?

EY:stä on muodostumassa poliittinen unioni, jossa on mukana ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikka. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmän mielestä Suomen ei tule erityisesti ulko- ja turvallisuuspoliittisista syistä hakea EY:n jäsenyyttä.

EY:n vallankäyttö on isäntävaltaa paljaimillaan. Se on perin juurin vanhakantainen järjestelmä: byrokratiaa, hierarkiaa, auktoriteettiuskoa, salailevaa ja epädemokraattista hallintoa. Suomenkin päätöksenteko siirtyisi Bryselin ylikansalliseen järjestelmään. Itsemääräämisoikeutemme olisi myyty taloudellisen kasvun, kilpailun ja pääoman alttarille. Ja minkälaiseen hintaan? Sinipunahallituksen pääministeri Harri Holkeri totesi 27.11.90 Paasikivi-Seurassa seuraavasti: ”Alistuminen Euroopan yhteisön ulkopoliittiseen päätöksentekoon ja sitoutuminen yhteisiin turvallisuuspoliittisiin tavoitteisiin merkitsisi, että Suomi vapaaehtoisesti itsenäisyydestään luopuen sulautuisi suurvaltaan.

Valitettavasti eräät puolueet tuntuvat olevan innokkaita tekemään päätöksen EY-täysjäsenyyden hakemisesta, siis itsenäisen Suomen viimeisen ja tärkeimmän päätöksen, ensi vuonna, jolloin itsenäinen Suomi täyttää 75 vuotta. Yhteisöön liittyminen merkitsisi ratkaisuvallan kaventumista ja puolueettomuuden hylkäämistä.

EY-jäsenyys ei merkitsisi integroitumista kansalaisten hyvinvointia turvaavaan liittoutumaan. Kaikkien tilastojen mukaan köyhyys EY-maissa on viime vuosikymmeninä lisääntynyt. Nyt on jo virallisesti 44 miljoonaa köyhää siellä. Ihmiset tuloerot ovat kasvaneet ja työttömyys vahvasti voimistunut, ay-liikkeen merkitys murentunut. Siksi kai porvarihallitus niin suurella innolla panee Suomeakin eurokuntoon. Tuttuja ovatkin eurotavoitteet: ay-liike kyykkyy, eriarvoisuus lisääntyy, sosiaaliturvaa romutetaan, erikoisesti naisten elämää tukeva hyvinvointipalveluvarustus nurin. Immettelen suuresti, miten kritiikittömästi sosialidemokraatit suhtautuvat EY-täysjäsenyyteen.

Kilpailu ja talouskasvu EY-maissa voittavat yleensä ympäristönsuojelun vaateet, joista tehdään jopa ns. kaupan teknillisiä esteitä. Niinpä

ympäristönormit ja kaupan vapaus joutuvat vastakkain. Kaupan vapaus on voittopuolisesti etusijalla. EY itse laati vuonna 89 ympäristöraportin, joka tuli varsin kriittisiin tuloksiin. Niiden mukaan teollistuminen ja liikenteen kasvu johtavat siihen, että rikkiiyhdisteet ja typpioksidipäästöt kasvavat huomattavasti vuoteen 2000 mennessä. Raskaan liikenteen ennustettiin kasvavan jopa 50 prosenttia.

Euromaat puhuvat usein ikään kuin ne olisivat koko Eurooppa. Näinhän ei tietenkään ole. Tosin useat euromaat ovat rikastuneet ja tänä päivänä rikastuvat toisten kustannuksella. Ne rikastuvat kehitysmaitten kustannuksella. Kehitysmaat pelkäävätkin EY-imperiumia. Ne näkevät Euroopan yhdentymisen linnoittautumisena, blokkina, kehitysmaita vastaan, jotta kehitysmaita voidaan edelleen käyttää hyväksi. Tosi-asiahan on, että 1980-luvulla kuilu köyhien ja rikkaiden maiden välillä on kasvanut jyrkästi. Kehitysmaat puhuvatkin kolmannesta maailmansodasta, mikä on parhaillaan käynnissä. Etelän köyhät maat ovat lainanneet pohjoisen rikkailta mailta rahaa. Niiltä on mennyt pelkäänsä velkojen hoitoon parisataa miljardia dollaria vuodessa. Sekin on vain osa köyhien antamasta kehitysavusta rikkaille, ja köyhien velka-
taakka vain kasvaa.

Minun tavoitteeni ja unelmani on edelleenkin uusi kansainvälinen talousjärjestys, uktj. Julistuksessa todetaan: Ihanteenamme on sopusointuinen, yhteistyökykyinen maailma, jossa jokainen osa muodostaa itsenäisen keskuksen eikä elä kenenkään kustannuksella, vaan toimii yhteistyössä luonnon kanssa ja solidaarisena tulevia sukupolvia kohtaan." Tämä julistuksen tavoite sopii minun mielestäni blokkiutumattomalle vapaalle Euroopallekin. Se on ainakin minulle arvokas tavoite.

Arvoisa rouva puhemies! Suomi elää Euroopassa. Me olemme eurooppalaisia. Siksi me voimme avata ikkunoitamme Euroopan rikkaitten kansallisten kulttuurituulien tulla ja mennä, kunhan muistamme, että suomalaiset juuremme ja oma suomalainen kulttuurimme ovat niin arvokkaita ja meille rakkaita, että annamme niille voimaamme, toisaalta ammennamme niistä arvojamme ja ihanteitamme. Minä kannatan lämpimästi ihmisten, kansojen ja kulttuurien Eurooppa-projektia. Sen sijaan en ole kannattamassa täysjäsenyyden hakemista sisäisesti vanhakantaiseen ja epädemokraattiseen EY-imperiumiin. Minun arvomaailmassani EY-jäsenyyssintoilijat ovat itsenäisyysiemme myyjä.

Ed. M. Laukkane (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se osa ed. Astalan puheesta, jota haluaisin hieman kommentoida, liittyy pohdintaan eduskunnan vallankäytön ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä myös ulkopoliittikan alueella.

Eduskuntahan jo keväällä, toukokuussa, säätäessään lakia tasavallan presidentin vaalita-
vasta määritteli tavoitteet, että ulkopoliittisen toimivallan uudelleenjakoa eduskunnan, hallituksen ja presidentin kesken tulee jatkaa ja parlamentarisoinnista jatkaa. Minusta on myös selvää, että nyt on ilmassa tarvetta siirtyä vanhasta, presidenttikeskeisestä vallankäytöstä sanoisinko hallitusvetoiseen ulkopoliittiseen vallankäyttöön eli pyrkiä kirjoittamaan ehkä hallitusmuotoonkin se tosiasiallinen tilanne, joka tänä päivänä näyttää pitkälti maassamme jo syntyneen.

Olenkin ymmärtänyt, että maamme kannalta kaikkein keskeisimmät ulkopoliittiset kannanotot viime kuukausien aikana, siis kannanotto Neuvostoliiton vallankaappausyrityksen ja Baltian maiden tunnustamisen yhteydessä, muotoiltiin hyvin pitkälle hallituksen ulkoasiainvaliokunnan piirissä eikä yksinomaisesti presidentin kansliassa tai ulkoministeriössä. Sama näkemys koskee myös yya-sopimuksen uusimisen tarpeellisuuden toteamista. Eduskunnan myötävaikutus neuvotteluun ryhtymisessä oli varsin merkittävä.

Myös integraatiopoliittikan mukanaan tuomat tehtävät korostavat hallitusvetoisen ulkopoliittisen roolin merkittävyyttä.

Lopuksi totean, että uskon, että jo voimassa olevien säännösten puitteissa voidaan eduskunnan mukanaoloa ulkopoliittikassa olennaisesti lisätä myös eduskunnan sisäisten työtapojen kehittämisen kautta eikä niin, että vallanjako toteutuu vain hallitusmuodon tai valtiosääntöpykälien uudistamisen kautta.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Ed. M. Laukkasen puheenvuoron johdosta ehkä sen verran ulkopoliittiseen keskusteluun, että minusta on hyvin paikallaan, että eduskunnassa tunnetaan nyt kiinnostusta eduskunnan asemaan ja yleensä meidän ulkopoliittisen päätöksentekojärjestelmämme kehittämiseen. Aivan riippumatta siitä, ollaanko sillä kannalla, että nykyinen valtiosäännön säännös, että presidentti johtaa ulkopoliittikaa, on ihan paikallaan säilyttää, varmasti nyt on hyvin monia tarpeita kehittää tiedon

saantia ja yleensä ulkopoliittisten asioiden julkisuutta.

Jotenkin pidän kohtuuttomana sellaisiakin yksityiskohtia, että näinkin tärkeätä asiasta kuin uudesta naapuruussopimuksesta meistä ulkoasiainvaliokunnan ulkopuolella olevat ministerit, puhumattakaan kansanedustajista, luemme Helsingin Sanomista, minkälaisia pykälä siinä on.

Mutta ulkopoliittisia asioita vartenhan eduskunta on toivonut, että valtiosääntöuudistusta jatkettaisiin ja myös niiden osalta käytäisiin keskusteluja. Näihin asioihin aikanaan toivottavasti laajalla yksimielisyydellä voidaan ehdotusten muodossa palata.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Sopimus ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta on korvautumassa sopimuksella hyvästä naapuruudesta ja yhteistyöstä. Yy-sopimuksen 43 vuotta olivat ystävyiden syventämisen aikaa. Nyt voidaan siis tuloksena puhua hyvästä naapuruudesta. Työn tulos on kirjattu ottamalla adjektiivi ”hyvä” mukaan sopimuksen nimeen.

Josef Stalinin ehdotettua vuoden 1948 alussa presidentti J. K. Paasikivelle, että Suomi solmisi Unkarin ja Romanian tapaan yhteistyösopimuksen Neuvostoliiton kanssa sai ehdotus vastaansa runsaasti vastustusta sodassa hävinneen Suomen kansan taholta. Vaikka asenne oli torjuva, ei maamme voinut kieltäytyä neuvotteluista. Itse asiassa neuvotteluissa saavutettiin parempi tulos kuin mihin mainitut Itä-Euroopan valtiot olivat sopimuksissaan Neuvostoliiton kanssa päätyneet. Tästä huolimatta ei ollut asenteellista valmiutta eikä liioin poliittista tarvetta puhua hyvästä ystävydestä, yhteistoiminnasta ja tehokkaasta keskinäisestä avunannosta.

Merkittävää uudessa sopimustekstissä ja sen aikaansaamisesta kertovassa ulkoministeriön tiedotteessa ovat viittaukset Etykiin. Sopimustekstissä todetaan, että maat työskentelevät YK:n ja Etykin vahvistamiseksi. Ulkoministeriön tiedotteessa taas sanottiin, että maiden välinen raja säilytetään hyvän naapuruuden ja yhteistyön rajana Etykin päättöasiakirjan mukaisesti sen loukkaamattomuutta ja kummankin alueellista koskemattomuutta kunnioittaen.

Näin sivustakatsojana arvioiden on saanut sen vaikutelman, että tänä syksynä käytyjen hny-neuvottelujen kannalta oli niin sanottu luojanlykky, että olivat olemassa Etyk-prosessi ja sen dokumentoidut aikaansaannokset, joihin voitiin viitata. Näin tulee arvoon arvaamatto-

maan Etyk-prosessi. Sehän muodostui mahdolliseksi, kun oli olemassa sellainen valtio, joka nautti luottamusta sekä idässä että lännessä, ja oli olemassa sellainen valtiomies, joka oli riittävän tunnettu ja arvostettu sekä Moskovassa että lännen valtakeskuksissa. Luottamus itään oli saavutettu yy-sopimuksen hengessä uskottavasti toimien. Suhteet länteen piti kunnossa jo se mielenkiinto, jota lännessä tunnettiin Suomen eräänlaisia erityisasemaa kohtaan.

Viime aikoina on julkisuudessa arvosteltu Etyk-prosessin käynnistäjää presidentti Urho Kekkosta. Samat tahot hyväksyvät itse Etyk-prosessin ja myös sen, että nyt viitataan eri yhteyksissä tämän prosessin konkreettisiin tuloksiin. Näin kuvattu ristiriita pudottaa arvostelulta pohjan pois.

Arvoisa puhemies! Nykyisessä tilanteessa katseiden kääntyessä kohti tulevaisuutta on syytä muistaa, ettei Suomen geopoliittinen asema ole miksikään muuttunut. Mannerlaattojen liikkeen hitaudesta johtuen tulemme olemaan vielä hyvin monia vuosia sellaisen maa-alueen naapurissa, joka nyt tunnetaan Neuvostoliitto-Venäjänä. Oli tuolla alueella Gorbatshev, Jeltsin, Zhirinovski tai joku muu vallassa, naapurin kanssa on hyvä olla rakentavahenkisesti kanssakäymisissä. Jos naapurin kanssa ei ole mitään allekirjoitettua sopimusta yhteistyön perusteista ja muodoista, saattaa joku valtiohenkilö tai sellaiseksi pyrkivä saada päähänsä, että sellaista tarvitaan. Jos tämä päähänpisto tulee tilanteessa, jossa valtiojohtajan oma sisäpoliittinen asema tarvitsee vahvistamista, saattaa seurauksena olla naapurin kannalta kiusalliset neuvottelut.

Tässä yhteydessä riittänee vain viittaus siihen, mitä tapahtui Suomen ja Neuvostoliiton suhteissa 1930-luvulla. Hyökkäämättömyysvakuutus oli vuoden 1932 Suomen ja Neuvostoliiton välisessä hyökkäämättömyyssopimuksessa. Sen Neuvostoliitto kuitenkin katsoi riittämättömäksi pyrkiessään reunavaltioidensa kanssa kahdenvälisiin puolustus- ja takuusopimuksiin vuodesta 1938 lähtien.

Suomella ei ole tänä päivänä erityisasemaa Neuvostoliitto-Venäjän nykyjohtajien politiikassa. Tämä näkyy siinäkin, kuinka äskettäin neuvottelut SNTL:n kanssa käytiin. Kun itäisen naapurin katseet ovat kohdistuneet supervaltahegemoniapyrkimysten sijasta rahaan ja ruokaan, on katseet kohdistettu aivan oikein muualle kuin Suomeen. Suomalaisten edun mukaista on sen sijaan seurata tarkoin sitä, mitä tapahtuu itärajamme takana, ei puolustus- vaan viime

aikoina erityisesti ravintopoliittisesti. Uutiset lääkkeiden, polttoaineiden ja ruoan loppumisesta on syytä ottaa todella vakavasti. Näkemykseksi mukaan Suomella pitää olla selvä strategia, jos avunpyyntö Karjalasta tänä talvena tai tulevina talvina Suomen puolelle tulee.

Arvoisa puhemies! Toisena asiana haluan kiinnittää huomiota Euroopan yhteisöjen EY:n uuteen ulkopoliittiseen orientoitumiseen, pyrkimykseen poliittiseksi unioniksi. Pidän varsin merkittävänä, että hallituksen ulkopoliittisessa selonteossa todetaan kahteen kertaan, että EY pyrkii luomaan yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Länsi-Euroopan unionillekin Weu:lle on löydetty paikka tavalla tai toisella EY:hyn kytkettynä. Vielä muutama kuukausi sitten tällaisen havainnon esittäminen julkisuudessa sai aikaan EY-fanaatikon taholta jyrkän julkisen vastalauseen.

Naton muutama päivä sitten Roomassa pitämässä kokouksessa sen kaikki 16 jäsenvaltiota hyväksyivät kannanoton, jonka mukaan EY:llä on oikeus rakentaa oma puolustuspolitiikan samalla, kun tunnustetaan sen ensisijaisuus Euroopan puolustuksessa.

EY näyttää asiantuntijoiden arvioiden mukaan olevan yksimielinen oman puolustuspolitiikan ja jonkinlaisten puolustusmekanismien luomisesta. Vaikka näkemyseroja on Ranskan ja Saksan halutessa 100 000 miehen joukkoja ja Englannin tässä vaiheessa vain nimellisiä joukkoja, joka tapauksessa eräänlainen suuntavalinta on muotoutumassa. Merkittävää on, että Roomassa sovittiin, etteivät EY:n ja Länsi-Euroopan unionin komentorakenteet tai joukot voi olla päällekkäisiä. Ei tällaisia päätöksiä turhan takia tehdä. Niinpä Weu päätti eilen lähettää sotalaivoja Jugoslavian rannikolle. Tämä oli merkittävä askel omaksuttuun suuntaan. Seuraava etappi onkin Maastrichtin huippukokous kuukauden kuluttua. Siellä päätettäneen kaikkinaisten suunnitelmien sitovuusasteesta.

Arvoisa puhemies! Suomen kannalta asia on selvä. Euroopan yhteisön täysjäsenenä Suomi olisi alistettu järjestön yhteiselle ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Mitään erityisasemaa Suomi ei voisi saada eikä siis myöskään säilyttää puolueettoman maan statusta.

Neuvostoliiton kanssa solmittava hny-sopimus mahdollistaa liittoutumisen, mutta eri asia on, onko sitä perusteltua käyttää hakeutumalla EY:n täysjäsenyyteen. Mielenkiintoista on, että keskustelut Itävallan kanssa sen EY-jäsenyydestä ovat pysähtyneet sen vaatimukseen säilyä

puolueettomana. Mielestäni Suomen edun mukaista on pysyä nykyisenlaisen Euroopan yhteisön ulkopuolella.

Arvoisa puhemies! Kuvaavaa EY:n täysjäsenyyttä kannattavien tahojen argumenttien kehnohdelle on, että tänä iltapäivänä vedotaan suosiinkin, kun asia-argumentit puuttuvat. Olen moraalinen voittaja.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies, ärade fru talman! Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle ajankohtaisista ulkopoliittisista kysymyksistä on hyvin laaja mutta mielestäni liian pintapuolinen. Selonteossa todetaan tämän päivän tilanne ja siihen liittyvät ongelmat. Ongelmien ratkaisuvaihtoehtoja esitetään sen sijaan hyvin niukasti. Selonteossa käsitellään Suomen suhteita itään, Pohjoismaihin, Eurooppaan sekä Suomen kansainvälistä yhteistyötä noin 15 sivulla.

Selonteko sisältää yleisesti hyväksyttyjä ulkopoliittisia periaatteita, eikä se voi ketään loukata. Tunnusomaista Suomen ulkopolitiikalle on ollut varovaisuus ottaa kantaa polttaviin ulkopoliittisiin kysymyksiin. Tästä meitä on ulkomailla ja myös kotimaassa jonkin verran moitittu. Varovainen linja on joka tapauksessa yleisesti hyväksytty ja todettu Suomen kannalta turvalliseksi ja hyväksi.

Yhtenä johtavana tavoitteena ulkopoliittisemme on aina ollut pysyä suurvaltojen keskinäisten selkkausten ulkopuolella. Tämä mahdollistaa aktiivisen rauhanpolitiikan harjoittamisen kaikkialla ja kaikilla tasoilla. Tavoite pysyä selkkausten ulkopuolella on meillä kuitenkin johtanut joidenkuiden mielestä liian suureen varovaisuuteen. Tästä voidaan esimerkkinä mainita viime elokuun vallankaappausyritys Neuvostoliitossa, jota täällä ei vallankaappaukseksi hyväksytty, ennen kuin sen lopputulos oli selvä. Varovaisuudesta meitä moitittiin myös suhtautumisessamme Baltian maiden itsenäistymispyrkimyksiin.

Kun meitä tästä varovaisuudesta moititaan, kritiikin esittäjien tulisi ottaa huomioon taustalla olevat suuret intressit säilyttää maamme itsenäisyys. Varovaisuutta ei mielestäni pidä salata, vaan selkeästi ja avoimesti pitäisi kertoa syyt siihen. Toisenlainen käyttäytyminen koetaan teeskentelyksi, eikä se ole siitä syystä uskottavaa.

Selonteossa todetaan, että suursodan vaara on Euroopassa olennaisesti vähentynyt ja että valtioiden välisen sodan syttymisen tai laajentumisen uhkaa on pidettävä epätodennäköi-

senä. Toivottavasti tilanne tällaisena myös jatkuisi, mutta maailman ja Euroopan historiasta tiedämme, että tilanne voi hyvin nopeasti muuttua.

Sotaa ja rauhaa ajatellen ei maailmasta löytyne yhtäkään kansakuntaa, joka haluaisi sotaa ja sen tuhoisia seurauksia kaikille sotatoimiin osallistuville. Kansojen ja yksityisen ihmisen sotahaluttomuudesta huolimatta käydään kuitenkin jatkuvasti sotia kaikkialla maailmassa. Miten tämä on mahdollista, saatetaan kysyä. Kansat eivät halua sotia, kuitenkin käydään sotia. Syy siihen on hyvin yksinkertainen: sodasta päättää joku muu kuin kansa, joka ei siis halua sotaa.

Rauhantyöskentelyssä meidän tulisi kaikin tavoin työskennellä demokratian puolesta ja diktatuuria vastaan. Historia osoittaa varsin selvästi, miten suuri vaara maailmanrauhalle diktaattorit ovat olleet. Orastava demokratisoituminen Itä-Euroopan maissa ja Neuvostoliitossa on omiaan vähentämään sodan vaaraa. Kansainvälisillä foorumeilla Suomen tulisi aktiivisesti työskennellä demokratian puolesta ja diktatuuria vastaan. Kehitysyhteistyössä voimme hyvin tällaisia ehtoja asettaa.

Kansainväliset sopimukset ovat olleet Suomen kannalta erittäin merkittäviä.

Kanssakäyminen muitten Pohjoismaitten kanssa on luonnollista maitten samanlaisen kulttuurin, uskonnon ja muiden perinteiden johdosta. Tästä huolimatta Pohjoismaiden neuvostolla on ainakin aikaisemmin ollut kaikille Pohjoismaille tärkeä merkitys lainsäädännön, kulttuurin, opetuksen ja työpolitiikan alalla. Vaikka työskentely PN:ssä tänä päivänä on lähinnä muodollista, emme saa vähätellä sen merkitystä. Pohjoismaiden neuvosto luo hyvät mahdollisuudet tiiviille ja tulokselliselle yhteistyölle, jos tarvetta ja halukkuutta löytyy.

Teollisuuden kannalta on ollut erityisen tärkeää, että suomalaiset teollisuustuotteet ovat voineet Euroopan markkinoilla kilpailla tasavertaisesti muiden maiden tuotteiden kanssa. Vuonna 1957 perustettuun Eec:hen emme sen poliittisuuden takia ole voineet liittyä. Puolueettomat maat perustivat Eec:n vastapainoksi Eftan. Eec:n suuret markkinat ovat meille elintärkeitä, ja muiden Efta-maiden tavoin halusimme tehdä Eec:n kanssa vapaakauppasopimuksen 1970-luvulla.

Asiasta käytiin kovaa keskustelua ja väitettiin, että sopimuksen tekeminen merkitsee ulkopoliittisen linjan muuttamista. Tähän aikaan

liittyvät ns. Zavidovo-neuvottelut, joissa Neuvostoliiton presidentti Brezhnev neuvotteluissa laaditun PM:n mukaan oli varoittanut Suomea tekemästä vapaakauppasopimusta Eec:n kanssa. Presidentti Brezhnev oli kuitenkin saman PM:n mukaan todennut, että Suomella on vapaa tahto toimia niin kuin parhaaksi näkee. PM:n mukaan presidentti Kekkonen oli luvannut ottaa henkilökohtaisesti vastuun siitä, ettei ulkopoliittinen linjamme vapaakauppasopimuksen solmimisesta huolimatta muutu. Neuvotteluista laaditun muistion vuoto lehdistölle sai valtavat mittasuhteet ja johti loppujen lopuksi suuriin sisäpoliittisiin muutoksiin. Presidentin toimikautta pidennettiin poikkeuslailla, jonka seurauksena syntyi kaksi uutta puoluetta: Suomen kansan yhtenäisyyden puolue ja perustuslaillinen kansanpuolue.

Vapaakauppasopimus syntyi, eikä siitä ole ollut kielteisiä ulkopoliittisia seuraamuksia. Sopimus on tietenkin edelleen voimassa, mutta raukeaa, kun Eta tulee voimaan. Eta-sopimuksessa EY tarjoaa jäsenyyden taloudelliset edut Efta-maille. Suomen kannalta Eta-sopimus on sekä merkittävä että myönteinen. Monessa yhteydessä on todettu, että se taloudellisesti turvaa Suomelle lähes kaikki samat edut kuin EY:n jäsenyys. Tästä syystä suuri intoilu EY-jäsenyyden hakemisen puolesta tuntuu käsittämättömältä.

Vapaakauppasopimukseen verrattuna Eta-sopimus on laaja ja palvelee meitä taloudellisessa mielessä hyvinkin kauan. Hallituksen teettämät selvitykset, joissa arvioidaan EY-jäsenyyden merkitystä yhteiskunnan eri sektoreilla, ovat välttämätön edellytys päätöksentekoa varten. Selvityksen pohjalta tavallisella kansalaisellakin lienee mahdollisuus ottaa kantaa asiaan, ja kansanäänestys näin suuressa kysymyksessä on perusteltua.

Yya-sopimus on ollut se kulmakivi, jolle suhteemme Neuvostoliittoon ovat rakentuneet. Ilman tätä sopimusta emme ilmeisesti olisi onnistuneet luomaan luottavaisia suhteita Neuvostoliittoon. Yhteistyö suuren naapurimaamme kanssa onkin ulottunut yhteiskunnan kaikille sektoreille. Kun yya-sopimus sotilaallisia neuvotteluja koskevan artiklan johdosta on aikansa elänyt, on tärkeää saada aikaan uusi sopimus, jonka pohjalta suhteemme Neuvostoliittoon, Venäjään ja muihin Neuvostoliiton osavaltioihin voidaan rakentaa.

Käytäntö on osoittanut, että erilaisten asioiden ratkaiseminen on paljon helpompaa, jos

löytyy sopimus, johon voidaan vedota. Tilanne Neuvostoliitossa ja Venäjällä on pelottavan levoton. Gorbatshevillä ja Jeltsinillä on tavarapulan vallitessa täysi työ pitää kansanjoukot levollisina. Maaperä on otollinen kansankiihkoilijoille. Tiedot kertovat, että Suomen-syöjä Zhirinovskin puhekasetti on tänään myydyin kasetti Venäjällä. Zhirinovski lupaa korkeampaa elintasoja kansalle, mutta ei sisäisten uudistusten kautta, vaan hän esittää, että Venäjän tulisi vahvan armeijan voimalla nostaa elintasoaan ottamalla, mitä tarvitsee, rikkailta naapurivaltioilta. Hyvään naapuruus- ja yhteistyösopimukseen viitaten voidaan tekemättä siitä suurempaa numeroa käydä neuvotteluja tällaisten puheiden lopettamiseksi.

Euroopasta löytyy useita elintasojyrkänkeitä. Albanian ja Italian, Saksan ja sen itänaapurivaltioiden sekä Suomen ja Neuvostoliiton väliset uskomattoman suuret elintasoerot voivat johtaa kansainvaelluksiin tai sotiin. Joka tapauksessa elintasoerot ovat omiaan omalta osaltaan ylläpitämään levottomuutta köyhemmässä maassa. Itä-Eurooppa tarvitsee apua. Tv-kuvat idästä palauttavat mieleen sosiaalisia oloja 30-luvun Suomessa. Kaiken köyhyyden lisäksi ympäristötuhot ovat valtaisia ja uhkakuvat vielä pahemmista ympäristötuhoista ovat jatkuvasti olemassa. Rahaa ei löydy huonokuntoisten ydinvoimaloiden saattamiseksi turvallisemmiksi. Kauanko Itä-Euroopan kansat hyväksyvät tämän suuren elintasoeron? Albanialaiset ovat jo yrittäneet joukkovoimalla, tosin ilman aseita, Italiaan. Jatkoa voi seurata missä ja milloin tahansa.

Suomessa keskustellaan maataloustuotteiden ylijäämästä ja siitä, miten kannattamatonta on viljellä maata, vaikka nälänhätä on vain kahden tunnin päässä, niin kuin viljelijöiden mielenosoituksessa eräät julisteet kertoivat. Itsekkyys ja rahanahneus voivat koitua rikkaille maille kohalokkeiksi. Kristillinen ja humanistinen perinne ihmisten tasa-arvosta ja köyhän auttamisesta muistuttakoot omaatuntoamme tässäkin asiassa.

Valtioneuvoston selonteossa todetut periaatteet kehitysyhteistyöstä ovat oikeaan osuneita. Demokraattista hallitustapaa ja ihmisoikeuksien kunnioittamista tulee edellyttää kehitysavun kohdemailta. Ympäristö- ja väestöpoliittisesti pitävän ohjelman laatiminen yhteistyössä kehitysmaiden kanssa on välttämätön edellytys kestävälle kehitykselle.

Jatkuvasta nälänhädästä kärsii tänään yli 700 miljoonaa ihmistä. Noin 40 000 lasta kuolee joka päivä nälkään tai siitä johtuviin sairauksiin. Nämä ovat tosiasioita maailmassa, missä tuotetaan niin paljon ruokaa, että se tasaisesti jaettuna riittäisi kaikille. Maailman elintarviketuotanto on viimeisen 25 vuoden aikana ylittänyt väestökasvun noin 16 prosentilla. Tilastot osoittavat, että rikkaat teollisuusmaat tuovat 2/3 maataloustuotteiden maailmankaupasta. Monessa nälänhätää kärsivässä maassa elintarvikkeiden vienti ylittää tuonnin. Esimerkiksi Intia kuuluu kolmannen maailman suurimpiin maataloustuotteiden vientimaihin. Maasta viedään viljaa ja naudanlihaa samanaikaisesti, kun 300 miljoonaa intialaista näkee nälkää. Maailman toiseksi suurimmassa ruoanvientimaassa USA:n jälkeen, Brasiliassa, kärsii lähes 100 miljoonaa jatkuvasta nälästä.

Tästä kaikesta voimme tehdä sellaisen johtopäätöksen, että nälänhätä maailmassa ainakin osittain johtuu epädemokraattisista poliittisista ja taloudellisista rakenteista. Valtioneuvoston asettamat vaatimukset ehtojen asettamisesta kehitysavun kohdemaalille ovat tässä valossa hyvin perusteltuja.

Rouva puhemies! Lopuksi toteaisin, että valtioneuvoston selonteossa on ainakin yksi merkittävä asiavirhe, kun todetaan, että Suomi on "joutunut" karsimaan kehitysyhteistyömäärärahoja ja luopumaan tilapäisesti 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuudesta määrällisinä tavoitteina.

Emme ole "joutuneet" karsimaan, vaan olemme sen tehneet puhtaasti itsekkyysyistä. Lohduttavaa on, että hallitus tähtää 0,7 prosentin saavuttamiseen mahdollisimman pian.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Palaan ed. Kalliksenkin esille ottamaan lempiaiheeseen eli kehitysyhteistyömäärärahoihin. Haluan todeta sen, että kehitysmaiden ongelmat niin Afrikassa kuin Etelä-Amerikassa ja muissa maissa, jotka kehityksimaiksi lasketaan, alkoivat siitä, kun valkoinen mies meni ja työnsi kärsänsä niihin maihin, ja ovat jatkuneet tämän seurauksena.

Tämä kehitysyhteistyöapu, mitä niille annetaan, on silmänlumetta ja omantunnon sivelemistä. Sillä ei ole mitään merkitystä kestävänsä kehityksen kannalta. Kaikkein suurin onni, mitä näille maille tapahtuisi, monellekin näistä maisista, olisi, että jätettäisiin ne omaan oloonsa,

omien bambukeihäidensä ja patojensa äärelle, josta ne saisivat alkaa uudelleen oman elämänsä, kehitellä omat keinonsa hengissäpysymiseksi ja elämässä kiinni pysymiseksi. Vuosikymmenien kuluttua siellä saattaisi olla rikas kulttuuri ja hyvin toimeentuleva kansa. Mutta niin kauan kuin valkoinen mies patoineen siellä on, niin kauan kehitys pysyy siellä ennallaan tai kulkee taaksepäin.

Sen sijaan tänä päivänä meidän pitäisi kehitysyhteistyökumppaneiksi ottaa läheisyydessä entiset Itä-Euroopan maat jo siitäkin syystä, että siellä on suunnattomat tarpeet esimerkiksi ympäristökysymyksissä, suuret teknisen tietämyksen tarpeet. Samalla niiden tyydyttäminen auttaisi meitä suomalaisiakin.

Miksi me siis työnnämme rahaa kehitysmaihiin, kun siitä ei saada mitään kestävän kehityksen tulosta ja meillä on kuitenkin naapurissa maita, joissa tällä markkamäärällä saattaa tulla merkittäväkin tulosta, josta olisi hyötyä meille itsellemmekin?

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Totean lyhyesti, että ed. Aittoniemellä ja minulla on erittäin suuri näkemys siitä, onko kehitysavusta köyhiin maihin ollut etua vai ei. Minä olen täysin vakuuttunut siitä, että siitä on ollut paljonkin etua. Vielä enemmän etua olisi voinut olla. Jos otetaan huomioon niitä ehtoja, mitä me voimme asettaa, niin kehitysapu voi tuottaa selvästi parempia tuloksia.

Se, että me annamme kehitysapua kehitysmaille, ei missään nimessä sulje pois sitä, että voisimme myös lähinaapureita auttaa.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi pohdiskeli sinänsä aivan oikein puheenvuoronsa loppupuolella tilannetta meidän lähialueillamme ja viittasi siinä välillisesti myös Neuvostoliittoon, suurvaltaan tai entiseen suurvaltaan.

Kysymys on nyt pitkälti siitä, onko Neuvostoliitto kehitysmaa vai ei. Tuskin me Suomessa voimme sitä määritellä ihan yksiselitteisesti puoleen tai toiseen, vaan siinä meidän täytyy varmaan odottaa, mitä Neuvostoliitto tai Venäjä itse sanoo tähän kysymykseen.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kun ulkopoliitikasta puhutaan, kokenut ja taitava ulkoministerikin varmaan sisäisesti hymyilee tälle lapsenomai-

selle keskustelulle, mutta haluan todeta edelleen sen, että Neuvostoliitossa ja eräissä Itä-Euroopan maissa on kaikki kehitysmaan tunnusmerkit, yhä pahenevat tunnusmerkit: tuleva mahdollinen todennäköinen nälänhätä, ympäristöongelmat, talousrakenteen romuttuminen, aivan samalla tavalla takaperin kulkemista kuin on tapahtunut nykyisissä ns. kehitysmaissa siinä vaiheessa, kun valkoinen mies on mennyt ja pilannut heidän elinmahdollisuutensa.

Ongelmahan on — tiedetään varsin hyvin — kehitysmaissa se, että heitä ei auteta elämään omillaan vaan pudotetaan heille rahaa ja viljasäkkejä, joista he sitten keittelevät soppaa sen kuin keittelevät. Sitä vanhaa mainintaa, että ei kalastajalle pidä antaa kaloja vaan verkot, että hän pystyy niillä itse pyytämään, ei ole toteutettu kehitysmaiden suuntaan koskaan, ja ongelma on juuri siinä. Ne menevät koko ajan kehityksessään taaksepäin, istuvat aavikolla polvet koukussa odottamassa, koska tulee Herkules-kuljetuskone ja pudottaa heille viljaa. Tämä tulee olemaan suuntaus. Niillä miljardeilla, mitä sinne haalataan, ei ole mitään merkitystä, ei muuta kuin taaksepäin ajava merkitys.

Mutta Neuvostoliitossa esimerkiksi — en minäkään vanhoja ryysä niin kovin puolustele, että heille pitäisi antaa sitä sun tätä — on kuitenkin tämän päivän realiteetti, että lähdeittävä siitä ja vanhat unohdettava ja katsottava myöskin meidän oma etumme.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime aikoina on ollut vähemmän hymyilyttäviä asioita, niin että suodaan ulkoministerille se ilo, että hän saa nyt hieman hymyillä meidän keskustelullemme.

Ed. Aittoniemi, olette oikeassa siinä, että merkkejä, jotka viittaavat siihen, että itänaapurimme on kehitysmaa, on olemassa. Mutta samaan aikaan on myös se tosiasia, että tuolla maalla on edelleen hyvin voimakas armeija ja sen luonnonrikkaudet ovat vailta vertaa, paljon suuremmat kuin monella Afrikan kehitysmaalla. Nythän on vain kysymys siitä, miten tuo kansa pystyy hyödyntämään niitä kansakunnan parhaaksi eikä niinkään aseteollisuuden hyväksi, mitä siellä on tähän saakka hyvin pitkälti tehty.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Niin selonteossa kuin monissa täällä käytetyissä puheenvuoroissa on todettu ulkopoliittisessa toimintaympäristössämme tapahtuva nopea

muuttuminen. Kun muutokset ovat olleet nopeimmillaan esimerkiksi Baltian tapahtumien yhteydessä ja viimeksi Jugoslavian tapahtumissa, on lähinnä opposition mutta myös julkisen sanan kautta vaadittu mahdollisimman nopeaa asioihin reagointia. Itse asiassa reagoinnin nopeutta on pidetty tärkeämpänä kuin valittua linjaa, sen kestävyyttä ja reagoinnin tapaa. Tällöin unohtuu hyvin herkästi ulkopoliittikan varsinainen tehtävä eli se, miten turvaamme suomalaisen edun parhaimmin, turvallisuuden, ja miten harjoitamme sellaista kansainvälistä yhteistyötä, josta on hyötyä niin meille kuin yhteistyökumppaneille.

Toinen ulkopoliittikkaan liittyvä lieveilmiö on ollut viime aikoina sodanjälkeisen ulkopoliittikkamme jälkiviisas ja ala-arvoinen kaiveleminen. Erityisesti presidentti Kekkosen elämäntyön kyseenalaisista lähtökohdista tapahtuva vähätely ja jopa mustamaalaaminen eivät ansaitsisi sellaista huomiota kuin ne ovat saaneet. Nykyäänkin arvioituna sodanjälkeinen Paasikiven — Kekkosen linja oli paras ja luultavasti ainoa mahdollisuus linjaksemme. Se oli omintakeinen ratkaisu, vaikka ulkopuoliset olisivat neuvoneet ja halunneet Suomelle toisenlaista roolia ja sisäisetkin paineet olivat pahimmillaan varsin kovat. Tiukassa blokkirajassa Suomi valitsi puskurina toimimisen sijasta tynnylinjan ja vielä sillä tavalla, että se pystyi hyödyntämään lähes maksimaalisesti molemmista suunnista saatavan hyödyn: lännestä vapaan talouden ja idästä suunnitelmatalouden tänne ohjaaman yhteistyön ja kaupankäynnin. Ilman historiasta otettavaa oppia ei linja voi olla johdonmukainen. Jotta linja on uskottava, on sillä oltava myös jatkuvuutta. Tässä suhteessa nykyinen ulkopoliittinen johto on arvosteluista huolimatta onnistunut varsin hyvin.

On kuitenkin selvää, että muuttuneessa tilanteessa entinen linja ei pysty antamaan vastauksia kaikkiin eteen tuleviin kysymyksiin. Ulkopoliittikalle asetettavat tehtävät ja haasteet ovat uudet, ja jopa ulkopoliittikan toimiala muuttuu. Aikaisemmin ulkopoliittikan kautta hoidetut asiat, esimerkiksi kauppapolitiikka, siirtyvät vähitellen yritysten hoidettavaksi. Toisaalta sisäpoliittiset kysymykset kuten sosiaalipoliittikka, ihmisoi-keuskysymykset, työmarkkina-asiat ja maatalous tulevat yhä enemmän kansainvälisiksi.

Sinipunahallituksen ja myös nykyisen hallituksen ulkopoliittinen aktiviteetti on pääosin suuntautunut länteen ja Euroopan yhdyntymiseen. Nyt olisi kyllä korkea aika suunnata kat-

seet myös itään riippumatta siitä, millainen tilanne Venäjällä ja Neuvostoliitossa vallitsee. Vaikka emme tietäisi, kenen kanssa neuvotella, on meidän etumme, että me itse olisimme korostetun aktiivisia tällä suunnalla.

Välittömän haasteen itäsuunnan ponnisteluille tuo se, että idänkaupan romahtamisesta johtuen maassamme on kymmeniätuhansia työttömiä. Esimerkiksi erikoisvaunujen viennin pysähtyminen Neuvostoliittoon on tuonut Vuolijolle ja Taivalkoskelle, siis pieniin kuntiin, työttömiä noin tuhannen ihmisen verran, mikä tarkoittaa 40 prosentin työttömyysastetta yhdessä kunnassa.

Toistaiseksi yhteistyön uudelleenluominen itään on jäänyt kuitenkin vielä vähäiseksi. Tämäkin varsin yleisluonteisen sisällön saava sopimus yhteistyöstä ja hyvästä naapuruudesta on jäävä merkitykseltään vähäiseksi. Sen suurin merkitys lienee siinä, että se korvaa entisen yysopimuksen ja samalla lopettaa sen sotilaspoliittisen luonteen.

Jos kehitys lähialueillamme idässä tapahtuu edes suurin piirtein rauhanomaisesti, tärkein kysymys suhteessamme Karjalaan ja itärajan yli ei ole, missä kohti rajaviiva kulkee, vaan tärkeämpää on, miten raja voidaan mahdollisimman helposti ylittää ja miten sitä voidaan madaltaa ja miten kanssakäymisen esteitä voidaan vähentää. Erityisesti on huolehdittava siitä, että länsi-integraatiomme ei estä meiltä lähiyhteistyötä. On surkukupaista, jos joudumme antamaan apua Etelä-Euroopan hyvään kehitysvauhtiin päässeille valtioille ja avun antamisemme lähialueille estyy.

Alkuun nihkeää virallista suhtautumista Baltian maiden itsenäisyysprosessiin voidaan lieventää sillä, että nyt ollaan aktiivisesti rakentamassa yhteistyötä eri muodoissa sekä kaupankäynnissä että aivan puhtaasti avustamalla.

Hallitusta on syytä kiittää sen asiallisesta ja rakentavasta suhtautumisesta Euroopan yhden-tymiseen. Eta-neuvottelujen loppuun saattaminen, jossa Suomella oli loppuvaiheessa ratkaiseva rooli, ansaitsee kiitoksen. Saavutimme tuloksen, jossa kohtuullisilla panoksilla saadaan varsin hyvät edut.

Sen sijaan jatkovaiheet integraatioprosessissa ovat paljon vaikeammat. Puolueiden ja eri kansalaispiirien suhtautumista ja esiintymistä ei voi pitää kovin johdonmukaisena, analyttisenä tai järkevänä. Viimeinen esimerkki varmasti tästä on kariutunut tupotilanne, pakkodevalvaatio ja siitä aiheutuvat seuraukset. Monet, ilmeisesti

enemmistö eduskunnassakin, tiukasti vaativat EY-jäsenyyden anomista, mutta sen pelisääntöihin ei millään haluta alistua. Tähän viittasi myös presidentti Koivisto äsken radiohaastattelussa. Juupas — eipäs-väittely Suomen EY-jäsenyydestä on lähtenyt selvästi enemmän puoluepoliittisesta taktikoinnista ja sisäpoliittisista lähtökohdista kuin niistä tiedoista ja vaikutuksista, mitä mahdollinen EY-jäsenyys tuo tullessaan.

Hallitus on sanonut tutkivansa pikaisesti, mitkä olisivat mahdolliset EY-jäsenyyden vaikutukset. Sopii epäillä, syntyykö sellaista selvitystä, joka yksiselitteisesti nämä vaikutukset kertoo. Kaikki vaikutukset eivät ole nimittäin mitattavissa rahassa. Sitä paitsi rahallisiakaan vaikutuksia esimerkiksi sosiaalipuolella, aluepolitiikassa ja työelämässä on vaikea laskea yhteensä. Erityisen vaikea on laskea, mitkä kansantaloudelliset vaikutukset syntyvät siitä, jos esimerkiksi kehitysalueilla ja maaseudulla elinkeinorakenne murtuu ja nämä alueet tyhjenevät.

Suomi ei voi toimenpiteillään vaikuttaa itse eurooppalaiseen integraatiokehitykseen. Vaikka näin ei ole, yhdentymisen vaikutukset tulevat olemaan Suomeen huomattavat, valitsimmepa linjan tai yhteistyömuodon miten tahansa.

Presidentti Kekkonen lausumaa idänsuhteista hieman mukaellen voisi todeta, että mitä paremmassa kunnossa kansantaloutemme on, sitä helpompi ja luontevampi meidän on mennä mukaan yhteistyöhön. Tästä voikin vetää sen johtopäätöksen, että integraatiopolitiikka onkin mitä suurimmalta osin sisäpolitiikkaa. Meidän on pyrittävä kaikin keinoin toimimaan niin, että voisimme säilyttää tärkeimmät osat pohjoismaisesta hyvinvoinnistamme. Esimerkki Itä-Euroopasta ei tältä osin ole rohkaiseva, kun sosialistinen yhteiskunta integroitui länteen, se ei pystynyt säilyttämään mitään osaa yhteiskuntarakenteestaan, vaan mukautuminen on tapahtunut ja on tapahtumassa aivan pohjamutia myöten.

Sinällään ei integraatio, ei Eta-sopimus enempää kuin EY-jäsenyyскään, tule lähiaikoina täysin määräämään esimerkiksi meidän sosiaaliturvastamme. Kysymys onkin siitä, miten me pysymme täällä sekä ulkoisten että sisäisten markkinatalouden paineiden keskellä säilyttämään korkean sosiaaliturvamme. Sama kysymys on tietysti asetettava myös aluepolitiikkaan, työelämän asioihin ja tasa-arvoasioihin.

Monet odottavat, että integraation myötä elintarvikkeiden hinnat nopeasti laskisivat. Näkemys on sekä epärealistinen että yksipuoli-

nen. Kaikkien hintojemme, niin elintarvikkeiden kuin muidenkin hyödykkeiden hintojen, suurin kustannustekijä ovat palkkakustannukset. Emme voi toimia niin, että valitsemme pohjoismaiset tulot, mutta eteläeurooppalaiset menot.

Mahdollisessa EY-jäsenyydessä maatalouden osalta on myös kummallisuus: miksi meidän tulisi maksaa tukea Etelä-Ruotsin, Tanskan ja Hollannin maataloudelle tai Ranskan viininviljelijöille. Jos ruuan hintaa todella haluttaisiin alentaa, eikö meidän pitäisi jättäytyä EY:n ulkopuolelle ja ostaa elintarvikkeemme suoraan maailmanmarkkinoilta?

Arvoisa puhemies! Länsimaita ja Länsi-Eurooppaa on pidetty demokratian esikuvina ja jopa länsimaista järjestelmää on vaadittu jossain tapauksessa esimerkiksi kehitysyhteistyön ehdoksi. EY ei kuitenkaan kelpaa miksikään esimerkiksi. EY-järjestelmässä tärkeintä valtaa käyttää puhdas virkamieselin, komissio. Suomalaisille on vihdoinkin myös alkanut valjeta, millainen byrokratia EY-järjestelmään on kehittynyt.

Kaiken kaikkiaan ei vielä tiedä eikä hallituksen esityksen jälkeenkään pystytä selvästi sanomaan, onko parempi EY-jäsenyys tai jättäytyminen Eta-sopimuksen varaan, kumpi on Suomelle edullisempaa. On syytä uskoa, että nyt on käynnistymässä sellainen keskustelu, joka tuo todelliset vaikutukset selvemmin esille.

On ilmeisesti selvää, että aikataulusyistä Suomen on haettava EY-jäsenyyttä, mutta seuraava vaihe onkin tässä tärkeä. Jäsenneuvotteluissa on pystyttävä ensinnäkin sinne lähtiessä määrittelemään ne ehdot, joilla Suomi on sinne menossa, ja neuvottelemaan ehdoista niin hyvät, että suomalainen yhteiskunta niistä hyötyy. Kun jossakin aikataulussa, jonka määrää aika paljon sekä EY-puoli että kehitys muuten, muutaman vuoden kuluttua liittymisehdot ovat selvillä, on toivon mukaan myös päätöksenteon pohjaksi kertynyt enemmän ja pätevämpää tietoa. Tältä pohjalta jäsenyydestä on sitten tehtävä valinta kansanäänestyksellä.

Ed. S k i n n a r i: Arvoisa puhemies! Ensiksi on syytä todeta, että nykyinen Eurooppa ja maailma on ollut aika monien tapahtumien kohteena ja Suomenkin ulkopoliittikka on joutunut tekemään niin presidentin kuin ulkoministerienkin toimesta tämänkin hallituksen aikana hyvin paljon ratkaisuja, joista viisi vuotta sitten kukaan ei olisi edes uneksunut. Tuskinpa Paavo Väyrynenkään ollessaan aikaisemmin ulkoministerinä saattoi ajatella, että hän olisi seuraavan

kerran ministerinä mm. uudistamassa yya-sopimusta. Mutta niin vain ne ajat ja tilanteet Euroopassakin muuttuvat.

Haluun ihan muutaman sanan tästä hallituksen ulkopoliittisesta selonteosta todeta. Ensinnäkin ed. Pertti Paasiokin toi puheenvuorossaan ilmi, että tässä selonteossa on lueteltu ulkopoliittisia tosiasioita. Selonteosta puuttuu selvästi ote tavoitteista lyhyellä ja pitkällä tähtäyksellä. Jos ei olisi tiennyt, että hallitus ei olisi halunnut tätä selontekoa ulkoasiainvaliokuntaan ja mahdollisesti muihinkin valiokuntiin, olisi tietysti voinut ajatella, että tämä haluttiin näin tehdäkin, jotta eduskunta voisi esittää omat kannanotonsa valiokuntamietinnön pohjalta. Mutta kun alkuperäinen tarkoitus ei tietääkseni tämä ollut, olisi tietysti toivonut täsmällisempiä avauksia ja esityksiä.

Tavoitteiden puute näkyy esimerkiksi suhteessa Baltian maihin: Viroon, Latviaan ja Liettuaan. Kuitenkin Suomen heikko taloudellinen tilanne ja synkät vientinäykymät edellyttäisivät uusia ideoita tai tavoitteita. Tässä suhteessa viittaa nyt erityisesti ulkomaankauppaministerin puheenvuoroon, jonka hän tavallaan toi liitteeksi tämän ulkopoliittisen selonteon asiakirjaan.

Korkeasuhdanteen aikana liian helpolla pääseen ulkomaankaupan organisaatioita on tasoltaan ja tavoitteiltaan sekä henkilöjärjestelyiltään pantava ajan tasalle. Keski-Eurooppa, Japani ja Yhdysvallat ovat Suomen kannalta tärkeitä. Uusina kohteina ovat Baltia, Pietarin alue ja Karjala, edelleenkin entinen Neuvostoliitto, niin kuin ed. Kempainenkin toi esille, sekä entiset Sev-maat. Niiden Kevs-sopimusten takaamaa hyötyä, kuten ulkomaankauppaministeri kertoi, suomalaiset viejät eivät ole pystyneet käyttämään hyödyksi, vaikka siinä alennustaso Suomen osalta verrattuna kaikkiin muihin maailman maihin on ollut paljon suurempi kuin devalvaatiohyöty, jota viime kuukausina on kovasti kaivattu ratkaisuksi viennillemme.

Selonteossa todetaan hallituksen viimeistelevän Baltian toimintaohjelmaa, joka painottuu ympäristö-, koulutus-, maatalous- ja liikenne-sektoreille sekä teknisen avun antamiseen. Esillä on myös luottojärjestelyt ja yhteistyörahoisto, mutta ei ihmisiä koskevaa sosiaaliturvasopimusta, joka Suomella on paljon kaukaisimpienkin maiden kanssa. Presidentti Mihail Gorbatschovin vierailun yhteydessä Suomessa pari vuotta sitten allekirjoitettiin Suomen ja Neuvostoliiton välinen sosiaaliturvasopimus.

Viime eduskunnassa sosiaalivaliokunnassa laajan asiantuntijakierroksen sekä Viipuriin, Pietariin, Tallinnaan ja kahteen otteeseen Moskovaan tehtyjen matkojen perusteella valiokunta päätti jättää sosiaaliturvasopimuksen hyväksymättä selvityksiä varten. Ottaen huomioon viime maaliskuun jälkeen sattuneet tapahtumat Neuvostoliitossa sekä Baltian maiden itsenäistymisen sosiaalivaliokunnan arvio oli oikea.

Hallituksen selonteossa puhutaan viisumivapauden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä Pohjoismaiden passiunionista mutta ei sanallakaan ihmisten liikkumiseen liittyvästä sosiaaliturvasopimuksesta nimenomaan Suomen ja Viron välillä. Suomen ja Baltian maiden viisumivapautta ei voida toteuttaa ennen kuin on selkeät pelisäännöt sosiaaliturvan ja työlupien osalta.

Pohjoismaisen yhteistyön kohdalla hallituksen teksti ei vastaa tämänhetkistä tilannetta eikä sitä keskustelua, jota Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa äskettäin käytiin. Eta-sopimus, puhumattakaan mahdollisesta EY-jäsenyydestä, vaatii pohjoismaisen yhteistyön uudelleenjärjestelyä sopimusten osalta ja myös organisatorisesti. Suomella ei ole taloudellisia eikä henkilöllisiä resursseja panostaa pohjoismaiseen yhteistyöhön niin paljon kuin nykyisin. Jos Suomi liittyy Euroopan yhteisöön, tarvitsemme saamiemme tietojen mukaan Brysseliin noin 400 virkamiestä.

Olen aikaisemminkin esittänyt tämän täällä salissa ja teen sen nyt toistona, vaikka ulkoministeri Värynenkin sen useampaan otteeseen on kuullut eikä se välttömästi hänen sektoriinsa liity, mutta liittyy nimenomaan ulkomaankaupan sektoriin. Se on Suomen elinkeinoelämän odotettu nouseminen. Viime vuosisadan lopulla Suomen elinkeinoelämä lähti liikkeelle ulkomaisiin voimin, ei tosin yksin, mutta hyvin paljon ulkomaisista yrittäjistä oli tässä hyötyä.

Nykyinen elinkeinoelämämme tilanne muistuttaa suomalaista juoksu-urheilua 1960-luvun alkupuolella, jolloin esimerkiksi 10 000 metrillä suomalaiset miesjuoksijat eivät päässeet alle 30 minuutin. Tällöin Suomen juoksu-urheilun pelastajaksi tuli huippuvalmentaja Arthur Lydiard, joka sanoi ainoana keinona huipulle päämiseksi juoksemisessa olevan juoksemisen. Suomalainen elinkeinoelämä tarvitsee nyt oman arthurlydiardinsa. Näillä yritysjohtajilla, näillä ideoilla ja näillä tuotteiden tasoilla ei Euroopassa eikä muuallakaan maailmassa pärjätä.

Niin pitkälle kuin maamme ja elinkeinoelämämme itsenäisyyden kannalta on mahdollista

— on nimittäin tärkeä asia, että säilyttämme yritystoiminnan itsenäisenä, omissa käsissämme — joka tapauksessa meidän tulisi suhtautua suopeasti 10—20 tasokkaan ja samalla myös varakkaan yritysjohtajan tuloon suomalaisyritysten osakkaaksi. Samalla tavoinhan suomalainen jalkapallo, koripallo, jääkiekko ovat pysyneet kansainvälisellä tasolla, kun joukkueesta kaksi pelaajaa on voinut olla ulkomailta. Tällaista piristysruisketta kaippa selvästi myös elinkeinoelämämme neuvottomuudessaan.

Esimerkiksi japanilaiset ovat kiinnostuneet Suomesta. Japanilaisten Suomi-tietous on erittäin korkeata luokkaa verrattuna moneen osaan Euroopassa, puhumattakaan Yhdysvalloista. Tämä johtuu mm. maantieteellisestä kohtalonyhteydestämme Neuvostoliittoon. Kun talvisota alkoi, Japanin suurlevikkisimmän lehden etusivulla suurin otsikoin kerrottiin Neuvostoliiton julistaneen sodan pienelle Suomelle. Vaikka Japani ei ole läheskään niin pieni kuin Suomi, he kokevat olevansa samassa tilanteessa. Japanilaisten taholta on annettu ymmärtää, että Suomen ulkopoliittikan ja ulkomaankaupan organisatoriset järjestelyt Japanissa eivät vastaa sitä kiinnostusta, joka japanilaisilla yrittäjillä ja kansalaisilla on Suomea kohtaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi toivon, paitsi että selonteko lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, että se myös harkitsisi, olisiko sillä aihetta pyytää ainakin joiden erikoisvaliokuntien lausuntoa, jotta käsittely eduskunnassa olisi riittävän laajaa ja toisi hallituksellekin niitä ehdotuksia ja mielipiteitä, joita se varmastikin hyvin vaikeassa mutta mielenkiintoisessa tehtävässä tämän päivän maailmassa tarvitsee.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Saattaa olla, että ulkomaalaiset johtajat suomalaisessa talouselämässä vaikuttaisivat positiivisesti. Ovathan suomalaiset aina ulkomaalaisten hirmuisia ihailijoita. Saattaisi olla, että työpaikoillakin työtahti muodostuisi huomattavasti paremmaksi ja työpaikkaräihinät huomattavasti vähäisemmiksi, kun johtajana olisi joku kaunis pariisitar tai mahdollisesti joku japanilainen suuryrittäjä. Kyllä tätä asiaa on vähän tältäkin puolelta katsottava.

Mutta sanoisin niin, että suomalaiset johtajat pystyvät tuotantoelämää pyörittämään tänäkin päivänä. Myös suomalainen tuotesuunnittelu pystyy vastaamaan haasteisiin. Mutta toista ovat suomalaiset kauppamiehet maailmalla, missä Suomesta muutoinkin on suomettunut kuva.

Suomi ei niin kuin aikaisemmin ryhmäpuheen-vuorossani lausuin ole edes Euroopan säakartalla, vaikka siellä on Moskova ja Bukarest. Siellä näkyy vain pieni helma Hankoniemeä. Siis Suomella on suomettuneisuuden leima ja se vaikeuttaa myös suomalaisten kauppamiesten ponnisteluja maailmalla, oletikin kun he eivät ole sellaisia siloiteltuja kauppamiehiä kuin jotkut ranskalaiset, saksalaiset ja tanskalaiset jne. Meillä on kaupanteon puolella selvästi vikaa ja tähän pitää tulevaisuudessa kiinnittää huomiota.

Siinä on myös ulkopoliittisella johdolla suuri haaste saada suomettuneisuuden leima pois Suomesta, kun aika on siihen kypsä. Toisin sanoen maailmassa kaikki uudet tuulet puhalta-vat. Se on mahdollista, meidän ei enää tarvitse vilkuilla itään, kun teemme itseämme tunnetuksi maailmalla positiivisesti. Suomettuneisuuden leiman pesemisellä, suomalaisten kauppamiesten seuraamisella perässä ja nykyaikaistumisella saadaan tuloksia. Uskon, että se ei ole niinkään kiinni yrityselämän johtajista.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aihepiiri on mielestäni erittäin mielenkiintoinen. Usein olen tavannut meidän kaupallisia sihteereitämme tai muita viennistä vastaavia henkilöitä esimerkiksi juuri Euroopassa. Ed. Aittoniemen puheenvuorossa on ainakin aika paljon perää siinä mielessä, että Suomella monissa tilanteissa ja monista syistä on ainakin jossain määrin vähän entisen Jugoslavian leima myös tuotteiden osalta. Tässä mielessä Suomi-tietous verrattuna esimerkiksi siihen tietoon, mitä Ruotsista on, ei ole riittävän hyvää.

Se, mikä tässä on aika surullista, on se, että hallitus ja elinkeinoelämä ovat aluksi nimenomaan devalvaatiotoivossa ja sen jälkeen tupon toivossa odotelleet, odotelleet ja odotelleet, ilman että olisivat tehneet sitä, mitä heidän olisi pitänyt tehdä jo vuosikausia sitten: valmistautua uuteen eurooppalaiseen tilanteeseen, yritysorganisaation, tuotteiden ja vientiorganisaatioiden osalta. Hallitukseen ei ole tässä asiassa tehnyt riittävästi. Kun siihen lisätään se, että korkeasuhdanteen aikana meille Ulkomaankauppaliittoon ja organisaatioihin yleensä, jotka viennistä vastasivat, jäivät jäljelle ne, jotka eivät olleet korkeasuhdanteen viennissä mukana yritysten paljon parempipalkkaisilla paikoilla, lopputulos on tässä suhteessa ollut huono.

Tähän nyt hallituksen pitäisi kiinnittää huomiota. Kaikki merkit viittaavat siihen, ettei tästä

devalvaatiostakaan ole näköjään niin paljon hyötyä kuin monet kuvittelivat. Jos ei ole kau pattavaa tavaraa, niin vaikka hinta laskee, tilanne on sama kuin näissä Kevsos-maissa, joissa oli paljon suurempi hintahyöty kuin devalvaatio, eikä mitään tapahtunut ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt.

Ed. Saastamoinen: Rouva puhemies! Viime torstaina illansuussa menivät kenties monien kollegoiden puheenkirjoitukset uusiksi, ainakin minulle tuli se tunne. Ulkopoliittinen tilanne muuttui muutamassa hetkessä, tietenkin ulkomaankauppapoliittinen tilanne lähinnä, näin siitä syystä, että tällä hetkellä ulkopoliittista toimintaympäristöä muuttavat tekijät ovat voimakkaasti taloudellisesti painottuneita. Tulee mieleen kysymys, onko suurillakaan perinteisillä ulkopoliittisilla manövereillä kuten naapurisopimuksen sorvaamisella läheskään sellaisia vaikutuksia kuin kansantalouden tilaa koskevalla devalvaatiolla.

Euroopassa parin viimeisen vuoden aikana tapahtuneet muutokset ovat niin mittavia, että on jo aika Suomen eduskunnan käydä ulkopoliittista keskustelua. Tulee kysyneeksi, olisiko ulkoministeri ilman runsas kuukausi sitten valtioneuvoston kyselytunnilla käytyä keskustelua vieläkään käynnistänyt selontekokeskustelua, vaikka ulkopoliittinen ympäristö on läpikotaisin muuttunut. Mainitulla kyselytunnilla asetin kyseenalaiseksi, tarvitaanko Suomen ja Neuvostoliitto-Venäjän välillä lainkaan uutta sopimusta. Uusi sopimus on nyt kuitenkin muotoiltu, ja Neuvostoliitto-Venäjän poliittiseen kulttuuriin kuuluu ilmeisen välttämättömänä kattavien yhteistyösopimusten olemassaolo. Emme siis vieläkään voi rakentaa yhteistyötämme Neuvostoliittoon samalle säätelemättömälle naapuruudelle kuin suhteemme Ruotsiin tai muihin maihin.

Muuttuneessa ulkopoliittisessa ympäristössä mieluisimpia asioita on se, että Suomella on nyt luonnolliset ja läheiset suhteet itsenäiseen Viroon ja Baltiaan. Sodanjälkeinen sukupolvi on saanut oppia uudelleen tuntemaan kadoksissa olleen naapurin ja sukulaisen. Suhteemme Suomenlahden eteläpuolelle kehittyvät jatkuvasti yhä läheisemmiksi. Me olemme pieni maa ja tarvitsemme liittolaisia, ja tuntuu hyvältä, kun naapurimaan parlamentaarikko selostaa oman maansa tilan-

netta suomeksi. Missä muuten viipty eduskunnan viron kielen alkeisryhmä?

Euroopan yhteisöstä on muodostunut tärkein tämän hetken Eurooppaa muovaava voima. Siitä syystä keskusteluun Suomen ulkopoliittisesta asemasta uudessa Euroopassa liittyy väistämättä keskustelu Suomen paikasta Euroopan yhteisössä. EY-jäsenyyttä koskeva päätös on yksi merkittävimmistä ratkaisuksista, mitä itsenäinen Suomi on joutunut tekemään. EY-jäseneksi liittymisellä on suuri vaikutus suomalaisen yhteiskuntaan, talouteen ja ulkopoliitiikkaan. Monien selvien hyötyjen ohella EY-jäsenyyden merkitsee myös sopeutumiso ongelmia, luopumista monista vanhastaan hyviksi koetuista tottumuksista.

Kun harkitsemme EY-jäsenyyttä, se on tehtävä tietoisena myös näistä seikoista. Meidän on tiedostettava myös se, että vastakkainen vaihtoehto, jääminen EY:n ulkopuolelle, on sekin kauaskantoinen linjavalinta. Meillä on taipumuksena ajatella, että asioiden jättäminen nykyiselle, ratkaisujen siirtäminen tai tekemättä jättäminen turvaa nykyisen, suhteellisen mukavan tilanteen jatkumisen. Näin ei kuitenkaan ole. Yhtä hyvin EY-jäsenyyden kuin ulkopuolelle jättäytyminenkin merkitsevät muutosta. Siinä, missä jäsenyyden tuo mukanaan sopeutumisvaikeuksia, sen hylkääminen uhkaa koko länsieurooppalaisen hyvinvointimme perustaa.

Suurten kansallisten päätösten edessä pidetään hyvänä ja tärkeänä, jos voidaan mahdollisimman perusteellisesti perehtyä tarjolla oleviin vaihtoehtoihin. Vaaditaan yleensä riittävän pitkää harkinta-aikaa. Tällaista on luonnollisesti toivottu nyt EY-päätöksen suhteen. On toivottu, ettei päätöstä tarvitsisi tehdä ennen kuin tiedetään, millaiseksi EY lopulta muodostuu.

Suomi tekee EY-ratkaisunsa paljon vähemmän dramaattisissa oloissa kuin tapahtui vuosina 1917, 1939, 1941 tai 1948 valintatilanteissa. Silti tänäänkin ratkaisu joudutaan tekemään inhimilliselle päätöksenteolle tyypillisessä tilanteessa, jolloin vaihtoehtoista on saatavissa vain osittaista tietoa. Myöskään päätöksen aikataulu on vaikeaa meidän itsemme määrätä, sekin riippuu ulkoisista ympäristötekijöistä.

EY-päätösaikataulu riippuu lähinnä kolmesta seikasta: EY:n omasta jäseneksiottamisaikataulusta, toiseksi siitä, että Eta-järjestely on ilmeisen tilapäisluonteinen, ja kolmanneksi Suomen taloudellisesta tilanteesta. Tiedämme, että nykyisen käsityksen mukaan, kuten ulkomaankaupaministeri Salolainenkin tänään jo totesi, EY

neuvottelee uusista jäsenistä aikaisintaan vuonna 1993 ja että uusia jäseniä otetaan nykyinen rakenne huomioon ottaen korkeintaan 2—4. Tämä tarkoittaa sitä, että ns. ensimmäisellä laajentumiskierroksella jäseneksi saatettaisiin ottaa nyt jäsenyyttä hakeneet Ruotsi ja Itävalta ja sen lisäksi enintään yksi tai kaksi muuta Efta-maata. Yhteisössä on varauduttu Suomen ja Norjan sekä Eta-loppuratkaisun jälkeen myös Sveitsin jäsenhakemuksiin. Eteen saattaa tulla tilanne, jossa EY joutuu valitsemaan yksi tai kaksi EY:lle sopivaa hakijaa. Kenties silloin ensiksi ehtineellä on etusija. Muut jäsenyydestä kiinnostuneet joutuvat odottamaan, kunnes EY:n rakenteellisista muutoksista on sovittu, joten seuraava laajentumiskierros lienee vasta 2000-luvulla.

Suomen jäsenhakemusta kiirehtii myös Eta-järjestelyn tulevaisuudenkuva. Eta-sopimus on sinällään Suomen taloudelliset edut turvaava välivaihe. On pohdittava, mitä Suomen tilanteeseen Euroopan markkinoilla vaikuttaa se, että Eta epäilemättä heikkenee, kun Efta-maita liittyy EY:hyn.

Suomen yhteydet Euroopan integraatioon ovat mm. ecukytkenän takia käyneet yhä läheisemmiksi. Siitä ja Eta-ratkaisusta johtuen talouspolitiikkamme tavoitteet ovat yhä läheisemmin yhteneväisiä EY-tavoitteiden kanssa. EY-jäsenyys tarjoaisi selvästi vakaamman perustan talouspoliittisen linjan toteuttamiseen. Suomen jääminen EY-järjestelyjen ulkopuolelle merkitsee sitä, että me olemme sivustakatsojia, kun talouselämämme kannalta tärkeitä, mm. valuutapolitiikkaa koskevia päätöksiä tehdään.

Arvoisa puhemies! Haluan todeta, että olen samaa mieltä niiden kanssa, joiden mielestä Suomen tulisi mahdollisimman pian tehdä ratkaisu EY:hyn liittymisestä. Olen sitä mieltä, toisin kuin ministeri Väyrynen ja eräät muut kantansa ilmoittaneet kansanedustajat, että Suomi ei EY-kysymyksessä tarvitse kansanäänestystä. Perustelen käsitystäni sillä, että suomalainen parlamentaarinen järjestelmä on hengeltään täysin toisenlainen kuin esimerkiksi perinteisen referendumman Sveitsin. Suomalaiset valitsevat kansanedustajat valitsemaan kansaa. Mielestäni kansanäänestys olisi myös näennäisdemokratiaa (Ed. Stenius-Kaukonen: Ei kansanedustajat valitse kansaa!) — Ei ole tarkoituksaan. Kuunteliko ed. Stenius-Kaukonen, mitä minä sanoin? Sanoin niin, että suomalaiset valitsevat kansanedustajat edustamaan kansaa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Te sanoitte, että kansan-

edustajat valitsevat kansan!) — Voi olla, että olen vahingossa sanonut näin, mutta joka tapauksessa tarkoitin tätä. — Olin sanomassa, että mielestäni kansanäänestys on näennäisdemokratiaa siinä mielessä, että sillä on vain neuvoantava vaikutus. Kun kansanedustajat valittavat jo nyt, että heillä ei ole tarpeeksi tietoa tehdä päätöstä EY:hyn liittymisestä, niin kuinka ministeri Väyrynen voisi edellyttää, että yhtäkiä koko kansalla olisi tarvittava tieto? Meitä kansanedustajia on sentään valistettu tästä asiasta jo vuosikausia.

Ed. Skinnari totesi tänään, että olemme vain yksi prosentti EY:n kaupasta, joten meitä tuskin tullaan pyytämään sinne. Samalla on muistettava, että meidän kaupastamme EY:n osuus on noin puolet.

Rouva puhemies! Totesin jo, että meillä ei ole kovin tarkkaa tietoa siitä, millainen on EY-Eurooppa. Uskon kuitenkin, että ns. alueiden Eurooppa tulee olemaan yhä merkityksellisempi tekijä. EY:ssä pelaavat regionaaliset voimat, se lienee varmaa. Tässä ulkopoliittisessa keskustelussa on mielestäni liian vähän puhuttu alueiden Euroopasta. Meille tärkeitä alueita ovat vanhaan olleet Pohjoismaat. Olen helposti samaa mieltä kuin Ruotsin ulkoministeri af Ugglas, joka uskoo pohjoismaisen yhteistyön voimaan myös yhdyntyneessä Euroopassa. Me suomalaiset, kuten ruotsalaiset ja norjalaiset tai tanskalaiset, tarvitsemme naapurivoimaa. On muistettava, että kaikki Pohjoismaat muodostaisivat Euroopassa, sikäli kuin kaikki Pohjoismaat ovat jäseniä, nykyisen laskutavan mukaan yhtä suuren voimatekijän kuin nykyinen Saksa.

Tulevaisuudessa Suomelle tärkeitä lähialueita ovat Karjala ja Baltian maat. Mielenkiintoinen Suomen kannalta on Karjalan tasavallan julistautuminen itsenäiseksi. Poliittinen itsenäistyminen on luku sinänsä, ja sen kehittymiseen on vaikea ottaa kantaa. Taloudellisen ja kulttuurisen päätäntävällän siirtyminen paikallistasolle on sen sijaan varmasti merkityksellistä Suomen ulkomaankaupalle. Nykyisellään rahavirratt kiertävät Moskovan kautta. Ainakin Itä-Suomessa on varmasti valmiuksia solmia hyvään kauppalankouteen perustuvia kauppasuhteita rajan yli. Eikä matkalla ole edes kielivaikeuksia, sillä Karjalan tasavallan noin 800 000 asukkaasta lasketaan noin 70 000:n olevan suomalaisia.

Rouva puhemies! Viime vuosina olemme tuhat kertaa tässäkin talossa todenneet, että Eurooppa muuttuu. Pari viikkoa sitten söin sunnuntailounasta Krakovassa 1300-luvulta

peräisin olevassa ravintolassa. Paikka sai aikoi-
naan ravintolaoikeudet siitä syystä, että isäntä
järjesti juhlapäivälliset sen aikaiselle Etykille,
niin voidaan sanoa, joka mietti keinoja turkki-
laisvaaran torjumiseksi. Paikalla olivat Euroo-
pan kruunupäät: Englannin Jaakko II:sta Kyp-
roksen kuninkaaseen, oli Espanjan, Ranskan,
Ruotsin kruunupäitä ja Saksan vaaliruhtinaita.
Me ajattelemme usein, että maailmoita muutta-
via päätöksiä tehdään vain tässä ja nyt. On niitä
tehty ennenkin. Sen verran maailma on kuiten-
kin muuttunut, että Krakovassa kuninkaat söi-
vät kulta- ja hopealautasilta.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa pu-
hemies! Jos hallituksella ei ole muuta sanottavaa
ajankohtaisista ulkopoliittisista kysymyksistä
kuin se, mitä selonteko pitää sisällään, olisi
hallituksen kannalta ehkä ollut parempi ettei
selontekoa olisi lainkaan annettu. Se paljastaa
vääjäämättömästi, että Suomi on Euroopan
syrräkytä, joka on kyvytön ja haluton ottamaan
kantaa koko maailmaa koskettaviin vanhojen ja
uusien kriisipesäkkeiden ongelmiin. Selonteon
kanta-aottamattomuus yhtä hyvin Jugoslavian
kuin Lähi-idän tapahtumiin, Itä-Timorista pu-
humattakaan, on sen hämmäntävin puoli. Vali-
tettavasti selonteosta saa sen käsityksen, että
tämä ei johdu puolueettomuuden periaatteesta,
vaan tietämättömyydestä. Selonteko vain pin-
nallisesti kuvailee maailman menoa niin kuin
joku lehtiartikkeli. Kuvat vain puuttuvat. Run-
saudenpula ei riitä selitykseksi.

Madridissa käynnistyi historiallinen Lähi-
idän rauhanprosessi muutama viikko sitten.
Vaikka sen tuloksellisuudesta on tässä vaiheessa
mahdoton sanoa mitään, se antaa kuitenkin
toivonpilkahduksen vuosikymmeniä jatkuneen,
koko maailmaan voimakkaasti vaikuttaneen
kriisin asteittaiseen ratkaisuun.

Päätöksen tekeminen kokoukseen osallistu-
misesta oli ymmärrettävästi kaikille arabimaiden
ja Israelin välisen konfliktin osapuolille vaikeaa
ja merkitsi suostumista tiettyihin ennakkoehtoi-
hin, joita oli puolin ja toisin vaikeaa niellä. Mer-
kittävää sinänsä on se, että palestiinalaiset ja
israelilaiset istuivat ensimmäistä kertaa vastatus-
ten saman neuvottelupöydän ääreen. Ensim-
mäistä kertaa palestiinalaisten edustajina neu-
votteluissa olivat itse palestiinalaiset. Vaikka
palestiinalaiset itse eivät saaneet valita edustaji-
aan vapaasti, se oli kuitenkin saavutus.

Plo:n roolia korvaamassa puuttuvaa valtioko-
neistoa, jonka puitteissa palestiinalaiset haluavat

harjoittaa kansallisen itsemääräämisoikeuden
käyttämistä, ei riittävästi ymmärretä. Tulosten
saavuttamiseksi neuvotteluprosessissa on tärke-
ää, että koko kansainvälinen yhteisö on neuvot-
telujen aikana antamassa tukea ratkaisulle, jon-
ka päämääränä on taata kaikkien alueen kanso-
jen ihmisoikeudet ja oikeus valtiolliseen olemas-
saoloon.

Israel ja Plo ovat hyväksyneet ajatuksen, että
ensin rakennetaan autonomia miehitetyleille pa-
lestiinalaisalueille. Edes tämän ajatuksen viemi-
nen käytäntöön ei ole yksinkertainen prosessi
jatkosta puhumattakaan. Israelhan ei itse asiassa
ole hyväksynytäkään tämän pidemmälle menevää
tavoitetta.

Nyt tarvitaan konkreettisia kannanottoja,
eivätkä menestyksen toivotukset neuvotteluille
riitä. Se on tähän saakka ainoa, mitä Suomen
hallitus on julkisuuteen rauhanprosessista saa-
nut sanotuksi. Tilanteessa, jossa Israel on osana
neuvottelutaktiikkaansa voimakkaasti kiihdyt-
tänyt uusien siirtokuntien rakentamista, ei myös-
kään riitä se, että Suomi on joskus ilmoittanut,
ettei se hyväksy Israelin asutuspolitiikkaa miehi-
tetyillä alueilla. Kansainvälisen yhteisön ja jo-
kaisen sen jäsenen on syytä ottaa kantaa asiaan,
jos asutustoiminnan laajentaminen on tarkoitus
saada loppumaan ja turvata palestiinalaisten
asema miehitetyleillä alueilla.

Palestiinan kysymys lienee perinteiseen ta-
paan marraskuun 29 päivän, YK:n Palestiina-
päivän, tienoilla YK:n yleiskokouksen asialistal-
la. Suomen tulisi esittää kannatuksensa YK:n
rauhanturvajoukkojen perustamiselle valvo-
maan miehitetyleiden alueiden tilannetta sekä il-
maista valmiutensa osallistua tähän toimintaan.
YK:n rauhanturvatoiminnan aikaansaamiseksi
on palestiinalaisten taholta useaan otteeseen
vedottu.

Suomen hallitus antoi ikävän signaalin rau-
hanneuvottelujen alla esittämällä YK:n Lähi-
idän pakolaisten avustuselimen Unrwan määrä-
rahan alentamista 18 miljoonasta markasta 10
miljoonaan markkaan ensi vuonna. Tällä mää-
rärähdellä ylläpidetään kouluja ja terveyskeskuk-
sia mm. Länsirannalla ja Gazassa.

Neljä vuotta sitten intifadan, palestiinalaisten
kansannousun, sai puhkeamaan juuri se, että
Israelin hallitus teki tavallisten ihmisten arkielä-
män sietämättömäksi jättämällä huolehtimatta
mm. miehittämiensä alueiden peruspalvelujen
kehittämisestä. Opetuksen, terveydenhuollon ja
varsinkin taloudellisen toiminnan harjoittami-
nen tehtiin käytännössä sotilasviranomaisten

määräyksillä mahdolliseksi. Unrwan toiminta on osaltaan ollut lievittämässä niitä suuria vaikeuksia, joissa palestiinalaiset ovat joutuneet elämään. Eduskunnan Arabikansojen ystävyyseriö on vedonnut Unrwan määrärahan palauttamiseksi vähintään tämänvuotiselle tasolle.

Intifadan aikana palestiinalaiset ovat mahdollisuuksiensa mukaan luoneet kansalaisjärjestöjen toimin omaa infrastruktuuria. Juuri nyt, kun autonomian toteuttamisesta ovat vakavat keskustelut alkamassa, toivon mukaan, tulisi Suomen kaltaisten maiden antaa tukea uusien itsehallinnollisten rakenteiden ja esimerkiksi kansanterveysjärjestelmän luomisessa. Suomelta kaan palestiinalaiset eivät odota suuria rahasummaa, vaan hyvin vaatimatonta taloudellista tukea, mutta he luottavat meidän mahdollisuuksiimme välittää merkittävää tietotaitoa ja sen myötä suurta henkistä tukea. Juuri tämä olisi sitä toimintaa, joka toteuttaisi kehitysyhteistyölle asetettavat eettiset perusteet.

Suomesta lähtee 26.11. — tai lienee jo perillä — valtuuskunta Israeliin sopimaan tämän vuoden lopussa päättyvän kulttuuriohjelman jatkamisesta. Ystävyyseriömmme on toistamiseen vedonnut hallitukseen, että tässä yhteydessä otetaan esille palestiinalaisten perustavaa laatua olevan ihmisoikeuden toteuttaminen: oikeus opiskeluun. Vaikka koulut ovat nyt pääsääntöisesti auki, ei lasten koulunkäynti ole turvattu toistuvien ulkonaliikkumiskieltojen ja muiden koulujen sulkemisyiden johdosta.

Gazan alueella sijaitsevan islamilaisen yliopiston, joka on siis Kairon yliopiston filiaali, ohella tärkein Bir Zeitin yliopisto Länsirannalla, jonka professoreista muuten Madridin neuvotteluihin osallistuvan palestiinalaisten valtuuskunnan huomattava osa muodostuu, on ollut yhtäjaksoisesti suljettuna yli neljä vuotta. Millään ei voi enää korjata niitä jälkiä, joita koulutuksen katkaiseminen on nuorten koko tulevaisuuteen jättänyt. Vähintä, mitä hallitus voisi tehdä, on vaatia Israelin hallitusta avaamaan vielä suljetuina olevat yliopistot ja turvaamaan häiriöttömät opiskelumahdollisuudet niin yliopistoissa kuin kouluissa.

Suomen tulisi ryhtyä valmistelemaan suunnitelmallista kulttuuriyhteistyötä sopimuksineen myöskin palestiinalaisten kanssa, ja tähän valtuuskunnan vierailu ensi viikolla antaa hyvän mahdollisuuden.

Tässä yhteydessä voisi muistuttaa siitä, että Bir Zeitin yliopiston professori on myöskin toh-

tori Hanan Ashrawi, palestiinalaisen valtuuskunnan tiedottaja Madridin neuvotteluissa. Hänen asiallisella esiintymisellään palestiinalaiset saivat varmasti asiansa koko maailman tietoisuuteen paremmin kuin pitkään aikaan. Viime viikon lopussa saimme uutisista kuulla, että tietyt Israelin viranomaiset olivat vaatimassa häntä syyteeseen asetettavaksi sen vuoksi, että hän on tavannut Plo:n edustajia tuolla neuvottelumatkalla. No, onneksi Israelin terveysministerillä tuntuu olleen sen verran järkeä, että hän on ilmoittanut, että syyteeseen Hanan Ashrawia ei aseteta. Mutta tämä kuvastaa hyvinkin israelilaisten asennetta, sitä valitettavaa asennetta, että palestiinalaisten oikeuksia ei haluttaisi tunnustaa. Senkin vuoksi olisi nyt erittäin tärkeää, että Suomen valtuuskunta pyrkisi tapaamaan esimerkiksi Hanan Ashrawia ja Faisal Husseinia tuolla matkalla, mikäli he eivät juuri ole neuvotteluissa; voi olla, että ensi viikolla neuvottelut jo jatkuvat, mutta varmasti palestiinalaisten edustajia miehitetyiltä alueilta löytyy.

Hanan Ashrawista voi vielä todeta, että kun alkuun vähän moitin Suomen hallitusta syrjäkyläläisyydestä, niin kun viime keväänä Hanan Ashrawi oli palestiinalaisten edustajana YK:n järjestämässä kansainvälisessä seminaarissa, joka pidettiin Helsingissä ja jonka järjestelyissä Suomessa auttoi ulkoministeriö, niin ulkoministeriön edustajat eivät tavanneet Hanan Ashrawia sen paremmin kuin Jasser Abd Rabboa, joka on Plo:n hallituksen jäsen, Plo:n ministeri. Hanan Ashrawihan oli jo silloin ollut kaikissa ulkoministeri Bakerin kanssa käydyissä alustavissa neuvotteluissa mukana. Minkäänlaista poliittista hajua siitä, ketkä ovat merkittäviä henkilöitä jo tällä hetkellä ja mahdollisesti tulevaisuudessa vielä merkittävämpiä henkilöitä, kun puhutaan palestiinalaisten edustajista, ei ulkoministeriön poliittisella osastolla ollut, kun tapaamista ei järjestetty. Samaan aikaan kyllä riitti ulkoministeri Paavo Väyrysellä aikaa oliko se nyt Mongolian entisen varaulkoministerin tapaamiseen — tittelistä nyt en ole ihan varma, mutta tätä luokkaa se kuitenkin oli. Toivon, että saman tapaista — mielestäni sitä voi suoraan nimittää kömmähdykseksi — ei enää jatkossa tapahdu. Onneksi varapuhemiehemme tapasi tohtori Ashrawin. (Ed. Aittoniemi: Plo:han on ollut terroristijärjestö!) — Sehän ei pidä paikkaansa. Se on ed. Aittoniemen ja hänen kaltaistensa, jotka tietävät asiasta vielä vähemmän kuin Suomen hallitus, ajatus, mutta siihen ei kannata enempää kiinnittää huomiota.

Arvoisa puhemies! Hallituksen mielestä Persianlahden sodassa kansainvälinen yhteisö ja Yhdistyneet kansakunnat osoittivat toimintakykynsä, piste. YK:n elintarvike- ja maatalousjärjestö Fao kertoi viime viikolla, että Irakissa on huutava pula elintarvikkeista. Siitä kärsivät Irakin väestöstä eniten ne, jotka vähiten ovat voineet vaikuttaa Irakin poliittiseen linjaan. Saddam Hussein tästä tuskin kärsii. Juuri YK:n päätöksistä riippuu, voiko Irak lisätä öljynvientiä elintarvikkeiden tuonnin lisäämiseksi. Nykyisillä rajoituksilla ei tilannetta ole mahdollista parantaa ensi vuonnakaan. Kurdialueiden tilanne ei varmasti ole helpoin. Onko tämä osoitus YK:n toimintakyvystä?

YK:n toimintapolitiikassa korkeine virkamiesten palkkoineen on runsaastikin kritiikin sijaa, mutta se ei ole riittävä peruste YK:n järjestöjen kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaamiselle. Maailman elintarvikeohjelman ja elintarvikkeiden kansainvälisen hätäapujärjestelmän määrärahoja esitetään ensi vuoden budjetissa leikattavaksi noin neljänneksellä. Tätä linjaa on mahdotonta hyväksyä aikana, jolloin viestit Afrikan nälkätilanteen pahenemisesta entises-tään ovat hyvin tiedossamme. Humanitaarisen avun leikkaukset ovat rajuimpia eli noin 50 prosenttia. Ne kohdistuvat katastrofiapuun ja pakolaisten avustamiseen.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä kannatta-essaan pakolaisten ottamista myös Suomeen pitää välttämättömänä, että pakolaisten avusta-mista lisätään Unhcr:n ja aiemmin jo mainitse-mani Unrwan kautta. Jotta ministeri Rehlin ei tarvitsisi hävetä hallituksen politiikan vuoksi maailmalla, eduskunnan tulisi Unifemin määrä-raha palauttaa, ja sen lisäksi eduskunnan olisi korjattava humanitaarisen avun määrärahat, lisättävä niitä.

Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyömäärä-rahojen lisäämisestä on syytä ilmaista tyytyväi-syys, mutta määrärahojen myöntöperusteita on syytä tarkistaa. Kansalaisjärjestöjen luonteeseen kuuluu, että ne toimivat nimenomaan vapaaeh-toistyön voimin. Järjestöjen oman panoksen turvaamiseksi ei mielestäni vaatimus 15 prosen-tin suuruisesta rahallisesta omavastuusta ole toimiva ratkaisu. Järjestöjen vastuullisuutta kuvastaa varmasti monin verroin paremmin se, että ne keräävät esimerkiksi materiaalilahjoituk-sina meillä käytöstä poistettua tavaraa, kunnos-tavat sitä tarvittaessa ja toimittavat kehitysmai-hin. Se on kierrätystä, jota luulisi kannattavan edistää kaikin keinoin.

Myös uusi vaatimus hallintokulujen ehdotto-masta 10 prosentin katosta on kaavamainen.

Ensi vuoden ohjeita vahvistettaessa Talken ja hallituksen olisi syytä harkita edellä esitetyt kohdat uudelleen ja tehdä järkevät korjaukset.

Arvoisa puhemies! Kun kehitysyhteistyömää-rärahojen käytön kriittistä arviointia on vaadittu monelta taholta, olisi ensimmäinen suunnan-muutos syytä toteuttaa korkotukiluottojen koh-dalla, kun hallitus asioista lähiaikoina päättäne. Korkotukiluotot eivät kuulu kehitysyhteistyö-määrärahojen piiriin.

Ed. Aittomies (vastauspuheenvuoro):
Arvoisa puhemies! Kun ed. Stenius-Kaukonen on viimeisiä aikoja eduskunnassa, täytyy kunni-oittaa sikäli, että vastauspuheenvuoro nyt vähin-tään osoittaa hänelle.

Kehitysmäärärahoja on meillä vähennetty sii-tä syystä, että meillä on taloudellinen taantuma eivätkä varat lähiaikoina, jos tämä suuntaus jatkuu, riitä enää omien hädässä olevien ihmisen auttamiseen, heidän perusturvansa tyydyttä-miseen. Tämä on aivan oikea järjestelmä. Vasemmistoliitolla on perinteisesti se näkemys, että kaikki, mitä vähänkin liikenee, on vietävä täältä ulos epämääräisiin tarkoituksiin, taikka jos jotkut eivät viitsi syödä leipää siellä, heidät on kerättävä tänne, vietävä suomalaisilta alkoholisteilta sairaalat ja laitokset ja työnnettävä ne pakolaisia täyteen ja uhrattava varat, mitä vä-hänkin Suomesta riittää, heille. Tämä on vasem-mistolaista humanismia. Ehkä he eivät sitä itse huomaa, mutta sivusta se kuuluu aika törkeältä.

Mitä kuuluu Plo:hon, se on terroristijärjestök-si laskettava järjestö, ja virallisessa ulkopolitiikassa ei luonnollisesti näiden kanssa ole virallisia kättelyjä, vaan tietenkin epävirallisia tapaamisia, ja varmasti niitä on ollutkin.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska ed. Stenius-Kaukonen on poistumassa salista, kiinnitän vain huomiota Lähi-idässä yhteen ihmisryhmään, joka myön-teisessä rauhankonferenssissa, joka toivottavasti johtaa hyviin tuloksiin pitkällä tähtäimellä, on kokonaan unohtettu, eli noin 20-miljoonaiseen kurdikansaan, joka elää todella monin paikoin hyvin huonoissa ja alkeellisissa olosuhteissa vai-non ja suoranaisten terrorin alaisena. Toivoisin, että jatkossa Suomen hallituskin voisi ottaa tähän kysymykseen myös hieman kantaa, sillä tuo kansanosa on hyvin paljon saanut kärsiä Lähi-idän viimeaikaisista tapahtumista.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko päättyy seuraavaan: "Nopeasti muuttuva kansainvälinen tilanne edellyttää avointa tiedonvälitystä ja rikasta ulkopoliittista keskustelua." Minusta tästä on hyvä alkaa.

Ulkopolitiikassa salassapidolla on perinteisesti hyvin vahva asema. Kysymys kuuluu: pitääkö näin olla myös jatkossa? Niin kuin jo tähänastinen selontekokeskustelu hyvin osoittaa, kysymys on ollut varsin monien puheenvuoronkäyttäjien mielessä. Jos salassapito on laajaa, toteutuu filosofi Ludwig Wittgensteinin väite: Mistä ei voi puhua, siitä on oltava vaiti. — Siteeraus on sikäläkin ajankohtainen, että ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikkö on entinen filosofian assistentti.

Tiedonvälitys ja ulkopoliittinen keskustelu edellyttävät julkisuutta. Muuten tiedonvälitys ei ole avointa eikä keskustelu rikasta. Tosin nyky-aikainen tehokas tiedonvälitys pitää huolen siitä, että salassapitoyritykset onnistuvat yhä vähäisemmässä määrin. Mutta miksi tärkeät ulkopoliittiset tiedot on saatava uutisvuotojen avulla eikä suoraan ihmisille kertomalla? Miksei perinteistä asetelmaa, että julkisuus varsinkin valmisteluvaiheessa on poikkeuksellista, käännetä päinvastaiseksi ja määrätä salaiseksi vain se vähä, mikä ehdottomasti on perusteltua? Laajan salassapidon ongelmana on, että yritetään salata sellaistaakin, mihin ei ole todellista tarvetta, ja seurauksena on, että salassapitoa ei miltei osin pidetä arvossa.

Ulkoasiainhallinnossa tulisi säännöllisesti ja lyhyin väliajoin järjestää tiedotustilaisuuksia, julkistaa raportteja ja tulevia tapahtumia sekä kertoa, mihin Suomi pyrkii. Nämä tiedot ovat yleensä niiden tiedossa, joilta ne yritetään ensi sijassa salata, kuten ulkovalloilla ja tiedotusvälineillä. Salassapito estää tiedotusvälineitä julkistamasta tietoja riittävässä määrin, jolloin syntyy huhuja ja väärinkäsityksiä. Tietoja saadaan sirpaleina ja satunnaisesti, eikä esimerkiksi kansalaiskeskustelulle tarpeellista tietopohjaa synny.

Haluan korostaa sitä, että varmasti myös ulkopoliitikassa on aidosti salassa ainakin lyhyen aikaa pidettäviä asioita, mutta yhtä varmasti salailua yritetään liikaa. Arvovaltaiset tutkijat väittävät asiaa koskeviin tutkimuksiin vedoten, että olennaisin ulkopoliittinen tieto on luettavissa aikaansa seuraavista tiedotusvälineistä.

Salailuperinne on käsittämätön myös siihen nähden, että koko joukolla ulkopoliitikamme

päätöksentekijöistä on ollut toimittajan tausta alkaen Rudolf Holstista, itsenäisyyden ajan alkuvuosien pitkäaikaisesta ulkoministeristä. Edelleen voidaan luetella nimiä: Eljas Erkkö, Urho Kekkonen, Max Jakobson ja myös nykyinen ulkoasiainministeri Paavo Väyrynen. Paasikivenkin kerrottiin joskus kirjoittaneen omia haastattelujaan valmiiksi lehdistöä.

Ulkoasiainhallinnossa laaditaan jatkuvasti suuri määrä asiakirjoja ja muita viestejä. Aineistoa ja myös ammattitaitoa tehokkaalle julkisuuspolitiikalle siis ei ainakaan puutu. Kysymys on tahdosta. Nyt keskustelun kohteena olevasta selonteosta ei tämä ammattitaito valitettavasti aina ilmene. Selonteko on monin osin hajanainen ja umpimielinen. Tyyliltään se edustaa niin sanotusti "nähtäväksi jää" -journalismia, jota nykyään ei suuremmin arvosteta ammattipiireissä. Arvoisa puhemies! Erityisen tärkeitä on saada tietoja siitä, mitä ulkopoliittikan alueella vastaisuudessa on odotettavissa asioiden hoidosta vastuussa olevien mielestä.

Sama koskee tietoja ulkopoliittisesta päätöksenteosta sisältäviä arkistokokonaisuuksia. Vihreät ovat jättäneet lakialoitteen, jonka mukaan tasavallan presidentin arkistot saatettaisiin arkistolain piiriin kokonaisuudessaan. Samoin tulee ulkoasiainhallinnon keskusarkisto valtioneuvoston muiden arkistojen tavoin saattaa tietoja tarvitsevien käyttöön. Kummatkin arkistot ovat muodostuneet julkisen valtiollisen tehtävän hoitamisessa. Ne eivät ole kenenkään yksityisomaisuutta.

Haluan tässä yhteydessä korostaa, että aloitteemme ei ole kannanotto esimerkiksi presidentti Kekkosen elämäntyön merkitykseen, ei sen puolesta eikä sitä vastaan. Haluamme yksinkertaisesti vain tietoja kansamme yhteisistä kohtaloista emmekä hyväksy salailua. Kiirehdimme myös julkisuuslainsäädännön uudistamista niin, että salassapitoaikoja voimakkaasti lyhennetään ja salassapitoperusteita rajoitetaan.

Ulkopolitiisissa selonteossa samoin kuin kuulluissa valtioneuvoston jäsenten puheissa toistuu ulkopoliittikkaan sinänsä kuulumaton sana "arkkitehtuuri". Se mainitaan useaan otteeseen toisin kuin esimerkiksi julkisuusperiaatteen lisääminen, joka käsittäakseni on olennaisimpia ulkopoliittikan tämän hetken ongelmia. Itse arkkitehtuurihan sinänsä on hyvin julkista, ja sikäli on nyt hyvä edes, että tämä sana on löytänyt tiensä ulkopoliittikan slangiin. Toivon, että sitä käytettäisiin myös kaikissa merkityksissällöissään eikä vain

hienostelemaan sävyyn, niin kuin nyt kuulos-taa.

Uuden Euroopan rakentamisessa haluaisin, ja tässä yhdyin muun muassa ed. Tuomiojan puheenvuoroon, nähdä myös tällä hetkellä sotilaallisen aggression kohteena olevat Kroatian ja Slovenian ja nimenomaan Suomen valtion tun-nustamina.

Hallituksen selonteko jättää ilmaan aika monia kysymyksiä, esimerkiksi:

Mitkä ovat käytännössä ne Suomen ulkopo-liittiset uhkat ja haasteet, joihin ulkoasiainministeri ja ulkomaankauppaministeri toistuvasti puheenvuoroissaan viittasivat? Onko kysymys esimerkiksi eri valtioiden taloudellisten suhteiden muuttumisesta meille yhä epäedullisemmiksi?

Suomen kannalta erityisen vakava asia on Neuvostoliiton tällä hetkellä isäntää vailla olevien ydinaseiden kohtalo ja näiden tuhoaseiden merkitys rauhalle.

Selonteosta ei edelleenkään käy ilmi, miten nähdään tulevat väestöliikkeet lähialueillamme.

Ministeri Salolainen suosittelee, että eduskunnan valiokunnat voisivat käsitellä valmistele-va-ista Eta-sopimusta, mutta kuinka tämä voisi olla muuta kuin yleisluonteista keskustelua, kun edes sopimuksen tekstiluonnosta ei ole tiedossa? Sen sijaan Suomen mahdollisesta EY-jäsenyydestä hallitus ei ole halukas nyt keskustelemaan vaan aikoo selvittää asiaa vielä, vaikka Eta-sopi-musta silmälläpitäen on jo tehty varsin mittava selvitystyö, niin kuin ministeri Salolainenkin on jo kertonut.

Arvoisa puhemies! Pidän sinänsä hyvin myönteisenä, että hallitus on selonteon eduskunnan keskusteltavaksi antanut, ja annan myös tunnustuksen, että ulkoasiainministeri kiivaana lainehtivaa keskustelua näin intensiivisesti seuraa.

Minusta on kuitenkin tärkeätä, että hallitus paneutuu keskustelun palautteeseen, niin että selonteot vastaisuudessa voisivat olla entistä konkreettisempia ja avoimempia, niin että voimme nauttia edes siitä vauraudesta, jonka rikas ulkopoliittinen keskustelu tarjoaa.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pitkästi henkilökohtaisesti voin yhtyä ed. Nikulan ansiokkaaseen puheenvuoroon. Ennen kaikkea korostan ja peräänkuulutan maamme ulkopoliittiselta johdolta enemmän avoimuutta ulkopoliittikkaan ja ennen kaikkea eduskunnan roolin vahvistamista asioiden käsittelyssä, ei pelkästään tiedon saannissa vaan

myös mahdollisuutta vaikuttaa asioiden käsitte-lyyn ennen sopimusneuvottelujen alkamista. Eihän tämän päivän ulkopoliittikka voi olla enää salatiedettä.

Ed. S e i v ä s t ö: Arvoisa rouva puhemies! Maamme on hiljalleen valmistautumassa 75-vuotissyntäreihin, ja näihin valmistaudutaan hyvin perusteellisesti muuttuneessa maailmantilanteessa. Jyrkkä ideologinen vastakkainasettelu on ainakin toistaiseksi päättynyt Euroopassa, ja sen tilalle ollaan luomassa uusia yhteistyön siltoja. Kaikesta huolimatta keskellä Eurooppaa tänä päivänä käydään avointa sotaa.

Itä-Euroopan ateistiselle marxilaisuudelle rakennettu yhteiskuntajärjestelmä koitui kohtalokkaaksi ihmisoikeuksille, luonnolle ja taloudelle. Tilannetta pahensi vielä kilpavarustelu-kierre, jossa toki oli toinenkin osapuoli, joka hyvin hanakasti lisäsi panoksia peliin aiheuttaen entistä suurempia vaikeuksia sosialistisille maille Euroopassa.

Yksipuoluejärjestelmä kielsi kansalta perusvapaudet, Raamatun ja sen välittämät arvot ja yhteyden Jumalaan. Puolue asettui Jumalan tilalle tunnetuin seurauksin. Tilanne ei toki ollut mitenkään ainutlaatuinen. Sama asetelmahan toteutui pitkälti Hitlerin johtamassa natsi-Saksassa, siis läntisessä Euroopassa, tunnetuin seurauksin.

Yhteinen piirre näille molemmille oli kuitenkin muiden kuin hallitsevan, valtaa pitävän puolueen kieltäminen. Sosialidemokraattiset, keskustalaiset ja kristillisdemokraattiselle perustalle rakentavat puolueet olivat täysin syrjässä yhteiskunnallisesta elämästä. Vaihtoehdot ja terve oppositio sekä vallan kontrolli puuttuivat lähes kokonaan.

Muurien murtuminen on kuitenkin paljastanut uusia kuiluja Euroopassa. Taloudellinen vastakkainasettelu ja kansalliset kiistat luovat epävarmuutta maanosamme, ja tulevaisuuden ennustaminen valtiollisellakin tasolla on paljon vaikeampaa kuin viime vuosikymmenen alku-puolella.

Arvoisa puhemies! Muuttuneessakin toimintaympäristössä ja sisäistenkin talousvaikeuksien keskellä on meidän kyettävä päätöksiin ja ratkaisuihin. Kauaskantoisia kansainvälisiä talou-teen liittyviä ratkaisuja ei tule kuitenkaan tehdä hätiköiden vaan perusteellisesti harkiten ja kes-kustellen. Myös sopimus hyvästä naapuruudesta Neuvosto-Venäjän kanssa ja yhteistyö Baltian maiden ja Pohjoismaiden suuntaan ovat meille

edelleen tärkeitä. Näillä aloilla eletään tänä aikana aivan uutta vaihetta.

Naapuriemme lisäksi meidän on tärkeää nähdä koko Eurooppa, laajempikin kokonaisuus kuin pelkkä EY tai Eta. Euroopan taloudellinen kahtiajako ei lupaa säilyessään hyvää maanosallemme. Elintasokuilua on kyettävä kuroma umpeen. Meille tärkeää on yhteistyö Itämeren piirissä. Kehitysmaitakaan emme saa kokonaan unohtaa, sillä tavalla torjumme pakolaisuuden.

Suomalaisessa talous- ja integraatiokeskustelussa on välillä tuntunut siltä, että devalvaatio ja/tai pikainen liittyminen EY:hyn olisivat joitakin taikavoimaisia asioita, jotka ratkaisivat kaikki pulmamme. Talousongelmiahan tämän päivän Euroopassa on muillakin kuin entisillä keskitehtyn poliittisen ja taloudellisen vallan kokeneilla mailla. Niin sanottuja komentotalouden maita leimasi myös hyvin hierarkkinen byrokratia. Voimme kysyä, onko Euroopan yhteisö vähemmän byrokraattinen kokonaisuus kuin esimerkiksi entiset itäpuolen sosialistiset maat ja niiden jo lakkautettu Sev-järjestö.

Eta-sopimus tuo meille noin 85 prosenttia niistä eduista, joita EY:n täysjäsenyys meille antaisi. Mahdollisia haittaprosentteja Etasta tai EY:stä ei olekaan niin tarkoin laskettu. Etassa itsenäinen maatalous-, turvallisuus- ja ulkopoliittikka ovat mahdollisia. Minkä arvon tälle annamme? Tarvitsemme toki yhteistyötä, kansainvälisyyttä ja luottamusta, mutta olemmekin tähänkin asti noudattaneet juuri näitä periaatteita. Samalla myös on syytä tarkastella niitä tunteja ja merkityksiä ja sisältöjä, jotka mielissämme nousevat sanoista itsenäisyys, elintarvikeomavaraisuus, puolueettomuus, aluepolitiikka, kolmikantaperiaate, tasa-arvo ja ammattiyhdistysliikkeen vapaa toimintamahdollisuus.

Maailmassamme tarvitaan yhteistyötä ja kansainvälisyyttä, mutta myös lähidemokratiaa. Miten päätöksenteon asuin- ja ihmisympäristöläheisyys toimisi, jos olisimme Euroopan yhteisön täysjäseniä? Mikään valtio ei toki tee täysin yksin päätöksiä nykyään. On otettava huomioon YK:n, Etykin ja muiden sopimusten olemassaolo. Luonnollisesti myös Gatt-sopimus vaikuttaa ratkaisuihimme, erityisesti maataloutemme vientitukeen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen onkin nyt kiihottomasti selvitettävä mahdollisen EY-jäsenyyden merkitys ulkopoliittiselle asemallemme, turvallisuudellemme, poliittiselle päätöksenteollem-

me, taloudellemme, tupo-osapuolten asemalle, vaikka heitä tänä päivänä kovin arvostellaankin, sosiaaliturvallemme, alkoholipolitiikallamme ja myös mahdollisuudellemme torjua mm. huumausaineita. Nollatilanteessa emme toki näissä selvityksissä tänäkään päivänä ole. Mutta tätä selvitystyötä on muillakin kuin yksinomaan hallituksella oikeus jatkaa ja tehdä. Samoin maatalousväestömme ja maaseutumme asema on perusteellisesti selvitettävä.

Mikäli jäsenyyshakemus alkuvuodesta päätetään jättää, tulee kynnyskysymykset ja etenkin pohjoisesta asemastamme johtuvat siirtymäajat selvästi määritellä. Toinen kysymys on sitten se, käykö näille reunaehdoille samalla tavalla kuin niille, jotka eduskunta asetti Eta-neuvotteluihin ja joiden painoarvo loppujen lopuksi osoittautui sangen kevyeksi.

Pohtia sopii myös, miten täysin vapaat markkinavoimat vaikuttavat aivan tavallisen ihmisen elämää, miten yhteiskunnan rakenteet ja pohjoismainen heikommasta huolehtimisen periaate kestävät ne muutokset, jotka täydellinen integroituminen länteen pitää sisällään.

On todellakin aika selvittää mahdollisen EY-jäsenyyden edut ja haitat kiihottomasti ja tasapuolisesti. Vahvoja aineksia päätöksentekoon saamme käydessämme kotimaisen Eta-ratkaisun läpi. Vuoden kuluttua olemme paljon viisaampia tässä suhteessa. Selvityksen tiedot on kerrottava kansalle ja päättäjille selkokielellä. Kaikkea emme voi tietenkään saada selville, sillä niin Euroopan yhteisön kuin Neuvosto-Venäjänkin ja sen entisten liittolaisten kehityksen ennustaminen on sangen vaikeaa. Linjoja on kuitenkin jo nyt havaittavissa etenkin Euroopan yhteisön kohdalla.

Arvoisa puhemies! Ratkaisu edellyttää nähdäkseni asiain käsittelyä puolueissa mahdollisimman laajalla foorumilla. Huolimatta siitä, että eräs merkittävä poliittinen puolueemme juuri piti ylimääräisen puoluekokouksen, on ehkä tämä kysymys kuitenkin kokouksen paikka, sillä tietojen karttuessa ja kuvan hiljalleen kirkastuessa voitaisiin ylimääräisissä puoluekokouksissa tai vastaavissa kokoontumisissa laajasti ja avoimesti keskustella haitoista ja eduista. Ja mikäli ensi keväänä tai kesänä ei ole sääntömääräisiä kokouksia, varmaan löytyy jokin tapa kutsua väki koolle.

Suomella ei toki ole paljon valinnanvaraa tai liikkumavaraa, mutta sen verran kuitenkin, että mitään devalvaation kaltaista pakkopäätöstä tai ajopuuvallintaa emme nyt joudu tekemään.

Malttia ja harkintaa saamme edelleen Suomessa-kin käyttä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen vara-puhemies Pesälä.

Ed. H u u h t a n e n : Herra puhemies! Suomea eivät tunnu juuri nyt uhkaavan ulko- eikä puolustuspoliittiset vaarat, vaan sisäinen erimielisyys talouden kuntoon saattamista. Helposti tässä tilanteessa sortuisi yleisesti vaatimaan keskustelun keskittämistä täällä eduskunnassakin juuri talousasioihin, mutta nytkin on nähtävä pitkät kehitystrendit ja ulkoinen vaikutus niihin.

Suomen ulkopoliittista tilannetta voi pitää hyvänä. Huolimatta ympärillämme tapahtuneista rajuistakin muutoksista olemme kyenneet säilyttämään hyvät suhteet naapureihimme ja laajemminkin eikä puolueettomuuspolitiikkaamme ole kyseenalaistettu. Voi varsin hyvin yhtyä myös valtioneuvoston selonteon arvioon, että viime vuosien muutokset ovat olleet Suomen kansainvälisen aseman kannalta edullisia ja tarjoavat Suomen ulkopoliitikalle uusia mahdollisuuksia.

Ulkopoliittikan johtamistapoihin on kiinnitetty viime aikoina ja tässäkin salissa tämän keskustelun aikana jonkin verran huomiota. Erityisesti eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan roolia on haluttu tarkastella uudella tavalla. Selonteko ei ota kantaa asian tähän puoleen, ja se on mielestäni aivan perusteltua. Tässä asiassahan on meneillään selvitystyö, joka aikaan antanee keskustelulle pohjan. Mutta voinee kuitenkin keskustella tästä asiasta yleisellä tasolla.

Ulkopoliittinen keskustelu on ollut varsin varovaista eduskunnankin piirissä. Mielestäni kuitenkin osallistuminen tämänkertaiseen keskusteluun ainakin pyydettyjen puheenvuorojen perusteella arvioituna viestii jo muusta. Siksi tulisi pohtia, millä tavoin tätä orastavaa keskustelunhalua voitaisiin ruokkia. Uskon, että varsin monia edelleen pidättelee mielipiteen esittämisessä tiedon puute. Tietoa varmaan saa ollessaan aktiivinen, mutta tarjonta muuhun eduskunnassa tapahtuvaan tiedon tarjontaan verrattuna on niukkaa.

Erityisesti olen ihmetellyt, mistä johtuu, että suurlähetystöiltä tulee niin vähän raportteja asemamaansa tapahtumista erityisesti, jos niillä

on ajankohtaista mielenkiintoa. En täsmälleen tiedä, onko käytännön muuttamiseksi joitakin esteitä, mutta asia tulisi selvittää. Suurlähetystöt kaiken kaikkiaan ovat jääneet äärimmäisen kaukaisiksi eduskunnalle muutenkin, eivät pelkästään sijaintinsa puolesta. Tämä varmaan yksipuolinen kuva, joka liittyy suurlähetystöihin edustuksellisuuden nimissä, kaipaisi modernisointia, samalla kun järjestelmä palvelisi kansanedustajien tiedontarvetta.

Arvoisa puhemies! Tässä lyhyessä puheenvuorossani otan kantaa selonteon kahteen asiaan.

Yy-sopimuksen korvaavaa sopimusta hyvästä naapuruudesta ja yhteistyöstä voidaan pitää hyvänä. "Naapuruussopimus täyttää Suomen asettamat tavoitteet. — Sopimuksen mukaan Suomi ja Neuvostoliitto kehittävät keskinäistä yhteistyötään talouden, kulttuurin ja ympäristönsuojelun aloilla ja ylläpitävät sitä varten säännöllisiä poliittisia ja muita yhteyksiä. Sopimuksessa mainitaan myös lähialueiden yhteistyö, josta on tarkoitus solmia erillinen sopimus Venäjän federaation kanssa."

Olen huolestunut erityisesti lähialueidemme ruokapulasta. Niin lyhyellä kuin pitemmälläkin aikavälillä asia näyttää olevan varsin ongelmallinen. Samaan aikaan Suomen maatalous tuottaa yli oman tarpeen. Näen kuitenkin elintarvikkeiden viennin vain akuuttina ja väliaikaisena apuna. Suomen tulisi olla paitsi lähialueiden suhteen myös laajemminkin kiinnostunut käyttämään suomalaista asiantuntemusta maatalouden suhteen jälkeenjääneiden maiden hyväksi. Uskon myös, että yksinomaan ns. kirjanoppineiden käynnit eivät auta, vaan tiedon siirtämiseen tarvitaan käytännön viljelijöitä.

Itärajan takaiset alueet ovat fyysisesti siedettävän matkan takana niin suomalaisille asiantuntijoille kuin viljelijöillekin. Matka ei ole esteenä käytännön toimenpiteille. Myös ennakkoluuloista uskon selvittävän hyvin nopeasti. Nyt onkin vain tehtävä selväksi, millä järjestelyillä käytännössä turvataan riittävä ansiotaso, jotta halukkaita löytyy. Luonnollisena näen viljelijöitten kohdalla, että samanaikaisesti käytännön viljelijä luopuu omasta tuotannostaan ainakin väliaikaisesti.

Selonteossa sanotaan, että "Suomen hallituksella ei ole aikomusta ottaa rajakysymystä esille, mutta toisaalta osapuolilla on Etykin päätösasiakirjan mukaisesti mahdollisuus sopia neuvotteluteitse myös tällaisista kysymyksistä". Mutta samalla selonteossa todetaan, että "Suo-

men kannalta on erityisen tärkeää, että käytännön yhteistyötä rajan yli jatkuvasti parannetaan". Yhteistyö maatalouden alalla ja lähialueiden elintarvikeomavaraisuuden parantaminen ovat käytännön yhteistyötä parhaimmillaan. Tämä on käsittääkseni myös osin vastausta ns. Karjalan palauttamiskeskusteluun, sillä uskon yhteistyön kehittymisen myötä syntyvän ratkaisumalleja, jotka tyydyttävät varsin monia odotuksia Karjala-keskusteluun osallistuneiden taholta. Mutta varmaa on, että tämäkään ei tyydytä kaikkia.

Arvoisa puhemies! Selonteon kehitysyhteistyötä koskevassa osassa todetaan varsin yleisellä tasolla, että kiireisiä yleismaailmallisia ongelmia ovat mm. ympäristö- ja väestöongelmat. Selonteko ei tässä asiassa menekään juuri pitemmälle. Olen ymmärtänyt, että nämä kaksi asiaa liittyvät juuri kehitysmaissa toisiinsa. Väestön lisääntyminen on johtanut ympäristöongelmiin. Tietäen keskeisen globaalisen ongelman: ylikansoituksen erityisesti tietyillä alueilla, tulisi teollistuneiden maiden kiinnittää nykyistä enemmän huomiota ongelmaan. Erityisesti Suomen tulisi olla aktiivinen korkean lääketieteellisen asiantuntemuksen takia syntyvyyden säännöstelyssä.

Kun kehitysavun kohdentumista on jonkin verran arvosteltu, voi tässä yhteydessä todeta, että voimme erikoistua kehitysavussa ongelma-kohtaisestikin, lähinnä tarkoitan tässä ylikansoituksen ongelmaa, sen ohella kun tähänkin mennessä olemme valikoivasti valinneet alueita. Tämä asia on äärimmäisen tärkeä.

Ed. Kaarilahti: Arvoisa herra puhemies! Voi tyytyväisyydellä todeta, että hallitus eduskunnalle antamassaan selonteossa korostaa avointa tiedonvälitystä ja rikasta ulkopoliittista keskustelua. Julkinen keskustelu on tärkeää, mutta yhtä tärkeää mielestäni on, että hallitus huomioi käytetyt puheenvuorot. Ulkoministeri Väyrysellä täytyy antaa tunnustus siitä, että hän on ollut täällä salissa kuuntelemassa edustajien puheenvuoroja jättäen jopa viime torstaina valtioneuvoston ylimääräisen istunnon väliin.

Arvoisa herra puhemies! Suomen ulkopoliittista päätöksentekoa on parlamentarisoitava. Tänä päivänä elämme maailmassa, jossa kansainvälisyys kuuluu jokaisen suomalaisen arkipäivään. Se on täysin erilainen maailma kuin se, jota varten Suomen Hallitusmuoto ja sen 33 § aikanaan säädettiin. Nyt solmittavan Eta-sopimuksen jälkeen se on entistäkin erilaisempi,

entistäkin kansainvälisempi koko yhteiskuntaelämän leveydeltä.

Erityisesti sotien jälkeisessä vaikeassa tilanteessa, jolloin myös yya-sopimus neuvoteltiin presidentti Paasikiven johdolla, kansallisen linjan valinta tasavallan presidentin diktaattilla oli ilmeisen onnistunut ratkaisu olosuhteet huomioon ottaen, joskin historiallista jossittelua harastaen voi aina kysyä, mihin parlamentaarisempi päätöksenteko olisi johtanut.

Presidenttikeskeistä ulkopoliittista johtoa totuttiin puolustamaan erityisesti presidentti Kekkonen kaudella sillä, että valtiojohdon henkilökohtaiset luottamukselliset suhteet ulkovaltoihin olivat paras tae Suomen ulkopoliittisen linjan uskottavuudelle. Hieman kärjistäen sanottuna tämä henkilöpalvonta vietiin niin pitkälle, että kansalliselle ulkopoliitikallemme annettiin nimeksi Paasikiven—Kekkonen linja.

Onneksi presidentti Koiviston aikana tästä ulkopoliittikan henkilöitymisestä ollaan pikkuhiljaa irtautumassa, vaikka hän muodollisesti tarkasteltuna on yhtä suvereeni Suomen ulkopoliittikan johtaja kuin edeltäjänsäkin. Käytännösäkin hän on tämän suvereniteettinsa osoittanut esimerkiksi Suomen Euroopan neuvosto -jäsenyyden hakemisen yhteydessä.

Tosiasiallista tilannetta tarkasteltaessa voidaan todeta, että viime vuosien aikana hallituksen ja erityisesti pääministerin asema Suomen ulkosuhteiden hoidossa on selvästi noussut esiin, vaikkei hallitusmuotoa ole muutettu. Se kuitenkin johtuu ensi sijassa siitä, että kansainvälisten yhteyksien ja asioiden määrä kaikilla hallinnonaloilla on räjähdysmäisesti kasvanut niin, ettei olisi mitään mahdollisuuksia eikä järjekätkään kaataa kaikkea presidentin huoleksi ja murheeksi.

Hallituksen tosiasiallisen ulkopoliittisen vallan kasvu tulee korostumaan nyt solmittavan Eta-sopimuksen myötä. Tätä on pidettävä aivan oikeana kehityssuuntana, mutta erityisesti Eta-sopimuksen osalta tähän sisältyy myös riski, että vallansiirto ei tapahdukaan presidentiltä hallitukselle, vaan eduskunnalta hallitukselle, kun suuri osa kansallista lainsäädäntöä siirtyy valtiosopimuksen säädettäväksi. Eta-sopimuksen hyväksymisen ehtona pitäisin sitä, että hallitusmuotoon kirjataan eduskunnan valta antaa poliittisesti hallitusta sitovia neuvotteluohjeita Eta-päätöksentekoa varten.

Suomalaisen parlamentarismmin vähimmäisedellytyksenä pitäisin eduskunnan osallistumista Eta-käännösten neuvotteluvaiheeseen. Vastaa-

vanlaista velvoitetta eduskunnan osallistumisesta valtiosopimusten valmisteluun ennen lopullisia neuvotteluja tulee vakavasti harkita hallitusmuodon tarkistuksen yhteydessä. Tämä on mielestäni kiireellistä siksi, että presidentin vaalittavan muuttaminen suoraksi kaksivaiheiseksi kansanvaaliksi on omiaan vain vahvistamaan presidentin asemaa suhteessa eduskuntaan. Suomen ulkosuhteiden hoito ei edellytä demokraattisesti valittua kaikkivaltiaista.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! En käy nyt läpi kattavaa ulkopoliittista analyysia, koska ed. Haavisto esitti sen jo ryhmäpuheenvuorossamme viime viikolla. Itse keskityn nyt vain lyhyesti kolmeen erityiskysymykseen: ympäristöasioihin, EY:hyn ja Karjalaan.

Ensin ympäristökysymyksistä.

Ulkopoliittisessa selonteossa korostetaan moneen otteeseen ympäristöasioiden tärkeyttä. Niistä puhutaan vuolaasti ja niiden huomioon ottamista penätään niin kehitysmaiden, EY:n, Suomen lähialueiden, Pohjolan, Itämeren piirin, arktisten alueiden kun Etan ja Etykin yhteydessä. Parhaiten tätä ehkä kuvaa seuraava suora lainaus ulkopoliittisesta selonteosta: ”Etykin inhimillistä ulottuvuutta tulee laajentaa ympäristön alueelle kehittämällä yksilöiden ympäristöä koskevia oikeuksia ja mahdollisuuksia osallistua ympäristökysymysten suunnitteluun ja päätöksentekoon. Euroopan talousalueen yhteistyössä Suomi pyrkii toteuttamaan tehokasta ympäristönsuojelua.” — Suomi haluaa siis esiintyä maailmalla superympäristöystävällisenä maana ainakin teoriassa.

Katsotaanpa kulissien taakse. Hyväksi esimerkiksi käy Vuotoksen allashanke, joka on aiottu runnoa läpi ottamatta huomioon sen ympäristövaikutuksia. Altaan rakentaminen paitsi tuhoaa ainutlaatuisen suoalueen muuttaa vesistön tilaa aina Perämeressä saakka. Vuotoksen altaan ympäristövaikutukset ovat niin mittavia, että ne tulevat ulottumaan muidenkin valtakuntien alueelle. Silti ministeri Juhantalo esittää, että altaan rakentamispäätös voidaan tehdä ilman perusteellisia ympäristövaikutusselvityksiä ja mikä pahinta välittömästi päätöksen jälkeen allasalueella ryhdyttäisiin luontoa mullistaviin raivaustoimiin ja turpeen repimiseen selvittämättä ensin hankkeen ympäristövaikutuksia. Tämä on siis käytäntöä.

Kun vielä tiedetään, että allasalueen kuntien Pelkosenniemen ja Savukosken asukkaat vastustavat hanketta, edellä lainaamani hallituksen

näkemykset, että ”Etykin inhimillistä ulottuvuutta tulee laajentaa ympäristön alueelle kehittämällä yksilöiden ympäristöä koskevia oikeuksia ja mahdollisuuksia osallistua ympäristökysymysten suunnitteluun ja päätöksentekoon” kuulostaa entistä kornimmalta. Lisäksi viime torstain lehtitietojen mukaan jopa Kemijärven keskustalaisetkin paheksuivat ministeri Juhantalon ja muiden keskustalaisten päättäjien kiirettä Vuotos-kysymyksessä ja paikallisten ihmisten oikeusturvan polkemista. Näin siis toteutuu Etykin kaunis ympäristöhenki Suomessa vuonna 1991.

Paitsi että Vuotoksen allashankkeen ympäristövaikutusselvitykset ovat puutteellisia, tässä yhteydessä on syytä mainita, että erityisen puutteellisia ovat selvitykset sen yhteiskuntataloudellisista vaikutuksista ja sen kannattavuuslaskelmat. Olen täysin vakuuttunut siitä, että yksikään yksityinen yritys ei tässä maassa ryhtyisi vastaamaan miljardiluokan investointiin näin heppoisilla kannattavuuslaskelmilla. Julkisen sektorin tuotannollisten investointien on toki täytettävä samat kannattavuuskriteerit kuin yksityisenkin sektorin. Tuhlailutalouden aika on kerta kaikkiaan ohi.

Arvoisa puhemies! Päivän mittaan täällä on monessa puheenvuorossa perusteltu Suomen liittymistä EY:hyn sillä, että me emme voi jäädä tänne Suomeen susien pariin, kun elämä on Euroopassa. Mutta ellei Suomi muuta suhtautumistaan suurpetoihinsa ja ryhdy tehokkaasti suojelemaan niitä, meillä ei ole kohta susiakaan. Oleellinen osa ympäristöä ovat luonnonvaraiset eläimet. Euroopan luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön sekä niiden elinympäristöstä tehdyn yleissopimuksen eli ns. Bernin sopimuksen mukaan susi ja karhu ovat rauhoitettuja. Suomi on ainoana eurooppalaisena maana tehnyt varauksen Bernin sopimukseen suden ja karhun osalta eli kieltäytynyt rauhoittamasta niitä.

Suurpetomme susi ja karhu ovat maailman mittakaavassa niin harvinaisia, että Suomella on globaalinen vastuu näiden lajien säilymisestä. Kun ottaa huomioon, että Suomenkin susi- ja karhukanta ovat täysin riippuvaisia idästä vaeltavista yksilöistä, tämä Bernin varauksen viipymättä poistettava. Kehtaako Suomi todella brutaalina metsäläiskansana mennä kolkuttelemaan Euroopan ovea rauhoittamatta ensin sutta ja karhua?

Sitten muutama sana EY:stä.

Suomen suhde EY:hyn on pitkään ollut tabu maassamme, mikä on vaikeuttanut asiallista

keskustelua ja estänyt vaikutusselvitysten julkistuloa ja mahdollisesti jopa viivästyttänyt niiden tekemistä. On tuhlatu aikaa tuijottamalla vain Etaan. Aina täytyy olla mahdollisuus tutkia erilaisia vaihtoehtoja ja käydä niistä syvällistä keskustelua. Eri asia on sitten, mihin lopputulokseen päädytään. Vain erilaisten vaihtoehtojen avulla voidaan valita paras ratkaisu.

Kaikilla taloudellisilla päätöksillä on vaikutusta ympäristöön. Siksi ympäristövaikutukset tulee ottaa huomioon taloudellisia päätöksiä tehtäessä, ja siksi ympäristöihmisten on syytä olla mukana talouspäätöksiä tekemässä. Tämä on tärkein syy, miksi itse kannatan Suomen liittymistä EY:hyn.

EY muodostaa tietyn talousalueen. Sen piirissä on helpompaa esimerkiksi ottaa käyttöön kattava ympäristöverojärjestelmä kuin vain yksittäisessä maassa, jossa kilpailutilanne on aina esteenä. Kun haittaverot saatetaan voimaan koko talousalueella, yksikään maa ei joudu muita huonompaan kilpailuasemaan sillä alueella.

Tässä yhteydessä en puutu EY:hyn tämän enempää. Sen suhteen tyhjennän pajatsoni vasta sitten, kun EY-kysymys on varsinaisesti käsiteltyssä.

Lopuksi muutama näkemys Karjalasta.

Toinen ulkopoliittinen tabu on pitkään ollut Karjalan kysymys. Itäraja on ollut kuin muuri. Sitä ei ole voinut purkaa. Tällä vapautumisen vuosikymmenellä, jolloin Berliinin muurit on murrettu ja Itä-Euroopan kahleet katkottu, on kaikki mahdollista.

Kautta Suomen historian maamme rajat ovat eläneet ja muuttuneet lähes kaikkiin ilmansuuntiin. Toki ne voivat muuttua myös tulevaisuudessa. Rajoja voidaan muuttaa myös neuvotteluteitse: ostamalla, myymällä tai vaihtamalla. Onhan Venäjä aikanaan myynyt Alaskankin Amerikalle, ja viimeisten uutisten mukaan se olisi nyt halukas kauppaamaan Kuriilien saaret Japanille. Miksei se yhtä hyvin voisi jossain vaiheessa myydä Karjalaa ja/tai Petsamoa Suomelle?

Maiden välisen rajan siirto ei tietenkään ole yksinkertaista. On toki otettava huomioon mahdollisesti siirrettävällä alueella asuvan väestön oikeudet, niin kulttuuriset, etniset kuin materiaalisetkin. Väestön siirrot ovat aina ristiinriidassa kulttuurisesti ja etnisesti luontaisen elinympäristön kanssa, katsotaan asiaa kummalta puolen rajaa tahansa.

Ongelmatomia eivät tule olemaan myöskään korvauskysymykset kodeista ja konnuista, kuten esimerkiksi Berliinin tapauksessa on saatu näh-

dä. On myös muistettava, että nyky-Karjala ei ole sama Karjala, josta väki aikanaan lähti evakkoon. Monille Karjalasta lähteneille se merkitsee romanttista paluuta juurille ja haaveita entisten tilusten ostamisesta lomailu- tai eläkepäivien käyttöön.

Viipurin talousalue on tietysti valtava potentiaalinen kasvukeskus. Moni taas unelmoi rajantakaisesta vihreästä kullasta. Itärajanhan havaitsee erittäin selvästi ilmakuvista. Suomen puolella on paljasta, kun taas Venäjällä on sankka metsä. Se puolestaan on pelastanut suden ja karhun kuolemasta sukupuuttoon maastamme. Paradoksaalista, mutta ilmeisen totta: jos alue olisi koko ajan ollut Suomen hallussa, sen metsät olisi hakattu tehometsätalouden oppien mukaan paljaksi jo aikoja sitten.

Olen pari kertaa vierailut isäukkonni kotikonnilla Koiviston Piisaareissa. Sen saaren luonto on aivan satumaisessa kunnossa, minkä on taannut saaren asumattomuus.

Arvoisa puhemies! Euroihmisen on syytä tuntea kulttuurinsa juuret. Pienet kulttuurivähemmistöt, mukaan lukien karjalaiset, ovat helmiä maailman kansojen helminauhassa. Suomen tulee kohdella heitä oikeudenmukaisesti, kulkepa raja missä kohdin tahansa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vihreiden puheenvuoroja on mielenkiintoista kuunnella, kun niissä ei ole mitään erikoista logiikkaa. Ne heilahtelevat laidasta laitaan ilmeisesti mielen ailahtelun mukaan, mutta ed. Luukkaisen puheenvuorossa on oikein keksinyt kovin paljon huomauttamista. Ilmeisesti hän on poliittisessa ajattelussaan siirtynyt SMP:n suuntaan.

Sen verran huomasi, kun hän puhui Karjalasta — osto, myynti tai vaihto — että vielä eräs kaupantekomuoto on vastikkeeton luovutus, laillinen sekini. Ehkä sellainen olisi kaikkein edullisinta Suomelle.

Herra puhemies! Kun hänen sallittiin puhua Vuotoksesta, vaikka se ei liity ulkopoliittikkaan, niin muutamalla sanalla haluan todeta sen, että ensinnäkin mitä tulee ympäristöseikkoihin ja niiden selvittämiseen, on malliesimerkki Lapissa olevien altain suhteen. Niistä tiedetään, mitkä ovat ympäristövaikutukset. Niistä voidaan ottaa myös oppia siinä, miten Vuotoksen altaan suhteen ympäristöseikkojen ja -tuhojen estämiseksi toimitaan, kun sellainen toteutetaan.

Toisekseen asukkaat ovat valmiit lähtemään alueelta ja väitteet, mitä esitetään toisin, ovat

vihreiden puheita. Siellä on vain pari kylähullua, jotka eivät lähde saatuaan puolitoistakertaisen hinnan maa-alueestaan, mikä heillä siellä on. Kaikki ovat valmiit lähtemään sieltä ja farssi päättyy.

Vuotos-allas antaa työtä, verotuloja, myös sivuelinkeinoja kuten Lokan allas. Se elättää 40—50 päätoimista tai sivutoimista kalastajaa, mikä on erittäin merkittävä asia. Vuotos-allas on siunaukseksi Lapille, ja se pitää mahdollisimman nopeasti toteuttaa.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Aittoniemelle. Silloin kun jollain hankkeella on niin mittavat ympäristövaikutukset, että ne ulottuvat myös muiden valtakuntien alueelle, hanke on käsitettäväksi myös ulkopoliittinen.

Ed. Laakkonen: Arvoisa puhemies! Menneinä vuosikymmeninä on kansainvälinen poliittinen tilanne ollut suhteellisen vakaa. Kahden suurvallan Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen poliittinen ja sotilaallinen tasapainoilu on pitänyt yllä jännittyneenä rauhaa, jolle on ollut ominaista kausivaihtelu. Kommunismista ja kapitalistinen ideologia ovat kilpailleet aatteellisesti, sotilaallisesti ja alueellisesti. Kommunismista kärsittyä lähes maailman laajuisen tappion on suurvaltojen voimatasapaino järkkynyt.

Kapitalistinen markkinatalous valtaa uusia alueita. Neuvostoliiton tilanteen muututtua myös Yhdysvallat vähentää asevarusteluaan. Suurvaltojen välisen sotilaallisen kilpavarustelun aika näyttää olevan ohi. Nyt paneudutaan liennytykseen, aseistariisuntaan ja maiden sisäisten ongelmien ratkaisuun sekä etsitään kansainvälisiä yhteistyön mahdollisuuksia.

Kahden suurvallan ja Japanin vastapainoksi on noussut merkittäväksi vaikuttajaksi Euroopan yhteisö. Taloudellisen integraation pohjalta muodostunut EY on ottamassa nyt myös ulko- ja turvallisuuspoliittista roolia. Kansallisen umpioitumisen aika on auttamattomasti ohi. Nyt on kansainvälisyys valttia. Sen tulee kuitenkin perustua itsenäisten kansakuntien tasavertaiseen ja vapaaehtoiseen yhteistyöhön, joka edistää maailman laajuisia oikeudenmukaisuutta ja yhteisvastausta. Esimerkiksi ympäristönsuojelu ja inhimillisen elämän edellytysten turvaaminen maapallolla jatkossakin vaatii runsaasti kansainvälistä yhteistyötä.

Suomen kannalta merkittävää on ollut Eta-sopimuksen syntyminen. Neuvottelut vedettiin

Suomen toimesta kaikin puolin mallikkaasti. Alussa puhuttiin miljardien jäsenmaksuista, jotka Suomi joutuisi maksamaan koheesiorahastoon. Nyt jäsenmaksut ovat supistuneet 100 miljoonaan markkaan vuodessa. Epäilemättä Suomen talouselämä ottaa Etan ilolla vastaan, avautuvathan Suomen viennille EY:n markkinat, jos vain kykyä ja taitoa riittää niiden hyödyntämiseen. Ajoissa tapahtuva varautuminen muutoksiin antaa yrityksille etulyöntiaseman.

Eta-sopimus ei velvoita yhteiseen maatalouspolitiikkaan, joten suomalaisella maataloudella on vielä elinaikaa. Niin sanottujen koheesiotuotteiden vapaa pääsy Suomen markkinoille ja maamme sitoutuminen asteittaiseen kaupan esteiden poistamiseen vaikuttaa kuitenkin myös maatalouteemme. Sen sijaan EY:n täysjäsenyys tekisi auttamattomasti lopun kansallisesta maataloudestamme.

EY ottaa omien lausuntojensakin perusteella tulevaisuudessa yhä enemmän ulko- ja turvallisuuspoliittista roolia. Säilyttääkseen oman kansallisen identiteettinsä on Suomen ehdottomasti jäätävä EY:n ulkopuolelle. Syrjäinen ja harvaan asuttu maamme joutuisi EY:n jäsenenä vain nettomaksajan rooliin. Hyödyt menisivät sijainniltaan keskeisempiin ja ilmastollisilta olosuhteiltaan edullisempiin maihin. EY-jäsenyys merkitsisi kansallisesta täysvaltaisuudesta ja itsemääräämisoikeudesta luopumista ja päätösvaltamme luovuttamista ylikansallisille EY:n hallintoelimille. Jos hallitus unohtaa kalliisti ostetun itsenäisyytemme ryhtyy ajamaan Suomen EY-jäsenyyttä, on siitä ehdottomasti järjestettävä kansanäänestys.

Idänsuhteet ovat olleet ongelmalliset valtaapitäville poliittisille puolueillemme aivan viime aikoihin saakka. Rehellisyttä ja suoraselekäisyyttä olisi tarvittu vuosikymmeniä kärsivien ihmisten auttamiseksi. Sen sijaan hyvien idänsuhteiden hoitaminen vaatii mm. silmien ummistamista ihmisoikeusrikkomuksilta idässä mutta lännessä tapahtuneita arvosteltiin näkyvästi.

Neuvostoliitossa tapahtuneet poliittiset muutokset ovat vaikuttaneet myös maidemme suhteisiin uudella tavalla. Yhteisesti todettiin, että entinen ystävyys-, yhteistyö- ja keskinäinen avunantosopimus oli aikansa elänyt. Sopimukseton tila ei olisikaan toivottava. Osoittaa historia sen johtaneen ristiriitoihin ja aseellisiin selkkauksiin. Yy-sopimus on taannut rauhan kansojemme välille. Uusi sopimus hyvästä naapuruudesta ja yhteistyöstä on välttämätön

samoin kuin erillissopimus ainakin Venäjän federaation kanssa. Niin sanottu konsultaatiopöytäkirja lienee hankala Suomelle ja vaatii lisäselvityksiä.

Neuvostoliiton ympäristöongelmat koskevat voimakkaasti myös Suomea. Meiltä vaaditaan nyt kaikkien mahdollisten voimavarojen yhdistämistä myös kansainvälisillä foorumeilla saadaksemme mm. Kuolan nikkelisulattojen uudistamiseen tarvittavat rahat kootuiksi.

Diplomaattisuhteet kolmeen Baltian maahan on nyt solmittu. Monialaista yhteistyötä etenkin sukulaiskansamme Eestin kanssa on lisättävä runsaasti. Suomella on varaa ja toivottavasti myös tahtoa auttaa monenlaisten ongelmien kanssa kamppailevaa sukulaiskansaamme.

Kommunistinen riistotalous on aiheuttanut suunnattomat ympäristöongelmat myös Baltian maihin, ja ne heijastuvat voimakkaasti myös meidän maahamme. On myös Suomen etu, että alamme yhdessä Baltian maiden kanssa ratkoa yhteisiä ympäristöongelmia.

Madridin kokouksessa on etsitty rauhaa Lähi-itään. Neuvottelun tuloksena aloitetaan jatkossa Israelin ja arabimaiden kahdenkeskiset neuvottelut, jotka toivottavasti johtavat allekirjoitettaviin sitoviin rauhansopimuksiin. Onhan Israel koko olemassaolonsa ajan joutunut aseellisesti puolustamaan itsenäisyyttään kimppuunsa hyökkäneitä arabinaapureita vastaan.

Israel on pinta-alaltaan vain noin Turun ja Porin läänin kokoinen. Sen sijaan arabiliittoon kuuluvilla mailla on kuusisataa kertaa suuremmat maa-alueet. Kuitenkin Israelia vaaditaan jatkuvasti luovuttamaan maa-alueita palestiinalaisvaltion muodostamiseksi. Jordanian valtio muodostettiin aikoinaan juuri palestiinalaisten kansalliseksi kodiksi. Siellä ei ole vielä nytkään tungosta, niin kuin alkaa olla Israelissa, jonne miljoonat juutalaiset palaavat Raamatun ennustusten mukaisesti. Kaikkien osapuolten yhteinen etu on, että Madridin rauhaneuvottelut johtavat Israelin ja arabimaiden välisiin rauhansopimuksiin ja talous-, kulttuuri- ja diplomaattisuhteiden solmimiseen. Merkittävä tekijä Lähi-idän ongelmien ratkaisussa olisi demokratian toteutuminen myös arabimaissa.

Kehitysyhteistyölle asetettua tavoitetta, 0,7:ää prosenttia bruttokansantuotteesta, ei ole ensi vuoden budjetissa saavutettu. Määrärahojen leikkauksista ei voi kuitenkaan syyttää yksistään kristillistä liittoa. Epäreiluja ovat julkisuuteen tulleet puheet siitä, ettei ministerimme olisi näitä

määrärahoja puoltanut. Sen sijaan ihmetyttää, miksi jälkikäteen nuhteita antaneet eivät itse antaneet kannatusta näiden määrärahojen jättämiseksi leikkausten ulkopuolelle.

Ensimmäisen kerran maamme historiassa on nyt ao. asioita hoitamassa oma ministeri. Kun menneinä vuosina on näitä asioita hoidettu muiden ns. tärkeämpien asioiden ohessa, on ymmärrettävää, että näissä asioissa on paljon korjaamisen varaa. Naisnäkökulmaa on saatava enemmän mukaan kehitysyhteistyöasioihin. Paikallaan ovat vaatimukset saada Unifemin 5 miljoonan markan määräraha palautettua ensi vuoden budjettiin. Paljon enemmän merkitystä kuitenkin naisnäkökulmalle samoin kuin ympäristöasioille on koko 2,5 miljardin markan jakamisen perusteissa; tähän suuntaan kehitysyhteistyötämme ollaan kehittämässä.

Arvoisa puhemies! Kuluneina vuosikymmeniä on maamme ulkopoliittikka ollut melko ongelmatonta ja vakaata. Viime aikojen maailmanpoliittiset tapahtumat ovat aiheuttaneet muutoksia mm. lähialueillamme. Siksi sopimuksen uusiminen Neuvostoliiton kanssa oli välttämätön.

Hyvin todennäköistä on, että eduskunta keväällä hyväksyy Eta-sopimuksen, joka antaakin jo suurin piirtein ne edut, joita maamme on toivonut integraatioketjykseltä. EY-jäsenyys merkitsisi meille kansallisen identiteettimme menettämistä ja nettomaksajan asemaan jäämistä, mikä ei ole kansamme edun mukaista. Asia on niin tärkeä, että siitä on ehdottomasti järjestettävä kansanäänestys. Uskon, että tässä äänestyksessä enemmistö suomalaisista sanoo kyllä Euroopalle, mutta ei EY:lle.

Ed. M. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Hallituksen ulkopoliittinen selontekohan tuli tavattoman tärkeällä hetkellä. On vain valitettavaa, että hyvin alkanut keskustelu viime viikolla sitten pysähtyi talouspoliittiseen tiedonantoon ja siitä käytyyn keskusteluun. (Ed. Aittoniemi: Ei sentään hallituksen kaatumiseen!) Mutta täälläkin käytävän keskustelun runsaus on tietysti osoitus selonteolle olleen myös suoranainen tilaus. Se samalla tietysti herättää kysymyksen, tulisiko ulkopoliittista dialogia eduskunnan ja hallituksen kesken harrastaa hieman nykyistä enemmänkin.

Pyrin puheenvuorossani keskittymään lähinnä kahteen alueeseen: ulkopoliittisessa toimintatilassa tapahtuneisiin muutoksiin ja keskusteluun ulkopoliittisen päätöksentekovallan siirtä-

misestä tasavallan presidentiltä eduskunnalle ja hallitukselle.

Maaailman ulkoinen muutos merkitsee mielestäni ennen muuta sitä, että Suomen on kyettävä asettamaan ulkopoliittinen painopisteensä tulevina vuosina kasvavassa määrin Eurooppaan, jopa niin, että ellei uusia toimintamahdollisuuksia, kapasiteettia ja voimavaroja löydy, niitä voitaisiin siirtää vähemmän tärkeistä, kaukaisista asemapaikoista Euroopan ytimeen, niihin maihin jotka Suomen kannalta merkitsevät poliittisesti ja kauppapoliittisesti yhä enemmän.

Tulevan ulkopoliittikan ytimeen kuuluu luonnollisesti myös lähialueyhteistyö erityisesti Venäjän, Baltian ja Itämeren maiden kanssa unohtamatta vastikään hahmoteltuja pohjoismaisen yhteistyön uusia ulottuvuuksia ja kasvavaa ulkopoliittista painoarvoa. Ulkoministeriön aktiivisuudelle nimenomaan lähialueyhteistyön rakentamisessa on annettava tietysti täysi tunnustus. Tämän suuntainen linjaus sopiikin hyvin Suomen Eurooppa-politiikan rakennuspuiksi, onhan Eurooppa kasvavassa määrin siirtymässä toisaalta laajenevaan ja syvenevään integraatioon, mutta toisaalta alueellisille yhteistyömuodoille löytyy niin ikään uusia mahdollisuuksia. Sisällöllisesti erityisesti kansainväliselle ympäristöyhteistyölle löytyy Suomen kannalta valtavia tavoitteita lähialueittemme piiristä.

Ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvä aktiivisuutemme on kanavoitava Etykin piiriin, jossa Suomella on kaikki syy edelleenkin jatkuvaan aloitteellisuuteen.

On erinomaista, että tänään olemme hallituksen piiristä saaneet selvän lupauksen siitä, että eduskunta tulee saamaan EY-tiedonannon siinä vaiheessa, kun ensi keväänä mahdollisesti on sen aika. Mitä tulee itse EY:stä käytävään keskusteluun, niin ed. O. Rehn totesi jo aikaisemmin, että EY- ja Eurooppa-keskustelun tulisi olla ikään kuin jatkuva prosessi, jota täytyisi käydä kaiken aikaa. Se on osa myös sitä tiedonhankintaa ja analyysintekoa, joka Eurooppa-politiikan osalta on välttämätöntä.

Lyhyesti kommentoin myös täällä esillä olleita ajatuksia EY-jäsenyydestä pidettävästä kansanäänestyksestä. Minusta on selvää, että silloin kun meillä on Suomessa edustuksellinen demokratia, eduskunnan täytyy rohjeta tehdä itse vaikeitakin päätöksiä. Tässä mielessä minusta kansanäänestyksen edellyttäminen ei ole mikään itsestäänselvyys, vaan katse on suunnattava myös eduskuntaan, joka kuitenkin demokraatti-

sesti on valittu käyttämään Suomessa poliittista valtaa.

Mitä tulee Suomen integraatoratkaisujen sisältöihin, niin toivoisin, että hallitus todellakin kiireesti ryhtyy valmistelemaan kansalaisille suunnattavaa tiedotuskampanjaa Eta-sopimuksen sisällöstä ja vaikutuksesta kansalaisiin ja eri aloihin. On äärimmäisen välttämätöntä, että siinä vaiheessa, kun sopimusta tuodaan eduskuntakäsittelyyn, tiedämme vastaukset kansalaisia askarruttaviin sopimuksesta seuraaviin kysymyksiin. On toivottavaa kuitenkin, että tässä kampanjassa ei tehdä samoja virheitä kuin edellisessä näyttävässä hallituksen tiedotusiskussa, joka tunnettiin nimellä "Verotus kevenee".

Hallitukselta on syytä odottaa myöskin pikaisia toimia Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden etujen ja haittojen tarkaksi puntaroinniksi. On selvää, että vasta tällainen selvitys luo edellytykset kunnolliselle kansalaiskeskustelulle ja sitä kautta päätöksenteolle. Perusasetelmahan Suomen integraatoratkaisussa ei minun mielestäni ole muuttunut miksiäkään. Olen edelleenkin sitä mieltä, että EY:n täysjäsenyys on erinomaisen mahdollinen poliittinen ratkaisu myöskin suomalaisille. On kuitenkin selvää, että valmiutemme mahdolliseen jäsenratkaisuun syntyvät vasta hyötyjen ja haittojen puntaroinnin jälkeen. Paitsi Suomessa myös monin paikoin EY:n jäsenmaiden sisällä on kasvamassa kriittisyys integraatiopolitiikkaa kohtaan. Tämä johtuu ennen muuta pyrkimyksestä syventää integraatiota ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueelle.

Ulkopoliittikan tutkija Risto E. J. Penttilä käytti tästä tematiikasta vastikään mielenkiintoisen julkisen puheenvuoron. Hän totesi, että saattaa käydä niin, että Euroopassakin ajaututaan tilanteeseen, jossa integraatio ei enää nauti kansalaisten luottamusta, tilanteeseen, jossa hallitusten vastaiset mielenosoitukset pian ovat EY-komission ja ministerikokousten vastaisia mielenosoituksia. Tällaisessa tilanteessa saattaa tähän saakka myönteisesti edennyt integraatio ottaa rajusti takapakkia. Mielestäni myöskin Suomessa on nähtävissä kasvavia kriittisiä ja kyseleviä puheenvuoroja.

Pidänkin henkilökohtaisesti brittien kyselevää ja epäilevää linjaa tervetulleena Pohjoismaiden, myöskin Suomen, kannalta. Integraatiopolitiikan ensisijaisena tarkoituksena tulee olla pyrkimys hankkia Euroopalle maksimaalinen markkinatalouden toimintamahdollisuus suhteessa Yhdysvaltoihin, Japaniin ja Tyynenmeren maihin.

Yhtenäisyys-käsite ei saa olla kuitenkaan kansallista liikkumavaraa poissulkeva. EY:stä ei saa tulla imperiumia vastikään hajonneen imperiumin tilalle. Itä-Euroopan uusien demokratioiden suuri mahdollisuus perustuikin myönteiseen kansallistietoisuuteen, omaan vahvaan traditioon, kulttuuriin ja kansalliseen olemassaoloon. Siksi kansallisuuksien liikehdintä nykypäivän Euroopassa on nähtävä myöskin luonnollisena seurauksena poliittisesta pakkopaidasta vapautumisesta eikä ilmiselvänä uhkana Euroopalle. Sitä paitsi merkillepantavaa on myöskin se, että Eurooppahan on näinä päivinä, näinä kuukausina ja vuosina palaamassa alkupe-
räisille juurilleen, rajoihin, jotka perustuvat kansallisuus- ja kulttuuriyhteyksiin sekä luonnollisiin talousalucisiin. Tässä mielessä minun yhdyntävä Eurooppani onkin kansalaisten ja kansallisuuksien Eurooppa.

Siksiäpä myöskin pohjoismaisella yhteistyöllä voi olla oma myönteinen merkityksensä integraatiopolitiikassa. Pohjola muodostaa alueellisenä yhteisönä hyvin merkittävän voimavaran, paljon merkittävämmän yhdessä kuin kunkin maan omat voimavarat yksin edellyttävät. Silti on selvää, että kaikki etenevät kohti integraatiota omien kansallisten tarpeittensa ja tahtojensa mukaisella tavalla. Olisi kuitenkin luontevaa ja ehkäpä tavoiteltavaakin, että kansallisissa päätöksentekoprosesseissa löytyisi tahto pohjoismaiseen yhteiseen rintamaan, jolla eittämättä olisi myönteinen merkitys myöskin jäsenyysneuvotteluissa. Tämä tarkoittaa suomeksi sanottuna sitä, että meillä olisi valmius myöskin päätöksentekoon jäsenyys-hakemuksen jättämisessä Ruotsin ja Norjan kanssa rinta rinnan. Tietysti tässä suhteessa Norjalla on vielä tänä päivänä avoin kanta. On mielenkiintoista seurata, miten siinä edetään.

Herra puhemies! On myöskin aika kysyä, miten suomalainen ulkopoliittinen päätöksentekoprosessi on selviytynyt viime kuukausien ja vuosien ulkoisten olosuhteiden muutosten mukanaan tuomista paineista. On selvää, että vuonna 1919, jolloin nykyisen hallitusmuotomme 33 §, siis ulkoasiain valtaa käsittelevä pykälä, kirjoitettiin, elettiin toki täysin ja tyystin toisenlaista maailmaa kuin nyt. Kun tasavallan presidentin vaalitivasta päätettiin viime keväänä, eduskunta edellytti tuolloin hallituksen jatkavan toimia ulkopoliittisen päätösvalan parlamentarisoinniseksi, ja sen myötä valtioneuvostohan on asettanut valtiosääntötoimikunnan, joka tätä

eduskunnan tahdon mukaista työtä tällä hetkellä juuri tekee.

Pohdinta eduskunnan ulkopoliittisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisestä on ulkopoliittisen toimintatilan muutosten myötä juuri nyt mitä tärkeintä. Tosin integraatiokehitys ei välttämättä johda ensi sijassa eduskunnan valtaoikeuksien välittömään lisäämiseen, vaan pikemminkin se luo painetta tosiasiallisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen sekä toisaalta eduskunnan ja hallituksen välisen vuoropuhelun lisäämiseen. Nämä peruskysymykset liittyvätkin erityisesti ulkopoliittisen toimivallan uuteen jakoon eduskunnan, hallituksen ja presidentin kesken.

Nykyinen presidenttivetoinen ulkopoliittinen johtamisjärjestelmä on tietysti kuulunut ennen muuta aikaan, jolloin koko ulkopoliitiikka perustui doktriinipohjaiseen, tiukkaan ulkopoliitiikan linjoittamiseen. Näkisin, että tällaisesta tiukasta doktriinisidonnaisesta ulkopoliitiikasta Suomessa ei tänä päivänä enää juurikaan voida puhua. Olemme siirtyneet aikaan, jossa ulkopoliitiikkaa voisi luonnehtia jatkuvaksi prosessiksi, jota tasavallan presidentti sekä kasvavassa määrin hallituksen ulkoasiainvaliokunta ja ulkoministeri johtavat ja myös luovat, ei vain päätöksiin vaan myöskin lausunnoin, puhein ja haastatteluin. Samalla ulkopoliittisen päätöksenteon dynaamisuusvaatteet ovat kasvaneet. Päätöksentekojärjestelmältä odotetaan nopeutta, mutta silti muuttuneissakin oloissa on ulkopoliittisen perustan, siis johdonmukaisuuden ja jatkuvuuden elementtien, oltava tietysti kunnossa.

Ulkopoliittisen toimintatilan eräs olennainen muuttuja on juuri tiedonvälitys, mediapolitiikka, joka on yhä enemmän läsnä olevaa. Siitä esimerkkinä voisi mainita Persianlahden sodan tai Neuvostoliiton vallankaappausyrityksen, joita koko maailma seurasi ikään kuin suorana televisiolähettyksenä. On selvää, että tällaisessa julkisuuden maailmassa paineet ulkopoliitiikkaa ja päätöksentekojärjestelmää kohtaan kasvavat. Päätöksenteon nopeus ei tietenkään saa kuitenkaan sulkea pois luottamuksellisuuden aspektia. Siksi myös sanoisin, että ulkopoliittisen vallankäytön hajauttamisella on lopultakin varsin ahtaat rajat.

Henkilökohtaisesti näen tarvetta siirtyä presidenttikeskeisestä vallankäytöstä enemmän hallitusvetoiseen ulkopoliittiseen vallankäyttöön. On pohdittava, olisi hallitusmuotoonkin kirjotettava se tosiasiallinen tilanne, joka pitkälti on maahamme jo tänä päivänä syntynyt. Olen

ymmärtänyt, että maamme kannalta keskeiset kannanotot esimerkiksi Neuvostoliiton vallankaappausyrityksen ja Baltian tunnustamisen yhteydessä muotoiltiin varsin pitkälle hallituksen ulkoasiainvaliokunnan piirissä eikä yksinomaisesti presidentin tai ulkoasiainministeriön johdolla. Sama näkemys koskee myös yysopimuksen uusimisen tarpeellisuuden toteamista eduskunnan myötävaikutuksella: täällä syntyneellä keskustelullahan näihin neuvotteluihin ryhtymisessä oli varsin merkittävä osuus.

Hallitusvetoisuuden välttämättömyyttä korostaa toisaalta kokonaisvaltainen pyrkimys enemmistöparlamentarismiin sekä integraatiokehitys, jonka seurauksena hallituksen toimivaltaa ulkopoliitikassa on joka tapauksessa nykyisestäään pakko laventaa. Tämä kehitys onkin vastannut perusteiltaan myös keskeisintä tavoitetta eli ulkopoliittisen vallan parlamentarisoitua.

Muutostarvetta nykyisten säännösten sisältöön on ehkä eduskunnan tosiasiallisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi. Hallitusmuodon 33 §:n mukaan eduskunnan on hyväksyttävä valtiosopimukset, mikäli ne sisältävät säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan tai valtiosäännön mukaan muuten vaativat eduskunnan suostumusta. Onkin toivottavaa, että eduskunnan rooli sen erikoisvaliokuntien, lähinnä siis ulkoasiainvaliokunnan, kautta tulee tulevaisuudessa kirjatuksi siten, että eduskunnalle tataan selkeät tiedonsaantimahdollisuudet sopimusten sisällöstä neuvotteluvaiheessa. Myönnän toki myös sen, että ulkopoliittisen vallankäytön ja päätöksenteon luottamuksellisuus ja salassapitovaateet ovat varsin selkeitä rajoja, joiden puitteisiin tiedonsaantimahdollisuuden täytyy kaikesta huolimatta mahtua. Eduskunnan suostumuksen alaisuus on kuollut kirjain, jos sillä on mahdollisuus neuvottelun jälkeen vain joko hyväksyä tai hylätä sopimus ilman tosiasiallista mahdollisuutta seurata neuvotteluja ja jopa vaikuttaa sopimusten sisältöön neuvotteluvaiheessa.

On selvää, että integraatiopolitiikan mukanaan tuomat tehtävät lisäävät eduskunnan ulkopoliittisen roolin ja toimivallan tarkastelua myös kaikkien erikoisvaliokuntien aseman suhteen. Uskonkin, että voimassa olevien säännösten puitteissa voidaan olennaisesti eduskunnan mukanaoloa ulkopoliitikassa lisätä myös eduskunnan sisäisen työskentelyn kehittämisen kautta.

Herra puhemies! Katsoisin, että tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän valtioneuvoston ja eduskunnan vuoropuhelua, joka olisi edelleen johdonmukaista toimivaltajakoa siltä pohjalta, että hallituksen muodollistakin ulkopoliittista valtaoikeutta lavennetaan eli perustuslain muutoksella siirretään itsenäistä päätösvaltaa valtioneuvoston ulkoasiainvaliokunnalle, joka vahvistaa toimeenpanovallan päätöksenteon parlamentaarisuutta ja näin ollen myös lisää vällisesti eduskunnan tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia. En ole kuitenkaan — selvyuden vuoksi sanottakoon se myös tässä — vaati-
massa valtiosääntövelvoitteista eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan kuulemista ulkopoliittisessa päätöksenteossa, vaan pikemminkin VJ 4 §:n laajaa ja monipuolista tulkintaa, joka antaa saman lopputuloksen. Siinähan säädetään hallituksen selontekomenettelystä ulkoasioissa. Koska uusimmatkaan perustuslakivaliokunnan tulkin-
nkat asiakirjojen salassapidettävyydestä eivät rajoita neuvotteluvaiheessa tapahtuvaa tietojen antoa eduskunnalle, tästä oikeudesta tulisi tietysti löytää sellainen käytäntö, joka sopii tämän päivän ulkopoliittisen päätöksenteon tarpeisiin.

Mikäli ulkoasioiden parlamentarisoimistavoite halutaan viedä riittävän pitkälle, tulisikin perustuslakitasoisena todeta, ettei kansainvälisiin velvoitteisiin voida sitoutua ilman eduskunnan suostumusta. Toivoisinkin eduskunnan ulkopoliittisten valtaoikeuksien välitöntä lisäämistä erityisesti siltä osin, mikä koskee eduskunnan mukanaoloa myös ulkopoliittisen linjan luomisessa ja, kuten sanottu, kansainvälisten sopimusten neuvotteluissa. Tämä on, herra puhemies, keskeinen osa myös pyrkimystämme siirtymisestä eurooppalaiseen parlamentarismiin.

Ed. D r o m b e r g : Herra puhemies! Maailma ja ennen kaikkea Eurooppa on muuttunut viime vuosina niin nopealla vauhdilla, että meillä kaikilla on ollut vaikeuksia sopeutua kehitykseen. Hyvän kuvan siitä, miten suomalaiset ovat kokeneet muutokset, saa Elinkeinoelämän Valtuuskunnan julkistamasta asennetutkimuksesta. Voidaan sanoa, että tutkimukselle vuosi 1990 oli otollinen. Kotimaista rakenneuutosta ja Euroopan integraatiota oli julkisuudessa käsitelty runsaasti ja kansainvälisessä politiikassa oli tapahtunut paljon. Elettiin murroksen aikaa.

Tutkimuksen mukaan suomalaiset suhtautuvat kansainvälistymiseen pikemminkin ymmär-

tävän hyväksyvästi kuin torjuvan kielteisesti. Huomattava enemmistö kansalaisista katsoo, että Suomen on mentävä mukaan kansainvälistymisprosessiin. Yhtä moni uskoo, että Suomella on hyvät mahdollisuudet olla mukana tässä kehityksessä.

Tutkimuksesta käy ilmi se, että Eurooppa ja eurooppalaisuus ovat tulleet yhteiskunnalliseen keskusteluamme uusiksi avainsanoiksi. Kohtalainen osa suomalaisista liittää itsensä jollakin tavalla eurooppalaisuus-käsitteen piiriin. Tällöin hieman pienempi, mutta silti varsin suuri joukko suomalaisista ei tunnusta tai ei näe lainkaan eurooppalaisuuden yhtymäkohtaa suomalaisuuteen.

Tutkimuksen mukaan suomalaiset suhtautuvat Euroopan taloudelliseen yhdentymiseen enemmän myönteisesti kuin kielteisesti. Suomen pitäisi liittyä jäseneksi Euroopan yhteisöön melkein joka toisen suomalaisen mielestä. Jäsenyyden kannattajia on selvästi enemmän kuin jäsenyyden vastustajia. EY-myönteinen kanta on edelleen vahvistunut kansalaisten mielissä.

Lokakuun 21 päivänä saavutettu Eta-neuvottelutulos turvaa tärkeät taloudelliset etumme, ja sen seurauksena Suomi on kiinteästi muiden Efta-maiden mukana Euroopan integraatiokehityksessä. Tästä on annettava erityinen kiitos ulkomaankauppaministeri Pertti Salolaisen johtamalle Suomen neuvotteluvaltuuskunnalle.

Hallitus tekee parhaillaan selvityksiä, joissa arvioidaan Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden merkitystä ulko- ja turvallisuuspolitiikan, talouden ja yhteiskuntapolitiikan sekä oikeusjärjestyksen ja poliittisen päätöksentekojärjestelmän kannalta. Nämä selvitykset tarjoavat hallitukselle mahdollisuuden ottaa kantaa EY-jäsenyyksymykseen. Tällöin on pidetty myös EY:n päämiesten kokous Maastrichtissa, jolloin nähdään mahdollisesti EY:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen kehityksen suunta.

EY-jäsenyyksymyksestä on käytävä laajaa keskustelua ja sitä on selvitettävä perin pohjin. On kuitenkin niin, että keskustelua ja selvityksiä ei voi laatia iän kaiken, vaan on uskallettava myös tehdä ratkaisuja. Vaikka tekisimme kuinka paljon tahansa selvityksiä, emme voi parhaillaan selvityksillä varmasti ennustaa tulevaisuutta.

Mielestäni Suomen pitää tehdä päätös hakea EY:n täysjäsenyyttä jo talvella, jotta hakemuksemme käsiteltäisiin yhdessä Ruotsin ja Itävallan

kanssa. Voi olla mahdollista, että EY syventää omaa sisäistä yhteistyötään eikä siten ota uusia jäseniä tämän kierroksen jälkeen vähään aikaan. Suomen on tehtävä oman taloudellisen hyvinvointinsa turvaamiseksi myönteinen EY-päätös nyt keväällä. Minun mielestäni on erittäin tärkeää, että eduskunta jo tässä vaiheessa keskustelee näistä asioista, vaikka ulkoministeri antoi ymmärtää, että mieluummin käydään tämä keskustelu vasta myöhemmin.

Erityisesti korostaisin Pohjoismaiden yhteistyön merkitystä ja sen kehittämisen tärkeyttä. Nimenomaan ulko- ja turvallisuuspoliittiselle keskustelulle ja yhteistyölle pohjoismaisissa elimissä oli aiemmin esteitä, jotka liittyivät Euroopan kahtiajakoon. Nyt nämä esteet ovat poistuneet. Pohjoismaat olisivat merkittävä voimatekijä yhteistyössä toimien EY:ssä. Ennen kaikkea ulko- ja turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä Pohjoismaat voisivat olla puskurina sellaisissa EY:n linjauksissa, joissa Suomen harjoittama nykyinen puolueettomuuspolitiikka olisi ristiriidassa.

Uskon, että Suomen asiantuntemus on erityisesti Baltian ja Neuvostoliitto/Venäjäen alueella asia, jota Suomen kannattaa EY:ssä myydä, ja sitä EY:ssä tullaan varmasti käyttämään.

Olen erittäin ilahtunut, että Suomen valtio on kiinnittänyt erityistä huomiota Baltian maihin ja yhteistyön Baltian kanssa, ja tietenkin Viro on meitä suomalaisia lähinnä, kun se on samaan kieliryhmään kuuluva.

Omana käsityksenäni katsoessani näitä asioita eduskunnan Suomi — Viro-ystävyyksryhmän kannalta pidän erittäin tärkeänä myös valtion kannalta, että eduskuntakin on mukana niissä taloudellisissa, koulutuksellisissa ja ympäristökysymyksissä, joita täällä eri puheenvuoroissakin on tuotu esille. Olen todellakin ilahtunut, että myös ulkoministeri aikaisemmasta varauksellisuudestaan huolimatta tänä päivänä hyvin lämpimästi ajattelee näitä Baltia-kysymyksiä. Toivottavasti pääsemme nimenomaan Baltian osalta eteenpäin.

Herra puhemies! EY-jäsenyyttä koskeva päätös on merkittävä linjaratkaisu itsenäisen Suomen historiassa, mutta sitä on EY:n ulkopuolelle jättäytyminenkin. Olen täysin vakuuttunut siitä, että EY-jäsenyys merkitsee sopeutumisvaikeuksia suomalaisille ja suomalaisille yrityksille, mutta sen hylkääminen uhkaisi koko länsieurooppalaisen hyvinvointimme perustaa. Mielestäni myönteinen EY-päätös on tehtävä jo ensi vuoden keväällä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Aluksi voi todeta, että ulkopolitiikka Suomes-
sa tällä hetkellä on hyvässä hoidossa ja kun-
nossa. Oikeastaan tulee mieleen vanha Paasi-
kiven sanonta siitä, että jos jommankumman,
sisä- tai ulkopolitiikan, pitää olla rempallaan,
niin olkoon sitten sisäpolitiikka. Talouden on-
gelmathan ovat meillä varsin suuret, ja on hyvä,
että ulkopolitiikka on varmoissa käsissä tänä
aikana.

Yleensäkin voi todeta, että hallituksen ulko-
poliittinen selonteko on ollut paikallaan juuri
nyt ja hyvä, että selonteossa ei ole käytetty
vanhaa liturgiaa, vaan selonteko on selvää selko-
kieltä. Vanha sanonta siitä, että maailma on
pieni, käy maailmassa yhä enemmän todeksi
joka päivä. Tämä maailman yleinen globalisoitu-
miskehitys kohtaa tietysti myöskin Suomen.
Euroopan yhdentyminen on osa globalisointi-
kehitystä. Onkin kysymys siitä, miten Suomi etsii
ja löytää paikkansa nopeasti muuttuvassa maail-
massa. Epäilemättä me tarvitsemme maailman
laajuista näkemystä, mutta samalla on tärkeää
muistaa ja lähteä liikkeelle suomalaiskansallisel-
ta pohjalta.

Hallituksen selonteko keskittyy paljon Eu-
rooppaan, ehkä liikaakin välttämättömän glo-
baalisen näkökulman asemesta. Mielellään näki-
si, että tässäkin selonteossa maailman laajuisen
ja eurooppalaisen näkökulman pohjalla olisi
vahva suomalainen ajattelu.

Ratkaisu Euroopan talousalueesta syntyi
meillä suhteellisen vähäisen keskustelun perus-
teella. Kuitenkin ratkaisu on todella merkittävä,
ja se turvaa Suomen edut jo EY:n sisämarkki-
noilla vuoden 1993 alusta. Tässäkin keskustelussa
Eta-sopimus on mielestäni jäänyt liian vähälle
huomiolle. Nythän Eta turvaa sen, että yrityk-
semme pääsevät todellakin sisämarkkinoille.
Myöskin suomalaisten yritysten välttämätön
pääoman saanti ulkomailta nykyistä paremmin
mahdollistuu. Siten taloudelliset syyt eivät pakota
Suomea ainakaan välittömästi integraation
laajentamiseen.

Mahdollinen ratkaisu EY-jäsenyydestä, jota
lyhyesti tarkastelen, on Suomen kannalta suuri
asia. On aika yllättävää havaita, kuinka vähäisin
selvityksin ja perustein meillä tehdään jo ratkai-
suja eri puolueissa EY-jäsenyyden hakemisen
osalta. Monesti on todettu vertaus Kalevi Sorsan
kirjasta Paikallisuuden Eurooppaan. Vauhti on
muuttunut myöskin Sorsan omassa puolueessa
jo, ehkä vielä puoluekokouksen vauhdittamana,
luotijunan vauhdiksi.

Tällä hetkellä tehdään Suomen integraatio-
ratkaisuja paljon myöskin yleisten tunnelmien
ja paljon puhutun eurohuumankin vallassa.
SDP, kokoomus ja ilmeisesti myöskin RKP ovat
jo löytäneet sen viisauden, että nopea EY-jäse-
nyys on Suomen etujen mukainen. Päätös jäse-
nyyden hakemisesta ei mielestäni ole syntynyt
perusteisiin menevän keskustelun ja arvioinnin
tuloksena vaan enemmänkin tyyliä: kun kerran
Ruotsi on, niin kyllä meidänkin täytyy. Kuiten-
kin selvitysten teko esimerkiksi hallitustasolla on
edelleen kesken ja tietoa meiltä kaikilta puuttuu.

Mahdollinen EY-jäsenyyden merkitys suoma-
laiselle yhteiskunnalle suurta murrosvaihetta.
Sitä ehkä voitaisiin verrata sotiin ja niiden jälkei-
seen aikaan. Perusongelmatkin ovat tietysti
mielessä samat. Sodissa mitattiin Suomen suve-
reniteetti ennen muuta Neuvostoliittoon ja Sak-
saan nähden. Nyt on kyse itsemääräämisoikeu-
den rajoittamisesta ylikansallisen päätöksenteon
hyväksi, jotta voidaan saavuttaa muita haluttuja
päämääriä. Tietysti on niin, että ylikansallisen
pätöksenteon voimistumista ei nykyisessä
maailmassa enää voi kokonaan estää eikä kaikil-
ta osin ole syytäkään. Maailmanrauhaa ei voida
turvata eikä ympäristön tuhoutumista estää, jos
kansainvälistä yhteistyötä ei saada kaikkia maita
sitovaksi. Kysymys onkin lähinnä siitä, miten
asetamme rajat omalle itsenäiselle päätöksente-
ollemme. Tässä mielessä tarvitaan juuri kriittistä
asennoitumista nykyiseen keskusteluun nähden.

Tänään tasavallan presidentti hyvässä haas-
tattelussaan kysyi, olemmeko valmiita sopeutu-
maan kaikkeen siihen Suomessa, mitä pitkälle
menevä integraatio merkitsisi meille. Tästä on-
kin juuri kysymys.

Jos tilannetta tarkastellaan taloudellisessa
mielessä, on muutama vertailu paikallaan.

Suomihan on harvaanasuttu maa. Meillä lie-
nee 15 ihmistä neliökilometrillä, kun keskisessä
Euroopassa on kolmisensataa, Tanskassakin jo
yli 140. Tämä asettaa meidän kotimarkkinamme
aivan erilaiseen asemaan, kuin ovat kotimarkki-
nat keskisessä Euroopassa. Meillä on teollisuus-
dessa varsin lyhyet sarjat. Teollisuus on varsin
yksipuolista. Meillä on pitkät etäisyydet, käsittä-
mätön kieli, ja sijaintimme Euroopassa on syrjäi-
nen.

Viime kuukaudet ovat osoittaneet, että ta-
louselämällemme on vaikeuksia nopeasti sopeu-
tua eurooppalaiseen talouspolitiikkaan.

Eräs yksityiskohta kannattaa ottaa esille.
Eurooppalaiseen talouspolitiikkaan näyttää
kuuluvan pysyvä eurotyöttömyys, 10 prosentin

työttömyys. Mutta jos mennään työttömyyden sisälle, on tärkeätä huomata, että Euroopan EY-maissa on hyvin korkea pysyvästyöttömyys. Tällä tarkoitetaan yli vuoden työttömyyttä. Se on EY-maissa 50 prosentin luokkaa, kun Suomessa pysyvästyöttömyys on tällä hetkellä vain 3 prosenttia.

Täällä on myöskin keskusteltu EY-jäsenyydestä nimenomaan maaseudun ja maatalouden näkökulmasta. Tässä mielessä onkin kyse suurista asioista. Nopea siirtyminen EY:n jäseneksi ilman riittäviä siirtymisaikoja romahduttaisi suomalaisen elintarvikeomavaraisuuden ja maatalouden kannattavuuden. Erityisesti viljanviljely joutuisi kohtuuttomiin vaikeuksiin.

Siirtymäajoista puhutaan, ja ne tietysti ovat mahdollisia, mutta niiden tarvitsisi olla vähintään 10–15 vuotta. Työttömien ja työllisten, toisaalta maaseudun ja kaupunkien kannalta integroitumiskehityksen murrosvaihe voisi jakaa suomalaiset menestyjiin ja toisaalta syrjäytyjiin. Tällainen kehitys on kansallisen eheytemme kannalta varsin ongelmallinen.

Herra puhemies! Lapsille opetetaan aina uimakoulussa, että kun sukeltaan, pitää tarkkaan katsoa, mihin sukellaan. Tällä hetkellä, kun EY on voimakkaassa kehitysvaiheessa, emme tiedä, mihin olemme sukeltamassa. EY pyrkii supervallaksi, jolla olisi yhtenäinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja tästä johtuen myös yhteinen puolustuspolitiikka. Saksan ja Ranskan ehdotus omien eurooppalaisten sotavoimien muodostamisesta tuskin vielä toteutuu Maastirichtin kokouksessa joulukuussa, mutta ei tarvitse olla hyvä ennustaja nähdäkseen, että ne saavat tahtonsa lävitse lähivuosina. Tulevaisuudessa siten Suomenkin tärkeät ulkopoliittiset päätökset tehtäisiin Brysselissä.

Oman maamme sisäisen demokratian kannalta EY:n vaikutukset ovat myös huomattavat. Eduskunnan ja hallituksen vallan on sanottu vähenevän melko radikaalisti. Lainsäädännöstä ehkä jopa 70 prosenttia siirtyisi Brysseliin. Suomen roolissa korostuisi paljolti toimeenpanijan rooli. Eduskuntavaalien merkityskin jäisi oleellisesti pienemmäksi. Ennen kaikkea myös kansalaisten ja yhteisöjen suorat mahdollisuudet päätöksentekoon vähenisivät oleellisesti. Harvalla meistä on mahdollisuus lähteä lobbaamaan Brysseliin. Mikäli Eurooppa-keskustelu ja päätöksenteko menevät liiallisen EY-intoilun suuntaan, se voi viedä Suomen ajopuuna lopullisiin päätöksiin. Poliittiset päätökset olisi kekkoslaista viisautta noudattaen tehtävä aina harkiten ja

itsenäisesti haitat ja edut punniten.

Tasavallan presidentti Urho Kekkosen aikana sekä Eftaan liittymisen että Eec-vapaakauppasopimuksen solmimisen yhteydessä Suomi teki omat päätöksensä, jotka lähtivät maamme asemasta ja eduista harkiten. Ei nytkään pidä tukeutua fatalistiseen uskoon, jonka mukaan kehitys vie väistämättä kohti EY-jäsenyyttä.

Herra puhemies! Haluan vielä lopuksi korostaa sitä, että päätöksenteossa tilannetta ei pitäisi ajaa siihen, että vaihtoehtoina ovat vain EY ja ei-vaihtoehto. Meillä täytyy olla vaihtoehto EY-jäsenyydelle, ns. kehittyvä Eta-vaihtoehto. Jos ajaudumme tilanteeseen, jossa Suomi hakee EY-jäsenyyttä nopeasti, mihin itse suhtaudun hyvin kriittisesti, on lopullinen päätöksenteko kuitenkin tehtävä kansanäänestyksen perusteella. Tähän on tärkeä peruste se, että me olisimme silloin luovuttamassa merkittävän osan itsenäisyyttämme ja päätöksentekoa ylikansalliselle byrokratialle, pois Suomesta. On täysin mahdollista selvittää kansalle keskeiset perusteet kansanäänestykselle. EY-jäsenyydestä ei pidä päättää ohi Suomen kansan.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Eurooppa on aina ollut mullistusten ja uudistusten keskeillä. Euroopan rajoja on muutettu monia kertoja, kansat ovat vaeltaneet, yhteiskuntajärjestelmät ovat muuttuneet. Kaikesta huolimatta eurooppalainen identiteetti on säilynyt. Euroopan kansoja yhdistää maanosamme vanha yhteinen historia ja kulttuuri. Viime vuosikymmenet elimme rauhassa ja vakiintuneissa oloissa. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöprosessin kautta kuvittelimme vakiinnuttaneemme olomme miltei ikuisiksi ajoiksi. Toisin on käynyt.

Muutama vuosi sitten näytti vielä siltä, että Eurooppa elää yhdentymisen aikakautta eikä mikään uhkaa myönteistä kehitystä. Nyt tiedämme, että kansojen itsenäistymispyrkimykset, jotka ovat päässeet esiin sosialismin tappion myötä, muuttavat Euroopan yhdentymiskehitystä tavalla, jonka lopputulosta emme vielä pysty ennustamaan. Myös entiset sosialistiset maat kuuluvat eurooppalaiseen kulttuuriin. Ongelmana tällä hetkellä on taloudellinen eriarvoisuus, jonka korjaaminen vie uusilta demokraatioilta vuosikymmeniä, niin kuin se on vienyt nyt vaurailta mailtakin. Kansojen kärsimättömyys näissä maissa on uhka, johon kannattaa suhtautua vakavasti. Köyhien maiden kansalaisten halu saada työtä länsimaista ja rikastua nopeasti tuo mukanaan uusia suvaitsemisongelmia, joiden

kehittymistä tulisi kaikin tavoin pyrkiä etämään.

Suomessa on aina korostettu pohjoismaisen yhteistyön merkitystä. Pienelle maalle on tietysti eduksi, jos se voi kansainvälisissä yhteyksissä esiintyä yhteistyössä muiden maiden kanssa. Suomelle on lisäksi ollut tärkeää osoittaa pohjoismaisen yhteistyön kautta olevansa demokraattinen länsimainen valtio.

Hallitus toteaa selonteossaan, että esteet ulkoja turvallisuuspoliittiselle keskustelulle pohjoismaisissa elimissä ovat nyt poistuneet Euroopan kahtiajaon loppumisen myötä. Suomi on näistä keskusteluista aina kieltäytynyt vedoten milloin mihinkin syyhyn. Taustalla on kuitenkin aina ollut joko todellinen tai luotu pelko Neuvostoliiton suhtautumisesta Suomen kannanottoihin. Joskus on varmasti Suomi myös ollut sanansaattajan roolissa, vaikka vastuussa olleet poliitikot eivät sitä tunnusta.

Pohjoismaisessa yhteistyössä ei tule unohtaa sitä, että Pohjoismaissa vaikuttavat erilaiset poliittiset olosuhteet. Olen aina ihmetellyt kritiikitöntä suhtautumista Ruotsiin, mikä on ollut ominaista myös porvareille. Ruotsissa on aikaisemmin vuosikymmeniä ollut sosialidemokraattinen hallinto, ja maan lainsäädännöllisissä ratkaisuissa se on tietysti näkynyt. Silti meillä halutaan ottaa edelleenkin oppia Ruotsin lainsäädännöstä ja otetaan sieltä malleja, viimeisenä esimerkkinä ulkomaalaisten kunnallinen äänioikeus. Vihdoin viimein pitäisi pystyä laajentamaan näkökulmaa Eurooppaan ja mieluummin koko maailmaan. Aivan konkreettisesti pitäisi eduskunnallekin annettavien lakiesitysten perusteluissa ennen kaikkea verrata Suomen lainsäädäntöä ja Suomen tilannetta muuhun Länsi-Eurooppaan, ei yksin Pohjoismaihin.

Suomessa vedotaan kansainvälisiin sopimuksiin ja ihmisoikeuskysymykset sekoitetaan poliittisiin oikeuksiin, kansalaisoikeuksiin ja erilaisten poliittisten ratkaisujen perusteluihin. Kansainvälisiä sopimuksia käytetään meillä sisäpolitiikassa välineenä. Kritiikitön muiden maiden ihailu ja kunnioitus kansainvälisiä sopimuksia kohtaan on se vaara, josta Suomen kansalaisten tulisi olla kansainvälistyvässä maailmassa huolissaan. Mehän katsomme velvollisuudeksemme muuttaa Suomen lainsäädäntöä kaikkien maailmassa solmittujen sopimusten mukaisesti ilman, että kriittisesti tarkastelisimme asioita omalta kannaltamme.

Se, että taustalla on aina myös poliittisia tavoitteita, on mielestäni huolestuttavalla tavalla

päässyt myös eduskunnassa hämärtymään. Me edustamme Suomen kansaa, ja sen oikeuksien turvaaminen on päätehtävämme. Myös Euroopan integraatiossa on tämän oltava pääperiaate. Terve itsekkyys on tärkeintä.

Ei itsenäisen valtion tarvitse missään olosuhteissa tehdä ratkaisuja, jotka ovat sen etujen vastaisia. Otan taas esimerkiksi mainitsemani kunnallisen äänioikeuden, jossa Suomi on yksipuolisesti huolehtimatta omien kansalaistensa oikeuksista antamassa ulkomaalaisille Suomessa kansalaisoikeuksia, joista muissa maissa sovitaan vain vastavuoroisesti. Tämä voi olla joidenkuiden edustajien mielestä mitätön pikkusasia, mutta periaatteellisesti se on mielestäni erittäin tärkeä kysymys. Toivon, että se löytää järkevän ratkaisun vielä, koska asian käsittely on kesken.

Arvoisa puhemies! Kansojen itsenäisyystahoa ei voi murskata totalitaarisella järjestelmällä eikä väkisin ylläpidetyillä valtioliitoilla. Neuvostoliiton ja Jugoslavian tapahtumat ovat tästä hyvä esimerkki. Mielestäni hallituksen selonteossaan käyttämän ilmaisun ”kansallisuusristiriidat” pitäisi paremminkin olla ”kansojen itsenäisyyspyrkimykset”. Suomi pienenä kansana on käynyt omat raskaat itsenäisyystaistelunsa. Siitä syystä juuri meidän tulee olla etujoukossa tunnistamassa ja tukemassa kansojen itsemääräämispyrkimyksiä. Mehän tiedämme, mitä itsenäisyys merkitsee maalle ja kansalle.

Tällä hetkellä tulisi Suomen voimakkaasti tukea Jugoslavian hajonneen liittovaltion kansojen itsenäistymispyrkimyksiä Sloveniassa ja Kroatiaassa. Samoin on Suomen selkeästi tuettava Baltian maiden vaatimuksia saada vieraat asevoimat pois alueeltaan.

Suomi on muiden länsimaiden tavoin järkevällä talouspolitiikallaan ja demokraattisella hallinnollaan luonut Suomesta hyvinvointivaltion. Suomi on yksi maailman rikkaimmista maista, vaikka tämänhetkinen tilanne onkin taloudellisesti huono. Länsimaisen hyvinvoinnin jakamiseen pyrkii nyt köyhistä maista väkeä. Rikkaiden länsimaiden resurssit ja tahto eivät riitä vastaanottamaan kaikkia maailman köyhiä. Apua on annettava muulla tavoin, mm. järjehtämällä kehitysapua. Apua antavien maiden on vaadittava apua saavilta järkeä taloudenhoitoon, jotta apu ei ole pohjattomaan kaivoon kantamista.

Erilaiset diktatuurit ja kansojen väliset ristiriidat ovat monissa kehitysmaissa kansan nälän syy. Vaikka nälkäisiä tulee auttaa, on myös

pakotteita käytettävä niin, että nämä kansat ja valtiot luovat maihinsa demokraattiset järjestelmät ja sellaisen talouspolitiikan, jolla ne pystyvät auttamaan itse itseään.

Osa köyhistä maista lähtevistä pyrkii käyttämään väärin hyväkseen turvapaikan hakijoita varten luotuja systeemejä eri länsimaissa. On hyvä, että hallitus selonteossaan toteaa, että turvapaikkamekanismin väärinkäyttö maahan-tulon välineenä on torjuttava. Tästäkin asiasta on keskusteltava kiihottomasti ja asiallisesti. On valitettavaa, että sitä keskustelua ei eduskunnassa pystytäkään käymään.

On myös tunnustettava, että maahan pyrkijöiden joukossa on rikollisia, jotka käyttävät humanitaarisia avustuksia häikäilemättömästi hyväkseen. On sekä eri maiden että todella turvapaikkaa tarvitsevien edun mukaista, että väärinkäytökset pystytään estämään.

Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen keskustan ryhmäpuheenvuorossa loi synkän ja pessimistisen kuvan Euroopasta. Hän väitti, että Eurooppa on syyppää ympäristöongelmiin ja jopa Euroopan halvan ruuan vuoksi ihmiset näkevät kehityksessa nälkää. Näen itse asian aivan päinvastoin. Rikas Eurooppa ja sen kansalaiset ovat omalla työllään hyvinvoinnin rakentaneet. Ihmettelen, että ed. Kääriäinen pitää meitä suomalaisiakin riistäjinä, jotka ovat syyppäitä maailman kehitysmaiden tilanteeseen. Luulisi, että keskustassakin ymmärrettäisiin mm. se, että järjetöntä politiikkaa noudattaneet sosialistiset maat ovat pahimpia saastuttajia ja syyt niiden köyhyyteen eivät ole Länsi-Euroopassa.

Euroopan vastuullinen politiikka köyhempien maiden auttamiseksi on ainoa keino auttaa köyhiä maita tulevaisuudessa. Ed. Kääriäinen näkee sen sijaan eurooppalaiset riistäjinä. Olen hämmästynyt keskustan kannasta. Puheenvuoro oli mielestäni kommunismin ja konservatismiin omituinen sekoitus. Onkin mielenkiintoista nähdä, löytääkö hallitus yhteistä linjaa EY-kysymyksessä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Keskustelun aikana on useissakin puheenvuoroissa perätty sitä, että Suomen pitäisi esiintyä Jugoslavian kysymyksessä ja esimerkiksi Slovenian itsenäisyyden tunnustamisen suhteen jonkinlaisena ylipappina. Suomi on ottanut Slovenian ja Jugoslavian tilanteeseenkin varovaisen kannan, samaten Slovenian itsenäisyyden tunnustamiseen, ja tämä on perusteltu sitä taustaa vasten, että kun kysymyk-

sessä oli Baltian maiden itsenäistyminen, emme tietyistä maantieteellisistä ja historiallisista syistä olleet kovin innokkaasti tukemassa näitä näkemyksiä. Jonkinlainen linja tietysti pitää olla esimerkiksi tässä tapauksessa, kun eivät sellaiset rasitteet ole meitä Slovenian suhteen painamassa kuin oli Baltian maiden suhteen, mutta siitä huolimatta täytyy säilyttää kansainvälisesti suunnilleen samanlainen linja, jotta ei voitaisi kuvitella sellaista suomettumissilmäystä, että silloin kun Suomi uskaltaa, se on ankarasti painamassa toiseen suuntaan, ja sitten taas kun kysymys on Baltian maiden tyyppisistä tapahtumista, niin meillä ei uskalleta tehdä jotakin. Meidän täytyy olla realistisia ulkopoliittisissa kannanotoissamme.

Ed. Ryyänen: Arvoisa puhemies! Etasopimuksen synnyttyä Suomi sai tervetullutta liikkumatilaa integraatoratkaisuunsa. Tämä liikkumatila on sekä ajallinen että sisällöllinen. Me emme ole enää samalla tavalla selkä seinää vasten kuin kuukausi sitten.

Etan myötä saatu väljyys on käytettävä täysitehoisesti hyväksi. Tarvitsemme nyt kiihкотonta keskustelua sekä sen pohjaksi seikkaperäistä tietoa alakohtaisesti eri vaihtoehtojen vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan.

EY ei ole enää samalla tavalla joko — tai kysymys kuin ennen Eta-ratkaisua. Se on pikemminkin arvostuskysymys, tämä tietysti sillä edellytyksellä, että Eta-silta kestää ja että sillä on muitakin kulkijoita kuin Suomi. Hyviä yhteistyökumppaneita tulevaisuutta pohdittaessa ovat erityisesti Norja ja Sveitsi. Myös pohjoismaisen yhteistyön tehostaminen on tervetullutta ja tässä mielessä Pohjoismaiden neuvoston Maarianhaminan kokouksen toimet herättävät toiveita. Tosin tuon yhteistyön tehostaminen olisi ollut hyvin tarpeen yhdentymiskehityksen varhaisemmassa vaiheessa voimien kokoamiseksi.

Suomen kannalta ehdottomasti suurin kysymysmerkki ja samalla kansallisesti merkittävin varauma EY:hyn nähden on maataloutemme ja sitä kautta maaseutemme asema. Kyse on samalla laajemminkin rakenteidemme säilyttämisestä. Kun muussa hyödyketuotannossa ja palvelusektorilla sopeutuksen kohteena on vain työvoimakustannusten kilpailukyky, lähinnä palkkatason, sosiaaliturvan sekä työn tuottavuuden muodostama kustannuskokonaisuus, on maataloudessa pohjalastinamme heikommat luonnonolosuhteet: noin puolta alhaisempi sato-taso esimerkiksi Keski-Eurooppaan nähden sekä

kylmästä ilmastosta johtuvat ylimääräiset kulut. Jos me vaadimme maataloutta samalle lähtöviivalle, me vaadimme mahdottomia.

Erikoisjärjestelyjen vaatiminen yhdentymisratkaisussa ei tietenkään merkitse maatalouden muutosprosessin pysähtyttämistä. Sopeutuminen kohtuulliseen omavaraisuuteen kohtuullisessa ajassa on välttämätöntä. Maatalouden sopeutumishaasteen takana on tietysti koko maailmankaupan vapautuminen, Gatt-prosessi. Tässä vaiheessa lieenee lähes mahdotonta sanoa, kohdistuvatko paineet maatalouteen ankarammin Gattin vai EY:n kautta. Tähänkin saaneimme lisävalaistusta aivan lähikuukausien aikana Gatt-prosessin edetessä. Sopeutuminen eurokuntoon vaatii kuitenkin osin erilaista politiikkaa kuin Gatt, ettemme joutuisi vain EY:n tehotuotajien tukijoiksi.

Aivan liian vähälle huomiolle maatalouden kilpailuttamisessa on jäänyt meillä sen vaikutus maaseutuun, luontoon ja elinympäristöömme. Maaseutua ja luontoa on käsitelty kuin ne olisivat osa teollista tuotantokoneistoa eli loputtoman tehostamisen ja automatisoinnin kohde. Onkin suuri vaara, että monien Euroopan maiden, eritoten pienten Efta-maiden, maaseutu muuttuu eräänlaiseksi kullisimaaseudeksi, ellei teollisista ja kaupallisista näkökohdista johdettua integraatiota pystytä ohjaamaan kokonaisvaltaisemmin.

Integraation pitäisikin päinvastoin havahduttaa puolustamaan maanosan maaseutua sen sijaan, että se keskittyy sen ulosmittaukseen ja tuhoamiseen. Enää maaseutu ei voi luovuttaa kuolematta itse. Tämä tosiasia ymmärretään kansallisesti monissa EY-maissa. Esimerkiksi Euroopan neuvoston kokouksissa huoli maaseudusta on aitoa, sillä siellä näkökulma on päiväkohtaisten taloudellisten intressien yläpuolella. Katsetta kannattaisi todella nostaa vähän kauemmaksi, jotta näkisi esimerkiksi ilmastomuutosten tuomat näköalat. Maailman väkiluku kasvaa, pääviljantuotantoalueet kuivuvat ja sadot laskevat. Samalla Fennoskandian tuotanto-olosuhteet paranevat ratkaisevasti.

Arvoisa puhemies! Riippumatta siitä, mikä on Suomen suhde Euroopan yhteisöön, joudumme lähitulevaisuudessa osallistumaan läntisen Euroopan rinnalla Neuvostoliitto-Venäjän erimuotoiseen apuun. Jo tällä hetkellä humanitaarisen avun, mm. lääkkeiden ja sairaalatarvikkeiden, tarve on huutava. Myös ruoka-avun tarve on muodostumassa massiiviseksi, jähän Neuvostoliitossa viljasato heikoimmaksi vuosiin, ja avun

tarvetta lisää pahasti takelteleva jakelujärjestelmä.

Samalla kun Suomi voisi kanavoida asemansa ja naapurintuntemuksensa turvin läntistä apua Neuvostoliitto-Venäjälle, maailmalle tulisi neuvotella rooli oman jäsenmaksunsa suuntaamiseen lähialueidensa elintarvike- ja humanitaarisenä apuna. On peräti luonnotonta, että Suomi joutuisi esimerkiksi EY:n jäsenenä maksamaan 2 — 4 miljardia markkaa erilaisiin rahastoihin lähinnä eteläisen Euroopan kehittämiseen samaan aikaan, kun tilanne rajantakaisilla alueilla muodostuu kestäättömäksi. EY joutuu joka tapauksessa suuntaamaan massiivista talousapua Neuvostoliitto-Venäjälle sekä Baltiaan lähivuosina. Suomi olisi EY:lle kyvykäs konsulttiavun suuntaajana ja sen luotettavana perille toimittajana.

Myös Eta-sopimukseen liittyvän rahastosuuden määrittelyssä pitäisi ottaa huomioon Suomen antaman avustuksen kokonaismäärä, josta huomattavin osa luonnollisesti suunnataan lähialueidemme auttamiseen.

Joka tapauksessa Venäjä-Neuvostoliitto tarvitsee tuntuvaa avustamista, niin raha- kuin teknologiatukea, juuri nyt edes jonkinlaisen vakauden turvaamiseksi ja väkivaltaisten seurausten estämiseksi. Lisäksi ympäristöyhteistyö on välttämätöntä myös oman etumme vuoksi. Luontomme ei kestä sen odottamista, että itä-naapurissa pystyttäisiin rajoittamaan päästöjä riittävästi omin voimin.

Itäisen naapurimme talouden heikkouksista ja kansallinen ja poliittinen sekasortoisuus ei saisi kuitenkaan hämärtää meiltä sitä tosiasiaa, että itärajamme takana on edelleen luonnonvaroiltaan ja väestöltään suurvalta, olipa sen valtiollinen muoto mikä tahansa. Suurvalta voi olla uhka kaaostilassa, mutta kehityksuralle päästyään se on suuri mahdollisuus laajoine markkinoineen. Tulevien yhdentymisratkaisujen on turvattava meille mahdollisuus hyötyä maantieteellisestä asemastamme eri markkina-alueiden keskellä. Asemamme ei ole hyvä, jos länsirajallamme olisi tullimuuri, mutta voimme myös menettää paljon, jos jäämme yhtenäismarkkinoiden ulkoreunalle ja samalla idänkaupan tullimuurin taakse. Presidentti Jeltsinin avustajan äskeisen Suomen-vierailun aikana hahmoteltu yhteistyö Venäjän kanssa on pian saamassa puitteikseen yleis-, kauppa- ja lähialueyhteistyösopimukset. Karjala takaisin -keskustelun sijaan nyt pitäisikin aktiivisesti kehittää

tulevia yhteistyömahdollisuuksia Venäjän Suomeen rajoittuvilla alueilla.

Keskustelussa Suomen itäsuhteista on perinteisesti korostettu puolueettomuusaseman merkitystä. Itä — länsi-kahtiajaon murtuminen on nostanut esille puolueettomuutemme vähätelyn. Puolueettomuusaseman uskottava säilyttäminen epävarmuuden keskellä on kuitenkin turvallisuusvakuutus, jota mitkään sopimukset eivät korvaa. Emme tiedä vielä, helpottaako vai vaikeuttaako EY:n tuleva kehitys puolueettomuuttaan arvostavan maan mahdollisuuksia täysjäsenyyteen. Joulukuun huippukokous antanee jonkinlaisia vastauksia. Silti paljon tulevasta kehityksestä jää varmasti avoimeksi.

Arvoisa puhemies! Olemme vuosikymmenten kuluessa rakentaneet yksilöllisen sosiaaliturvamme varsin kattavaksi, eikä tästä pohjoismaisen hyvinvointivaltion mallista ole varaa luopua yhdentymisen edetessä. Sen enempää Eta kuin EY ei varsinaisesti estä meitä toteuttamasta omaa sosiaalipolitiikkaamme. Pystymme myös suojaamaan lainsäädännöllä esimerkiksi kansaneläkkeen maastaviennin lyhytaikaisen työsuhteen perusteella muuttamalla sen Tanskan mallin mukaan asumisen perusteella kertyväksi. Silti näen suuren vaaran yhteisvastaallisen mallin säilyttämiselle tulevaisuudessa. Integraation edetessä olemme kiinteässä yhteydessä toisenlaisten, alemman sosiaaliturvatason järjestelmien kanssa ja samalla kilpailemme avoimesti ja vaadimme samanlaisia kilpailuaseimia esimerkiksi verotuksen suhteen. On syytä kysyä, riittääkö meillä silloin poliittista tahtoa pitää yllä yksilöllisen turvan tarjoavaa järjestelmää, jonka rahoittamme yhteisvastaallisesti jokaiselle tässä maassa asuvalle hänen työpanoksestaan riippumatta. Onko meillä viisautta estää eriarvoisuuden lisääntyminen ja heikompien ihmisryhmien ja alueiden syrjäytyminen, kun paineet julkisten menojen supistamiseen kasvavat entisestään?

Yhdentymisratkaisut eivät myöskään vie meiltä oikeutta omaan aluepolitiikkaan. EY harjoittaa rakennerahastojensa kautta ylikansallista aluepolitiikkaa, joka kuitenkin on vain marginaalista verrattuna kansallisiin aluepoliittisiin tukiin. Näistä tukitoimista on tarkoitus ilmoittaa komissiolle, joka arvioi niitä kilpailuoikeuden nimissä. Todellisuudessa EY-maat piilottavat erilaista kansallista tukea suurilla määrillä, ja esimerkiksi pienten yritysten kohdalla tämä on täysin sallittuakin.

Sinänsä EY:n tukimittarit soveltuvat kovin huonosti Suomen erityisolosuhteisiin. Poikkeuksellisen harvaa asutusta, syrjäisyyttä Euroopan keskuksista, ilmastoon kylmyyttä ja kehitysalueiden alhaista teollistumisastetta ei ole otettu huomioon, eli poikkeusjärjestelyjä tarvittaisiin.

Euroopan neuvoston puitteissa pyritään rakentamaan edellytyksiä laaja-alaiselle, kokonaisvaltaiselle ja tasapainoiselle kansalaisten ja alueiden Euroopalle. Euroopan neuvosto eroaa EY:stä paitsi alueellisesti kattamalla lähes koko Euroopan myös tavoitteiltaan ja lähtökohdiltaan. Demokratian ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen sekä sosiaalisen turvallisuuden, ympäristönsuojelun ja omaperäisen kulttuurin merkityksen korostaminen ovat oikeita lähtökohtia yhteisen eurooppalaisen kodin rakennustyössä. Näiden arvojen pohjalle rakentuvat avoimen yhteistyön verkostot myös alueiden, maakuntien ja kaupunkien välille yli yhdentymisen madaltamien kansallisten rajojen. Maakunnallisen itsehallinnon kehittäminen tukisi Suomen mahdollisuuksia hedelmälliseen alueiden väliseen yhteistyöhön.

Eurooppalaisten kielten ja kulttuurien monimuotoinen rikkaus on ainetlaatuista ja vaalimisen arvoista. Kulttuurista yhdentymistä ei tarvitse pelätä, jos pidämme huolta oman kulttuurimme elinvoimasta ja lähemme mukaan vuorovaiikutukseen terveen itsetuntoisena sekä antavana että saavana osapuolena.

Yhdentymiskehityksen parasta antia ovat myös laajenevat mahdollisuudet osallistua moniin koulutus- ja kulttuuriohjelmiin aina niiden suunnittelusta alkaen. Tutkintojen vastaavuoroinen hyväksyminen helpottaa opiskelua ja työskentelyä ulkomailla. Ammattikoulutuspassi tukee joustavaa työvoimapolitiikkaa. Suurin huoli lienee pelko koulutettujen kansainvälistyvien nuorten jäämisestä sille tielleen, sillä tuleva hyvinvointimme riippuu ratkaisevasti juuri heidän osaamisestaan ja luovuudestaan, sillä kilpailukykyemme keskeiset tekijät ovat henkistä laatua.

Arvoisa puhemies! Läntisen Euroopan yhdentymiskehityksen voi perusteiltaan asettaa hyvinkin kyseenalaiseksi. Sisämarkkinoiden tarkoitus on edistää suhteellisesti hyvinvoivan alueen talouskasvua ja tuottaa sille lisää hyvinvointia ja kilpailuetua maailman talousolympialaisissa. Kasvu lisää kulutusta ja kuljetuksia ja kuormittaa ympäristöä. Samalla se syventää kiihtyvää suhteesta niin Itä-Eurooppaan kuin kehitysmai-

kin. Eroja kasvattava ja kulutusta ja kuormitusta lisäävä integraatio on pitkällä tähtäimellä ja globaalisesti ajatellen väärän suuntaista kehitystä. Kestävä kehitys vaatii eroja tasoittavaa yhdyntymistä ja ihmisten talouden sopeuttamista luonnon talouden ehtoihin. Olisiko Euroopan yhteisöjen nykyisillä ja tulevilla jäsenillä viisautta käyttää yhteistä vaurauttaan ja voimaansa eli ylikansallista päätöksentekomahdollisuutta laajemmin yhteisen tulevaisuuden turvaamiseen, sillä siinä lopultakin on yhdyntymisen oikeutus ja vahvuus?

Ed. Savela: Herra puhemies! Suomen maantieteellinen asema on syrjäisyytensä vuoksi varsin hyvän turvan antava. Toisaalta meidän asemamme idän ja lännen välisenä alueena on puoleensavetävä, voisi sanoa jopa kiehtova. Useita vuosikymmeniä olemme suhteessa ulkovaltoihin saaneet elää varsin rauhallisesti. Pienet värähtelyt, jotka ovat lähes tyynen veden pintaa rikkoneet, ovat olleet pääsääntöisesti sisäiseen rakenteeseemme kuuluvia. Suomi on kokenut myös merkittävää ulkopoliittista esilläoloa, joka on antanut maallemme merkittävän yhteistoinnin luojan nimen. Viime vuodet ovat olleet maailman laajuisesti ratkaisevien muutosten aikaa. Läntisen Euroopan yhdyntymiskehitys, itäisen Euroopan hajoaminen ja näiden seurausvaikutukset eivät ole olleet vaikuttamatta myöskään suomalaisen ulkopoliittikkaan ja turvallisuuteen.

Herra puhemies! Turvallisuus Euroopassa toisen maailmansodan jälkeen on perustunut kahteen valtajärjestelmään: Natoon ja Varsovan liittoon. Ne molemmat loivat omien jäsenvaltioidensa välisiin hyviin suhteisiin perustuvan kollektiivisen turvallisuuden. Blokkien suhteet sen sijaan perustuivat vastakkainasetteluun. 1970-luvulla pyrittiin Etykin kautta luomaan koko Euroopan kattava turvallisuusjärjestelmä. Tämän aloitus oli lupaavaa, mutta tyrehtyi 70-luvun lopun poliittisen vastakkainasettelun lisääntymiseen suurvaltojen välillä. Nyt Euroopan turvallisuustilanne on olennaisesti muuttunut, kun Varsovan liitto on purkautunut ja Nato näin ollen menettänyt perinteisen vastapuolensa.

Suomen puolueettomuuspolitiikka on toisen maailmansodan jälkeen perustunut näiden kahden vastakkaisen blokin välissä olemiseen. Nyt kun tilanne on muuttunut, tulee myös Suomen ulkopoliittisen suhtautumisen perusteita arvioida uudelleen. Näin on alettukin tehdä. Tärkeintä meille on pohtia, mikä järjestelmä takaa yhteisen

turvallisuuden Euroopassa ja lisää valtioiden yhteistoimintaa niin paljon, että vastakkainasettelu poistuu.

Ulkoministeri Väyrynen korosti puheessaan Etykin roolia tulevaisuuden Euroopassa. Vaikka pidänkin Etykiä sinänsä merkittävänä asiana ja varsinkin meidän suomalaisten osuutta koko prosessissa, suhtaudun itse vähän epäillen tähän painotukseen. Mielestäni viime vuosien kehitys on selvästi osoittanut, että EY:llä on yhä merkittävämpi rooli Euroopassa. Euroopan yhteisöt ovat tämän hetken Euroopan liikkeellepaneva voima.

EY on laajentumassa kahdella tavalla: alueellisesti ja asiallisesti. Alueellinen laajentuminen tulee alkamaan vuoden 1993 jälkeen. Jo nyt osa Efta-maista, tarkoitan Ruotsia ja Itävaltaa, ja lähes kaikki Itä-Euroopan maat sekä osa entisistä neuvostotasavalloista eli Baltian maat ovat ilmoittaneet hakevansa EY-jäsenyyttä. Asiallinen laajentuminen tarkoittaa sitä, että EY:n toimiala tulee sisältämään uusia asioita. Näillä tarkoitan yhteistä rahapolitiikkaa, yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä jopa yhteistä puolustuspolitiikkaa. Etyk, kaikista hyvistä puolistaan huolimatta, ei ole mielestäni kyennyt vastaamaan sille rautaesiripun murtumisen jälkeen asetetuista tehtävistä yhteisen eurooppalaisen kodin luojana. Tämä tehtävä tulee mielestäni olemaan EY:llä.

Suomen ulkoministeriössäkin tulisi nähdä Etykin painoarvon muutos suhteessa EY:hyn. Mielestäni tämänhetkinen Jugoslavian kriisi on oiva osoitus siitä, mitä kautta Euroopan valtiot hoitavat turvallisuuskysymyksensä. EY:llä on ratkaiseva rooli sotivien osapuolten taivuttelussa sovintoon. Valitettavasti lähinnä Serbian laajentumishalu on toistaiseksi estänyt ratkaisun syntymisen. Etykillä ei sitä vastoin ole ollut mitään roolia kriisissä, vaikka Jugoslavia on Etykin jäsenvaltio ja vaikka Etykin nimenomaan tulisi voida tämän kaltaista kriisiä käsitellä.

Herra puhemies! Aivan lyhykäisesti: Mikäli Suomi haluaa olla mukana siinä eurooppalaisessa järjestelmässä, jossa maanosamme turvallisuuskysymyksiä nykyisin ratkotaan, on meidän mahdollisimman kiinteästi oltava mukana koko Eurooppaa koskevassa päätöksenteossa.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Puhun Itämeren alueen yhteistyöstä, koska Itämeren piirissä Suomi voi olla vaikuttaja. Parhaillaan yllättäväinkin nopeasti tiivistyvässä Bryssel-keskeisessä Euroopassa Suomi sen sijaan on auttamattomasti

ta tarkkailijan asemassa ulkokehällä, reuna-alueella. Suomi joutuu pitkälti sopeutumaan talouden dynamiikan määräämään yhdentymiskehitykseen.

On hätkähdyttävää, että meitä paljon keskeisemmällä alueella Pohjois-Saksassa ollaan toimintaresurssien keskittymisestä paljon enemmän huolissaan kuin Suomessa. Ei kai liene kysymystäkään siitä, ettei esimerkiksi Schleswig-Holstein olisi jo Euroopassa. Tavoitteena tulisi olla Bryssel-keskeisen sisäkkäisten kehien Euroopan sijaan tasapainoisempi monen keskuksen manner, jota voitaisiin kutsua vaikkapa olympiarenkaiden Euroopaksi.

Jos emme lähde merta edemmäksi kalaan, on ympärillämme Itämeri. Itämeren alueen yhteistyö on elävä vahvistuva tulevaisuudennäkymä. Tätä todistaa aloitteiden suorastaan ylitsepusuava runsaus. Ympäristönsuojelijat, kauppakamarit, taiteilijat, tiedeyhteisöt, rauhanliikkeet, sivistysjärjestöt, jopa valtiot ovat kaikki löytäneet uusia kumppaneita yhteisen meren rannoilta. Mare Balticum, uusi hansa tai Itämeren yhteisö tarjoavat pienoiskoossa suuren osan niistä haasteista ja mahdollisuuksista, joita Suomi niin kiihkeästi tällä hetkellä hakee yksipuolisesti Euroopan yhteisöistä. Yhteistyössä on suuria etuja: innovaatioita, uusia markkinoita, eurooppalaista kulttuuria suurine eroineen, mutta myös vaikea tehtävä ryhtyä Itä-Euroopan jälleenrakentamiseen inhimillisessä mittakaavassa. Kaiken tämän tarjoaa Itämeren alueen yhteistyö.

Parhaillaan hahmotuvassa alueiden Euroopassa Itämeren alueesta on tulossa yksi suuralue samoin kuin Alppien ja Adrianmeren tai Välimeren alueesta. Ehkäpä jossain määrin näin voitaisiin tulevaisuudessa toivoa käyvän myös Pohjoiskalotille, vaikka se onkin vähäväkisempi.

Suuralueet puolestaan jakautuvat tulevaisuudessa yhä useampiin pienalueisiin. Alue-käsitettä kuvaakin parhaiten joustavuus, kun rajat menettävät merkitystään. Suurempia ja pienempiä keskuksia mahtuu tällä tavoin hahmottaen Eurooppaan lukemattomia. Alueiden yhteistyö tekee Euroopasta varmasti rikkaamman, tasapainoisemman ja vastustuskykyisemmän kaikille ulottuvien standardien tyypistävälle vaikutukselle. Alueiden merkitys on nyt tunnustettu myös Euroopan yhteisöissä, joissa viime vuonna 48 alueen johtajat tapasivat yhteistyön vahvistamisen merkeissä. Euroopan yhteisöt muodostavat luonnollisesti alueiden Euroopalle laajemmän viitekehyksen.

Itämeren yhteisö sai valtavan sysäyksen, kun

Viro, Latvia ja Liettua itsenäistyivät. Viime tammikuussa tässä salissa Itämeren alueen parlamentaarikkokonferenssissa oli hyvin ristiriitainen tunnelma, koska syntyi kiivas keskustelu Neuvostoliiton ja Baltian maiden parlamentaarikkojen välille. Tätä keskustelua yritettiin jonkin verran pitää piilossa huonoin tuloksin, eikä tilannetta parantanut se, että presidentti Koivisto jopa arvosteli baltteja jälkeenpäin huonosta käytöksestä, monien mielestä aika yksipuolisesti.

Myös Pietarin pyrkimykset saavuttaa Venäjällä itsenäisyyttä ja erityisasema lujittavat naapurissamme olevan miljoonakaupungin siteitä Itämeren alueeseen. Yhteistyökokemukset osoittavat, että Suomi on Itämeren alueella sijainniltaan erittäin keskeinen. Helsinki on helppo saavuttaa niin Riiasta, Tukholmasta kuin Pietaristakin. Suomen tulisi ottaa tämä asemansa todesta ja kiirehtiä Itämeren alueen yhteistyön perustan valomista.

Vihreät tekivät tammikuussa melko yksityiskohtaisen ehdotuksen Itämeren neuvostosta, sen rakenteesta ja tehtävistä. Ehdotimme, että jäseniksi Itämeren neuvostoon kutsuttaisiin alueen valtioita, osavaltioita, kaupunkeja ja itsehallinnollisia alueita pelkäämättä epäsymmetriaa. Tällaisia jäseniä voisivat olla Viro, Latvia, Liettua, Kaliningrad tai Königsberg, Puolan pohjoisosat, Schleswig-Holstein, Mecklenburg, Vorpommern, Tanska, Ruotsi, Ahvenanmaa, Suomi, Pietari ja Karjala.

Esitämme, että Itämeren neuvostoon aluksi valittaisiin sama määrä kansanedustajia kaikilta edellä mainituilta alueilta. Myöhemmin rakennetta varmasti voitaisiin muuttaa haluttuun suuntaan. Tulisi ehkä myös muodostaa Itämeren ministerineuvosto parlamentaarisen neuvoston lisäksi.

Kysymys Viron, Latvian ja Liettuan suhteista Pohjoismaiden neuvostoon ratkeaisi varmasti luontevimmin siten, että ne tulisivat mukaan Itämeren neuvostoon. On aivan osuvasti todettu, että Viron, Latvian ja Liettuan taloudellinen kehitys pitää niitä vielä pitkän aikaa loitolla Pohjoismaiden yhteistyöperinteestä.

Ensimmäisenä tehtävänä Itämeren alueen neuvostolla olisi kartoittaa kaikki yhteistyön mahdollisuudet ja yhteiset alueet, jotka liittyvät ympäristönsuojeluun, turvallisuuteen, kauppaan, kulttuuriin, sivistykseen, koulutukseen ja tutkimukseen. Sen jälkeen neuvoston pitäisi lujiittaa asemansa päätöksentekoolimenä ainakin ympäristöön, turvallisuuteen ja ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Erittäin keskeinen tehtävä on se, että Itämeren neuvoston avulla voitaisiin tasapainottaa itäisten ja läntisten talouksien suuria kehityseroja. Läntisten osanottajien tulisi olla valmiita hyvinkin huomattaviin uhrauksiin, jotta Venäjällä ja entisissä Baltian tasavalloissa saataisiin aikaan tasapainoinen talouskehitys ja koko talouden uudelleenrakentamistyö käyntiin.

Vihreät näkisivät mielellään, että investoinneissa suosittaisiin ekologisesti terveitä infrastruktuurijärjestelmiä kuten tietoliikennetyöskä, julkista liikennettä, rautateitä. Myöskin erittäin tärkeänä pidämme sitä, että energian tuotantotekniikan modernisoimiseen löydetään voimavaroja.

Ensimmäisenä suurena tehtävänä mielestämme neuvostolla on Itämeren ekologisen tervehdyttämisen hätäohjelma. Itämeren valuma-alueen muodostuu peräti 1 700 000 neliökilometristä, ja se ulottuu Tšekkoslovakiasta napapiirille, Tanskasta aina Pietariin ja Karjalaan. Tämän alueen vastuu Itämeren tilasta on suuri. Tällä hetkellä pitäisi vauhdittaa voimakkaasti hallitusten Rönnebyssä syyskuussa 1990 aloittamaa työtä, joka tähtää siihen, että saataisiin aikaan Itämeren alueen pelastusohjelma. Tämä työ on myöhässä, ja aika valuu hukkaan.

Toisena keskeisenä tehtävänä olemme maininneet sen, että energiayhteistyö pitäisi saada käyntiin Itämeren alueella. Pitäisimme tärkeänä, että perustettaisiin erillinen energiakomissio, joka laatisi suosituksia alueellisesta energiakehityksestä. Pidämme tärkeänä, että Itämeren alueella päästäisiin eroon ydinvoimasta. Alkuun pitäisi sulkea kaikkein vaarallisimmat laitokset, joita varmaankin ovat Tšernobyl-tyyppiset reaktorit Pietarin lähellä ja Liettuassa. Pidämme tätä järkevänä sillä edellytyksellä, että muodostetaan jonkinlainen energiayhteisö, niin että voidaan jakaa yhteisiä energiavoimavaroja. Silloin voidaan myös aloittaa näiden vanhojen laitosten sulkeminen niistä, jotka ovat kiireellisiä.

Kuljetuksissa olemme esittäneet, että lähdetäisiin rakentamaan yhdistettyä rata- ja meritieverkostoa Keski-Eurooppaan, sellaista, joka yhdistäisi Suomen Tallinnan ja Riian kautta Berliiniin. Ei kuitenkaan voida ajatella, että samaan aikaan toteutettaisiin suurisuuntaisia moottoritiehankkeita, koska näiden infrastruktuurien vaatimat investoinnit ovat todella merkittäviä. Pidämmekin Skandinaviassa parhailaan rakentuvaa Skanlink-järjestelmää ympäristölle ja koko Itämeren alueelle hyvin tuhoisana.

Yhteiset tutkimusprojektit pitäisi saada käyntiin mahdollisimman pian. Ne koskisivat esimerkiksi maataloutta, metsänhoitoa, biotekniikkaa, liikkeenjohtamista, julkista hallintoa. Tällaisia pyrkimyksiä onkin ollut havaittavissa, mutta niitä tulisi lisätä ja kiirehtiä. Koulutuksessa painopisteen tulisi olla hyvin suuressa määrässä opiskelijavaihdossa. On huomattava, että suuri osa kulttuuriyhteistyöstä tapahtuu ihmisten suoriin yhteyksiin kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja elämän alueilla. Tällä hetkellä jo hyvin monet ihmiset ottavat aktiivisesti osaa. Itämeren alueen uuteen kulttuuriseen tietoisuuteen.

Itämeren neuvoston tehtävä olisi myös löytää keinoja suojella ja tukea pieniä hädänalaisia kansoja Itämeren alueella, näitä suomensukuisia fennougrilaisia heimoja, myös saamelaisia.

Yksi Itämeren neuvosto keskeinen tehtävä on alueen turvallisuuden lisääminen ja sotilaallisen varustelun vähentäminen. Tulisi ryhtyä tutkimaan mahdollisuuksia toteuttaa presidentti Gorbatschovin ajatusta Itämeren täydellisestä ydinaseriisunnasta. Tällä tavalla Itämeren alueesta voitaisiin vähitellen kehittää täysin ydinvapaa vyöhyke mukaanlukien se, että päästäisiin eroon myös ydinvoimasta.

Pietarin alueella jopa 80 prosenttia teollisuustuotannosta on sotilastuotantoa. Tämän tuotannon muuttaminen siviiliteollisuudeksi tarjoaa valtavia tehtäviä Suomenkin teollisuudelle.

Arvoisa puhemies! Le Monde Diplomatique, arvostettu Ranskassa ilmestyvä lehti, kirjoitti koko aukeaman verran syyskuun numerossaan Itämeren alueen yhteistyöstä. Siinä siteerattiin ruotsalaista diplomaattia, joka sanoi, että ”sydämemme ovat Vilnassa tai Riiasa, mutta lompakkomme Brysselissä”. Mahtaako todellakin olla näin, että vain sydän sitoisi meidät Itämeren alueelle väheksymättä näiden siteiden merkitystä? Uskallan väittää, että kun Itämeren alueella, sen valuma-alueella, asuu peräti 70 miljoonaa ihmistä, tämä tarjoaa huomattavia mahdollisuuksia myös taloudelliselle yhteistyölle, joka voi olla hyvin vartenotettava osavaihtoehto Euroopan taloudellisessa yhdenytymisessä.

Pohjois-Saksassa on ryhdytty jo puhumaan Itämeren alueen sinisestä banaaniin. Se tarkoittaa sitä, että kun nyt arvellaan, että EY:n yhä syvempi integraatio keskittää taloudellista toimintaa suurin piirtein banaanin muotoiselle alueelle, joka alkaa Englannista ja kulkee Keski-Euroopan läpi Pohjois-Italiaan, niin nyt pitäisi ottaa todesta Itämeren alueen — Itämeri on

banaanin muotoinen — tarjoamat mahdollisuudet tarjota merkittävä vastapaino Euroopan keskittymiselle.

Arvoisa puhemies! Odotan, että hallitus näkee Suomen erittäin keskeisen aseman, suorastaan vaikuttaja-aseman, Itämeren alueen yhteistyössä ja ryhtyy nopeasti toimimaan Itämeren neuvoston perustamiseksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. K o r k e a o j a : Herra puhemies! Hallituksen toiminta ulkopolitiikkaa koskevissa kysymyksissä ansaitsee kiitoksen. Ulkopoliittisen toimintaympäristön nopeassa muutoksessa on Suomen edut pystytty turvaamaan hyvin.

Yy-sopimusta korvaava uusi sopimus on neuvoteltu valmiiksi, Eta-sopimus on niin ikään neuvoteltu valmiiksi, ja Suomen toiminta kansainvälisissä monenkeskeisissä organisaatioissa on jatkunut kansainvälistä arvostustamme vastaavalla tavalla parhaiden suomalaisten perinteiden mukaisesti. Kansainvälinen kehitys on kuitenkin jatkuvasti voimakkaassa muutoksessa, joten haasteita ulkopolitiikan alueella riittää jatkuvasti.

Samaan aikaan, kun suurvaltojen välinen jännityksen lieveneminen on lisännyt toiveita rauhanomaisen kehityksen etenemisestä ja sotilaallisten konfliktien vähenemisestä, on sivistyneen Euroopan keskellä Jugoslaviassa syntynyt väkivaltainen kansallisuuksien välinen sota. Mielestäni Suomenkin velvollisuutena on ryhtyä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin, jotta suunnatonta inhimillistä kärsimystä aiheuttava ja korvaamattomia yhteisiä eurooppalaisia kulttuuriarvojamme tuhoava väkivaltaisuus voitaisiin lopettaa. Konkreettisena toimintana tässä suhteessa tulisi harkita Slovenian ja Kroatian itsenäisyyden tunnustamista.

Kysymys on kuitenkin erittäin monivivahtainen. On selvää, että Slovenia täyttää kaikin tavoin itsenäisen valtion tunnustamisen tunnusmerkit. Sen sijaan Kroatian kohdalla tilanne on huomattavasti monimutkaisempi. Pelkkä Slovenian tunnustaminen kiinnittäisi huomion siihen, miksi Kroatiaa ei tunnustettu, ja sen takia sekin vaihtoehto lienee vaikeasti toteutettavissa. Näin asia vaatii huolellista ja tarkkaa arviointia, mutta minusta asia pitää myös meillä ottaa tähän tarkasteluun.

Valmiiksi neuvoteltu sopimus hyvästä naapuruudesta ja yhteistyöstä Neuvostoliiton kanssa luo hyvän peruslähtökohdan yhteistyön kehittämiseksi itäisen naapurimme kanssa. Sopimuksessa nostetaan taloudellisen ja kulttuuriyhteistyön rinnalle myös yhteistyö ympäristönsuojelun alalla.

Tarkoituksena on selonteon mukaan solmia myös erillinen lähialueita koskeva sopimus Venäjän federaation kanssa. Suomen kannalta onkin erityisen tärkeää kaikin keinoin luoda edellytyksiä tiiviille yhteistoiminnalle Murmanskin alueen, Karjalan ja Pietarin alueen sekä Viron tasavallan suuntaan.

Tässä yhteistyössä kiireellisin tehtävä mielestäni on tehdä kaikki voitava uhkaavan elintarvikepulan torjumiseksi. Suomen tulee suunnata omaa elintarvikeapua lähialueille ja antaa kaikki tuki kansainvälisen avun toimittamiseksi perille Suomen kautta. Jos pystymme tämän tehtävän hoitamaan hyvin, luomme samalla parhaalla mahdollisella tavalla edellytyksiä tulevalle yhteistoiminnalle.

Lähialueyhteistyön pohjan luomiseksi tulee Suomen toimia liikenneyhteyksien parantamiseksi Neuvostoliittoon. Tämä koskee yhtä hyvin maantie-, rautatie- kuin tietoliikenneyhteyksiäkin. Tieyhteyden parantaminen Pietariin, Sortavalaan ja Petroskoihin, rautatieyhteys Sallasta Kuolan alueelle ja vanhan Jäämeren tien uudelleen avaaminen saavuttaaksemme Liinahamarin sataman ovat kaikki tärkeitä hankkeita yhteistyön kehittämisen kannalta.

Jos Suomesta on parhaat yhteydet Venäjälle, voimme paitsi varmistaa oman yhteistyömme edellytykset myös tarjota portin muille maille harjoittaa yhteistyötä Venäjän suurvallan kanssa Suomen kautta. Onkin nähtävä, että valtion tehtävä on nimenomaan hoitaa infrastruktuurin kehittämishankkeita ja yrityksille tulee varata toiminta varsinaisen monimuotoisen yhteistyön harjoittamiseksi.

Lähialueyhteistyön keskeinen toiminta-alue on ympäristönsuojelu. Suomen kannalta pahimmat ympäristön kuormittajat ovat Viron ja Venäjän alueella: Narvan voimalaitokset, Kohtelajärven kemianteollisuus, Pietarin jätevedet, Pietarin alueen ydinvoimalat, Kuolan nikkelisulatat ja Murmanskin alueen ydinsukellusvenelaitasto, jossa on 200 ydinsukellusvenettä. Näistä tietojen mukaan noin 30 tulee romutettavaksi tai poistettavaksi käytöstä tämän vuosikymmenen aikana, ja ne muodostavat kaikki merkittävän ympäristöongelman, jota toistaiseksi ei ole vielä

ratkaistu. Pelkästään tämä luettelo kuvaa sitä valtaisaa ja Suomen kannalta elintärkeää ympäristönsuojeluprojektia, joka voi onnistua vain naapurien hyvän yhteistyön puitteissa.

Lähialueyhteistyö on toki muutakin kuin ympäristönsuojelua. Kauppa- ja kulttuuriyhteistyö tarjoavat Suomelle tulevaisuudessa aivan ilmeisesti suuret mahdollisuudet, jos vain omalta osaltamme hoidamme mm. kauppapoliittiset ratkaisumme niin, että mahdollisuudet voidaan käyttää hyväksi.

Herra puhemies! Vaikka nyt käsiteltävänä oleva selonteko ei pääsääntöisesti kosketa Suomen integraatiopolitiikkaa, ei tätä keskeisintä aluetta voida tässä yhteydessä kuitenkaan sivuuttaa. On hyvin perusteltua pohtia, mitä elementtejä pitää olla käytettävissä silloin, kun tehdään mahdollista päätöstä EY-jäsenyyden hakemisesta. Koska kiistatta on kysymys silloin itsenäisen Suomen rauhanajan tärkeimmästä päätöksestä, ei mielestäni ole vastuullista tehdä tätä päätöstä ilman perusteellista selvitystä päätöksen mukanaan tuomista vaikeuksista. Sen takia ihmettelenkin sitä kiirettä ja kiirehtimistä, mikä tässä asiassa on tullut esille tämänkin keskustelun yhteydessä.

Eräissä yhteyksissä on myös katsottu, että hakemus voidaan jättää nopeasti ja katsoa neuvottelujen kuluessa, voidaanko meitä tyydyttävä jäsenyyssojimus saada aikaan. Mielestäni näin ei voida menetellä, sillä jäsenyyslakemus jo sinänsä merkitsee vaihtoehdon valintaa. Se merkitsee sitä, että meidän tulee silloin välittömästi aloittaa kansantaloutemme kaikkien sektorien sopeuttaminen Euroopan yhteisön jäsenyyden ehtoihin. Jäsenyysanomus merkitsee myös sitä, että vaihtoehtoisten toimintastrategioiden valmistelu siinä tilanteessa loppuu. Jäsenyysanomus on siis ilmaus vakavasta pyrkimyksestäamme saavuttaa EY:n jäsenyys. Pidän perusteltuna, että ennen jäsenyysanomuksen jättämistä saadaan ainakin likiarvoiset vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

Ensimmäkin vaikutukset kansantalouteen: Miten Suomen elinkeinorakenne muuttuu mahdollisen EY-jäsenyyden toteutuessa? Miten maatalous voi sopeutua EY-jäsenyyteen? Millaisia välillisiä vaikutuksia maatalouden ilmeisellä sopeutumisella on maaseudun infrastruktuuriin ja edelleen kansantaloutemme perustan, metsätalouden, toimintaedellytyksiin? Laskelmat-han viittaavat siihen, että maatalouden sopeutuminen EY:n maatalouspolitiikkaan merkitsisi joka tapauksessa sitä, että maatalouden liike-

vaihto putoaisi nykyisen 23 miljardin tasolta ehkä 6—7 miljardin tasolle. Entä minkälaisia välillisiä vaikutuksia tällä kehityksellä olisi muihin elinkeinoihin? Millaista aluepolitiikkaa EY-jäsenenä olisi mahdollista harjoittaa? Kaikesta edellä esitetystä yhteenvetona: Millaisia taloudellisia kustannuksia ja hyötyjä jäsenyys toisi Suomelle?

Toiseksi vaikutukset kauppapolitiikkaan: Miten jäsenyys vaikuttaisi Suomen mahdollisuuksiin käydä kauppaa ja harjoittaa muuta yhteistyötä itäisen naapurimme kanssa, mihin edellä jo viittasin? Entä kauppapoliittiset suhteemme itäisen Keski-Euroopan maihin, Tyy-nenmeren valtioihin, Japaniin jne. ja Pohjois-Amerikan taloudelliseen yhteistyöalueeseen USA:han, Kanadaan ja Meksikoon? Mitä vaikutuksia olisi sillä, että EY:n raja kulkisi Suomen ja Ruotsin välillä? Olisiko tämä tilanne jotenkin erilainen kuin tilanne nykyisin Ruotsin ja Tanskan välillä, jossa nyt kulkee EY:n raja?

Kolmanneksi: minkälaisia vaikutuksia jäsenyydellä olisi Suomen itsenäiseen päätöksentekoon ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeissa asioissa? Voisiko Suomi hoitaa haluamallaan tavalla ulkopoliitiikkaansa ja voisiko Suomi halutessaan jäädä EY:n mahdollisten sotilaallisten operaatioiden ulkopuolelle?

Herra puhemies! Kun EY:n jäsenyyslakemus eittämättä tähtää ratkaisuun, jonka vaikutukset ulottuvat pitkälle tulevaisuuteen, on perusteltua edellyttää ennen päätöksentekoa arvioita myös pidemmälle tulevaisuuteen ulottuvista vaikutuksista. Arvioitaessa globaalia kehitystä on yleisesti katsottu, että ainoastaan ns. kestävä kehityksen malli voi tarjota pelastuksen maapallolle.

Esitin puheenvuorossani aiemmin, että ennen päätöksentekoa mahdollisesta jäsenyyslakemuksesta on tehtävä riittävät selvitykset jäsenyyden vaikutuksesta Suomen maatalouteen ja elinkeinorakenteeseen yleisemminkin. Näiden selvitysten perusteella on tehtävä myös arvio siitä, millaiset ovat Suomen mahdollisuudet sopeutua kestävä kehityksen mukaiseen talouteen ja miten mahdollinen jäsenyys vaikuttaisi näihin edellytyksiin.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Herra puhemies! Ihmisoikeuskysymykset ovat viime vuosina askelelta voittaneet alaa Suomessa. Syitä on monia. Suomen jäsenyys Euroopan neuvostossa on merkinnyt enemmän kuin monet otaksuivat. Euroopan muodonmuutos on nosta-

nut esiin ihmisoikeudet tavalla, joka on edellyttänyt ihmisoikeuskysymysten uudelleenarviointia Suomenkin ulkopoliitikassa mm. siten, että ulkoasiainministeriön yhteyteen on perustettu kansainvälisten ihmisoikeusasiain neuvottelukunta.

Perinteisesti ihmisoikeuksilla on kuitenkin ollut varsin näkymätön osa Suomen ulkopoliitikassa. Ensimmäistä kertaa uudessa hallitusohjelmassa mainitaan ihmisoikeuksien vahvistaminen hallituksen yhtenä Eurooppa-politiikan tavoitteena. Olen tästä hallitusohjelman maininnasta erittäin iloinen. Edistystä on siis tapahtunut.

Olisin kuitenkin odottanut, että jatkoa olisi seurannut ja selonteossa ihmisoikeusasioille olisi annettu enemmän tilaa. Näin ei ole tapahtunut. Ihmisoikeusasiat eivät juuri saa sijaa, eikä niille näin ollen siis paljon merkitystä anneta, niitä ei pidetä tärkeinä.

Ihmisoikeuskeskustelu on tänään mitä ajankohtaisinta. Ihmisen arvolähtökohdat ovat vaarallisella tavalla köyhtymässä. Eurooppalaista yhteistyötä koskevaa keskustelua ohjaa entistä selvemmin pyrkimys kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistamiseen sekä taloudellisen kasvun ja tavarakulutuksen ylläpitämiseen ja lisäämiseen. Näin kapea arvopohja elämälle ja politiikalle, myöskään ulkopoliitikalle, ei riitä. Ihmisen arvoon ja suojeluun tulee kiinnittää enemmän huomiota, ja meitä suomalaisia tähän velvoittaa jo Etykin henki.

Ihmisoikeuksille on luonteenomaista jatkuva muutoksen ja kehityksen tila. Kansalaisten toimintoissa ja arvostuksissa samoin kuin valtioiden kannanotoissa ja vaatimuksissa heijastuu, tai ainakin pitäisi heijastua, muuttuva maailmamme ja muuttuva käsitys oikeudenmukaisuudesta ja ihmisyydestä.

Miten Suomen harjoittamassa virallisessa ihmisoikeuspolitiikassa heijastuu muuttunut maailma? Ihmisoikeuskysymysten uudelleenarvointi ei ole aina luonnistunut helposti. Moni on kokenut kannanotot yksittäisissä maissa tapahtuviin ihmisoikeuksien loukkauksiin varsin ongelmallisiksi. Miten kyetä toimimaan johdonmukaisesti niin, että samanlaiset rikkomukset arvioidaan samalla tavalla riippumatta tekopaikasta? Tämä on eittämättä vaikea kysymys, mutta siitä ei kuitenkaan saa tehdä veruketta passiivisuudelle.

Mielestäni aktiivinen ihmisoikeuspolitiikka ei välttämättä ole ristiriidassa puolueettomuuspolitiikan kanssa. Euroopan muut puolueettomat

maat ovat yleensä pystyneet harjoittamaan aktiivista ihmisoikeuspolitiikkaa puolueettomuudesta huolimatta. Uusi eurooppalainen tilanne on lisäksi muuttanut puolueettomuuspolitiikan edellytyksiä avaten parempia mahdollisuuksia aktiivisen ihmisoikeuspolitiikan harjoittamiselle.

Toisen valtion suvereniteetin kunnioittaminen on keskeinen kansainvälisen oikeuden periaate. Etykin Wienin seurantakokoukseen osallistuneet valtiot kuitenkin vahvistivat korkealla poliittisella tasolla loppuasiakirjassa toistensa oikeuden puuttua ihmisoikeuskysymyksiin ilman, että se voitaisiin torjua sisäisiin asioihin sekaantumisena. Loppuasiakirjaan luotiin myös mekanismi ihmisoikeusasioiden valvomiseksi koko Etyk-alueella. Etyk-prosessin inhimillisen ulottuvuuden osalta on myös jatkossa enenevässä määrin kiinnitettävä huomiota vähemmistökysymyksiin.

Herra puhemies! Ihmisoikeuksien edistäminen ja kehitysyhteistyö ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Kestävän kehityksen turvaaminen edellyttää ihmisoikeuksien, niin taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten kuin kansalais- ja poliittistenkin oikeuksien, kunnioittamista. Ihmisoikeuksien loukkaaminen on ristiriidassa kehityksen perustavoitteiden kanssa. Se johtaa sekä taloudelliseen ja teknologiseen että sosiaaliseen ja sivistykselliseen pysähtyneisyyteen ja vaarantaa myös kehitysyhteistyön käytännön toteuttamisen. Ihmisoikeuksien edistäminen on siten tärkeää nimenomaan kehitysyhteistyön laadun ja tehokkuuden kannalta.

Suomessa ihmisoikeuksien ja kehitysyhteistyön kytkeäntöihin on viime vuosina kiinnitetty enenevää huomiota. Mielestäni kaikkien kehitysyhteistyöprojektien yhteydessä olisi varmistettava, että niiden toteuttaminen ei ainakaan vaikuta kielteisesti kohdemaan ihmisoikeustilanteeseen.

Herra puhemies! Ihmisoikeusnäkökulmaa ei kehitysyhteistyöpolitiikassa myöskään tule nähdä vain sanktiomahdollisuutena, vaan ennen kaikkea kehitysyhteistyön suunnittelun ja toteuttamisen keskeisenä välineenä.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki puuttui yhteen erittäin tärkeään kysymykseen, nimittäin ihmisoikeuskysymykseen. Suomella ei välttämättä ole puhtaat paperit kaikissa asioissa sen suhteen, miten aktiivisesti olemme osallistuneet keskusteluun tai toimintaan niissä

asioissa, joihin maailman huolestuttava tilanne ihmisoikeuskysymyksissä olisi antanut aihetta.

Yksi sellainen asia, johon Suomi on kuitenkin aktiivisesti osallistunut, on Chilen tilanteen hahmottaminen. Kolme vuotta sitten edellinen hallitus antoi viisumit 15 kuolemaantuomituille chileläiselle poliittiselle vangille, jotta heidät maastakarkoituksen uhatessa voidaan ottaa Suomeen. Tällä hetkellä tilanne on se, että maastakarkoitukset alkavat olla ajankohtaisia, ja heistä viisi on ilmoittanut, että he ovat tällä hetkellä valmiita tulemaan Suomeen, jos vahvistetut viisumit heille lähetetään. Mutta Suomi ei ole tässä asiassa toiminut. Sen sijaan Ruotsi on muutama viikko sitten saanut omalla toiminnallaan yhden näistä vangeista Ruotsiin.

Tilanne on erittäin vaikea Chilen sisäisen tilanteen kannalta sen vuoksi, että maassa on demokratiakehitys meneillään, mutta siitä huolimatta ne demokraattiset voimat, jotka tällä hetkellä ovat Chilessä poliittisessa vastuussa, eivät voi yksin ratkaista poliittisten vankien tilannetta. Siihen tarvitaan edelleen niitten valtioitten apua, jotka ovat luvanneet auttaa aikaisemmin.

Ed. Aul a: Arvoisa puhemies! Aion puheenvuorossani keskittyä kahteen asiaan. Ensimmäinen niistä on Suomen kehitysyhteistyöpolitiikka, ja toinen on lähialueiden yhteistyö erityisesti ympäristönsuojelun näkökulmasta.

Suomen kehitysyhteistyö elää sitten sen aloittamisen yhtä merkittävimmistä murrosvaiheistaan. Tästä asiasta käyty keskustelu on kuitenkin harmillisen vähäistä. Euroopan yhdentymisen ja Neuvostoliiton muutokset ovat kaappanneet julkisen mielenkiinnon. Kehitysmaiden ja teollisuusmaiden kasvava kuilu ei sen rinnalla näytä kiinnostavalta. Silti edelleen kuolee kehitysmaissa vuosittain 14 miljoonaa alle viisivuotiasta lasta nälkään. Slummiutuminen ja köyhtyminen luovat paineita uusiin kansainvaelluksiin. Ympäristöongelmat kehitysmaissa ovat nekin vain kärjistyneet. Vakavimpia näistä ovat maaperän eroosio, aavikoituminen ja metsien tuhoutuminen. Ne edelleen nopeuttavat maapallon ilmastomuutoksia.

Toisaalta kehitysyhteistyömäärärahojen väheneminen ei ole saanut vastaansa juuri minikäänlaista laajempaa protestia. Tilanne on kuin peilikuva vielä 1980-luvun alkupuolella voimistuneesta prosenttiliikkeestä. Samalla tietoisuus

tähänastisen kehitysyhteistyön monin osin virheellisistä lähtökohdista ja kielteisistäkin vaikutuksista on voimakkaasti lisääntynyt.

Kuitenkin mielestäni on suuri virhe unohtaa kehitysmaat esimerkiksi Euroopan yhdentymisestä käytävässä keskustelussa. Eurooppalaisilla teollisuusmailla, eikä vähiten entisillä siirtomaaisännillä, on moraalinen vastuu myös maailman kehitysongelmista. Euroopan yhdentymiskeskusteluun on liityttävä myös näkemyksen Euroopan suhteesta ulkomaailmaan sekä elintaso-kuilun umpeen kuomisesta. Erityisesti ympäristöongelmien ja suuren muuttopaineen takia asia on myös teollisuusmaiden ja Suomen omassa intressissä.

Suomen kehitysyhteistyö on arvioitava ennakkoluulottomasti uudelleen. Määrä ei uudessa kehitysyhteistyössä ole itseisarvona vaan laatu. Tästä näkökulmasta ulkopoliittisen selonteon sanoma kehitysyhteistyön osalta on liian ylimalkainen. Uudelleenarvioinnin tarve on niin suuri, että hallituksen tulisi ensi vuoden kuluessa esimerkiksi Brasilian ympäristökokouksen jälkeen antaa eduskunnalle erillinen selonteko kehitysyhteistyöstä. Siinä voitaisiin tuoda eduskunnan keskusteltavaksi tulevaisuuden kehitysyhteistyön keskeiset periaatteet.

Hallitus ottaa selonteossa esille kehitysyhteistyön reunaehtoina avunsaajamaan demokraattisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen. Lisäksi selonteossa viitataan Brasilian vuoden 1992 ympäristö- ja kehityskokouksen mahdollisiin tuloksiin. Molemmat ovat tärkeitä. Ne eivät kuitenkaan kerro tarpeeksi kehitysyhteistyön perusteista jatkossa.

Edellisten lisäksi ensinnäkin tärkeä periaate olisi antaa tuki ensisijaisesti kaikkein köyhimmille kehitysmaille. Näitä ovat erityisesti Saharan eteläpuolisen Afrikan maat. Näillä alueilla 80-luku on ollut todellisen taantuman ja kärjistyvän köyhyyden aikaa.

Toiseksi, köyhempien auttamisesta seuraa, että tuki on suunnattava näiden maiden sisällä ihmisten perustarpeiden tyydyttämiseen. Ne tarkoittavat ravintoa, vettä, terveydenhoitoa ja lukutaitoa. Ilman perustarpeita ei myöskään väestöongelmaa saada ratkaistua.

Kolmanneksi, huomattava osa kehitysyhteistyövaroista on suunnattava maaseudun kehittämiseen. Valtaosa kehitysmaiden väestöstä asuu edelleen maaseudulla, jolloin ratkaisut väestö- ja ravinto-ongelmiin löytyvät myös sieltä. Tämä tuki myös ehkäisisi kehitysmaiden kaupunkien kiihtyvää slummiutumista.

Neljänneksi, ympäristökysymyksissä Suomen tulee keskittyä siihen, minkä me osaamme ja mikä on maapallon tulevaisuuden kannalta olennaista. Metsien häviäminen on merkittävin ympäristöongelma kehitysmaissa. Metsittäminen on myös yksi parhaista ratkaisuja kasvihuoneilmiön voittamiseksi, sillä peräti 30 prosenttia kasvihuoneilmiön vahvistumisesta aiheutuu juuri maapallon metsien häviämisestä. Siksi Suomen tulee suunnata huomattava osa voimavaroistaan metsäalan kehitysyhteistyöhön.

Viidenneksi, painopistealueena tulee olla humanitaarisen avun. Se on välttämätön akuuttien hätätilanteiden yleistessä jatkuvasti kehitysmaissa.

Kuudenneksi, kehitysyhteistyö tarvitsee kansalaisten laajaa omakohtaista osallistumista. Yhä suurempi osa avusta on suunnattava niin Suomessa kuin kehitysmaissakin kansalaisjärjestöjen kautta.

Köyhimmät maat, perustarpeet, maaseutu, metsittäminen ja humanitaarinen apu ovat siis mielestäni tulevaisuuden kehitysyhteistyön painopistealueita. Laatu on jatkossa tärkeämpää kuin määrä. Silti pidän myös hyvänä sitä hallituksen periaatetta, että kehitysyhteistyömäärärahoissa tavoitellaan jatkossa 0,7 prosentin osuutta bruttokansantuotteesta. Määrärahojen supistaminenhan alkoi jo edellisen hallituksen loppukaudella. Lisäksi on huomattava, että rahojen maksatus on vuosittain ollut budjetissa osoitettuja määrärahoja selvästi alempi. Vuonna 1990 budjettimäärärahat nousivat 0,7 prosentin tavoitteen, mutta maksatuksen osalta Suomi ei ole koskaan tätä tavoitetta saavuttanut.

On hyvä, että kehitysmaiden osuus Suomen ulkomaankaupasta on viime vuosina noussut. Ulkomaankaupan kehittäminen on kasvun alkuun lähteneille kehitysmaille parasta apua. Kaupan ehtojen uudistaminen on 1990-luvulla saatava uudelleen kansainvälisiin neuvotteluihin. Omalta osaltaan Suomen pitää yksipuolisesti ns. Gsp-järjestelmän puitteissa poistaa tullit kaikkein köyhimpien kehitysmaiden tuotteilta.

Kansainvälisen avun tarvitsijoiden kirjo on viime vuosina laajentunut. Kehitysmaiden rinnalle ovat tulleet Suomenkin rahoista kilpailemaan etenkin lähialueet ja Euroopan entiset sosialistimaat. Näissä erityisesti ympäristöongelmiin tarvitaan Suomen apua. Meilläkin on keskusteltu ns. perinteisen kehitysyhteistyön ja Itä-Euroopan ympäristöavun yhdistämisestä. Tämä ei ole kannatettavaa. Maailman köyhimmille suunnattavat varat on turvattava riippumatta

Euroopan entisten sosialistimaiden tuesta, eikä näitä voida rinnastaa toisiinsa. Ongelmien perussyöt ovat aivan toiset. Esimerkiksi Neuvostoliitto/Venäjä on periaatteessa rikas maa, mutta sen parhaat voimavarat ovat menneet sotateollisuuteen, josta ne nyt pitäisi saada siirrettyä muuhun kehitykseen.

Suomen ympäristöministeriö on varsin riva-kasti laatinut erityisen lähialueiden ympäristöohjelman. Sen painopisteitä ovat Pietarin alueen jätevesiongelman ratkaiseminen sekä Narvan ns. palavan kiven voimaloiden rikkipäästöjen vähentäminen. Erillisenä suurhankkeena on edistetty Kuolan alueen nikkelisulattojen uudistamista.

Eduskunnan ympäristövaliokunta on syksyn aikana tutustunut kaikkiin näihin kohteisiin. Matkojen perusteella olen vakuuttunut siitä, että lähialueiden tukeminen on myös meidän oman etumme mukaista. Ympäristöongelmat eivät silti sielläkään ratkea pelkällä avustamisella. Pysyviin ratkaisuihin tarvitaan selkeä järjestelmän muutos. Nykyisin taloudella ja ympäristöllä ei ole lähialueillamme mitään tekemistä keskenään. Tuotanto on laitoksissa keskusjohdon määräysten mukaan maksimoitu piittaamatta sen ympäristölle tai ihmisten terveydelle aiheuttamista haitoista. Ulkopoliittisen instituutin Tapani Vaahtoranta on kutsunut tätä periaatetta onnistuneesti tonni-ideologiaksi.

Käytettävissä olevat keinomme lähialueiden painostamiseksi ympäristönsuojeluun ovat lähinnä puhuminen, neuvottelut ja sopimukset, toisaalta ympäristöavun tarjoaminen sekä kolmantena sisäisen paineen luominen ympäristöasioissa.

Ympäristöavun kohdalla matkat ovat vakuuttaneet minut siitä, että yksinomaista avustamista hankkeiden täyteen määrään saakka tulee välttää. Omavastuuosuus on omiaan muuttamaan myös tehtaiden paikallisen johdon ajattelutapaa. Esimerkiksi koulutusavulla ja järjestöjen välisellä yhteistyöllä suomalaiset voivat vaikuttaa kansalaismielipiteen nostattamiseen lähialueilla ympäristöasioissa. Samaan sarjaan kuuluu yleensä ympäristötietojen ja -tilastojen tekemisen avustaminen.

Kaikkein ajankohtaisin lähialueiden suurista hankkeista on tällä hetkellä Kuolan alueen Petchenganikelin sulaton uudistaminen Outokummun tekniikalla. Tämä vähentäisi Kuolan alueelta lähinnä Lappiin tulevat rikki- ja raskasmetallipäästöt puoleen. Rahoitusneuvottelut on tästä hankkeesta aloitettava välittömästi uudel-

leen, kun vastapuolelta löytyy neuvottelukumppani. Ympäristöministeriön on varauduttava tuomaan hankkeeseen kaavailtu valtion tukiosuus eduskuntaan vaikkapa lisäbudjettina ensi vuonna.

Arktisilla alueilla esimerkiksi rikkipäästöjen ns. kriittiset rajat ovat tutkimuksien mukaan selvästi alhaisemmat kuin Etelä-Suomessa tai vielä vähemmän Keski-Euroopassa. Tätä ei ole meilläkään vielä tarpeeksi tiedostettu. Ilman sulattojen uusimista Lapin luonnosta ei pitkäaikaisen kuormituksen jälkeen ole enää paljon jäljellä.

Ed. L a x : Herr talman, herra puhemies! Regeringens utrikespolitiska redogörelse ompänner en lång rad viktiga frågor, som skulle förtjäna att diskuteras på djupet här i riksdagen. Själv skall jag här ta upp tre:

Den första: Regeringen måste kunna formulera och levandegöra en klar europastrategi, som kan frigöra det finska folkets skapande förmåga och rikta in denna på att utveckla färdigheter som gör det möjligt för Finland att aktivt vara med om att bygga upp ett livskraftigt Europa, ett Europa som i dag hotas av en farlig, tidsinställd bomb, den växande välståndsklyftan mellan öst och väst.

Den andra frågan som jag skall gå in på är säkerhetspolitiken och ett finländskt medlemskap i EG, hur dessa två kan gå ihop.

Och för det tredje: Regeringen måste snabbt lägga upp en strategi som garanterar en hög självförsörjningsgrad av baslivsmedel och en livskraftig livsmedelsindustri i vårt land, ifall Finland blir medlem i EG.

Herra puhemies! Hallituksen selonteko kattaa monia kysymyksiä, joita tulisi voida puida perusteellisesti täällä eduskunnassa, perusteellisemmin ja järjestelmällisemmin kuin tämänkertaisen selonteon käsittely mahdollistaa. Itse aion puutua kolmeen asiaan.

Ensinnäkin katson, että hallituksen tulee hahmottaa Eurooppa-strategia, jolla voidaan kirvoittaa Suomen kansan luovuus palvelemaan sellaisten taitojen kehittämistä, että Suomi täytenoisesti pääsisi mukaan rakentamaan elinvoimaista Eurooppaa, Eurooppaa, jota tänä päivänä uhkaa vaarallinen aikapommi. Se on idän ja lännen välinen elintasokuilu.

Toiseksi aion pohtia turvallisuuspolitiikkaa ja sen yhteensovittamista Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden kanssa.

Kolmanneksi edellytän, että hallitus pikaisesti luo strategian, jonka avulla maassamme voidaan turvata peruselintarvikehuollon korkea omavaraisuusaste sekä elinvoimainen elintarviketeollisuus myös siinä tapauksessa, että Suomi liittyy EY:n täysjäseneksi.

Herra puhemies! Mielestäni hallituksen selonteko ei riittävän selvästi tuo esille Euroopan tilanteen kehittymisen kannalta ylivoimaisesti suurinta ongelmaa. Idän ja lännen välinen yhä edelleen vain kasvava elintasokuilu tulee hallitsemaan Länsi-Euroopan maiden politiikkaa paljon suuremmassa määrin kuin yleisesti mielletään.

Tietoisuus siitä, että pula elintarvikkeista ja perushyödykkeistä sekä näiden tuotantoon ja jakeluun liittyvät vaikeudet Itä-Euroopassa, eritoten Neuvostoliitossa, saattavat aiheuttaa perin hankalia seuraamuksia myös Länsi-Euroopan kannalta, on nopeasti levinnyt. Samoin tiedetaan nyt selvästi, että ympäristöongelmat ovat elimellinen osa tuota vanhentunutta tuotantokennettä.

Esimakua ongelmista saimme kesällä television välityksellä, kun Pohjois-Italian satamista välitettiin kuvia Albanian elintasopakolaisten tulvasta. Itä- ja Keski-Euroopassa tarvittavien kehityspanostusten määrä on tavattoman suuri ja tulee pitkäksi aikaa eteenpäin ylittämään ne voimavarat, jotka ovat irrotettavissa Länsi-Euroopasta. Kaikki panostukset, myös pohjoismaiset, tulevat olemaan kovassa huudossa elintasokuilun molemmin puolin. Pitävien tulosten aikaansaaminen tuon kuilun tasoittamisessa edellyttää kuitenkin nykyistä paljon parempaa työnjakoa Länsi-Euroopan teollisuusmaiden välillä.

Tämä ongelmallinen kenttä idän ja lännen välillä tarjoaa mielestäni hyvät lähtökohdat Suomen ja itse asiassa yhteisen pohjoismaisen Eurooppa-strategian kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. Tämän mukaisesti Suomen tulisi yhdesä muiden Pohjoismaiden kanssa ottaa päävastuu itäisiin lähialueisiin kohdistuvista kehittämistoimista ja kutsua nk. G24-maaryhmä tukemaan avustusohjelmillaan näitä Itämeri-Eurooppaan kohdistuvia toimenpiteitä. Toimimalla tällä tavalla Pohjoismaat voisivat kehittää ainutlaatuista osaamista Euroopan rakentajina tärkeällä suunnalla. Näin edistettäisiin myös järkevää kansainvälistä työnjakoa. Olisi varmasti helppo EY:lle, että tällainen vaativa työ voitaisiin uskoa pätevien pohjoismaalaisten käsiin, ja samalla Pohjoismaiden asema suhteessa Euroopan yhteisöön vahvistuisi.

Tuollaisen toimintalinjan onnistuminen edellyttää kuitenkin, että hallitus kykenee havainnollistamaan omille kansalaisilleen, mitä osaamista ja uusia taitoja täällä tarvitaan, jotta myös suomalaiset pää pystyssä pääsisivät tuomaan kortensa rakennettavaan kekkoon.

Herra puhemies! Euroopan muuttuva turvallisuuspoliittinen tilanne on tuottanut ja tuottaa edelleen orientoitumisvaikeuksia meille. Vaikeimmat kysymykset liittyvät Euroopan yhteisön ja Neuvostoliiton kehitykseen. Molempien tilanne on eräiltä keskeisiltä osin selkiintymässä. Neuvostoyhteiskunnassa on nyt siirrytty kansanvaltaisen kehittämisen tielle. Suurin kysymysmerkki liennytyspolitiikan jatkumisen osalta on näin poistunut. Samalla vahvistuvat edellytykset sille välttämättömälle yhteistyölle, jota ilman on mahdotonta purkaa edellä kuvaamaani tikittävää aikapommia. Suomen liikkumatila on kasvanut.

Näyttää selvältä, että varsinaista puolustuspolitiikkaa koskevat päätökset Euroopan yhteisössä myös joulukuussa pidettävän Maastrichtin kokouksen jälkeen edellyttäisivät yksimielisyyttä jäsenmaiden keskuudessa. Yhteisiä ulkosuhteita sekä turvallisuutta muuten koskevat päätökset sen sijaan tehtäneen jatkossa määräenemmistön turvin. Nähtävissä ei ole, että Länsi-Euroopan unionin tehtävät laajenisivat Naton kustannuksella.

Sotilasstrateginen tosiasia lähialueillamme on, että Kuolan tukikohtien merkitys itänaapurillemme kasvaa. Lisäksi Baltian maiden itsenäistyminen siirtää mahdollisen puolustuslinjan lähemmäksi Pietaria ja Venäjän ydinalueita. On ilmeistä, että Neuvostoliitto-Venäjän tarve saada naapureiltaan pitäviä takeita ilma- ym. puolustuksensa varmistamiseksi on kasvanut.

Neuvostoliiton samoin kuin muun Itä-Euroopan kehitys pitää edelleen sisällään suuria epävarmuus- ja vaaratekijöitä. Yllättäviä tilanteita voi syntyä. Mahdolliset sotilaalliset tyhjiöt ovat omiaan lisäämään epävarmuutta ja yllätyksellisyyttä.

Itävallassa havahduttiin kesällä ikävään yllätykseen, kun tajuttiin, että toimintakykyisten ilmavoimien puuttuminen salli Jugoslavian sotilasjohdon hävittäjien ampuja slovenialaisia kansalaisia käyttämällä estoitta Itävallan ilmatilaa hyväkseen. Nopeasti päätettiin ryhtyä kohentamaan Itävallan ilmapuolustusta.

Suomessa käydyssä turvallisuuspoliittisessa keskustelussa on esitetty, että EY-jäsenyyttä vähentäisi oman puolustuskyvyn tarvetta. Ajatus

on niin epälooginen, että se ansaitsee kommentin tässä yhteydessä. Eräs tärkeä syy siihen, että Suomen on helppo tulla hyväksytyksi EY:n jäseneksi, on se, että Suomi hoitaa oman alueensa puolustuksen ja valvonnan itse. EY:n jäsenmaat tietävät, että Suomi ei tullessaan tuo sotilaallista tyhjiötä yhteisön ja Venäjän rajalle.

Mikäli Suomi ei pystyisi uskottavasti hoitamaan puolustustaan tulevaisuudessa, saattaisi EY miettiä kahteen kertaan, kannattaako Suomea ensinkään hyväksyä jäseneksi. Toisihan Suomi mukanaan tyhjiön ja siten turvallisuusongelman. On tärkeä ymmärtää, ettei yksikään EY-maa halua uutta sotilaallista vastakkainasettelua Venäjän kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, ettei yksikään EY-maa halua työntää läntisiä sotilaallisia rakenteita Suomeen ja Ruotsiin, siis Kuolan sotilaallisesti tärkeän alueen naapuriin, niin kauan kuin nämä valtiot itse huolehtivat omasta puolustuksestaan. EY:n kannalta on parempi, että pohjoinen alue säilyy vakaana ja että Suomi ja Ruotsi itse pitävät huolen oman alueensa puolustuksesta.

Lisäksi on huomattava, että epäuskottava puolustus siirtäisi meidät vääraan viiteryhmään. EY-maiden silmissä Suomi liitettäisiin niiden itäisen Keski-Euroopan maiden joukkoon, jotka haluavat turvallisuustakeita joko Euroopan yhteisöltä tai Natolta. Tämä hidastaisi meidän EY-jäsenyyttämme ratkaisevasti. Parempi vaihtoehto Suomelle on, että meidät ja Ruotsi nähdään jäsenkandidaateina, jotka eivät tullessaan tuo turvallisuusongelmia Euroopan yhteisölle.

Ottaen huomioon edellä lausutun olisi varsin lyhytnäköistä heikentää Suomen puolustusta. Luopuminen loppuun kuluneiden hävittäjien korvaamisesta olisi tässä tilanteessa uhkarohkea ja vastuuton teko.

Neuvostoliitto-Venäjä tarvitsee vielä pitkään tiedollista, teknologista ja taloudellista tukea länsimailta, ennen kuin sen talous on saatu kuntoon. Läheisten suhteiden kehittäminen Euroopan yhteisöön vaatii monen muotoista harjoittelua itänaapuriltamme. Suomi voisi toimia läheisenä harjoituskumppanina tässä kehityksessä ja tehokkaimmin EY:n täysjäsenenä. Suomen EY-jäsenyyttä olisikin kaiken järjen mukaan Neuvostoliitto-Venäjän etujen mukaisista. Se, ettei ole turvallisuuspoliittisia esteitä Suomen liittymiselle Euroopan yhteisöön, johtuu siis viime kädessä Itä- ja Länsi-Euroopan teknis-taloudellisesta kohtalonyhteydestä.

EY-jäsenenäkin Suomi olisi ehdottomasti pysyttävä sotilaallisesti liittoutumattomana.

Vieläpä Suomen tulisi aktiivisesti pyrkiä vaikuttamaan siihen, että Naton ja Venäjän välille syntyisi mahdollisimman leveä liittoutumattomien maiden vyöhyke, ja myös siihen, ettei Euroopan yhteisön sotilaspoliittinen merkitys olennaisesti kasva. Naton säilyminen Länsi-Euroopan ensisijaisena sotilaspoliittisena järjestönä on Suomen turvallisuusetujen mukaista pitkäksi aikaa eteenpäin.

Herra puhemies! Olen pitkään ihmetellyt maatalouspolitiikkamme ympärillä käytyä keskustelua. Kuvittelen, että kansamme keskuudessa vallitsee yhteisymmärrys siitä, että meidän tulisi kaikissa käänteissä varmistaa mahdollisimman korkea peruselintarvikkeiden omavaraisuus ja elinvoimainen elintarviketeollisuus, myös siinä tapauksessa, että Suomi liittyy Euroopan yhteisöön. En ymmärrä, miksi uudistusmieliset maanviljelijät antavat taantumuksellisten sortaa itseään maatalouspolitiikassa. Maanviljelijämme ja Suomen maatalous ansaitsevat paremman tulevaisuuden kuin ne kohtaavat, jos maatalouden äänekkäimmät edustajat saavat jatkaa aavistamatonta menoaan ikään kuin mikään ei olisi maailmassa muuttunut. Pitääkö Suomen yksin tarrautua menneisyyteen ja jatkaa aitojen pönkittämistä muuta Eurooppaa vastaan, kun siellä kovasti yritetään rakentaa yhteistä rintamaa ulkopuolista maailmaa vastaan? Eikö huomata, että taloudelliset rajat ovat peruuttamattomasti kaatumassa Euroopassa ja että tämä kehitys koskee myös maatalouttamme?

Suomen talonpojilla on kaksi vaihtoehtoa: Joko he pelaavat itsensä paitsioon ja törmäävät ammattiyhdistysliikkeeseen ja teollisuuteen tai sitten yrittävät liittoutua näiden kanssa. Jälkimmäisessä tapauksessa heidän täytyy ennakoluulottomasti lähteä mukaan selvittämään, miten maahamme saataisiin rakennettua maataloutta ja elintarviketeollisuutta ohjaavia mekanismeja, jotka olisivat sopusoinnussa muun Länsi-Euroopan kanssa. Tämä merkitsee todennäköisesti rajasuojan ja hintatuen olennaista purkamista sekä tulotukijärjestelmän rakentamista. Jotta Suomi saisi tulevaisuudessa hyvin toimivan maatalousjärjestelmän, maatalouden harjoittajien on itse oltava mukana sitä rakentamassa. Meidän on vihdoin päästävä siitä tempoilusta, joka nyt riivaa talonpoikia ja vaarantaa elintarviketeollisuuden pitkäjänteisen kehityksen. Maa tarvitsee vakaan maatalouspolitiikan. Talonpojilla ja elintarviketeollisuudella on yhteisiä etuja valvottavanaan. Ennen kuin

liitymme Euroopan yhteisön jäseneksi, ainoa oikea asia on korkeiden kansallisten viljelykiintiöiden varmistaminen, asia, jota varmasti teollisuus tukisi. Todennäköisesti samat sopeuttamistoimet ovat välttämättömiä jo Eta-järjestelyn puitteissa.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Muutama sana Euroopan yhteisöön liittymisestä. Jos Eta-rakennelma olisi kariutunut, niin kuin yleensä luultiin ja allekirjoittanut luuli, mutta paljon viisaammatkin olivat sitä mieltä, että näin tulee käymään, Suomen liittyminen Euroopan yhteisöön olisi ollut tietystä syystä välttämätöntä. Yksi syy on se, että meillä ei olisi ollut varaa muodostua uudeksi Albaniaksi, eristyneisyyden tilaan, joka meitä tässä tapauksessa olisi uhannut. Euroopan yhteisöön liittyminen näin ollen olisi ollut välttämätöntä.

Mutta nyt Euroopan talousaluetta koskevat neuvottelut ovat tiettyssä vaiheessa, joka on merkinnyt alueen toteutumista. Ihmettelen sitä, että eräät poliittiset ryhmät, esimerkiksi sosialidemokraatit, riehuvat nyt tällä kertaa Euroopan yhteisöön liittymisen puolesta ilman, että siihen olisi mitään paineita. (Eduskunnasta: Hakemuksen tekemiseen!) — Hakemuksen tekemiseen. Minä en ymmärrä sitä, mitä on hakemuksen tekeminen, ellei ole tarkoitus myös liittyä Euroopan yhteisöön.

Käsitykseni mukaan, vaikka Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen kaikkia niitä varaumia tai oikeastaan mitään niistä ei ole voitu ottaa mukaan, joihin eduskunta aikoinaan kehotti pyrkimään, suojalausekkeet jossakin määrin vastavuoroisina Euroopan talousalueen muihin maihin nähden korvaavat tämän puutteen. Toisin sanoen uskon, että on turhaa pelkoa tältä osin lähteä epäilemään yrityksen epäonnistumista.

Ainoa, mistä meille saattaa tulla epäonnistuminen ja ongelmia, on siirtolaiskysymys. Kolmen kuukauden työhaullakin Euroopassa on mahtavat varastot ihmisiä. En halua loukata ihmisiä, mutta näin voi sanoa, ja siitä saattaa meille tulla ongelma. Muuten olen täysin luottavainen Etaan ja katson, että Euroopan yhteisön suuntaan ei ole nyt mitään kiirettä.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Jag koncentrerar mig på två frågor, utvecklingssamarbetet och flyktingpolitiken.

Keskityn kahteen aiheeseen: kehitysyhteistyöhön ja pakolaispolitiikkaan.

Den rika världens sätt att bedriva handel och fördela världens tillgångar kan väntas få kommande generationers fördömande. När vårt stora problem är hur en hög levnadsstandard skall höjas, lever 1 200 miljoner människor i absolut fattigdom och söker 20 miljoner flyktingar skydd och överlevnadsvillkor.

Ironista kyllä ensimmäisen kehitysyhteistyöministerin astuessa virkaansa kehitysyhteistyön määrärahoja vähennetään. Omasta maasta huolen pitämisen perusteella apua leikataan. Voidaan sanoa, että maamme kehitysyhteistyö on monen esimerkillisen hyvän vuoden jälkeen yhtäkkiä joutunut kriittiseen vaiheeseen. On perusteltua kysyä, onko köyhälle maailmalle annettava apu tehtävä tällä tavoin riippuvaiseksi suhdanteista. Katsomme ruotsalaisessa eduskuntaryhmässä, että budjettiin on tehtävä joitakin muutoksia, että myös lisäykset voivat tulla kysymykseen mutta edellyttäen, että kansallisia määrärahoja leikataan vastapainoksi.

YK:n järjestöjen Unicefin ja Unfpan tulee saada suurempi osuus pitkän tähtäimen menestyksekkään työn jatkamiseksi lasten ja aktiivisen perhe- ja väestöpolitiikan puolesta. Sama koskee humanitaarista kehitysyhteistyötä. Nyt budjettisytyksen mukaan Punaisella Ristillä ja muilla järjestöillä olisi vähemmän jaettavaa ensi vuonna.

Hallituksen lupaus selonteossa kehitysyhteistyömäärärahojen korottamisesta 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta on lunastettava mahdollisimman pian.

Starka skäl talar för att samarbetet i högre grad bör riktas till de fattigaste länderna och de fattigaste befolkningsgrupperna. Vi vet att fattigdomen är det centrala upphovet till den ohållbara utvecklingen. Den bidrar till de höga födelsealen, miljöförstörelsen, skogsavverkningen och jorderosionen.

Handelns betydelse för u-ländernas utveckling underskattas. Den omfattar mycket mera pengar än det officiella biståndet, någonting som ofta glöms i diskussionen. Men frihandeln fungerar fortfarande på i-ländernas villkor. U-länderna ges inte möjlighet att utnyttja, sälja sina naturliga produkter. Typiskt är att Finland har ett praktiskt överskott i handeln med u-länderna. Handeln med länder i Afrika knip-

pas i stor utsträckning ihop med biståndsanslagen.

Selonteossa todetaan kiinnostuksen kolmannen maailman kehitysongelmiin vähenevän ilman arviointia siitä, onko tämä hyvä vai huono seikka. Euroopan suuret muutokset eivät saa merkitä rikkaiden länsimaiden yhä suurempaa keskittymistä Eurooppaan, omaan kasvuun sekä Keski- ja Itä-Euroopan pääomatarpeisiin, sillä tämä merkitsisi tuen vähentämistä kolmannen maailman todella köyhiltä. Tämä sanottuna tietoisena siitä, että panostukset ovat tärkeitä myös Keski- ja Itä-Euroopassa.

Suomi on ollut suhteellisen varovainen asioissa, jotka koskevat ihmisoikeudellisia kysymyksiä: reagointi vähemmistöjen sortoon, toisinajattelijoiden terrorisointi, veren virtaaminen ja vihan viljely hallitusten tuella ympäri maailmaa. Selonteon mukaan tällaisiin seikkoihin kiinnitetään enemmän huomiota suhtautumisessa valtioihin ja kehitysapuun jatkossa. Karkeiden loukkausten ollessa kyseessä on perusteltua jopa harkita yhteistyön peruuttamista.

Myös sotilasmenoihin tullaan kiinnittämään huomiota, ja tämä onkin myönteistä.

Sent omsider har även vårt land börjat visa sitt världssamvete vid sidan av utvecklingssamarbetet, i fråga om flyktingpolitiken och i inställningen till utlännningar. Inställningen och reaktionerna avslöjar likväl på hur smal bas och ytlig grund solidariteten och humanismen ännu bygger. Reaktionerna kan förstås förklaras med okunskap, osäkerhet och rädsla eftersom det här är en ny och främmande situation. Men ändå är inte aktionerna godtagbara. Politikerna, riksdagsmän och ministrar, bör gå i spetsen för positivare attityder och ta avstånd från främlingsfientlighet och rasism.

Ulkomaalaisten ja pakolaisten osuus maassamme on hyvin pieni verrattuna siihen, mikä heidän osuutensa on jo pitkään ollut kehittyneissä maissa. Maamme tulee tottua kiintiöpakolaisten vastaanottamiseen ja humanitäärisistä syistä tapahtuvaan turvapaikan hakemiseen kansainvälisten sopimusten mukaisesti. Joillakin esimerkeillä haluan osoittaa, miten katteettomia ovat eräät perustelut, jotka usein kuullaan.

Kun noin 300 000 ihmistä on työttöminä ja 15 000—20 000 asunnottomina, tällä seikalla on hyvin vähän, oikeastaan ei mitään, tekemistä sen kanssa, että 3 000 pakolaista on päästetty maa-

hamme. Esimerkiksi Närpiön kunnassa on viitisenkymmentä pakolaista kunnan runsaan 10 000 asukkaan joukossa. Miten tämä näkyy siinä kunnassa? Muodostavatko he, pakolaiset siis, uhan kunnan asukkaille närpiöläisille, heidän kulttuurilleen, kielelleen ja tavoilleen? Väitän, etteivät varmastikaan. Jos suhtautuminen ja suhde pakolaiset/asukasmäärä olisi samanlainen kaikissa kunnissa, voitaisiin 25 000 pakolaista sijoittaa eri puolille maata ilman, että heitä tuskin huomattaisiin suomalaisessa yhteiskunnassa.

Poliitikkojen, kansanedustajien ja ministereiden, siis myös meidän, tulee olla etujoukossa asenteiden muokkaamiseksi myönteisemmiksi pakolaisiin ja yleensä ulkomaalaisiin. Meidän tulee tehdä pesäero muukalaisvihamielisyyteen ja rasismiin.

Toimettomuus päätöstä odottaessa aiheuttaa ongelmia pakolaisille, eivätkä suomalaiset tarkkailijat katso tätä suopein silmin. Onkin luotava mahdollisuuksia sekä opintoihin että työtekoon toisin kuin nyt. Norjassa on ns. "arbeiderplikt", jonkinlainen työvelvollisuus, ja Ruotsissa "meningsfull sysselsättning", mielekäs työllistäminen, tarjolla pakolaisille odottaessa päätöstä. Olen tietoinen vaikeuksista saada aikaan hyvin toimivia ratkaisuja, mutta jotakin on voitava kokeilla.

Herra puhemies! Tällä hetkellä useat sadat oleskeluluvan saaneet pakolaiset odottavat muuttamista pois vastaanottokeskuksistaan. Vastaanottamaan halukkaista kunnista on kuitenkin pulaa. Kunnat vaativat samaa korvausjärjestelmää kuin kiintiöpakolaisista. Minusta valtion on tultava kuntia vastaan, jotta pakolaiset pitkän odotuksen jälkeen pääsevät ulos keskuksista toimimaan, tekemään työtä ja asumaan suomalaisessa yhteiskunnassa.

Olen näillä huomautuksilla halunnut sanoa, että sekä kehitysyhteistyöpolitiikassa että pakolaispolitiikassa on parantamisen varaa.

Ministeri K a n k a a n n i e m i: Herra puhemies! Ed. Nordman käsitteli kehitysyhteistyötä, ja tämän keskustelun aikana muuttamat edustajat ovat sitä aiemminkin käsitelleet, tosin eivät kovin laajasti, mikä on sinänsä vahinko.

Tässä todettiin olevan ironista, että kun maassa on ensimmäistä kertaa kehitysyhteistyöministeri, niin silloin määrärahoja leikataan. Näin tapahtuu. Aivan tarkkaan ottaen tämä ei ole kuitenkaan totuus, sillä historia kertoo, että

viime syksynä, kun budjettia laadittiin, edellinen hallitus budjettiriihessä leikkasi 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuutta vastaavasta määrärahasta 200 miljoonaa markkaa. Sitten syksyllä noin vuosi sitten eduskunnassa, kun tehtiin joitakin eläkepoliittisia ratkaisuja, niitä rahoitettiin niin, että budjettiesityksestä leikattiin uusi 200 miljoonaa markkaa tämän vuoden määrärahoista, siitä 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuudesta. Vielä tämän vuoden puolella tammi — helmikuussa edellinen hallitus leikkasi 300 miljoonaa markkaa. Eli edellinen hallitus leikkasi 700 miljoonaa markkaa kehitysyhteistyömäärärahoja. Nämä leikkaukset menivät aika äänettömästi eduskunnassa läpi, ja myöskään julkisessa keskustelussa niihin ei paljon huomiota kiinnitetty.

Myönnän, että tämän jälkeen uusi hallitus leikkasi tämän vuoden määrärahoista lisää 200 miljoonaa markkaa. Laadittaessa ensi vuoden budjettia tai oikeastaan jo hallitusohjelmaneuvoittelujen yhteydessä päätettiin ensi vuoden budjetissa tinkiä 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuudesta 900 miljoonalla markalla.

En nyt halua mitenkään erityisesti painottaa tätä asiaa, mutta toteanpa kuitenkin, että ed. Nordmanin edustama puolue oli edellisessä hallituksessa ja on nykyisessä hallituksessa mukana ja nämä hallitukset ovat tehneet nämä päätökset yksimielisesti.

Edellinen hallitus ei leikannut mistään muista määrärahoista, siis kotimaisesta sosiaaliturvasta tai muista määrärahoista. Nykyinen hallitus on talouspoliittista linjaa rakentanut siltä pohjalta, että on käyty käsiksi myös kaikkiin muihin määrärahoihin eli kaikkien muidenkin pääluokien määrärahoihin. Näin ollen linja on ehkä hieman perustellumpi kuin saattoi olla edellinen, joka puuttui vain maailman köyhien auttamisrahoihin.

En halua tässä moittia ketään sen enempää enkä näitä sen tähden tuonut esille, mutta kuitenkin on hyvä eduskunnan pöytäkirjoihin nämä tiedoksi merkitä tässä yhteydessä.

Mitä tulee tiettyihin määrärahoihin, jotka ed. Nordmankin totesi, hän mainitsi mm. Unicefin ja Unfpan saamat määrärahat, ensi vuoden budjettiesityksessä kaikkein pienimmät leikkaukset kohdistuvat nimenomaan Unicefin ja Unfpan eli YK:n väestörahojen määrärahoihin. Kaikista muista on otettu suhteessa enemmän, eli nämä ovat painopistealueita ensi vuonnakin meidän leikatessa kehitysyhteistyöbudjetissamme.

Erittäin huolestunut itse olen siitä, että humanitäärisen katastrofiavun määrärahoja on leikattu paljon. Emme tietysti tiedä, kuinka paljon ensi vuonna on katastrofeja ja humanitaarisen avun tarvetta, ilmeisesti paljon, mutta ehkä ei ole sellaisia katastrofeja kuin oli Persianlahden sota ja ehkä ei välttämättä luonnononnettomuuksiaakaan niin paljon kuin on tänä vuonna ikävä kyllä ollut. Ainakin toivomme näin, mutta ei tietysti humanitaarisen avun varoja voida tällä tavalla arvioida. Niistä oli pakko nyt leikata kuitenkin niin, että niihin on meidän palattava, jos tarve edellyttää sitä ensi vuoden kuluessa.

On ikävää, että kiinnostus kehitysyhteistyötä kohtaan on alentunut, siitä ei sillä lailla keskustella, keskustellaan vain sen ongelmista, mutta ei niistä saavutuksista, mitä sillä on kuitenkin jo saatu aikaan vuosien ja vuosikymmentenkin aikana. Tämä keskustelun ja kiinnostuksen puute on merkinnyt sitä, että leikkaukset ovat päässeet toteutumaan varsin pienellä keskustelulla.

Toisaalta kun katsotaan kehitystä eteenpäin — kehitysyhteistyömäärärahoista, jotka ovat siis maasta pois meneviä varoja, joista toki yli puolet palautuu Suomeen nykyisin, koska meidän harjoittamamme kehitysyhteistyö on sen tyyppistä, että palautusprosentti on varsin suuri — se kuitenkin saa rinnalleen Itä-Euroopan avustustarpeet, kansainväliset globaalit ympäristöongelmat, joihin meidän on omalta osaltamme vastattava, ja myös Eta tuo uusia velvoitteita eteläisen Euroopan kehittämishastan kautta. Eli paineet tältä osin kasvavat, ja on ikävä, jos sitten nämä paineet merkitsevät sitä, että varsinkin kehitysyhteistyö, joka kuitenkin on kaikkein suurimmissa vaikeuksissa olevien ihmisten auttamiseen tarkoitettua, jää edelleen jalkoihin. Siksi toivon, että tästä asiasta keskustellaan, ja myös toivon sitä, että nämä kehitysyhteistyömäärärahojen leikkaukset olisivat hyvin lyhytaikaisia ja paluu mahdollisimman nopeasti tapahtuisi entiselle, YK:ssakin hyväksytylle tavoitetasolle.

On kuitenkin niin, että perusteita meillä tälle kehitysyhteistyömäärärahojen niin kuin muidenkin menojen tinkimislinjalle on. Meidän oman maamme talous on todella kurjassa kunnossa, ja vain siksi, että omat asiat ovat näin huonossa kunnossa, olen henkilökohtaisesti voinut olla mukana tekemässä tällaisia kehitysyhteistyöpoliittisia päätöksiä. Toisaalta näen, että kun on määrärahoja leikattu, niin on samanaikaisesti ollut otollinen tilaisuus etsiä laadullisia paran-

nuksia kehitysyhteistyöhön, ja toivottavasti niitä on saatu jo aikaan. Uskon, että on saatu aikaan, ja toivottavasti ne näkyvät siinä, että meidän kehitysyhteistyövaramme menevät entistä tehokkaammin perille. Mutta muutokset yleensä kehitysyhteistyöhankkeissa ovat melko hitaita, niitä ei kovin nopeasti saada eteenpäin ihan olosuhteista ja järjestelmästäkin johtuen.

Muutoinkin on ollut esillä aika paljon näitä erilaisia ehtoja ja ajatuksia kehitystyön osalta. Täällä mainittiin mm. demokratia ja ihmisoikeudet sekä sotilasmenot. Näitä on viime aikoina hyvin paljon nostettu esille kehitysyhteistyön yhteydessä, ja mielestäni näihin on syytä kiinnittää entistä paljon vakavampaa huomiota ja nostaa ne asiat keskusteluun.

Vielä määrärahojemme leikkauksen perusteiksi totean, että syynä siihen, että oma talous on heikossa kunnossa, on niin kuin hyvin tiedämme idänkaupan romahtaminen. Kun sillä parhaimmillaan oli 28 prosentinkin osuus Suomen ulkomaankaupasta, nyt se on lähellä nollaa. Millään muulla kehitysyhteistyötä merkittävästi tekevällä maalla ei ole tällaista tapahtunut oman taloutensa osalta. Me olemme siis poikkeuksellisessa tilanteessa ja siksi olemme esimerkiksi ulkomaisissa yhteyksissä pystyneet tällä toimiamme perustelemaan ja se on ollut uskottava perustelu, jota ei millään muulla maalla ole ollut esitettävänä. Tämähän heijastuu meillä vakavina työllisyysongelmina ja valtiontalouden poikkeuksellisen vakavina ongelmina, niin kuin kaikki tiedämme.

Kaiken kaikkiaan toivon, että kehitysyhteistyökeskustelua voidaan täällä käydä, ja lähiaikoina on kehitysyhteistyökertomus tulossa käsittelyyn. Toivon, että silloin varsinaisessa alan keskustelussa voidaan käydä tarkempaakin pohdintaa näistä asioista, kun nyt on paneuduttu moniin muihin ulkopoliittikan kysymyksiin.

Ed. von B e l l : Herra puhemies! On ymmärrettävää ja luonnollista, että tähänastisessa keskustelussa on käytetty paljon aikaa EY-keskusteluun. Tämän asian käsittely, kuten ulkoministeri täällä totesi, on vielä tavallaan edessäpäin, siihen tarjoutuu hyvin monta kertaa varmasti tilaisuus tässä salissa. Koska itse asun lähellä itärajaa ja olen seurannut itärajan yli tapahtuvaa yhteistyötä, keskityn omassa puheenvuorossani itänaapurin kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Herra puhemies! Suuren naapurimaamme sisäiset mullistukset eivät voi olla vaikuttamatta myös meidän maamme kehitykseen. Meistä ei

kukaan kykene tarkkaan ennakoimaan, millaiset muutokset tulevat itäistä naapuriamme vielä koettelemaan. Varmaa on ainakin se, että Neuvostoliitto entisessä suurvaltamerkityksessään alkaa olla historiaa. Samaan aikaan Venäjä nostaa profiiliaan. Keskeiset kysymykset, jotka naapurimaassamme tulee ratkaista muutaman kuukauden sisällä, ovat poliittisten sopimusten aikaansaaminen eri tasavaltojen välille ja tälle pohjautuvan taloudellisen puitesopimuksen hyväksyminen. Ellei näitä kyetä sopimaan, on vaara, että nälän lisäksi sodat alkavat olla todellisuutta Venäjän rajojen tuntumassa.

Meidän suomalaisten ei kuitenkaan pidä jäädä toimettomina odottamaan, mitä tuleman pitää. Meidän tulee aktiivisesti pyrkiä vaikuttamaan omien mahdollisuuksiemme mukaan rauhallisen ja tasapainoisen kehityksen edistämiseen naapurimaassamme Venäjällä ja muissa itsenäistyvissä tasavalloissa. Erityisesti meidän tulee suuntautua lähialueyhteistyöhön, koska lähialueilla meidän mahdollisuutemme auttaa ovat parhaimmat. Samoin taloudelliset intressimme ovat rajojemme välittömässä läheisyydessä huomattavat.

Ulkopoliittisen selonteon mukaan Suomi pyrkii määrätietoisesti edistämään eri alojen kanssakäymistä itärajan tuntumassa sijaitsevien lähialueiden kanssa. Hallituksen tarkoituksena on jatkaa yhteistyön kehittämistä erityisen lähialueyhteistyötä koskevan ohjelman puitteissa. Venäjän kanssa Suomi pyrkii myös aikaansaamaan puitesopimuksen yhteistyöstä Murmanskin, Karjalan ja Pietarin alueiden kanssa. Ulkoministerin mukaan Neuvostoliiton uudistukset voivat tulevaisuudessa avata suomalaisten osallistumiselle Karjalan ja muiden alueiden kehittämiseen aivan uusia mahdollisuuksia. Näissä asioissa arvostan ulkoministerin kannanottoja ja toimintaa. Mielestäni lähialueyhteistyöstä tulisi käydä eduskunnassa tätä keskustelua laajempi periaatteellinen keskustelu.

Meillä tuntuu olevan kiire saada yysopimus muutetuksi naapurisopimukseksi. Tässä yhteydessä ei mielestäni saa unohtaa Venäjän roolia tulevaisuudessa. Nyt onkin pikaisesti järjestettävä suhteet Venäjän federaatioon. Myös Venäjän kanssa tulee laatia naapurisopimus, jonka keskeinen asia on kauppasopimus ja siinä erityisesti tullittoman kaupan jatkuminen ja pääperiaatteet partnerkaupan järjestämisestä Venäjän kanssa. Tähän ed. Korkea-osa puheen-
vuorossaan jo puuttui.

Toinen yhtä tärkeä asia on yhteistyösopimus-

ten solmiminen Pietarin ja sen alueiden kanssa sekä Karjalan tasavallan kanssa. Sopimukset voisivat olla luonteeltaan taloudellis-tieteellisteknisiä, ja niissä olisi myös konsulatiivinen osa. Karjalan kanssa tulee aikaansaada erityinen Karjalan avustus- ja kehitysohjelma. Saman sisältöinen ohjelma tulee laatia myös Viron kanssa.

Taloudellinen yhteistyö Venäjän kanssa avaa oikein oivallettuna merkittäviä kehittymahdollisuuksia Suomen taloudelle, mutta näitä potentiaalisia mahdollisuuksia ei saada ilmaiseksi. Niihin tulee valtiovallan ja yritysten panostaa. Ensiarvoisen tärkeää olisi nyt perustaa yhteinen Venäjän ja Suomen kehitys- ja investointipankki. Siinä olisivat Suomen puolelta mukana Kera ja Teollisen Kehitysyhteistyön Rahasto. Omistus molempien osapuolimaiden kesken olisi yhtä suuri. Pankki myöntäisi luottoja yhteisiin infrastruktuuri- ja ympäristöhankkeisiin, tuotekehittelyyn ym. kehitysprojekteihin. Suomen ja Venäjän välille olisi luotava erityiset investointien ja riskirahoituksen säännökset. Yhteisten pelisääntöjen avulla suomalaiset yritykset voisivat osallistua Venäjän privatisointiin. Näin voitaisiin turvata suomalaisten yritysten laajamittainen osallistuminen Venäjän tuotantoon ja edesauttaa maiden välistä kauppavaihtoa.

Herra puhemies! Privatisointi on Venäjällä ajankohtainen haaste talouden jaloilleen saatamiseksi. Nimenomaan tässä asiassa on törmätty rahoitusongelmiin. Ilman ulkomaisen pääoman osallistumista Venäjän laajamittainen privatisointi ei tule onnistumaan. Tässä suomalaisten tulisi olla aktiivisia. Nimenomaan tätä kautta suomalaisilla on parhaat edellytykset päästä Venäjän laajoille markkinoille tulevaisuudessa.

Vastaavasti meidän olisi hyväksyttävä venäläisten yritysten osallistuminen Suomen markkinoille. Keskeinen näiden yritysten rooli on idänkaupan vähenemisen vuoksi vaikeuksiin joutuneiden yritysten elvyttämisessä. Venäläinen osapuoli sijoittaisi suomalaisiin yrityksiin raaka-aineita ja muita resursseja ja suomalaiset rahoituslaitokset, mm. Kera, myöntäisivät likvidejä rahavaroja ja laitteita. Lisäksi Suomen ja Neuvostoliitto-Venäjän välille tulisi muodostaa erityinen arvopaperi- ja tuotepörssi, jossa jäseninä olisivat suomalais-neuvostoliittolaiset yritykset. Pörssissä realisoitaisiin finanssi- ja arvopapereita sekä tavaroita. Sillä olisi toimipisteet Helsingissä, Pietarissa ja Moskovassa. Sen toimintaluona voisi olla koko Skandinavia. Hanke olisi

ilmeisesti toteuttavissa nopeallakin aikataululla.

Herra puhemies! Meidän kaikkien tulisi ymmärtää, että markkinatalouteen siirtyvä Venäjä tulee olemaan valtava kaupallis-taloudellinen potentiaali Suomen talouden kehitykselle. Meidän tulisi nähdä asioita pitemmälle eikä vain tämän päivän selkiintymätöntä taloudellista tilannetta. Suhteellisen pienellä panostuksella itänaapurille tänä päivänä voidaan saavuttaa suuria ja pysyviä etuja tulevaisuudessa.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut tätä keskustelua hallituksen ulkopolitiisesta selonteosta, ja hyvin monessa puheenvuorossa on lausuttu huoli Suomen maataloudesta. Haluan itsekkin lausua siitä muutaman ajatuksen.

Eta-sopimushan ei vaikuta sanottavasti Suomessa harjoitettavan maatalouspolitiikan sisältöön eikä esimerkiksi perusmaataloustuotteiden hintoihin, mutta se antaa merkittävällä tavalla maataloudelle mahdollisuuden alentaa kustannuksia.

Suomen maatalouden erityisongelmat on Eta-sopimuksessa ratkaistu ja sopimusjärjestelyt vastaavat maatalouden etuja. Sen mukaan säilyy Suomella kansallinen maatalouspolitiikka eikä maataloustuotteiden rajasuojaa näiden järjestelyjen tuloksenakaan avata. Tuonnin esteitä Eta-järjestelyissä poistetaan vain eräiden, lähinnä eteläisille EY-maille tärkeiden maataloustuotteiden osalta.

Vaikka yhteensä 54 tullinimikettä on tällä myönnytyksiställä, ei siihen sisälly Suomelle keskeisiä kotimaisia vihanneksia. Kansallinen maatalouspolitiikka siis säilyy. Saatiinpa jopa hyvät kahdenväliset juusto- ja lihasopimuksetkin, jotka ovat Suomelle edullisia. Täytyy antaa kiitokset ministeri Salolaiselle Eta-sopimuksen hyvän maatalousosuuden sopimisesta.

Tämä sopimus ei tarkoita, ettei Suomessa olisi vaikeuksia maatalouden ylituotannon suhteen. Totuushan on, että 50-luvulta lähtien on raivattu aivan liikaa peltoa viljelykselle, luotu maataloudelle moninkertainen tukiverkosto, jolla on tuetut pieniä kannattamattomia tiloja. Siinä on näkynyt selvästi poliittinen tarkoitusperä. 70- ja 80-luvulla maatalouden kustannustaso nousi ennätysnopeasti. Samanaikaisesti tuotannon supistukset ja rajoitukset ovat sitoneet maataloustuottajien mahdollisuuksia toimia järkevästi liikeperiaatteiden mukaan.

Viime eduskuntakaudella aloitettiin ylituotannon vientituen leikkaus ja myös ensi kerran

siirrettiin osa ylituotannon vientikustannuksista viljelijöiden itsensä maksettavaksi. Päästiin osittain pois kollektiivisesta vastuusta yksilövastuuseen.

Periaatteet: elintarvikeomavaraisuus, maatalousväestön toimeentulon turvaaminen ja kriisivalmius, ovat olleet ja ovat edelleen perusperiaatteita. Korkeasuhdanteen aikana maatalouden investoinnit nousivat, niin koneiden kuin maan hinta nousi, ja moni varsinkin nuorista viljelijöistä on velkaantunut kovasti. Tämän päivän tilanne tiedetään. Monella tilalla on todella vaikeuksia korkeitten korkojen ja alentuineitten tulojen vuoksi. Ei olekaan ihme, että nyt herättää pelkoa keskustelu Suomen EY-täysjäsenyyssanomuksesta, jolla pelotellaan lopetettavan Suomesta maatalous kokonaan.

Mitkä ovat vaihtoehdot? Mielipiteet jakautuvat jyrkästi EY-jäsenyyden puolesta ja vastaan. Vastustajat pelkäävät menettävänsä leipänsä. Mikä on se maatalouspolitiikka, jota Suomessa harjoitetaan tulevaisuudessa erikoisesti silloin, jos Suomen jäsenyys EY:hyn hyväksytään? Edessä on todella ratkaistavana monia hyvin vaikeita asioita, mutta on hyvä muistaa, että myös EY-maissa ovat vientituet ja rajasuoja ja vuosittain päätettävät tuottajahinnat maatalouspolitiikan perustana aivan samoin kuin meillä Suomessa.

Valtaosan eli 2/3 Euroopan yhteisön budjetista vievät juuri maatalouden vientituet, jotka viime vuosina ovat kasvaneet. Lisäksi eri EY-maat tukevat vielä monin tavoin omaa maatalouttaan yhteisön tukien lisäksi. Suurin ero EY-maiden ja Suomen välillä onkin kustannuksissa ja hinnoissa ja tietysti ilmasto-olosuhteissa.

Viimeaikainen keskustelu on syyllistänyt maatalousväestöä mielestäni aivan aiheetta. Viljelijäväestö on toiminut ja toimii edelleenkin niiden lakien, määräysten, tuotantorajoitusten ja veroperusteiden mukaan, jotka eduskunnassa vuosien mittaan on säädetty. He toimivat siis lain mukaan. Se, että maatalouspolitiikka on vuosia jälkeenyäännyt, on eri asia. Se ei ole viljelijän, vaan päättäjän syy.

Jos tulevaisuudessa tuotetaan vain elintarvikeomavaraisuusperiaatteella peruselintarvikkeita, tarvittaisiin siihen laskelmien mukaan vain noin kolmasosa siitä pinta-alasta, mikä meillä nyt on viljelyssämme. Mitä tapahtuisi lopuille yli miljoonan pellohehtaarin alueille? Hoitamattomana se pajuttuisi, happamoituisi ja rämettyisi eivätkä nämä alueet olisi vain syrjäseuduilla, vaan pelkäänpä pahoin, että näitä alueita löytyi-

si Etelä-Suomesta, Varsinais-Suomesta ja Etelä-Pohjanmaalta. Viljavat peltoaukeamat muuttuivat nopeasti. Meillä on kyllä löytynyt rahaa ja myötätuntoa luonnonsuojeluun monella alueella. Tuleekin mieleen, että nämä vuosisatoja viljeltyt pellot voitaisiin hoitaa maisemansuojelullisesti, ne mitä ei tarvita viljelyyn. Viljelijähän ovat parhaita luonnonympäristön suojelijoita, mutta eivät hekään voi maksutta hoitaa. Täytyy saada leipää ja täytyy saada palkkaa.

Suomen EY-jäsenyyden hakemista harkittaessa täytyy nyt kunnolla keskustella, missä mitassa Suomen maataloutta harjoitetaan tulevaisuudessa. Pelkkä yksikantainen vastustaminen ei riitä. Voi käydä niin, että voimme joutua täysin valmistautumatta kestävämpään tilanteeseen tulevaisuudessa. Nyt olisi päätettävä periaatteista, kuinka moni suomalainen tulevaisuudessa saa leipänsä perustuotannosta, mitkä alueet pidetään asuttuna ja mikä on palvelutaso ja mitä muita mahdollisuuksia näille ihmisille järjestetään. Tämä välillisesti tietysti vaikuttaa myös siihen, miten paljon meillä on elintarviketeollisuutta. Näistä periaatteista on siis keskusteltava ja tehtävä jonkinlaisia periaatepäätöksiä. Silloin maataloustuottajat voisivat suunnitella pidemmällä aikavälillä ja tuntisivat jonkinlaista turvallisuutta tulevaisuudessa. Mutta tarvitaan vaihtoehtoja, tarvitaan jatkotoimenpiteitä, tarvitaan riittävä siirtymäaika.

Suomen maatalous tarvitsee myös erikoisoikeuksia, joista mahdollisissa EY-neuvotteluissa on pidettävä huolta, ilmasto-olosuhteiden vuoksi. Tarvitaan myös sellaista tukipolitiikkaa, joka terveellä tavalla motivoi tulevaisuudessakin kasvattamaan ruokaa suomalaisille. Voi vain kysyä, mistä saamme ne rahat, joilla ostamme ruokaa Euroopasta, jos oma tuotanto loppuu. On laskettu, että ruokaan menee 50 miljardia markkaa vuodessa. Jos se tuodaan ulkoa, on siihen lisättävä pakkodevalvoinnin 14 prosenttia. Toisaalta kannattaako ostaa ulkoa, koska Suomessa kasvatetaan maailman puhtainta ruokaa, vai haluammeko välttämättä kymmenkertaisen torjunta-ainejäämän jokapäiväiseen ruokaamme?

Olen itse EY-täysjäsenyysanomuksen kannalla, mutta on aivan välttämätöntä, että laajasti keskustellaan. Toivonkin, että hallitus antaisi maatalouspoliittisen selonteon ja siinä käsiteltäisiin näitä periaatteellisia asioita. Mutta ei silti pidä unohtaa viljelijäväestöä. Heidän on oltava mukana tässä tulevaisuudessa suunnittelussa. Uskon kuitenkin, että löydetään sellainen malli

ja sellaiset konstit, joilla voidaan turvata suomalaisille tuottajille tulevaisuus ja asema kotimaassa.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Kokoomus ja Ulf Sundqvistin johtama sosialidemokraattinen puolue kiirehtivät Suomea hakemaan EY-jäsenyyttä; kiirehtivät vaikkei Eta-sopimustakaan ole vielä Suomessa hyväksytty, kiirehtivät vaikka EY muuttuu juuri siihen suuntaan, mitä Suomessa on eniten pelätty eli liittovaltion suuntaan. EY:stähän on tulossa paitsi "neljän vapauden talousalue" myös rahaunioni, joka ottaa hoitaakseen myös turvallisuuspolitiikan kysymyksiä ja suuntautuu myös sotilaallisten kysymysten koordinointiin ja tätäkin pidemmälle meneviin sotilaspoliittisiin ratkaisuihin. Miten Suomi voisi sellaisessa yhteisössä säilyttää itsensä määräämisoikeutensa ja puolueettomuutensa? Vastaus minusta on selvä: ei mitenkään. Rehelistä on minusta sanoa tämä.

Omituista minusta on se, että vihreiden eräät johtohenkilöt ovat tehneet takinkäännöksen suhteessa EY:hyn kannattaen nyt Suomen liittymistä. Kun EY:tä luodaan ennen muuta suuren kapitaalın, suuren pääoman, tehokkaamman toiminnan turvaamiseksi, tällaiset vihreät ovat minusta kyllä vihreitä vain päältä. Raaputa heitä vähän, ja muotituulille kumartelevalle ja hallitushinkuinen poliitikkokohan sieltä löytyy. Ovet hallitukseen pidetään auki, tulee sieltä mitä tulee, vaikkapa EY-jäsenyyden toteuttava hallitus. Vihreiden osalta aihetta ihmettelyyn antaa se, että vihreät ovat minusta aivan oikein kiinnostavasti nostaneet esille kasvukriittisyyden ylipääntään talouden peruskysymyksenä. EY:n osalta ei voi olla epäselvyyttä. EY pyrkii talouskasvun kiihdyttämiseen.

Herra puhemies! Keskeisenä perusteluna EY-jäsenyydelle esitetään, että joudumme Etan puitteissa joka tapauksessa sopeutumaan EY:n päätöksiin, mutta emme voi vaikuttaa niihin. Näin ei kuitenkaan ole edes ahtaasti yritysten kannalta katsottuna. Riippuuhan reaalin kilpailukyky yhä enemmän siitä, miten itsenäisesti Suomi voi kehittää mm. koulutusta, työelämää, julkista sektoria, ympäristönsuojelua. On totta, että Eta-sopimuskın rajoittaa kansallista riippumattomuutta eikä tietenkään sinällään turvaa eduskunnan vaikutusvaltaa, pääomaliikkeiden ohjaamista eikä EY:tä tiukempien ympäristönormien noudattamista.

Mutta varmaa on se, että EY-jäsenyys romuttaisi koko parlamentaarisen demokratian ja

maamme itsenäisyyden. Tämä minusta on se oleellinen ero. EY:n osalta on varmaa, mitä seuraisi. Kannattaa muistaa, että Efta-mailla on Etassa veto-oikeus EY:n esityksiin. Sen sijaan EY-jäsenyys veisi meiltä 80 prosenttia lainsäädäntövallasta. Eduskunnalta se siirtyisi EY:n ministerineuvostolle ja tuomioistuimelle. Edelleen pitää ottaa huomioon, että jäsenyys siirtäisi mm. maatalous-, alue-, vero-, sosiaali-, koulutus-, ympäristö- ja pakolaispolitiikan vähitellen pääosin EY:n ratkaistavaksi.

Eta-sopimus ei alista EY-jäsenyyden tavoin tulliliittoon, mikä on hyvin tärkeä ero, eikä yhteiseen kauppapolitiikkaan suhteissa muihin maihin. Tätä seikkaa ei pidä vähimmässäkään määrin vähätellä. Edelleen pitää ottaa huomioon, että Etan puitteissa Suomi voi päättää ulko- ja turvallisuuspolitiikasta eikä meitä sidota EY:n mahdollisiin selkkauksiin esimerkiksi suhteissa kehitysmaihiin, muihin suurvaltakeskuksiin tai Itä-Eurooppaan.

Herra puhemies! Hieman tarkemmin siitä suunnasta, mihin EY minun nähdäkseni on kehittymässä.

EY:n pääsuuntaisena lähtökohtanahan on, että uusia jäseniä ei hyväksytä ennen kuin ratkaisevat päätökset poliittisesta ja talousunionista on tehty. EY-komission varapuheenjohtaja Martin Bangemann on myös suoraan huomauttanut, että "puolueettomuuden arviomittana ei ole tämän päivän, vaan vuoden 2000 EY" ja että "puolueettomuus ei ole yhteensovittavissa poliittisen unionin tavoitteen kanssa".

EY-johtajat kokoontuvat joulukuussa sopimaan poliittisen ja talous- ja rahaunionin muodostamisesta. Vaikka monet kysymykset ovat toki vielä ainakin jonkin verran auki ja aukinaisuus jatkuu varmaan pitkäänkin niin kuin kiistatkin, ei EY:n kehityksen pääsuunnista pitäisi olla enää kenelläkään epäselvyyttä.

Pääsuuntana on se, että yhä useammat asiat siirtyvät ratkaistaviksi EY:n ministerineuvostossa enemmistöpäätöksin ja komission valta kasvaa, mutta EY-parlamentti ei saa todellista valtaa.

Talouspolitiikan yhdenmukaistamisen kautta siirrytään asteittain yhteiseen keskuspankkiin ja rahaan. Ylikansallisten yritysten ja EY:n vahvimpien hallitusten, varsinkin Saksan, valta kasvaa muiden kustannuksella.

Turvallisuuspolitiikan osuus voimistuu EY:n puitteissa, ja EY määrää yhä enemmän jäsentensä suhteista muihin maihin. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan suuret linjat on tarkoitus sopia

toki yksimielisesti, mutta niitä sovelletaan enemmistöpäätöksin. EY:lle tulee myös oma puolustuspolitiikka, jolle kehitetään Länsi-Euroopan unionin Weu:n pohjalta myös sotilasjoukkoja. Tämä sovitetaan yhteen Naton "ensisijaisen" roolin kanssa, kuten äskeisessä Naton ja Weu:n kokouksessa sovittiin.

Meidän pitää huomata, että EY:n poliittisen roolin korostaminen jakaa uudelleen Eurooppaa, tuo uusia ongelmia Ety-prosessiin ja jyrkentää ristiriitoja suhteessa kehitysmaihiin. Suomen puolueettomuuspolitiikan, Etykin ja YK:n perustavoitteet ovat suorastaan päinvastaisia. Pyrkimys keskitettyyn EY-komentoon ei ole myöskään erityisen "eurooppalaista". Pikemminkin maanosamme historia kertoo välttämättömyydestä kunnioittaa kansojen itsenäisyyttä, demokratiaa ja kulttuurin moninaisuutta.

Herra puhemies! Suomi ei ole pakkotilanteessa, jossa vaihtoehtona ovat vain EY-jäsenyys tai eristäytyminen. Eta-sopimus turvaa suomalaisille tavaroille, pääomalle, palveluille ja ihmisille pääsyn EY:n sisämarkkinoille. Se ei kuitenkaan kiellä kehittämästä esimerkiksi sosiaaliturvaa, aluepolitiikkaa ja ympäristönsuojelua omin päätöksimme, mutta kasaa kyllä paineita kilpaila niiden kustannuksella. Siksi eduskunnan Etaneuvotteluille asettamien reunaehtojen toteuttamiseksi tulisi pikaisesti valmistella suojalakipaketti. Eduskunnan pitäisi myös voida vaikuttaa jatkossa jo Eta-säädösten valmisteluun. Suomen ei ole syytä tukea jäsenhakemuksellaan EY:n keskeistä kehitystä, joka johtaa uusiin eriarvoisuuden muureihin ja kärjistää yleiseurooppalaisen ja maailman laajuisen kehityksen ongelmia. Vähänkin pidemmällä tähtäyksellä hyvät suhteet myös itään ja etelään ovat tärkeä keino välttää maamme joutuminen syrjäiseksi reuna-alueeksi.

Herra puhemies! EY-jäsenyys ja puolueettomuus eivät käy yksiin. Ne sulkevat toisensa pois. Puolueettomuuden menettämisen myötä menisi ensinnäkin mahdollisuus pysytellä erossa mahdollisista suurvaltaryhmittymien ristiriidoista, jotka tulevaisuudessaakin ovat valitettavasti edelleenkin mahdollisia. Toiseksi Suomen rooli idän ja lännen välisenä sillanrakentajana menisi, vaikka se ei olekaan menettänyt merkitystään, kuten äkkipäätä saattaisi arvioida. Tältä osinhan on kysymys uudella tavalla ajankohtaisesta tehtävästä. Onhan nimittäin niin, että Eurooppaa uhkaa taloudellinen uudelleenjakoa, ja siitä seuraava sosiaalinen eriarvoisuus voi puolestaan nostaa esille jatkossa hyvin kärkeviä ristiriitoja ja myös turvallisuusongelmia. Niitä ei ratkota

sulkemalla osa Eurooppaa Euroopan ulkopuolelle, vaan luomalla Etyk-Eurooppa, edistämällä koko Euroopan talousalueen muodostamista ja sellaista kriisien säätelyä, jonka puitteissa kaikille valtioille tulee samanlaiset vaikuttamisen mahdollisuudet. Pitää tosiaan myös muistaa, että EY:n jäsenenä olisimme sen uloin tulliraja Neuvostoliiton-Venäjän suuntaan. Minusta on varsin erikoista, jos Suomessa tämä kysymys sivuutetaan.

Kolmanneksi puolueettomina, ja minusta vain puolueettomina, me voimme edesauttaa maailman laajuisten ongelmien ratkaisua, aseriisunnan lisäksi ekologisen kriisin ja köyhyysongelman ratkaisua. Kannattaa pitää mielessä, että EY:tä luodaan suljetuksi blokiksi, joka polkee kehitysmaita. Nykypäivän impivaaralaisuutta on minusta liittyä Euroopan yhteisöön, jonka kehitysmalli perustuu luonnon ja kehitysmaiden voimistuvaan alistamiseen ja riistämiseen.

Mitä se sitten olisi ollut, jos meillä olisivat jo olleet EY:n rajoitukset ja velvoitteet sellaisina, kuin ne meille tulisivat, jos jäseniksi liittyttäisiin? EY-jäsenenä Suomi ei olisi voinut tehdä itse päätöksiä esimerkiksi pakotteistaan Etelä-Afrikan rotusortoa vastaan. EY-jäsenenä olisimme joutuneet vielä paljon välittömämmin mukaan Persianlahden kriisin syövereihin. EY-jäsenenä me olisimme nyt vaarassa joutua mukaan Balkanin ruutitynnyrin kysymyksiin jopa niin, että uhkaamassa saattaisi olla se, että esimerkiksi meidän armeijassa olevia poikiamme sinne määrättäisiin.

Herra puhemies! Puolueettomuus ei tietenkään ole itsekkyyttä, vaan omien intressien edistämistä ottaen samalla huomioon koko Euroopan ja maailmanyhteisön tarpeet.

Ulkoasiainministeri Väyrynen: Herra puhemies! Keskustelun päättyessä ajattelin esittää muutamia kommentteja käytettyihin puheenvuoroihin.

Useammassakin puheenvuorossa, mm. edustajien Pulliaisen ja Huuhtasen puheenvuoroissa, pidettiin tärkeänä, että Suomi antaa Neuvostoliitolle ja nimenomaan meidän lähialueille apua. Tästä haluaisin lyhyesti todeta, että Suomen hallitus on varautunut antamaan tänä talvikautena 30 miljoonan markan arvosta elintarvike- ja lääkeapua Neuvostoliittoon, minkä lisäksi myös on mahdollisuus valtion takaaman luoton turvin toimittaa Neuvostoliittoon elintarvikkeita. Aivan kuten ed. Huuhtanen totesi, meidän täytyy tietysti pyrkiä pitkäjänteiseen työhön

myös elintarvikealalla lähialueiden kanssa, niin että niiden omaa tuotantoa voitaisiin kehittää. Kaiken kaikkiaan täällä on ilahduttavasti kiinnitetty huomiota lähialueyhteistyöhön, sen tärkeyteen ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin.

Täällä on monissa puheenvuoroissa kiirehdytty Suomen jäsenanomuksen jättämistä Euroopan yhteisölle. Tällaisia puheenvuoroja ovat esittäneet erityisesti kokoomuksen eduskuntaryhmän edustajat. Muun muassa ed. Dromberg perusteli kannanottoaan sillä, että oman taloudellisen hyvinvointimme turvaamiseksi päätös pitäisi tehdä nopeasti.

Kuten jo aikaisemmin kerroin, hallituksen tarkoituksena ei ole tässä vaiheessa ryhtyä käymään keskustelua eduskunnan kanssa EY:n jäsenyyskysymyksestä. Tässä vaiheessa jo kuitenkin rohkenen esittää toivomuksen, että sitten kun eduskunta ryhtyy tätä keskustelua käymään, kokoomuksen eduskuntaryhmän edustaja ja muutkin, jotka ovat jo kantansa muodostaneet EY-jäsenyyskysymyksessä, kertoisivat tämän ratkaisun taloudelliset perustelut.

Täällä on kysytty, mistä tulevat ne hyödyt jäsenyyden toteutuessa, jotka vastaisivat syntyviä haittoja. Ed. Ala-Harja täällä, aivan oikein, käsitteli elintarvikekysymystä ja kysyi, millä tavalla me maksaisimme ulkomaille siitä ruuasta, jonka me sieltä kenties joutuisimme ostamaan, jos olisimme EY:n jäseniä, ja meidän oma tuotantomme vähenisi. On myös kysytty, mistä me saisimme jäsenyys- ja rahastomaksuihin menevän rahan tai sitä vastaavan hyödyn. Teollisuuden kautta kai lähinnä. Teollisuuden osalta mahdollinen jäsenyys toisi sekä hyötyjä että haittoja, joiden tarkempi erittelemine on paikallaan, ennen kuin me kykenemme taloudellisen analyysin esittämään. Kokoomuksen eduskuntaryhmällä sellainen ilmeisesti jo on, ja varmasti saamme sen käyttöömmme viimeistään silloin, kun tämä keskustelu eduskunnassa käynnistyy. Minulle henkilökohtaisesti ei ole vielä valjennut kysymys, olisiko Suomelle taloudellisesti edullista hakea jäsenyyttä vai ei, kuten asia muutoinkin on minulle avoin.

Ed. Stenius-Kaukonen arvosteli selontekoa siitä, että siinä ei ole käsitelty mm. Lähi-idän ja Itä-Timorin kysymyksiä. Olen jo aikaisemmin todennut, että selonteko keskittyy ensi sijassa Eurooppaan, missä meidän toimintamme painopiste nyt on. Euroopan ulkopuolisia kysymyksiä käsitellään vain suurilla linjoilla käsittelemättä esimerkiksi alueellisia kriisejä. Keskustelun aikana tietysti edustajilla on ollut mahdollisuus

puuttua muihinkin kysymyksiin ja tätä mahdollisuutta on käytetty myös hyväksi.

Ed. Stenius-Kaukoselle totean vielä, että kun täällä oli viime kesänä palestiinalaiskysymystä käsittelevä kansainvälinen kokous, niin minulle ei esitetty mitään tapaamispyyntöjä seminaariin osallistuneiden palestiinalaisedustajien kanssa järjestettävien tapaamisia silmälläpitäen. Jos olisi esitetty, olisin heitä mielelläni tavannut, kuten olen usein aikaisemminkin tehnyt. Mongolian entistä varaulkoministeriä en ole koskaan tavannut.

Useissa puheenvuoroissa on käydyssä keskustelussa korostettu tarvetta lisätä eduskunnan osallisuutta ulkopoliittisessa päätöksenteossa. On toivottu, että salaisia asioita olisi vähemmän tai niitä ei olisi ollenkaan ja että arkistot pitäisi avata.

Kaikkien näiden kannanottojen suunta on mielestäni aivan oikea, mutta käytettyjä puheenvuoroja kuunnellessa välistä tulee sellainenkin ajatus, että eduskunnassakin olisi syytä miettiä, kuinka pitkälle näissä pyrkimyksissä olisi syytä mennä. On kai kuitenkin pidettävä yllä jonkinlaista työnjakoa toimeenpanevan vallan ja lakisäättävän vallan välillä, toimeenpanevan vallan toiminnan ja sitä valvovan eduskunnan roolin välillä. Kyllä kai ulkopoliitikassakin jotkut asiat ovat salaisia, kun sisäpolitiikassakin on paljon salaisia asioita eikä kaikkia asiakirjoja eduskunnalle jaeta kuten budjetin valmisteluun liittyviä.

Kolmanneksi: arkistojen salaisuus on yleinen käytäntö maailmalla. Meillä on ollut jonkin verran poikkeava käytäntö arkistojen salassapitoajan suhteen. Näitä aikoja tullaan lähiaikoinakin tarkastelemaan ja yhdenmukaistamaan kansainvälisen käytännön kanssa. Arkistojen osalta totean, että olin mukana eräässä julkisessa tilaisuudessa jossa yksi arvostetuimmista Suomen historian professoreista totesi, että ei tutkijan etu ole se, että liian varhain arkistoja avataan. Arkistoihin ei tule tutkijan kannalta mielenkiintoista materiaalia, jos on epäiltävissä, että arkistot liian nopeasti avautuvat ja tiedot sieltä tulevat julkisiksi.

Lisättäköön siis asioitten avoimuutta, parannettakoon arkistojen käyttömahdollisuuksia ja lisättäköön eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia, mutta toivon, että eduskunnassa myös, kun näitä puheenvuoroja käytetään, pohditaan aina asian toista puolta ja harkitaan, kuinka pitkälle näissä vaatimuksissa on syytä mennä.

Herra puhemies! Täällä on käyty hyvin mielenkiintoinen, monipuolinen keskustelu. Olen

sitä hyvin kiinnostuneena kuunnellut. Kun olen välillä käynyt hoitamassa virkatehtäviäni, niin olen silloinkin radion välityksellä pyrkinyt seuraamaan, mitä täällä on puhuttu. En tahtonut lähteä läheskään kaikkiin puheenvuoroihin vastailemaan, vaan poimin keskustelun kirjosta vain muutamia harvoja seikkoja, joihin katsoin olevan aiheellista tässä kommenttipuheenvuorossa puuttua.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ulkoasiainministeri Väyrynen ansaitsee tunnustuksen tämän keskustelun seuraamisesta ja kommentoinnista. Hän vastasi ilmeisesti minulle näiden arkistojen osalta.

Varmasti sisäpoliittisestikin on suljettuja ja salaisia arkistoja, ja ne hyväksyn myös ulkopoliitiikan alalla. Olennaista on kuitenkin, että ne ovat julkisen arkistolaitoksen piirissä siltä osin, kun on kysymys julkisessa tehtävässä syntyneistä asiakirjoista. Tässä suhteessa perusongelma on juuri se, että entisten tasavallan presidenttien arkistot — ei vain presidentti Kekkonen, vaan hänen korkeiden edeltäjiensäkin osalta — on pyritty käsittelemään tavalla, joka antaa ymmärtää, että näitä asiakirjoja pidettäisiin yksityisomistukseen kuuluvina. Siitä ei voi olla kysymys silloin, kun on kyse valtionpäämiehen viran hoitamisesta.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Henkilökohmainen lähestymistapani ulkopoliittiseen ajan-kohtaiseen keskusteluun perustuu ainoastaan siihen viestiin, mitä maailmalta kuuluu ja missä meidän suomalaisten tulevaisuus näyttää olevan.

Suurin uhka, sota pois lukien, on iso maailman laajuinen ympäristökatastrofi. Me kaikki tiedämme, että luonto ei kestä enää sitä räähkystä, mihin se on joutunut. Jos valtioiden välille ei pikaisesti saada konkreettisia sopimuksia aikaan ympäristön hoitamiseksi ja tervehdyttämiseksi, niin ympäristökatastrofi on tulevaisuudessa tosiasia. Ilmaston kautta tulevat saasteet eivät odota Eta-sopimuksen allekirjoitusta eivätkä EY-jäsenyyttä. Tällä hetkellä en usko, että Suomi on edes valmis EY:n jäseneksi näin konkurssikypsänä maana. Mitä me voimme tehdä eduskunnassa asian hyväksi? Ilmeisesti emme muuta kuin keskustella ja riidellä siitä, kuka on oikeassa ja kuka väärässä.

Neuvostoliiton sisäinen yhteiskunnallinen murros on saanut huolestuttavia piirteitä. Jos tuo laaja yhteiskunnallinen muutos johtaa uuden fasismin syntyyn, niin silloin Suomen asema

joutuu uuteen ja vaaralliseen tilanteeseen. Jos 6 miljoonaa ihmistä ajattelee siellä vakavasti, että Suomi liitettäisiin Venäjään, niin ei voi muuta kuin järkyttyä näistä tuulista.

Aitini on Karjalasta: Sortavalan maalaiskunnasta Kuokkaniemeltä. Viimekesäisen Sortavalan-matkan aikana saimme todeta, että Karjalan palauttaminen takaisin on järjetön pyrkimys. Ne itkut ja voimakkaat tunteet, jotka valuivat tuon matkan aikana, antoivat uskoa, että elävän kaatopaikan kunnostustyö tulisi aloittaa hyvässä yhteistyössä Suomen kanssa. Kaikki ne miljoonat, jotka uhrataan Neuvosto-Karjalan kunnostukseen, tulisi antaa suomalaisille yrityksille ja sitä kautta tavarana viedä perille. Henkilökohtaisesti rahallisen avun antoa vastustan, ellei saada varmoja takeita siitä, mihin varat käytetään ja ketkä käyttävät. Varsinkin nyt, kun Suomen talous on polvillaan, kaikki ne miljoonat, mitkä olemme itään päin viemässä, tulisi asettaa uuteen tarkasteluun.

Euroopan työttömyys, suuret massamuutot, kansojen vaellukset ovat ovelia. Ja kun ovi aukeaa, kenen hallinnassa tilanne silloin on? Euroopan yhteisön pyrkimyksenä näyttää todella olevan luoda suuri, mahtava talous-Eurooppa, jolla on myös suunnitelmissa iso euroarmeija. Mikä osa Suomella tuossa jättiajatuksessa on? Luulen niin, että maksumiehen osa jää Suomelle. Onko todella 5 miljardin väärtti jäsenmaksujen muodossa olla mukana? Mielestäni Eta-ratkaisu meille riittää, koska väitetään, että 80 prosenttia Eta-sopimus käsittää siitä kokonaisuudesta, mitä EY-jäsenyys toisi tullessaan.

Suomen henkinen pahoinvointi lisääntyy, Suomen työttömyys on ennätyksellinen, itsemurhat ja itsemurhayritykset lisääntyvät, yritysten konkurssit jatkuvat, maamme alkaa todella olla polvillaan. Kysyn vielä: Kenen ja keiden tahojen etu on, että itsenäinen, vihreä, kaunis järvi-Suomi joutuu näin valtavaan syökykierteeseen, ja onko meistä todella EY:n jäseneksi?

Kaikkien maiden tulisi vakavasti suhtautua ydinenergian lopettamiseen ja työskennellä uupumattomasti jätteiden hävittämiseksi. Pelkään, että Suomen kallioperä on yksi vakava vaihtoehto jätteiden säilyttämiseksi. Mutta kuka aikanaan vastaa, jos maaperämme liikkuu ja maailman laajuinen ympäristökatastrofi syntyy?

Lopuksi toteaisin, että minua hämmästyttää kiire, jolla Suomea viedään EY:n jäseneksi. Koko Suomen kansa odottaa jännityksellä, mitä EY:n jäsenyys todella vie Suomelta sen 5 miljar-

din jäsenmaksun lisäksi ja mitä miljardeja jäsenyys Suomelle antaa. Käykäämme laaja yhteiskunnallinen keskustelu EY:n jäsenyydestä, EY:n turvallisuuspolitiikasta, EY:n ympäristönsuojelusta ja ydinenergian jätteiden kohtalosta, EY:n suhde Neuvostoliiton kriisiin, mitä EY aiheuttaa Suomen maatalouden tulevaisuudelle, miten Suomen puolueettomuuspolitiikan käy, jos ja kun päätösvalta siirtyy Brysseliin. Suomen täytyy olla aktiivinen seurattessaan ympäristön muuttumista Euroopassa. Näin vetoan kaikkiin niihin diplomaatteihin, ministereihin, jotka neuvottelevat ja valmistelevat Etan lainpykäläiä, että he panostaisivat vahvasti niiden ympäristönsuojeluun kohdistuvaan sisältöön.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Tennilä: Arvoisa puhemies! Ed. Rädyn puheenvuoro piti sisällään hyvin teräviä havaintoja EY:stä. Tässä on vain nyt se kummallinen tilanne, että vihreiden keskuudesta esitetään aivan toisenlaisia kantoja suhteessa EY:hyn. Ja nämä toisin puhuvat vihreät ovat minusta sikäli erikoisessa asemassa, että jos minä olen oikein ymmärtänyt, vihreä liike on kasvukriittinen liike. EY on perimmäiseltä olemukseltaan nimenomaan kasvua lisäämään pyrkivä järjestö. Mitenhän nämä mahtavat sopia yhteen, tällainen kasvukriittisyys ja toisaalta sitten olla tukemassa kasvun kaikinpuoliseen kiihdyttämiseen tähtäävää, myös poliittisen unionin muodon saavaa järjestöä?

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Ed. Rätty puhui teräviä asioita. Kuitenkin, kun olen toistuvasti puuttunut Neuvostoliiton auttamiseen, lähtisin kuitenkin siitä, että sen ikäryhmän henkilönä kuin itse olen — vaikka ulko- ja muotoni kyllä edellyttäisi sotaveteraaniutta, en ole ollut sodassa, mutta sen ajan lapsia — en minä niin kovin rakasta venäläisten auttamista ihan historiallisista perusteista lähtien. Mutta kyllä tänä päivänä on kuitenkin katsottava asioita toiselta kantilta monistakin syistä, joita en nyt ala tässä kertoilemaan. Siinä hädässä, joka on tänä päivänä Neuvostoliitossa, kun katselee televisioputkelta niitä itkeviä vanhuksia, jotka ovat toisten jaloissa ja jotka eivät saa sitäkään leivänkappuraa käteensä kuin parempijalkaiset, kyllä on tosi kysymyksessä. Eikä se kommunismi

näiden ihmisten syytä varmasti ole, vaan korkeampien tahojen, joista nämä ihmiset eivät ole vastuussa.

Edelleenkin olen sitä mieltä ottaen huomioon monet syyt Neuvostoliiton tilanteessa tänä päivänä, että kyllä meille sittenkin on tärkeämpää auttaa Neuvostoliittoa ja siellä olevia tarpeita kuin syyttää rahaa Afrikan bushmanneille, joita me emme koskaan näe ja jossa suunnassa sillä ei ole koskaan mitään kestävästä kehityksen hyötyä. Se on vain omantunnon balsamoimista, oman tunnon höyhenellä sivelemistä. Venäjälle ja Neuvostoliittoon tällä hetkellä apu saattaa olla moninkymmenin kerroin hyödyllisempää inhimillisesti ja meidän itsemme kannalta. Kehitysyhteistyörahat pois ja suunnataan toiseen suuntaan!

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Tennilälle totean aivan lyhyesti, että eivät ne millään sovikaan.

Ed. Aittoniemelle kehitysyhteistyöministerin puolesta, että Suomi ei liene Afrikan bushmanneja avustanut millään tavalla. Siellä on kestävä talous, Suomessa ei ole eikä ed. Aittoniemen aikaansaamana Suomessa ole koskaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja selonteko lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 1)—15) asia.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

16) Hallituksen esitys n:o 180 Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan kanssa tulon ja omaisuuden kaksinkertaisen verotuksen sekä veron kiertämisen estämiseksi tehdyn sopimuksen muuttamista koskevan pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä

ulkoasiainvaliokuntaan

17) Hallituksen esitys n:o 181 laiksi Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnasta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

18) Hallituksen esitys n:o 182 otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan eräiden muutosten hyväksymisestä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tässä on kysymys siitä, että Montrealin sopimusta, joka koskee otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön vähentämistä maailmassa, on seurannut Lontoon kokous ja sen jälkeenkin vielä jokunen kokous, joissa on pyritty Montrealin sopimuksen sisältöä parantamaan. Tämä on tietysti ihan hyvä asia. On erinomaista, että näin tärkeässä asiassa kehitystä tapahtuu. Mutta asia ei ole kuitenkaan itse substanssin puolelta niin hyvä kuin se voisi olla.

Ensinnäkin meidän tulee muistaa, että Montrealin sopimus sisältää erittäin merkittävän älyllisen epärehellisyyskohdan. Montrealin sopimuksessa olennaista on ns. taulukko 1, jossa luetellaan ne otsonikerrosta heikentävät aineet, kloorifluorihilivedyt ja halonit, joiden käyttöä pyritään vähentämään. Kun sopimusta väsättiin viime vaiheessa, sopimuksen taulukosta 1 poistettiin CFC-20 ideana, että jos tulee vaikeuksia poistettavien aineiden kohdalla, tällä aineella pystytään suorittamaan korvaamisoperaatio mm. koskien jääkaappien ja muiden kylmälaitteiden välityksineitä.

Osoituksena siitä, kuinka poliitikot eivät pysty pääsemään siihen, mihin yritysmaailma saattaa pystyä silloin, kun on kysymys yrityskuvasta, on se, että samaan aikaan, kun Montrealin sopimusta aikaansaatettiin, amerikkalainen jättikonserni DuPont, joka oli 1930-luvulla syntetisoinut kloorifluorihilivedyt, joita teollisina tuotteina kutsutaan freoneiksi, oli havainnut, että firma onkin hävittämässä maapalloa, erästä sen merkittävää osaa, sitä kerrosta, joka suojelee maapalloa ultraviolettisäteilyltä. Kun yhtymällä oli muutakin bisnestä kuin pelkästään freonien tuottaminen, se ajatteli, että jos yhty-

män yrityskuva tarveltyy tällaisella ympäristötuhollla, muidenkin tuotteiden kaupalle saattaa käydä hyvin huonosti. Niinpä DuPont-firma lopetti marraskuussa 1990 freonien syntetisoinnin ja luopui sillä tavalla 3,5 miljardista dollarista liikevaihtoa. Tällä on se mielenkiintoinen merkitys, että kuten arvoisat edustajat huomauttavat tämä Lontoon sopimus on saatu aikaan kesäkuussa 1990. Yksityisellä loholla edettiin pitemmälle samaan aikaan; päätökset oli tehty jo aikaisemmin, ja ne realisoituivat muutamaa kuukautta myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä on loistava esimerkki siitä, mikä merkitys julkisella keskustelulla on ympäristönsuojelulle. Tämä on yksi kaikkein positiivisimpia esimerkkejä siitä, että yleisellä keskustelulla voidaan saada konkreettista aikaan. Se on johtanut jopa siihen, että teollisuus on pikavauhtia kehittänyt CFC-aineet korvaavan aineen, joka on HFC 134a -tuote. Ja jo tänä päivänä, vuotta myöhemmin, tämä aine on tuotu Suomeen, ja sitä voidaan meillä käyttää mm. jääkaapeissa. Tämä on tietysti johtanut siihen, että jääkaappien hinta on noussut. Mutta on aivan oikein, että se on noussutkin silloin, kun kysymys on toiselta puolelta maapalloa suojaavan otsonikerroksen tuhoutumisesta.

Arvoisa puhemies! Tällaisessa asiassa en näe muuta vaihtoehtoa kuin hyväksyä tällainen sopimus. Mutta samalla on syytä valiokunnanakin todeta esimerkiksi ponsilauseelman muodossa, että näissä asioissa tulee edetä paljon paljon nopeampaa vauhtia kuin nyt on tapahtunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan

19) Hallituksen esitys n:o 183 laiksi indeksiehdon käytöstä vuosia 1992 ja 1993 koskeissa työ-, virka- ja toimiehtosopimuksissa

20) Hallituksen esitys n:o 184 eduskunnan palkkavaltuuskunnan tehtävien siirtymisestä eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle aiheutuvista muutoksista eräisiin lakeihin

21) Hallituksen esitys n:o 185 laiksi potilaan asemasta ja oikeuksista

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Mutttilainen: Arvoisa puhemies! Pyydän, että tämä asia jätettäisiin pöydälle ensi torstaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Mutttilainen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Mutttilaisen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 22) asia.

23) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 89 laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Olisi tietysti hienoa pyytää tämäkin asia pöydälle, mutta en tee sitä, koska luulen, että käsittelen viimeistä kertaa näin virallisesti aloitetta sairausvakuutuslain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Tämä on rinnakkaisaloite hallituksen esitykselle 145.

Ryhtymättä lakialoitetta sen enemmälti selvittämään mainitsen eräänä kohtana siitä, että lakiesityksen 7 §:ssä muutoksen jälkeen ehdotetaan, että myös hammasteknikon perimästä korvauksesta asiakkaan suuntaan valtio suoraan maksaisi sairausvakuutuslain mukaisen korvauksen eikä siten kuin hallitus on esittänyt, että kaikki proteesien valmistamisesta ja laittamisesta tapahtuvat korvaukset tulisivat vain hampaslääkärin kautta tapahtuvien tilauksien osalta. Tämä käsittää myös useita muita muutoksia. Yleinen linja on se, että palataan aikaisemmilin linjoille mm. sairaskulujen omavastuuosuuksissa jne. Nämä ovat kuitenkin aloitteesta nähtävissä, enkä käytä eduskunnan aikaa sen enemmälti sen sisältöön paneutumiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

24) Ed. Pulliaisen ym. lakialoite n:o 90 laiksi maatalouden tuloksen muodostumisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliaisen: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä ulkopoliittisen selonteon aikana on varsin monen edustajan toimesta kiinnitetty huomiota siihen, mikä on Suomen maatalouden asema siinä tapauksessa, että Suomi liittyy Euroopan yhteisöön täysjäseneksi.

Meillä on tämän ohella myös merkittäviä kotimaisia ongelmia maatalouden järjestämisessä. Meillä on maataloudessa suuria ongelmia. Meillä on maataloustulolaki, joka sinänsä on

varsin hyvää tarkoittava laki mutta johon on sisään rakennettu erinomaisen monta ongelmaa, jotka toimivat maatalouselinkeinoja itseään vastaan pitkällä aikavälillä.

Arvoisa puhemies! Kun tällaisesta asiasta on syytä käydä suuremmalla joukolla asiallista keskustelua ja kun maa- ja metsätalousvaliokunta on tällä hetkellä eräällä tutustumiskeikalla, ehdotan, että asia jätettäisiin pöydälle eduskunnan torstaina pidettävään täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Pyydän seuraavia puhujia ilmaisemaan mielipiteensä pöydällepanon ajankohdasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Pulliaisen ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Pulliaisen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

25) Ed. Stenius-Kaukosen ym. lakialoite n:o 91 laeiksi vuonna 1992 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevista säännöksistä

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Esillä on yksi vasemmistoliiton eduskuntaryhmän ehdotus vaihtoehtoksi hallituksen esittämille säästölaeille.

Herra pääministeri väitti suoraan vasten kasvojamme, että me emme ole tehneet, emme me vasemmistoliitossa eivätkä muut oppositioryhmät, yhtään vaihtoehtoja esitystä hallituksen

säästölaeille. Se tuntuu erittäin kohtuuttomalta syytökseltä. Ei nyt paljon kannata ruveta tästä enempää puhumaan. Ei ole pääministeriä paikalla.

Laskelmat, joihin lakialoite perustuu, on toimitettu hallituksen edustajille useita viikkoja sitten. Ideana sosiaaliturvamaksujen keräämisessä on se, että maksuja voitaisiin kerätä porrastettuina. Tulorajoista ja prosenttimääristä varmaan voitaisiin keskustella. Tässä on meidän ryhmämme ehdotus pohjaksi vakuutettujen maksujen keräämiselle. Vastaavasti työnantajien maksuja voidaan porrastaa niin kuin aikaisemmin kansaneläkemaksussa oli ja voidaan tehdä vähennyksiä. Pidemmällä tähtäimellä vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittää todella perusteellisesti tutkittavaksi sen, että käyttökate otettaisiin työnantajan sosiaaliturvamaksujen perustaksi palkkasumman sijasta.

Hallituksen budjettiesityksen vajeen keskeinen syy on se, että budjetissa joudutaan osoittamaan takuusuorituksina Kelalle 7,5 miljardia markkaa ilman säästöjä, kun säästöesityksiä hallitus on esittänyt yli 6 miljardia. Juuri tämän ongelman ratkaisemiseksi, miten Kelan rahoitus voidaan turvata, pitäisi tehdä kestävät ratkaisut ja vakuutusmaksuilla kerätä nämä varat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

26) Ed. Aittoniemen ym. lakialoite n:o 92 laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän lääkkeitä maatalouden ylituotantoon ovat olleet tietysti moninaiset. On tärkeä seikka se, että maatalouden perusrakenteisiin puututtaisiin ja ns. harrasteviljelijät poistettaisiin viljelijöiden joukosta ainakin sellaisina, jotka saavat tukea.

Hallitus on esityksessään n:o 160 laiksi peltoalan perusteella suoritettavasta vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta liikkunut oikeaan suuntaan eli asettanut kesannointivoitteen riippuvaiseksi siitä, kuinka paljon asianomaisilla maanviljelijöillä on tuloja muualta kuin maataloudesta. Siis tämä suunta on oikea, mutta hallituksen esittämät toimenpiteet ovat liian lieviä. Niillä ei tähän tulokseen päästä. Meidän ehdotuksemme tulee olemaan huomattavasti parempi, huomattavasti nopeammin vaikuttava.

Mutta, rouva puhemies, tässä tapauksessa, koska katson, että asia on sen tyyppinen, jota voitaisiin vähän päiväaikaan käsitellä, pyydän, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain istuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Pyydän seuraavia puhujia ilmaisemaan mielipiteensä pöydällepanon ajankohdasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aittoniemi ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Aittoniemen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

27) Ed. Muttilaisen ym. lakialoite n:o 93 laiksi valtion eläkelain 12 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Muttilainen: Arvoisa puhemies! Lakialoitteessamme on kysymys varsin pienen mutta joidenkuiden yksilöiden kannalta merkittävän korjauksen tekemisestä valtion eläkelakiin. Korjaus koskee valtion eläkelain mukaisen eläkkeen ja kansaneläkelain nojalla maksettavan

lapsikorotuksen yhteensovittamista. Tällä hetkellä on niin, että valtion eläke ainoana eläkkeenä yhteensovitetaan lapsikorotuksen kanssa siten, että lapsikorotus, joka on tarkoitettu eläkeläiselle lapsista aiheutuvien lisämenojen kattamiseen, vähentää valtion eläkettä vastaavasti. Vanhuuseläkettä saavien kohdalla tätä ongelmaa ei yleensä ole, koska heillä vain harvoin on alle 16-vuotiaita lapsia. Mutta erityisesti työkyvyttömyyseläkeläisten perheissä tämä yhteensovitussäännös aiheuttaa sen, että lapsikorotus tulee valtiokonttorin eikä suinkaan perheen ja lapsen eduksi.

Eläkejärjestelmissä eläkkeiden tavoitetaso, noin kaksi kolmasosaa palkasta, on mitoitettu niin, että sillä pitäisi tulla toimeen elämän ehtopuolella, kun lapset ovat jo aikuisia. Lapsikorotus on tarkoitettu avustamaan eläkeläistä elättämään alaikäisiä lapsia, jos niitä on. Yhteensovitussääntö siis tekee tyhjäksi tämän pyrkimyksen valtion eläkettä saavien kohdalla, ja näinhän ei tulisi olla.

Lakialoitteen taustalla on tapaus elävästä elämästä. Mies, joka parhaassa iässään menetti jalkansa työtapaturmassa vaimon odottaessa perheen kuudetta lasta, menettää eläkkeestään lähes 1 500 markkaa kuukaudessa tämän säännön vuoksi. Kuuden pienen lapsen elättäminen ei ole helppoa alle 4 000 markan kokonaiseläkkeellä ja vaimon kotihoidon tuella.

Muista eläkelaeista tällainen yhteensovitussääntö on jo poistettu. Kunnallisella puolella tämä tehtiin vuoden 87 alusta lukien. Onkin epätasaa-arvoista valtion palveluksessa olevien kannalta, että heidän kohdallaan tätä korjausta ei ole vielä tehty. Nyt olisi sen aika.

Edellisen hallituksen toinen valtiovarainministeri Ulla Puolanne lupasi noin vuosi sitten vastatessaan asiasta tehtyyn kirjalliseen kysymykseen, että valtiovarainministeriö selvittää, voidaanko epäkohta poistaa valtion eläkeläistä. Tässä suhteessa ei ole kuitenkaan tapahtunut vielä mitään muutoksia.

Arvoisa puhemies! Valtion kannalta kysymys ei ole isosta taloudellisesta asiasta. Yksilöiden kohdalla etuuksien menetys voi, kuten yllä kerroin, olla huomattavan raskas. Mielestäni tämä eläkejärjestelmien kannalta pieni asia voidaan parhaiten korjata eduskunnassa poistamalla valtion eläkelain 12 §:n 2 momentista viittaus kansaneläkelain nojalla maksettavaan lapsikorotukseen. Tällä muutoksella voidaan nykyisissä taloudellisesti vaikeissakin oloissa edistää eläkejärjestelmien tavoitteiden täydellisempää toteu-

tumista ja eläkkeensaajien keskinäistä tasa-arvoa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

28) Valtioneuvoston kertomus päihdeolojen kehityksestä vuonna 1990 (K 10)

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Korkea-oja: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi torstain täysistuntoon.

Ensimmäinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, asia on jäävä pöydälle. Pyydän seuraavia puhujia ilmaisemaan mielipiteensä pöydällepanon ajankohdasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Korkea-oja ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Korkea-ojan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi torstain täysistuntoon.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi torstain täysistuntoon

29) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 10 (HE 132)

30) Hallintovaliokunnan mietintö n:o 11 (HE 177)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään
kello 22.35.

Täysistunto lopetetaan kello 22.27.
Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola
